Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

CHRISTOPH. MATTHÆI PFAFFII,
S. THEOL. DOCT. ET PROFESS. PRIMARII,
ACAD. TUBING. CANCELLARII ET ECCLESIÆ
PRÆPOSITI

DE

ORIGINIBUS JURIS ECCLESIASTICI

VERAQUE EJUSDEM INDOLE
LIBER SINGULARIS.

ACCEDIT DISSERTATIO
DE

SUCCESSIONE EPISCOPALI,

IN QUA PROBATUR
EAM IN TOTA, QUAQUA PATET, ECCLESIA,
MAXIME IN ROMANA, DUDUM DEFECISSE, ET, SI
QUA SIT, GRÆCÆ MAGIS, QUAM ROMANÆ, MAXIME
VERO ANGLICANÆ, ECCLESIÆ COMPETERE,
VERÆ AUTEM ECCLESIÆ NOTAM PRORSUS
HAUD ESSE.

EDITIO SECUNDA.

TUBINGÆ, ſumptibus JOSEPHI SIGMUNDI,
A. MDCCXX.

Digitized by Google

S. 2. 115

Digitized by Google

ANTECESSIO.

EA jam eſt temporum, quæ vivimus, præcipua quædam felicitas atque præſtantia, ut deturbatis de ſolio præconceptis, quæ ex autoritatis humanæ nimia veneratione proficiſcuntur, opinionibus novo artes bonæ atque ſcientiæ literæque elegantiores pallio, Viris præſtantiſſimis, quibus veritas cordi eſt, qui & ingenii perſpicaciâ & eruditione ampliſſima fulgent, obſtetricantibus induantur. Atque heic dum Philoſophia fere omnis, dum & ſuperiores, quas vocant, Facultates, dum ars, quam appellant, critica, dum diſciplina morum, dum hiſtoria omnis, maximè & literaria, dum literæ in univerſum omnes veſte vetere abjectâ amictu ſplendidiore & præſtantiore ornatæ in ſcenam hodie prodeunt, contingere & jam non ſine communi eruditorum tripudio videmus, Jurisprudentiam quoque Eccleſiaſticam, quæ hactenus & ipſa tenebris ſuis involuta circumſcriptaque & cum ſpectris quamplurimis luctata fuerat, caput ſuum efferre, novâque luce ac vitâ donatam noviſque etiam ſubſidiis inſtructam plurimum effloreſcere. Quæ enim ex Chriſti Apoſtolorumque ad ritus ſeſe Judaicos ſubinde accommodantium inſtituto origines ſuas easque ſanctiores hauſit fauſtoque omine in publicam ſic

*lucem prodiit, atque dein ex confœderatione Chriſtianorum mutuâ,
rebus eorundem, quæ indies adaugebantur, peculiares coitiones
jam poſtulantibus, acceſſiones haud contemnendas ſibi affundi paſſa eſt,
ſuâ profectò virtute, ſuâ pulchritudine plurimum orbata fuit, ubi cre-
ſcente Epiſcoporum autoritate, in tyrannidis ſacræ exercendæ artem
ſenſim ſenſimque invita degeneravit. Jam quippe & imperio civili
plurimum ſic detractum & à ſimplicitate chriſtianâ vetere multis mo-
dis deviatum Eccleſiaque innumeris ritibus & conſtitutionibus, hier-
archiâ etiam eccleſiaſticâ eâque diffuſiore onerata & libertas Chriſtia-
na ſenſim ſenſimque jugulata mentesque Chriſtianorum, ſecus ac par
erat, Epiſcoporum imperio tùm quoad fidem tum quoad cultum ſubje-
cta & quod peſſimum eſt, Chriſtianiſmus omnis meras in cærimonias
fuſus ſic verſusq; fuit. Nec profectò ſufficiens rebus medela acceſſit, ubi
ante duo hæc ſecula Eccleſia novam formam induit & res ſuas in me-
lius vertere divino munere occepit. Etſi enim inſignem prorſus muta-
tionem Jurisprudentia eccleſiaſtica & eo quidem majorem hîc ſubierit,
quod ex Eccleſiis, quæ jugum Pontificis Romani excuſſere, quævis pecu-
liarem ſibi faciem ipſa pinxit; nondum tamen, licet dudum magna
hanc in rem & repetita lis animos eruditorum agitaverit, origines ſuas
rerumq; ſuarum pleniorem hiſtoriam enarrare eadem dignitatemq; &
rationes conſtitutionum ſuarum pandere ſatis, tenebris utpote ſcho-
laſticis preſſa hactenus peploq; præjudiciorum academicorum involu-
ta potuit, atque eò felicioribus jam aſtris gaudet, quod noſtro vel tan-
dem hoc ævo, iis, ad quos negotium hoc vel maximè pertinere viſum
fuerat, heic vel calamum ſeponentibus vel recepto παιδείας τρόπῳ jugi-
ter indulgentibus, Virorum præſtantiſſimorum, qui argumentum hoc
certatim excolunt, operâ è ſqualore & ſitu ſenſim ſenſimque læta
emergit ſuoque ita nitori reſtituitur. Id quod non poteſt non fieri,
ubi, inſuper habito ſectæ ſententiarumque avitarum ſine diſcrimine
defendendarum ſtudio, ſolidioris judicii atque eruditionis lucerna
inſpiciendis rebus admovetur atque recluſis antiquitatum Judai-
carum, recluſis item hiſtoria eccleſiaſtica, quæ diſciplinam vete-
rem canonumque veterum codices nobis exhibet, recluſis & Juriſpru-
den-*

Digitized by Google

dentiæ univerſalis politicaque cataractis, ampliſſimis eruditiſſimiſque obſervationibus diſciplinæ nobiliſſimæ latifundia inebriantur, denique & per ſeculorum ordines Eccleſiarumque diverſarum & veterum & modernarum ſyſtemata eundo, quæ ubique egregia conſpiciuntur, in unam maſſam funduntur & genuinus venuſtusque ordo, ſine quo omnia ſurſum deorſum ut ruant & quadrata rotundis ut miſceantur, neceſſum eſt, tractationi adſpergitur. Quod ipſum ubi quis agendum ſibi exiſtimaverit, haud profecto male & idem fecerit, ſi in juribus eccleſiaſticis per capita diſtribuendis SUUM CUIQUE TRIBUAT, nec vel odio quodam præconcepto in doctores Eccleſiarum feratur, vel nimio eorundem autoritatem evehendi ſtudio laboret, ſed ad ea, quæ in literis ſanctioribus heic vel lege quâdam diſponuntur vel exemplo commendantur, quæ etiam ad verum Chriſtianiſmum, non præcipue illum, qui facultatem, quam vocant, locomotivam dirigit, ſed illum, qui animum mutat pietateque & virtute haud fucatâ implet, mentibus infundendum faciunt, irretortis oculis gnaviter jugiterque reſpiciat, eoque vel maximè animum ingeniique vires omnes intendat, ut tyrannide eccleſiaſticâ omni ſub pedem miſſa ritibus externis ſanctitatis nulla, nulla & neceſſitatis opinio affundatur, & quicquid hic conſtituitur, ad veræ pietatis culturam eò faciliorem reddendam dirigatur. Accedit & hoc, quod in diſcernendis variis Eccleſiarum formis confœderationis mutuæ, quæ originem huic diverſitati dedit, ratio ſemper habenda modeſtiaque hic rebus adferenda eſt. Scilicet, uti in dijudicandis Rerumpublicarum formis perperam fecerit, qui vel monarchiam vel aliam quamvis formam alteri ita prætulerit, ut hanc ſolam ſaluti publicæ promovendæ aptam eſſe exiſtimet, ita idem ferè de variis Eccleſiarum formis affirmaverimus, ubi ſua quamvis laus, ſua & imperfectio manet atque confuſio & tyrannis ubique dominabitur, ubi, qui Eccleſiam dirigunt, ſanctiore ſpiritu haud animantur. Nolimus itaque, ut, qui de cœtibus eccleſiaſticis, quibuscum nulla nobis communio eſt, ſententiam dicere voluerit, judicio duriore adhibito ſcabiem ipſis affundat vel ſarcaſmis in hoc

 campo

Digitized by Google

campo indulgeat, quibus vel maxime Eccleſia Romanæ hierarchiam Pontificemque Romanum canonicumque, quod vocant, jus cum Monachis Cleroque Romanenſi, cujus & artes atque arcana, utique ſatis palpabilia, nimis ſubinde, adhibitâ inſtituto huic haud mediocri affectatione, cumulantur, impeti videmus. Nolimus porrò, ut, quod noſtro palato minus arridet, Pontificio ſtatim fermento tinctum eſſe, re haud ſatis ponderata aſſeratur & ſpectro hoc in ſcenam producto lectoribus terror injiciatur eaque, quæ innocua planè ſunt atque ad diſciplinam ſacram conſervandam ornandamque plurimùm facientia, ſuſpecta nullo merito ſuo reddantur. Denique, ubi de jure ſacrorum, quod Principibus Proteſtantium, quas vocant, Eccleſiarum competit, quæſtio eſt, id maximè deſideramus, ut varia ejus capita è genuinis fontibus, qui varii utique ſunt, vitatâ omni, quæ ex eo oritur, quod uno eodemque ex principio omnia deduci videas, confuſione ſolicitè riteque deriventur. Id quod ſi à nobis præſtetur, ſpes utique nos aliqua erigit, fore, ut, quæ hoc argumentum circumfundunt, lites valde minuantur, rigidioresque, qui hîc diſſentiunt, niſi quidem pugnandi clamandique libidini iisque jurgiis, ubi de verbis ſaltem diſputatur, operam dare velint, in mutuos amplexus ruant. Jam verò nos ii non ſumus, qui exiſtimemus, nos palmam, quam profectò non affectamus, hic Viris clariſſimis prærepturos & præcipuâ quâdam luce, quam nemo hactenus argumento huic adſperſerit, tractationem hanc noſtram perfuſuros tenebrasque omnes, quæ hîc conſpiciuntur, penitus diſpulſuros eſſe. Faciemus tamen, quod poſſumus, rebusque jam, ut videtur, plurimùm illuſtratis evolutisque & noſtrum quoque obolum jam addemus, ita tamen, ut nec litigandi anſam cuiquam præbeamus, & qui ſiliquis profectò contenti haud ſumus ſed ſolidiora, uti par eſt, ſectamur, haud vanam rebus ædificationem obſervationesque ad emendandos animos & corrigenda ſacra ſpectantes ubique adſpergamus. Quod dum facere conamur, DEUM precamur, cœptis ut hiſce noſtris benignus adſpiret, ſuumque nobis ſcribentibus ſpiritum benedictionemque luculentam ex alto affundat.

Digitized by Google

CAPUT I.

De
Jure Eccleſiaſtico à Chriſto condito Eccleſiæque tradito.

Articulus Primus.

JUriſprudentia Eccleſiaſtica, cujus origines hîc pandere brevique admodum penicillo adumbrare nobiſcum conſtituimus, ea eſt ſcientiæ ſanctioris pars, quæ circa eccleſiaſticorum cœtuum conſervationem directionemque, diſciplinam porrò eorundem & ritus ordinandos conſiderandosque occupatur. Juriſprudentiam ſenſu analogico, quo nulla ſine jure ſocietas eſt, non eo dicimus, quo hoc, quicquid eſt vocabuli, juri civili communiter applicatur, niſi quod & Juriſprudentia eccleſiaſtica ea Magiſtratus politici jura civilia nobis ſiſtit, quibus circa ſacra religionemque is ut diſponat, convenit. Nec ſanè malè hoc fit, quod ad ſcientiam ſanctiorem iſta referimus. Etſi enim eapropter hoc à nobis haud fiat, quod credamus, nemini niſi Theologo permiſſum eſſe, ut huic prudentiæ inhiet, cum eam ipſam ob cauſam, quoniam ad ſcientiam ſanctiorem iſtam pertinere exiſtimamus, arbitremur, cuivis liberrimum ad hæc penetralia acceſſum permittendum eſſe, utpote ad quæ adeunda peculiari privilegio opus haud ſit, (*a*) etſi etiam, cum juris ſacrorum magna pars ex imperio civili fluat, hujus rei cognitio Theologis ob hanc quoque rationem propria eſſe haud poſſit, facile tamen patet, eapropter Juriſprudentiam eccleſiaſticam ad diſciplinam ſanctiorem pertinere, quoniam id, circa quod illa occupatur, eccleſia ſive ſanctior ille cœtus eſt, ubi non ad ſalutem civilem curandam ſed Deum verâ religione colendum adorandumque gratiamque ipſius vitæque futuræ præmia comparanda homines in unum coeunt. Et verò cum Eccleſia, cum cœtus ejusmodi non ſocietas quædam vel ſtatus civilis ſed

Digitized by Google

collegium ſit, cujus conſtitutio & directio & diſciplina ex mutuâ eorum, ex quibus illud componitur, confœderatione vel maximè fluit, id quod Viri præſtantiſſimi egregie demonſtravere, nemo, uti arbitror, fuerit, qui iis, qui in hoc collegio Doctorum munere funguntur, hæc ſacra ut inſpiciant, haud licere exiſtimaverit.

(a) Neque enim ii nos ſumus, qui exiſtimemus, ad notitiam rerum theologicarum eos ſolum admittendos eſſe, qui ordini Theologorum ſeſe addixerint. Non peculiaris quædam Theologorum tribus vel curia eſt, cujus receſſus nemini adeundi veniant, niſi qui veſte ſacra indutus ſit. Veros Theologos à grege Chriſtianorum reliquo nonniſi chariſmata ſanctiora divinusque, quo animus ipſorum perfunditur, ardor diſtinguit. Et quam vellem ego, *omnis ut populus ſpiritu Dei imbutus vaticinaretur*, id quod olim MOSIS votum exſtitit Num. XI. 29. quam vellem, omnes ut eſſent θεοδίδακτοι! Joh. VI. 45. Quæ tamen cum dicimus, nolimus, quisquam ut ſomniet, nos exiſtimare, diſtinctionem inter doctores & auditores divini juris haud eſſe. Quod qui affirmaverit, vel hoc ipſo prodet, ſe in literis ſanctioribus hoſpitem eſſe atque haud omnino capere, quid confuſionem in Eccleſia maximam parere atque conſibulationem ejus uno ictu diſrumpere poſſit.

Articulus Secundus.

Jam igitur, ſi origines juris hujus eccleſiaſtici vetuſtiſſimas noſſe voluerimus, Evangelia nobis adeunda atque ex puris hiſce fontibus heic nobis ſapiendum erit. At verò ex his conſpicere eſt, I. Chriſtum, Eccleſiæ ſuæ plantatorem Autoremque ſacris Judaicis & ipſum adhuc cum ſuis indulſiſſe nec peculiarem ſibi hactenus cœtum formâſſe, cui cum Judaico nullum amplius ſacrorum commercium eſſet. Hinc & ipſe in templo & in Synagogis docuit (a) admonuitque ſuos, ritus ut Judaicos obſervarent, (b) quibus ipſemet quoque manum affudit. (c) II. Eundem XII. Apoſtolos & LXX. diſcipulos ſibi aſſociaſſe, eosque facultate divinâ atque extraordinariâ ad patranda miracula verbumque Evangelii cum παῤῥησίᾳ prædicandum inſtruxiſſe, Eccleſiam ut ſibi colligeret, atque ad eandem ſervandam, doctorum epiſcoporumque,

quorum

quorum doctrinâ & directione fides, pietas & diſciplina efflore-ſceret, ordo in illâ ut perpetuus ſit ſemperque ſervetur, voluiſſe. (*d*) III. Ea, quæ, ut apud ſuos obſervarentur, conſtituerit, externam nempe cœtuum diſciplinam ſpectantia, huc maximè redire, א quod eos, qui doctrinæ ſuæ acceſſuri eſſent, per baptiſmum initiandos voluerit atque hoc ut inſtitutum Proſelytos ad Chriſtianiſmum baptizandi continuaretur, paulo ante aſcenſionem in cœlos juſſerit. (*e*) ב quòd, ut memoriam mortis ſuæ diſcipuli conſervarent, ipſis panis poculique euchariſtici adminiſtrationem communionemque, ritibus è cœna Paſchali tùm translatis, commendaverit. (*f*) ג quòd cœtui cuidam toti ſive τῇ ἐκκλησίᾳ arbitrium dederit vel hactenus reliquerit de injuriis, queis unus alterum impetiiſſet, judicandi litemque, quæ tanta nondum ſupponitur, ut magiſtratui veniat decidenda, dirimendi, ita, ut, ſi quis cœtûs arbitrio hìc ſubiicere ſeſe noluerit, pro ejusmodi homine habendus veniat, qui vel ad cœtum planè haud pertineat vel crimine haud levi jugiter onuſtus eaque propter omnibus exoſus incedat. (*g*) ד quòd Apoſtolis contulerit poteſtatem docendi, quæ eſt clavium poteſtas, queis utique regnum cœlorum aperitur, ligandi & ſolvendi, hoc eſt, decidendi determinandique, quidnam licitum eſſet, quid ſecus, atque etiam, ſi peccato quiſpiam mortali ſeſe obſtrinxiſſet, quo in miſeriæ calamitatisque ſpiritualis ſtatu is verſaretur, ipſi declarandi, atque ubi reſipuiſſet, veniam illi annunciandi (*h*), denique & totam diſciplinam eccleſiaſticam confœderandi & diſponendi, ex quo ſuâ ſponte fluit ה poteſtas remittendi & retinendi peccata, quam Chriſtus Apoſtolis (*i*) dedit. (*k*) Ulterius jus eccleſiaſticum à Chriſto inſtitutum, quantum quidem id in ſcriptis Evangelicis elatum exſtat, non vergit. Patet verò ex his, quæ dicimus, Chriſtum de excommunicatione vel ejectione è cœtu & excluſione à ſacra cœna, ubi ſolis primum Apoſtolis eam ſaltem adminiſtravit, vel pœnitentiâ publicâ, quâ, qui è cœtu ob peccata

enor-

enormia excluſus fuerat, in eundem reciperetur, ſtatuere nihil hactenus expreſſis verbis potuiſſe, quoniam ipſe à ſacris Judaicis ſe haud ſeparaverat, nec in peculiarem cœtum cum ſuis hactenus abiverat, aut Eccleſiam externam ſingularem fundaverat vel confœderaverat.

(*a*) Vide Matth. IX. 35. XII. 9. XXI. 12. 23. XXVI. 55. Marc. I. 21. III. 1. VI. 2. XI. 11. 15. 27. XIII. 1. Luc. II. 46. IV. 16. VI. 6. XIX. 45. XX. 1. Joh. VI. 59. VII. 14. VIII. 20. X. 22. 23. At verò & in ædibus privatis & in campeſtribus locis & in navi docuit Chriſtus, ut ex hiſtoriâ Evangelicâ conſtat.

(*b*) Hùc vel maximè pertinet Matth. XXIII. 3. Adde Matth. XVII. 24. ſqq. VIII. 4. Luc. XXIV. 53. Joh. VII. 8. Nec tamen hoc euſque extendendum, ac ſi Chriſtus ſuos ad omnes ſuperſtitioſas traditiones Judaicas obſervandas adſtrinxiſſet. Matth. XII. 1. ſqq. XV. 1. ſqq.

(*c*) Circumcidi etenim ſe & baptizari, qui ritus Proſelytos inaugurandi probabiliter jam eo tempore à Judæis receptus erat, paſſus eſt dieſque feſtos Judaicos, maximè verò Paſcha celebravit.

(*d*) Vide Matth. X. 1. ſqq. Luc. X. 1. ſqq. maximè verò Matth. XXVIII. 19. & Joh. XX. 21. 22. 23. ex quibus locis uti & ex 1. Cor. XII. 28. 29. Eph. IV. 11. utique clariſſimè patet, miniſterium eccleſiaſticum ſive Doctores Evangelii, qui verbum divinum & ſacramenta diſpenſent Eccleſiamque dirigant, quò & diſciplina eccleſiaſtica, quæ in abſolutionis adminiſtratione quoque conſiſtit, pertinet, diſtinctionemque inter Doctores & auditores divinitus conſtitutam eſſe. Scilicet, ſi ita rem extuleris melius feceris quam ſi diſtinctionem inter *clericos* & *laicos*, quæ pontificium fermentum olere Viris præſtantiſſimis videtur, itemque diſtinctionem inter ſtatum politicum, eccleſiaſticum & œconomicum, ex quibus ceu partibus, quas vocant, integrantibus Eccleſia conſiſtat, hîc urgeas. Etſi enim per clericos nihil aliud quam Eccleſiæ doctores, per laicos nihil aliud quam auditores ii intelligant, qui ſapiunt, etſi etiam ſtatus politicus & œconomicus ſub unâ auditorum claſſe contineantur, qui deinde; ſi, uti ſtatum civilem conficiunt, ſpectentur, vel imperantes ſunt vel parentes, ad quos etiam Doctores Eccleſiæ ut referantur, par eſt; etſi inquam, hæc omnia ita ſeſe habeant, non tamen video, cur de τρόπῳ παιδείας & de vocibus tantopere decertandum ſit, ubi de re ſatis conſtat. Neque enim unquam quiſquam dixerit, doctores Eccle-

Eccleſiæ hâc diſtinctione poſitâ abſolutam quandam poteſtatem ſibi arrogare, quæ ipſos à civili ſubjectione eximat, nec erit quoque, qui exiſtimaverit, ſtatus politici & œconomici configurationem ex collegii illius, quod Eccleſia eſt, formâ fluere. Jam, ſi ipſam miniſterii Eccleſiaſtici inſtitutionem conſideres, emphaticis illa verbis planeque eximiis à Chriſto Salvatore peragitur: QUEMADMODUM PATER ME MISIT, ITA ETIAM MITTO VOS. Joh. XX. 21. XVII. 18. Nec eſt, quod ajas, ſolis hæc Apoſtolis dicta eſſe, quibus & munia & *χαρίσματα* extraordinaria concredita fuerint Eccleſiam univerſalem plantandi & confœderandi, Evangelium in toto mundo prædicandi miraculisque illud confirmandi, improbisque morbos, imo mortem ipſam immittendi eosque rurſus, ſi vellent, liberandi, ut infallibilitatis, ut prophetiæ præcipuum chariſma jam taceamus. Etſi enim hoc ipſum negari nequeat, quod Apoſtoli multa habuerint præcipua, quæ evolverunt poſt alios Viri eruditiſſimi, BURMANNUS, SPANHEMIUS, WITSIUS, DODWELLUS, CAVEUS, alii, nec tamen & hoc inficiari quis auſit, illas quoque vocationes, quæ mediantibus iis, quos Chriſtus miſerat, factæ fuerint, in cœlis ratas divinasque fuiſſe ordinemq; doctorum & auditorum in Eccleſiâ ex inſtituto Chriſti perpetuum eſſe debere, ſi vel ipſa externa ſucceſſio, quod dudum contigit, deficeret. Neque enim & viſibilis Eccleſia deficere penitus poteſt Matth. XVI. 18. quod verò fieret, ſi deeſſent, qui docendi munere fungerentur. Deusque ipſe *POSUIT in Eccleſiâ primum Apoſtolos, poſtea Prophetas, tertiò doctores, poſtea poteſtates* i. e. miraculorum patratores, dein *chariſmata ſanationum, ſubſidia* (quo nomine eos indigitari arbitramur, qui vel Apoſtolorum erant *συνεργοὶ* vel diaconi, pauperum ægrotorumque curæ atque Eccleſiæ miniſterio addicti,) *gubernationes*, quâ voce directores cœtuum eccleſiaſticorum, Epiſcopos nempe Presbyterosve deſignari puto, *genera linguarum*, ſeu eos, qui variis iisque ignotis linguis in gratiam peregrinorum, divino id in ipſis agente Spiritu, myſteria divina olim extulere 1. Cor. XII. 28. ſqq. Si verò jam noſſe velis, quî cognoſci poſſit, num hos illosve Deus miſerit, reſpondebit Paulus, ex chariſmate ſuo quemvis dignoſcendum eſſe, utpote qui in hoc capite vel maximè de chariſmatum divinorum variâ diſpenſatione egit. Locus Eph. IV. 11. paulò brevior eſt, ubi dicitur, Chriſtum *dediſſe hos Apoſtolos, illos Prophetas, alios Evangeliſtas*, qui erant *συνεργοὶ* Apoſtolorum Act. VI. 5. XXI. 8. *alios paſtores*

Digitized by Google

ſtores & doctores, ſcilicet perpetuos unius cœtûs miniſtros, aliâs Epiſcopos & Presbyteros. Act. XX. 17. 28. Itaque, ubi jam Apoſtolorum, ubi Prophetarum, ubi Evangeliſtarum chariſmata & munera ferè deſiere, ut poſtremum, ſine quo Eccleſia omninò ſubſiſtere nequit, maneat, omninò requiritur. Mittunturque adeò & hodiè à Chriſto, qui doctorum in Eccleſiâ munere funguntur, miſſione generali, quæ per collationem chariſmatum divinorum, quæ per benedictionem divinam in miniſterio eorum eluceſcentem ſe prodit, & ad hunc vel illum cœtum ab iis, qui Eccleſiam dirigunt, determinatur.

(*e*) Joh. III. 22. IV. 1. 2. Matth. XXVIII. 19.

(*f*) Matth. XXVI. 26. ſqq. Marc. XIV. 22. ſqq. Luc. XXII. 19. ſqq. 1. Cor. XI. 23. ſqq. Adde diſſertationem noſtram de oblatione veterum Euchariſticâ, quam fragmentis anecdotis Irenæi adjunximus, §. 2. ſqq. Nolim verò, ut ſacramentis hiſce N. T. quæ vocantur, jam vel oleum illud miraculoſum, quod ad ſanandos ægrotos à diſcipulis Chriſti olim adhibebatur & ex quo Romanenſes extremam unctionem hodiè conficiunt, Marc. VI. 13. Jac. V. 14. adſpergas vel pedilavium Joh. XIII. 14. 15. qoud certè à diſcipulis Chriſti, qui mentem Domini optimè hìc noverant, ut ritus quidam eccleſiaſticus à Chriſto præceptus haud continuatum fuiſſe legitur, vel impoſitionem manuum, quâ adhibitâ infantibus Chriſtus benedixit Marc. X. 16. & quæ cærimonia Judaica exſtitit, adjicias.

(*g*) Vide Matth. XVIII. 15. ſqq. Quisnam horum verborum ſenſus ſit, inter ſe diſputant interpretes. THOMAS ERASTUS, Medicus olim & Conſiliarius eccleſiaſticus Heidelbergenſis, excommunicationis eccleſiaſticæ, de qua locum hunc agere communis ſententia eſt, oppugnator præcipuus, in theſibus de excommunicatione §. 41. ita habet: *Genuinus hujus loci & capitis ſenſus talis eſt. Cùm frater, hoc eſt Judæus injuriam tibi facit, ſolus eum tibi reconciliare ſtudeto. Si ſolus nihil profeceris, duobus aut tribus aſſumtis idem tentato. Si nec ſic quidem te liberare ab injuriâ poteris, ſynedrio, id eſt, tui populi aut tuæ religionis magiſtratui indicato. Quod ſi hunc etiam audire nolit, ſic adverſus eum citra cujusquam offenſionem agere poteris, quomodo adverſus publicanum aut gentilem injuriam tibi inferentem (qui ad aliud quam Romanorum tribunal ſe pertrahi non patiuntur) ageres.* Quæ ſi ita ſe habent, idem hìc ferè à Chriſto injungitur, quod Paulus monet 1. Cor. VI. 6. JO. SELDENUS de Synedriis veterum Ebræorum L. 1. C. 9. itidem de excommunicatione hìc agi haud putat,

Digitized by Google

putat, ſed exiſtimat, per ἐκκλησίαν hic רבים *multos* ſignificari, quibus præſentibus adeoque publice frater corripiendus ſit, deinceps verò hos ſi non audierit, à familiari converſatione arcendus, quali quippe Judæi ethnicos & publicanos haud dignabantur, ubi & id Vir acutus addit, vel eapropter de excommunicatione ſermonem hîc eſſe haud poſſe, quoniam ethnicus, utpote ſacris Judaicis nunquam addictus, excommunicari haud potuerit, publicanus verò, qui Judæus fuerit, ob officium hoc, quod geſſerit, excommunicationem certè haud ſubierit. Luc. XVIII. 10. JO. LIGHTFOOTUS in horis hebraicis ad h. l. per ἐκκλησίαν ſynagogam intelligit, in quâ corripiendus ſit ejusmodi peccator & ſi hanc audire nolit, deinde non ab Eccleſiâ, ſed ab eo, cui injuriam fecerit, ethnici & publicani, qui membra cœtûs Judaici haud exſtiterint, inſtar habendus, unde addit, ſcriptum haberi ἔςω σοι, non eſto τῇ ἐκκλησίᾳ. Vir illuſtris, CHRIST. THOMASIUS in vindiciis juris majeſtatici circa ſacra §. 22. in Eraſti ſententiam pedibus it atque etiam in dem bedencken über die frage: *wie weit ein Prediger gegen ſeinen Landes-Herrn, welcher zugleich ſummus Epiſcopus mit iſt, ſich des binde-ſchlüſſels bedienen könne?* p. 165. SELDENI ſententiam haud obſcurè approbat. Eandem ſibi mentem induit Vir celeberrimus & quem juri Eccleſiaſtico inſignem ſubinde lucem adſpergere novimus, JUSTUS HENNINGUS BOEHMERUS in Juris Eccleſiaſtici antiqui diſſ. III. de confœderatâ Chriſtianorum diſciplinâ art. II. §. 6. p. 79. ſqq. utpote qui SELDENI itidem & LIGHTFOOTI ſententiam adoptat & per ἐκκλησίαν cœtum qualemcunque & collectionem promiſcuam populumque indigitat, ita, ut λαὸς & ἐκκλησία hîc idem ſignificent, id quod egregiè hic GROTIUM obſervare ait. Atque hi omnes de excommunicatione ſive ejectione è cœtu Eccleſiaſtico in hoc loco agi haud exiſtimant. Inter eos, qui communem ſententiam defendunt, ſolus jam prodeat & pro omnibus ſententiam dicat CAMPEGIUS VITRINGA, Theologus Franequeranus præſtantiſſimus. Hic*, poſtquam adductis Judæorum teſtimoniis oſtendit, quænam correptionis fraternæ fuerit olim apud Judæos diſciplina, quâ privatim primùm, dein publicè in ſynagogâ mediante הכרזה *proclamatione* peccator reprehenſus fuerit, tandem ſtatuit, Chriſtum hoc ipſum præceptum hîc repetere, ἐκκλησίαν non eſſe ערה ſive Synedrium politicum, uti ERASTUS putet, ſed ערה ſive צבור h. e. cœtuum plurium, coram quo ejusmodi facta fuerit

fuerit reprehenſio & pudefactio, quam deinde inſecuta fuerit excommunicatio, unde Chriſtum non potuiſſe ritum adeò affinem excommunicationi memorare & commendare, niſi ſimul ad excommunicationem ipſam reſpexiſſet eamque ſi non apertè, ſaltem tacite probaviſſet. Addit alibi idem VITRINGA, hoc Chriſti effatum de excommunicatione privatâ, quâ unus ab alterius familiari conſortio abſtrahere ſeſe apud Judæos potuerit, intelligendum eſſe. L. III. de Synagogâ vetere P. I. C. 9. p. 730. ſqq. & C. 10. p. 753. 754. Jam verò opus non eſt, ut interpretum, qui communem ſententiam tenent atque excommunicationem eccleſiaſticam ex hoc loco eruunt, explicationes atque interpretamenta pluribus aducamus. Paucis notamus, per ἐκκλησίαν nec ſynedrium Judaicum, utpote quod ſine coercitione reum haud dimiſſurum fuerat, nec presbyterium vel ſenatum eccleſiaſticum Chriſtianum, qui eo tempore nondum conſtitutus fuerat, aut Doctores antiſtitesque cœtûs Chriſtiani, qui ἐκκλησία non ſunt, intelligi. Saltem dubium hactenus eſt, num Chriſtus Synagogam vel alium quendam cœtum ex pluribus forte fortuna in unum coeuntibus congregatum intellexerit, quorum prius ex eo quidem probabile videtur, quoniam proclamatio ejusmodi peccatoris ante excommunicationem ſolennem ejusdem in Synagoga facienda erat, poſterius verò vel eaptopter ſtatuendum eſt, quod, ſi quæ excommunicatio hîc intelligitur, privata ſaltem & minus ſolennis, non publica heic reo impingenda dicitur. En verò, quî effatum hoc Chriſti, quod explicamus, verſum fuerit in מבחר הפנינים libro, quem ex veterum Philoſophorum, Græcorum & Arabum ſententiis Judæus quidam ſec. XI. vel XII. conflavit, & ubi etiam ex Evangelio Matthæi hoc ſubinfluit: אמר החכם אם יחמוס לך חברך תפוס עליו בינו לבינך בלבד אם ישמע לך כבר רוחת ואם לא ישמע לך אמר לו בפני אחד או בפני שנים שישמעו החברים ואם לא חשוב אותו חבר פחות: *Dicit ſapiens, ſi injuriam tibi fecerit ſocius tuus, corripe ipſum inter te & ipſum ſolum. Quodſi audiverit te, jam lucratus es. Si verò non audierit te, dicas ei coram uno aut duobus, ut id audiant ſocii. Si verò ne* ſic quidem audiverit, *reputa eum VILEM SOCIUM.* Vide Buxtorfii florilegium Hebr. p. 297. & Cartwrighti mellificium Hebr. annot. ad h. l. L. 2. C. 3. Queis omnibus præmiſſis facile jam patet, de excommunicatione hîc Chriſtum directè haud agere, etſi prima ejusdem ſtamina hoc effato haud obſcurè ponat. Si enim privatus conſortium ejus vitare debet, qui injuriam ipſi

ipſi illatam agnoſcere nullâ ratione vult, quidni totus quidam cœtus ex mandato Chriſti ab ejusmodi homine ſe ſeparet, qui criminibus publicis & gravioribus ſe polluit? Nec eſt, quod ajas, ethnicum excommunicari non poſſe, ut qui membrum cœtus nunquam exſtiterit. Sufficit, quòd extra cœtum is agat. Jam enim, ſi ex iis, qui eadem nobiſcum ſacra frequentant, pro Judæo vel ethnico vel Mahumedano in poſterum nobis quis habendus veniat, facile patet, ipſum à cœtu ſeparandum eſſe, utpote ad quem homines ejusmodi haud pertinent. Dein &, quod de publicanis affirmat SELDENUS, eos à ſacrorum communione haud depulſos fuiſſe, id cum micâ ſalis accipiendum eſt. Ita enim habetur in Talm. Hieroſ. Demai f. 23. 1. חבר שנעשה גבאי דוחין אותו מחבורתו *Socius, qui evadit publicanus, è ſocietate ſuâ expellitur.* Hinc & publicanus Luc. XVIII. 13. dicitur μακρόθεν ἑστὼς, id quod etſi LIGHTFOOTUS non de neceſſitate explicet ſed de humilitate COCCEJUS tamen in theſibus de ſynedrio n. 27. Opp. anecd. T. 2. f. 515. de neceſſitate agere ita oſtendit: *quomodo is, qui non permittebatur intra quatuor cubitos accedere, admiſſus eſſet in atrium Iſraelis inter confertam hominum multitudinem?* Aſt non opus eſt, ut Autores hîc ſecum invicem committamus, cum ſinguli ex vero aliquid ponant & in noſtrâ explicatione, quæcunque à diverſis rectè elata ſunt, in unam maſſam fuſa coeant. Adde tamen loca παράλληλα 2. Cor. II. 6. 2. Theſſ. III. 14. 1. Tim. V. 20. & vel maximè H. GROTIUM, doctiſſimum judicioſiſſimumque oraculorum divinorum interpretem, quo nemo melius mentem optimi Salvatoris hîc aſſecutus eſt, ad h. l.

(*b* Vide Matth. XVI. 19. XVIII. 18. ubi hæc exſtant: *quæcunque ligaveritis in terrâ, ligata ſunto in cœlo, & quæcunque ſolveritis in terrâ ſoluta ſunto in cœlo.* Atque hæc omnibus dicuntur diſcipulis. Ad Petrum verò ante iſta verba hæc addit Chriſtus: *& dabo tibi claves regni cœlorum.* Unde dein contigit, ut quoniam hæc cum poteſtate ligandi & ſolvendi conjunguntur, *clavis ligans & ſolvens* mira nomenclatione emergeret. Conſulamus jam, quoniam locutiones peregrinas nobis Salvatoris effatum iſtud fundit, interpretes. Nemo eſt, qui majore cum eruditionis adparatu rem heic egerit, quam JO. SELDENUS, de ſynedriis veterum Ebræorum L. 1. C. 9. Hîc verò cùm oſtendiſſet, clavium nomine poteſtatem quandam peramplam deſignari, Jeſ. XXII. 22. Apoc. I. 18. III. 7. IX. 1. quâ ratione Talmudiſtæ Deo ſoli adſcribant claves pluviæ, vitæ, ſepulchri & ſterilitatis, cùm & addidiſſet, clavi-

bus regni cœlorum apertiſſimè hîc indicari poteſtatem aperiendi per doctrinam Luc. XI. 52. & ſacramenta adeoque in Eccleſiam ejusque miniſteria ſingularia admittendi nondum admiſſos claudendique ſive præcludendi eis, ut nondum idoneis atque ut τοῖς ἔξω, *qui extra ſunt*, aditum, & admiſſos ſeu τὰς ἔσω, *qui intra ſunt*, retinendi, tandem in hanc ſententiam deſcendit, ut ajat; heic de excommunicatione ſive ejectione ex Eccleſiâ nullum ſermonem eſſe poſſe, quoniam clavibus nemo expellatur, quæ tam non extrapellendi, abigendi & extratrudendi, quæ Seldenianæ voces ſunt, inſtrumentum ſint, quam incongruum foret, furcam aut flagellum, quo abigimus, pro ultro admittendi inſtrumento venditare. Ait dein, apud Græcos δεῖν ſubinde idem eſſe ac *præcipere* & apud Ebræos אסור *ligatum* idem eſſe ac *prohibitum*, מותר *ſolutum* idem ac *permiſſum*, unde hîc *doctrinam & interpretationem magiſtralem* ſignificari, ſecundum quam *caſus conſcientiæ*, qui ſubinde ſe offerant, *ſolvantur ac determinantur*. Quin & ſollicitè obſervat, non de ligatione & ſolutione *perſonarum* ſed *rerum* hîc quæſtionem eſſe, quia dicatur ὃ & ὅσα non ὃν & ὅσυς, etſi & neutro perſonæ contineri poſſint, id quod tamen hûc quadrare non poſſit, quia, ut ex epiſtola Clementis ad Jacobum de geſtis Petri pateat, Petrus Clementi poteſtatem ſolvendi & ligandi itidem in neutro dederit. Cæterùm ſi vel tandem de perſonis quoque earundemque excommunicatione & abſolutione iſta accipienda ſint, tamen & rerum ligationem atque ſolutionem ſimul & præcipuè indigitari & pro ejectione è cœtu ſacro vel excluſione à ſacramentis nihilominus nihil effici idem putat, quoniam hæc cum excommunicatione Judaicâ nunquam connexa fuerint. Addi poteſt L. II de Synedriis C. 7. §. 2. JO. LIGHTFOOTUS in horis Hebraicis ad Matth. XVI, 19. hæc habet: καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν id eſt, *tu primus aperies oſtium fidei gentibus. Dixerat* Chriſtus, *ædificaturum ſe Eccleſiam in æternum duraturam, in quam portæ inferorum, quæ prævaluerant in Judaicam, nunquam prævalituræ ſint, tibique, inquit, O Petre, dabo claves regni cœlorum, ut oſtium aperias introductioni Evangelii ad iſtam Eccleſiam. Quod à Petro præſtitum eſt in memorabili illâ hiſtoriâ de Cornelio. Act. X. Atque ad hæc verba Chriſti reſpexiſſe verba iſta Petri minimè dubito Act. XV. 7.* Addit mox hæc LIGHTFOOTUS: *I. Claves Petro ſoli commiſſas credimus, at poteſtatem ligandi & ſolvendi*

Digitized by Google

vendi reliquis etiam Apoſtolis. Matth. XVIII. 18. II. Chriſtum cum vulgo hic loqui neceſſe eſt ut arbitremur, aut non intelligi poſſe absque particulari commentario, qui nullibi adeſt. III. Jam verò ligare & ſolvere phraſiologia in ſcholis Judaicis uſitatiſſima de rebus enuntiabatur, non de perſonis, quod & hic etiam obſervandum in articulis ὃ & ὅσα Matth. XVIII. 18. Quam in rem teſtimoniorum plauſtra idem adducit, queis hoc ipſum probet, nempe אסר *ligare* eſſe *prohibere*, התיר *ſolvere* verò *licitum declarare.* Denique ad rem præſentem hæc omnia ita adplicat: *Cum jam adeſſet tempus, quo lex Moſaica ſecundum aliquam ſui partem enervanda eſſet & in deſuetudinem evaſura, ſecundum aliam verò in perpetuum continuanda & duratura, Petro hic reliquisque Apoſtolis Chriſtus poteſtatem concedit, ut enervarent aut confirmarent, quæ ſibi viſa forent & prout ſibi viſum foret, Spiritu ſancto edoctis ad hoc & manuductis, quaſi dicat: in lege Moſaicâ, quodcunque vos ligaveritis id eſt prohibueritis, prohibitum erit ſanciente autoritate divinâ, & quodcunque ſolveritis, id eſt, permiſeritis vel permiſſum & licitum docueritis, erit licitum & permiſſum. Hinc ligârunt, id eſt, prohibuerunt circumciſionem credentibus, comeſtionem idolothytorum, ſuffocatorum & ſanguinis pro tempore gentilibus; & quod ligârunt in terrâ, ſancitum eſt in cœlo. Solverunt, id eſt, permiſerunt purificationem Paulo quatuorque aliis fratribus in fugam ſcandali: Act. XXI. 24. Et, ut verbo omnia dicamus, his Chriſti verbis iis commiſſum eſt, dirigente Spiritu ſancto, ut de religione decernerent quoad uſum aut rejectionem rituum & judiciorum Moſaicorum idque vel in tempus vel in perpetuum. Applicentur verba paraphraſticè ad rem præſentem cum Petro transactam. Ædificaturus ſum, inquit Chriſtus, Eccleſiam gentilitiam, tibique, O Petre, do claves regni cœlorum, ut tu primus oſtium fidei iis aperias. Si autem quæras, quânam normâ regulanda ſit iſta Eccleſia, cum norma Moſaica iſti videri poſſit admodum aliena, tu ita à ſpiritu ſancto duceris, ut quodcunque legis Moſaicæ illis prohibueris, ſit prohibitum & quodcunque conceſſeris, ſit conceſſum, idque ſub ſanctione in cœlo. Hinc in illo inſtante, cum clavibus ſuis uſurus eſſet, id eſt, cum jam aperturus januam Evangelii gentilibus Act. X. edocetur cœlitus, ſolutam jam eſſe conſociationem Judæi cum gentili, quæ antea fuerat ligata, & ſolutam jam etiam eſſe, quæ antea fuerat ligata, comeſtionem animalis cujusvis eſui convenientis, atque is pariter hæc duo ſolvit.* Hactenus

Digitized by Google

nus LIGHTFOOTUS, cujus obſervationes eapropter tam plenas dedimus, ut tota ipſius mens, quæ manca vulgo ponitur, lectoribus pateret, ubi hoc unicum addendum eſt, LIGHTFOOTUM haud exiſtimare, locum Joh. XXI. 23. huic noſtro, quem explicamus, παράλληλον eſſe, cum in noſtro de doctrina ſolùm & de rebus licitis aut non licitis in religione determinandis ab Apoſtolis, in illo verò de perſonis obſtinatis aut non obſtinatis per eos puniendis aut non puniendis juxta ipſum agatur. Poſt SELDENUM & LIGHTFOOTUM, à quibus hic totus abit ſtrenuus olim apud Anglos excommunicationis eccleſiaſticæ defenſor HENR. HAMMONDUS, in partes vocare convenit JO. MORINUM, Congregationis Oratorii J. C. Presbyterum olim Pariſienſem, qui in Commentario Hiſtorico de diſciplinâ in adminiſtratione ſacramenti pœnitentiæ olim obſervatâ L. I. C. 8. & L. 4. C. 23. ſqq. hoc argumentum eruditè admodum evolvit, ubi oſtendit אסר & התיר *ligare* & *ſolvere* ſignificare *permittere* & *prohibere*, *ligari* item & *ſolvi* idem eſſe ac *teneri & liberum eſſe*, aliquando & ſignificare *excommunicationem* & *abſolutionem*, quæ omnia idem Vir doctiſſimus magnâ exemplorum ſartagine probat. Inſpice, ſi placet, editionem libri poſtremam, quæ Venetiis A. 1702. apud Nicolaum Pezanna prodiit, fol. 12. ſqq. 157. ſqq. Adjici poſſunt JO. CAMERO in myrothecio Evangelico ad h. l. p. 34. 35. JO. DALLÆUS, in diſp. de ſacramentali ſive auriculari Latinorum confeſſione L. 1. C. 5. p. 24. 25. FRANCISCUS BURMANNUS in Exerc. acad. P. 2. diſſ. 6. de miniſtris extraordinariis Novi Teſtamenti, & CAMPEGIUS VITRINGA de Synagogâ vetere L. III. P. 1. C. 10. p. 754. 755. ubi hæc exſtant: *Notum hæc verba jam ab antiquiſſimis retro temporibus Eccleſiæ ſic accepta eſſe, ac ſi comprehenderent confirmationem eorum, quæ Chriſtus in antecedentibus dixerat, hoc eſt, ac ſi Chriſtus iis adhuc planiùs Eccleſiæ concederet poteſtatem* excommunicandi, *quod ſecundum ipſos eſt* ligandi, *&* ſolvendi, *hoc eſt*, excommunicatum *rurſus admittendi ad communionem Eccleſiæ poſt præſtitam ſatisfactionem. Quæ quidem expoſitio non ideo ſanè reprobari meretur, ac ſi abluderet ab Hebræorum modis loquendi, quia illi quoque excommunicationem nomine* איסור *LIGATIONIS aliquando (etſi rarius) exprimunt & excommunicati reſtitutionem communiter vocare ſolent* התרה ſolutionem; *ſed hoc obſtat, quod Chriſtus non dicat* ὅσους quoscunque *ſed* ὅσα quæcunque, *unde patet, ipſum de rebus loqui, non de* perſonis.

Præ-

Præterquam quod phraſis אסר *&* שרה ligare *&* ſolvere *in ſcriptis Hebræorum receptiſſima ſit pro* doctrina liciti & illiciti. *Ergò concedit Chriſtus Apoſtolis ſuis his verbis poteſtatem, varias* leges *de* licito *&* vetito *cujuscunque tandem indolis condendi in uſum & commodum Eccleſiæ, ac ſi dixiſſet: quæcunque vos licita aut illicita pronunciaveritis, quæ vos præceperitis vel prohibueritis, ea ratihabenda ſunt in curia cœleſti. Nexum autem inter hanc partem orationis Chriſti & præcedentem talem concipio. Suggeſſerat Dominus diſcipulis ſuis* hoc remedium contra ſcandala, *ſi qua à fratre data eſſent, ut poſt admonitionem privatam publicamque ejus commercium vitarent. Jam ſubjicit:* quæcunque ligaveritis in terrâ, &c. *ac ſi illos Dominus in hunc modum compellâſſet: ſi hoc remedio, quod nunc præſcripſi, vobis non ſatis cautum videatur contra ſcandala in Eccleſiâ ſuboritura, veſtrum erit, alia remedia, prout occaſio tulerit, excogitare & adhibere. Concedo enim vobis poteſtatem (quam & Petro jam conceſſi) poſt meum à vobis diſceſſum talem conſtituendi diſciplinam, quam rerum temporumque conditionem efflagitare cenſebitis.* Hæc VITRINGA. Eandem tibiam inflant Autor harmoniæ Evangeliſtarum, quæ è Bibliotheca JAC. USSERII prodiit, p. 357. 388. editionis Germanicæ Halenſis, item SALOMON VAN TIL, Theologus olim Lugdunenſis-Belga in commentario in Matthæum, qui & Belgice & Germanicè prodiit, ad h. l. ubi & ad JO. BUXTORFII Lexicon Talmudicum & Rabbinicum, voces אסר & שרה provocatur, denique & JAC. BASNAGE, Theologus Hagienſis Gallus in Hiſtoire des Juifs T. 6. C. 5. §. 15. ubi ita paucis Vir doctus animi ſententiam effatur: *En remontant plus haut que le Talmud on trouve non ſeulement l' impoſition des mains conferée aux Docteurs mais on remettoit entre les mains du Docteur les cinq livres de Moiſe avec une clef pour apprendre qu' il avoit la liberté d' ouvir les myſteres de la loy & on y ajoutoit, qu' il avoit* le pouvoir de lier & de delier; *c' eſt à dire de decider ce qui étoit* permis ou defendu. p. 101. Quæ ipſa in editione Pariſienſi à LUD. ELLIES DU PIN, Doctore Sorbonico curata, quod ad palatum Romanenſem non ſunt, omiſſa fuere. Adde T. 5. L. 3. C. 30. §. 14. p. 776. ubi ita idem infit: *Les Rabbins ont le pouvoir* de lier *&* de delier. *Les Controverſiſtes ont fait de gros volumes* (hæc ὑπερβολικῶς dicuntur) *à l' occaſion de ce terme, mais s' ils avoient remarqué le veritable ſens qu' il a chez les Juifs, de qui Jeſus Chriſt l' a emprunté, la diſpute*

 ſeroit

Digitized by Google

ſeroit finie ou plutôt elle ne ſeroit point née, car ils entendent par là, que le Rabbin a le pouvoir de declarer ce qui eſt permis ou defendu. Scilicet & Presbyteris ſequioris autoritatis & qui ad Synedria hactenus non admittebantur, poteſtas dabatur docendi & explicandi Juris Hebraici nodos & dubia per reſponſa, quoties conſulerentur, ſeu caſus conſcientiæ extricandi, id quod Judaico verbo dicitur רשות להורות באיסור והיתר *poteſtas* ſeu *facultas decernendi circa ligatum & ſolutum* ſeu vetitum & licitum, id eſt, *facultas ſolvendi & ligandi.* Vide JO. SELDENI L. 2. de ſynedris C. 7. §. 2. DANIEL WHITBY, Theologus Salisburienſis Anglus verba, quæ explicamus, ita παραφράζει. *Verily i ſay unto you, whatſœver* (things) *ye ſhall* (thus) *bind on earth*, (declaring them actions unworthy of your farther mercy) *ſhall be bound in heaven* (*i. e.* ſhall not find mercy there,) *and whatſoever ye ſhall looſe on earth* (or by this means ſhall exempt from guilt) *ſhall be looſed in heaven.* Autor anonymus (TYNDALLI nomen Viro) libelli Anglici: a defence of the rights of the Chriſtian Church contra GUIL. WOTTONUM ita verba hæc explicat, ut ajat, locum hunc eſſe παράλληλον locis Marc. XVI. 16. & Joh. XX. 23. nihilque ſignificare aliud quam Apoſtolos poteſtatem à Chriſto nactos, prædicatione Evangelii viam ad regnum cœlorum hominibus aperiendi, iisque, qui crediderint, ſalutem, iis, qui non crediderint, damnationem annunciandi, cujus poteſtatis exercitium & in cœlis ratum futurum ſit, quæ profectò & JO. BRENTII ad hunc locum mens eſt, quam Theologus idem alibi aliter utique exprimit. Nec tamen ſolos eſſe Apoſtolos, idem ait anonymus, quibus illa competat, etſi ea ipſis in gradu eminentiſſimo competat, cum quivis Chriſtianus iſtam exercere poſſit. Itaque de excommunicatione & excluſione à ſacramentis tanquam à ſolis Clericis faciendâ planè hic ſermonem eſſe non poſſe, maximè cum Eccleſia Chriſtiana eo tempore nondum in ſyſtema quoddam cœtumque fuſa fuerit. p. 43. ſqq. Atque hæc eadem ferè ſunt, quæ habet PHILIPPUS LIMBURGIUS, Theologiæ quondam inter Remonſtrantes Amſtelodamenſes Profeſſor, Theol. Chriſt. L. VII. C. 18. §. 26. cui adjici poſſunt RICH. SIMON & JO. CLERICUS, uterque in notis ad N. T. Gallicis, ubi locum hunc explicant. CLERICUS tamen, Vir doctiſſimus, ubi Matth. XVI. 19. tùm de declaratione liciti & illiciti, tùm de inflictione morborum miraculoſâ, qua punire Apoſtoli delinquentes eosque itidem liberare poſſint,

ſint, explicavit, ad Matth. XVIII. 18. ait, hæc omnibus Chriſtianis eo ſenſu dici, quod, ſi fratri, qui ipſos afflixerit, vel remiſerint injuriam reſipiſcenti vel convicerint ipſum, quòd quia mentem malam nondum mutaverit, violati erga proximum officii adhùc reus exiſtat, judicium idem ratum in cœlis futurum ſit. Jam, ſi Theologos noſtros audiamus, communi ore omnes profitentur, hæc de peccatorum remiſſione ſive retentione à Miniſtris Eccleſiæ faciendâ, per conſequens de excommunicatione intelligenda eſſe. Hinc etiam LIGHTFOOTI ſententia dudum ab ipſis exploſa eſt. SEBAST. SCHMIDT, Theologus quodam Argentoratenſis longè eruditiſſimus in faſciculo diſputationum theologico-philologicarum Diſp. XII. p. 711. ſqq. primus fuit, qui contra LIGHTFOOTUM in arenam proceſſit, atque ad oculum demonſtravit, voces אסר *ligavit* ac שרא & התיר *ſolvit* non ſolum de rebus ſed & de perſonis accipi. Hinc manare illam abſolutionis Judaicæ formulam שרוי לך *ſolutum tibi eſto*, id quod idem ſit ac מחול לך *condonatum* ſeu *remiſſum tibi eſto*. אסור verò ſignificare *excommunicatum*. Addit SCHMIDTIUS, neutrum tantopere urgeri haud debere, quoniam Hebræorum mos ſit, neutro res & perſonas ſimul includere, cujus rei & exemplum quoddam adducit. Denique ait, objectum ſolutionis & ligationis eſſe perſonale & reale atque utrumque hîc intelligi. Quam in rem notanda veniunt verba, quæ p. 716. 717. habentur: *Caterum ſi maximè verba illa non niſi de rebus uſurparentur, falſum tamen foret, quòd prohibere & permittere tantum, excludendo abſolutionis & excommunicationis negotia, ſignificent. Nam in abſolutione & excommunicatione non tantum perſonarum ſed & rerum ſolutio atque ligatio invenitur, quæ etiam aliqua ſimul permiſſionis & prohibitionis ſpecies ſunt.* Hinc, qui LIGHTFOOTI inter noſtros aſſumeret ſententiam, non exſtitit, donec JO. BENEDICTUS CARPZOVIUS, Theologus Lipſienſis, receptæ orthodoxiæ aliâs defenſor acerrimus Lipſiæ A. 1675. eandem pro roſtris eccleſiaſticis aliquando defenderet. Quod cum ad aures JO. ADAMI SCHERZERI, ejuſdem Academiæ tùm temporis Theologi veniſſet, hic in collegio theologico privato, quod dein Syſtema Theologiæ ab ipſo editum peperit, LIGHTFOOTUM refutavit & pro inſigni facilitate ſuâ nugarum ſub titulum ipſius interpretionem revocavit. Veſtigia rei habes in laudato Syſtemate loco 25. de Eccleſia p. 695. 696. ubi tamen ad hoc extremum, quo opus ſanè haud

C 2 habe-

habebat, refugit Vir eruditiſſimus judicioſiſſimusque, ut diceret, *Rabbinos Novi Teſtamenti & verborum Chriſti interpretes eſſe non poſſe.* Non hoc eſt, mi SCHERZERE, quod quæritur, ſed hæc eſt quæſtio, quid juxta linguam Judaicam, quâ Chriſtus verba hæc pronunciavit, *ligare* & *ſolvere* ſignificet, ubi ſanè ad ſcripta Talmudica & Rabbinica recurrendum oſtendendumque eſt, juxta dialectum tempore Chriſti uſitatam & de rebus & de perſonis verba iſta efferri potuiſſe. Non ergo ſiluit CARPZOVIUS, ſed & in præfatione ad LIGHTFOOTI horas hebraicas & in alio quodam ſermone eccleſiaſtico SCHERZERUM tanquam magnum in Iſraële magiſtrum, hoc ſcilicet qui neſciret, depexum dedit. Acta litis hujus enarrant PHIL. JAC. SPENERUS in dem anhang an die aufrichtige übereinſtimmung mit der Augſpurgiſchen Confeſſion §. 11. p. 8. 9. ubi & notatur, ABR. CALOVIUM in Syſt. loc. Theol. T. 10. Art. 4. de pœnitentiâ C. 2. Qu. 4. p. 453. ſqq. LIGHTFOOTUM eam ipſam ob cauſam, quod ipſius ſententia heic à CARPZOVIO adoptata fuiſſet, refutâſſe, eandemque Apologiæ Aug. Confeſſ. art. 6. de confeſſ. p. 199. aliisque locis librorum ſymbolicorum contrariam eſſe, itemq; CHRIST. THOMASIUS in dem bedencken, quod ſupra p. 11. citavimus, p. 168. 169. ubi jurgium hoc theologicum non ſine injuriis ultrocitroque vibratis recenſitum videas. At verò & idem hic illuſtris vir in SELDENI, LIGHTFOOTI ac CARPZOVII ſententiam l.c. pedibus it & JO. BARTHOLDUM NIEMERUM, Theologum Helmſtadenſ. qui communem explicationem in diſſ. I. de diſciplinâ eccleſiaſticâ (prodiit liber Helmſtadii A. 1702.) defenderat, itidem depectit. p. 165. ſqq. Addi poſſunt ejusdem notæ in J. P. LANCELOTTI inſtitutiones Juris canonici p. 717. ſqq. 2147. Magiſtrum hunc pone ſequitur præſtantiſſimus BOEHMERUS, cujus diſſertatio de confœderatâ Chriſtianorum diſciplinâ inter diſſertationes juris Eccleſiaſtici antiqui numero III. §. 7. p. 82. ſqq. hîc inſpici poteſt. Nemo tamen eſt, qui majore cum animi ardore LIGHTFOOTI ſententiam hactenus defenderit, ac id ante aliquot annos fecit Theologus Halenſis doctiſs. JOACH. LANGIUS, qui in ſyſtemate dogmatum Evangelicorum, quod *antibarbarum orthodoxiæ* nuncupat, P. 1. T. 2. Sect. 2. C. 2. ubi contra JO. DEUTSCHMANNUM, Theologum quondam Vitembergenſem inſurgit, p. 612. ſqq. explicationem LIGHTFOOTIANAM pluribus ſuam fecit. Jam verò non eſt ex noſtris recentior, quem eandem ſibi mentem induiſſe meminerim. Ad ea,

quæ

Digitized by Google

quæ THOMASIUS pro ſententia LIGHTFOOTI dixit, reſpondit SEB. EDZARDI in der verthäydigung der Chriſtlichen Lehre vom Binde-ſchlüſſel p. 117. ſqq. Luculentiorem rerum diductionem nobis dedit JO. FECHTIUS, Theologus nuper Roſtochienſis in diſſ. de clave ligante & ſolvente, quæ tractatui de excommunicatione eccleſiaſticâ adjecta eſt, ubi p. 354. JO. HENR. HEIDEGGERUM, Theologum quondam Tigurinum eandem cum LIGHTFOOTO ſententiam tenere aſſerit, qui tamen hanc ſaltem cum communi in Comm. in Matthæum ad Matth. XVI. 19. qui laboribus ejus exegeticis Tiguri A. 1700. impreſſis inſertus eſt, combinat, itemque Theologum quendam noſtratem Regiomontanum (PESAROVII nomen illi fuit) in diſput. ſuper verba Chriſti Matth. XVI. 19. Regiomonti A. 1695. habitâ p. 20. ſqq. eandem explicationem contra SEB. SCHMIDIUM defenſitâſſe, & MICH. MULLERUM, Academiæ hujus Theologum quondam celeberrimum Cancellariumque in triade diſputationum theologicarum (quæ teſſaradecadi evolutionum ſacrarum adjecta eſt,) diſput. 1. de clavibus regni cœlorum §. 3. p. 6. 7. LIGHTFOOTUM quoque adortum eſſe probè monet. Magiſtro ad latus ponendus eſt ALBERTUS JOACHIMUS KRAKEWIZIUS, Theologus item Roſtochienſis, qui in diſſ. de excommunicatione eccleſiaſticâ Roſtochii A. 1709. habitâ ſententiam LIGHTFOOTIANAM eruditè impugnavit. Addendus denique eſt, qui hanc interpretationem in Halenſibus & Brendelio reprehendit, Theologus Vitembergenſis profundiſſimus, GOTTLIEB WERNSDORFIUS in diſſertatione A. 1716. defenſâ, quâ aſſertum ivit, abſolutionem Miniſtri Eccleſiæ non eſſe mere declarativam §. 28. 29. p. 28. 29. Quin adjiceremus & GOTTFRIDUM OLEARIUM, Theologum nuper Lipſienſem, qui Obſ. 55. in Matthæum §. 6. ſqq. LIGHTFOOTI ſententiam utique refutavit ſed & novam excogitavit, dum ex Luc. XIII. 16. arguit, δεῖν notare idem ac morbum infligere, λύειν ab eodem liberare. En ipſius verba: *Quidni igitur dicemus, Salvatorem hic Petro atque Apoſtolis promittere poteſtatem morbos immittendi atque fugandi extraordinariam, quâ in Ananiam & Sapphiram Petrum uſum eſſe, in Elymam Magum Paulum, ut alia exempla nunc taceam, affatim conſtat.* §. 5. p. 456. Et verò patet, OLEARIUM hæc à CLERICO,

cujus hanc explicationem ſupra retulimus & qui exemplum Pauli, inceſtuoſum Corinthiacum Satanæ tradentis adeoque ligantis hîc addit, didiciſſe, niſi & ex HENRICI DODWELLI paræneſi ad exteros de nupero ſchiſmate Anglicano idem ſapuerit, ubi §. 29. p. 128. ſqq. exſtat: *Idem valet ligare ac Satanæ tradere.* Unde & ait DODWELLUS, *excommunicatos in poteſtatem ſpirituum malignorum ab Epiſcopis tradi, uti in tutelam bonorum ſpirituum ab iis recipiantur communicantes*, & hæc omnia fieri vi pacti mutui inter Deum & Apoſtolos & per conſequens Epiſcopos omnes initi, his verbis concepti: *Quodcunque ligaveritis ſuper terram, ligatum & erit in cœlo* &c. Quod reſtat, Autores, communem opinionem qui defendunt & in omnium manibus jacent, deliberato animo tacemus, niſi quod adjungere iis conveniat Theologum Jenenſem præſtantiſſimum JO. FRANC. BUDDEUM in Theol. mor. P. 3. C. 3. §. 63. ſqq. Aſt quo delabimur, qui, ubi ſententiam ſaltem noſtram dicere in animum induxeramus, cohortem Autorum, qui ſuam dicant ſententiam, in ſcenam producimus? Adjungamus itaque vel tandem brevem ἐπίκρισιν, quæ hæc eſt. Quid ſi omnes hoſce doctiſſimos Viros, qui in diverſas heic vias abire videntur, in mutua jam ruere oſcula jubeamus ajamusque, claves regni cœlorum eſſe poteſtatem docendi Evangelium hominesque de verâ ſalutis viâ inſtituendi, quâ regnum cœlorum credentibus adaperiatur, incredulis occludatur, *ligare* dein & *ſolvere* ſignificare non ſolùm pronunciare, quid licitum & quid illicitum ſit, conſtitutionesque eccleſiaſticas hanc in rem condere, ſed etiam declarare, quid peccatum ſit reatumque ſecum ferat, quid ſecus, peccata remittere & retinere, eos, qui perverſæ converſationi pravisque moribus indulgent, corripere primum & niſi reſipiſcant, ut cœtu noſtro, utpote quem turbent ſaltem & cui ſcandalo ſint, excedant, monere, denique & pœnam extraordinariam divinitùs iis infligere, vel ſi eâdem jam affecti fuerint, eosdem ab eâ liberare. Neſcio verò, num hæc omnia ita ſint comparata, ut ſimul, certè quod Apoſtolos ſpectat, conſiſtere nequeant, etſi exiſtimem, explicationem LIGHTFOOTI, quoniam non ὅσους ſed ὅσα in neutro dicitur, primo loco ponendam eſſe, cæteras ſequi debere. Præterquam enim, quod ex SAL. GLASSII Philol. ſacrâ L. 3. Tr. 1. Can. 21. luculenter conſtat, *neutrum genus quandoque pro maſculino uſurpari*, nota eſt abſolutionis apud Judæos formula, quâ dicitur excommuni-

municato, qui ſolvitur שרוי לך ומחול לך *Solutum & condonatum eſt tibi*, notum etiam eſt, התרה *abſolutionem* excommunicati ſubinde ſignificare, quæ utique oſtendunt ſatis, ſi & Joh. XX. 23. conferas, Chriſtum ad excommunicationem quandam hîc quoque reſpexiſſe. Id quod & SELDENUS fatetur, nec negare quisquam poteſt, cui ſaltem dialecti Judaicæ levis fuerit notitia. Jam verò melius utique res ſe haberet, ſi nomenclatio clavis ligantis & ſolventis nunquam introducta fuiſſet. Certè apud Judæos, à quibus *Φράσις* iſta mutuo ſumta fuit, hæc diſtinctio non obtinet. Scilicet mos apud ipſos olim fuit, eum, cui poteſtas dabatur, legem & Prophetas interpretandi, clave datâ quaſi in poſſeſſionem muneris mittere. Inſigne Doctoratûs iis erat clavis cum pugillaribus. Itaque de R. Samuele dicunt: *Poſt mortem ejus poſuerunt clavem & pugillares ejus in loculo ejus, eò quòd non meruerat habere filium*; cui ſcilicet Doctoratus inſignia relinqueret. Κλεὶς Rabbinis dicitur מפתחא à verbo פתח *aperuit*, qnod de quovis docente adhibent. Dicunt, רב פתח *Rabbi* talis vel talis *aperuit* textum nempe Scripturæ. Confer. Luc. XXIV. 32. Et Midraſch threnorum vocant מפתחא דחכימי *apertionem ſapientum*. Quæ ipſa Virorum præſtantiſſimorum, GROTII, CAMERONIS & LIGHTFOOTI ad Luc. XI. 52. verba ſunt. Maneat itaque hoc, claves regni cœlorum ſignificare facultatem poteſtatemque interpretandi ſcripturam ſanctiorem viamque ad ſalutem hominibus monſtrandi. Id quod utique & ligando & ſolvendo fit, etſi incongruum eſſe videatur, per claves ligationem iſtam ſolutionemque peragi. Itaque ubi de re jam conſtat, non eſt, quòd de verbo litigemus. Id unicum difficile eſt, ut determines, num ſolis Apoſtolis diſcipulisque ſuis, num verò omnibus ipſorum ſucceſſoribus aut fidelibus omnibus hanc facultatem ligandi ſolvendique Chriſtus conceſſerit? Sententiam Ecclelix noſtræ hanc in rem curatè & perſpicuè effert FECHTIUS in diſſ. cit. Sect. 1. §. 14. p. 365 ubi ita ſcribit: *Claves regni cœlorum in genere deſignant omnem ſacri officii poteſtatem* ſc. prædicandi Evangelii, remittendi & retinendi peccata & adminiſtrandi ſacramenta, uti extat in Aug. Conf. artic. 7. abuſ. p. 37. ſq. *Hæc poteſtas licet RADICALITER penes totam Eccleſiam reſideat, patet tamen, Salvatorem certas quasdam è promiſcuo Eccleſiæ cœtu perſonas ordinâſſe, quæ poteſtatem hanc adminiſtrarent. . . . , Erant igitur*

inter

Digitized by Google

inter ejusmodi Chriſti ſervos primi quidem & principes Apoſtoli, quibus claves cœli datæ fuere, non PRIVATIVE, ut loqui amant Doctores, excluſis aliis conſervis aut ſucceſſoribus, ſed CUMULATIVE, ita ut præter duodecim Chriſti diſcipulos Paulus quoque & Apollo & Timotheus & Soſthenes & alii plures mediatè vel immediatè vocati miniſtri hâc facultate fuerint inſtructi. Scilicet in eminentiſſimo quodam gradu claves regni cœlorum Apoſtolis concreditæ à Domino fuere, Eccleſiam utpote primum plantaturis & diſciplinam, ad quam vel maximè poteſtas ligandi ſolvendique ſpectat, quam &, quòd divino Spiritu agebantur, eo facilius curatiusque exercere poterant, confœderaturis. Nec tamen, excluſis penitus eorum ſucceſſoribus, ſolis ipſis hoc, quicquid eſt Juris, adſcripſerim, quod JO. LUD. WOLZOGENIUM, Baronem Auſtriacum, Socinianum & LIGHTFOOTUM, qui tamen ſenſu eminentiore ſaltem Apoſtolis in chronicâ temporum N. T. ſect. 52. Opp. T. 2. f. 33. privilegium hoc attribuit, facere ait MULLERUS noſtrâs l. c. §. 9. p. 13. ſqq. atque ita ſentientes refutat. Profectò enim facultas docendi & quid licitum, quid illicitum ſit, quid peccatum ſit, quid ſecus, quiſnam in ſtatu gratiæ ſit, quis ſecus, divino verbo, quod utique ſemper efficaciam ſuam ſive ad vitam ſive ad mortem exerit, annunciandi & declarandi (in quibus poſterioribus utique remiſſio & retentio peccatorum conſiſtit) itidemque diſciplinam confœderandi conſervandique, id quod ſine excluſione improborum à myſteriis divinis cœtuque eccleſiaſtico fieri non poteſt, facultas inquam hæc in Eccleſiâ perpetuò vigere debet, niſi quadrata rotundis atque ima ſummis miſcenda eſſe omniaque ut ſurſum deorſum vertantur, permittendum eſſe velis. At verò omnia decenter & ex ordine fieri debent 1. Cor. XIV. 40. ut Eccleſiæ καταρτισμὸς conſervetur Eph. IV. 12. Quod ſi autem in Eccleſiâ poteſtas clavium perpetua datur eaque in effato Chriſti, quod explicamus, Apoſtolis confertur, patet, eandem, quia ab omnibus Eccleſiæ membris (membra enim ſunt, quorum quodvis peculiare officium munusque habet) exerceri haud poteſt, id quod immanem confuſionem, quâ Eccleſia deſtrueretur, pariturum eſſet, doctoribus publicis à Chriſto collatam eſſe, qui heic diſcipulos ſuos, futurorum Eccleſiæ miniſtrorum anteceſſores alloquitur. Quod licet ita ſe habeat, probè tamen ſimul tenendum eſt, Eccleſiæ miniſtris tantam hîc poteſtatem haud dari ac Apoſtolis, utpote tantâ chariſmatum divinorum luce haud ornatis, multò minus abſolutam, ſed ad verbi

Digitized by Google

verbi ſanctioris leges planè reſtrictam talemque, quæ in libertatem Chriſtianam haud graſſetur, & quæ cum conſenſu & approbatione cœtus, ſi opus id ſit, omnia agere amet. Si enim unquam abuſus eâ fuerit cœtûs ſanctioris miniſter, (quod incommodum & apud quemvis, cui poteſtatem hanc quis adſcripſerit, enaſci poteſt,) voluntatem utique Salvatoris plurimum is violat, dignus ipſemet, qui communi Eccleſiæ (cujus unumquodque membrum tantam in excommunicatione facultatem, quantam in docendo habet,) conſenſu ligetur & coërceatur.

(*i*) Hi enim erant, quos in unum tunc congregatos Chriſtus affatus eſt, Vide Marc. XVI. 14. Luc. XXIV. 36. Joh. XX. 19. 1. Cor. XV. 5.

(*k*) Vide Joh. XX. 22. 23. ubi hæc habentur: *Dixit ipſis Chriſtus: quemadmodùm Pater me miſit, & ego mitto vos. Et hoc dicens inſufflavit & dicit eis: accipite Spiritum ſanctum. Si peccata quorundam remittatis, remittuntur eis, ſi reteneatis, retenta ſunt.* Jam, qui, quæcunque circa ordinationem & miſſionem Apoſtolorum hîc acta fuere, attentiùs paulò conſideraverit, mirabitur, quî factum fuerit, ut pro communi conſuetudine Judaicâ Chriſtus manus Apoſtolis haud impoſuerit, cum tamen hodie neceſſariam planè hanc cærimoniam eſſe ſint, qui aſſerant. Eſt, qui poſt alios hoc obſervat, celeberrimus Theologus Hagienſis, JACOBUS BASNAGE in Hiſtoire de l' Egliſe L. 25. C. 2. §. 3. f. 1475. 1476. Aſt nec apud ipſosmet Judæos impoſitio manuum ad ordinationem ſimpliciter fuit neceſſaria. Audiamus Moſen Maimonidem in Miſchnam Sanhedr. C. 1. n. 3. qui ita habet: אין אנו צריכין סמיכה בידים אבל האיש אשר ראוי לםנותו יאמר לו הבית דין הממנים אותו אתה רבי פלוני לםוך אתה ורשאי אתה שתדין דיני קנסות ובזה היה האיש ההוא סמוך והוא נקרא אלהים וידין כל הדינים: *non ſumus adſtricti ad ordinationem, quæ fit per impoſitionem. Sed domus judicii, cum inſtituit & creat aliquem Rabbinum, qui hàc præfecturâ dignus eſt, dicet ei: tu N. Rabbinus es, ordinatus es & poteſtatem habes judicandi cauſas criminales. Per hæc verba vir ille ordinatus erit vocabiturque Deus & omnes occurrentes lites dirimet.* Ita & R. Abraham Zacut in libro Juchaſin, in R. Juda Filio Babæ: הסמיכה לא רוקא ביד כמו שעשה משה ליהושע אלא אפילו בדבור בלבד די שיאמר אני סימך תהיה סמוך: *Impoſitio manus non fit tantùm manu, ut Moſes fecit Joſua, verùm*

etiam

etiam nudo ſermone. Sufficit, ut dicatur: Ego ordino, ſis ordinatus. Nec eſt, quod exiſtimes, ordinem ſucceſſionis ita diſrumpi, ſi impoſitio manuum deſit. Quando enim Moſes Tranenſis in קרית ספר Sanhedr. C. 4. ſucceſſionem ordinationis deſcribit, de eâ quoque intellectum hoc vult, quæ ſine χειροθεσία fit. En verba: כל בית דין צריך שיהיה אחד מהם סמוך מפי הסמוך שהרי משה רבינו סמך את יהושע כדכתיב ויסמוך את ידיו עליו וכן סמך את הזקנים ושרתה עליהם שכינה והם סמכו לאחרים ואחרים לאחרים ונמצאו הסמוכים איש מפי איש עד מרעה ואחר הנסמך מפי משה או מפי הסמוכים והסמיכה היא לקרותו רבי ולא בעי לאנוחי ידיה על רישיה דסבא : *Neceſſe eſt, omni Synedrio aſſidere Judicem unum, qui ordinatus fuerit ab uno ante ipſum ordinato. Nam Moſes Magiſter noſter manum impoſuit ſuper Joſuam, ſicut ſcriptum eſt:* & impones manum tuam ſuper eum. *Eodem modo ordinavit ſeniores & ſuper eos habitavit divinitas. Ipſi verò alios ordinârunt & alii alios. Ita deprehenduntur ordinati unus ab alio ad Moſen uſque Magiſtrum noſtrum, unus ſcilicet à Moſe aut ab jam ordinatis. Et ordinatio illa eſt, ut vocetur Rabbi, non autem requiritur, ut imponatur manus ſuper caput ſenioris.* Id quod & confirmat idem, quem ſupra citavimus jam, Maimonides in יד חזקה P. 4. tr. Sanhedr. C. 4. ubi ita infit: כיצד היא הסמיכה לדורות לא שיסמכו על ראש הזקן אלא שקורין לו רבי ואומרים לו הרי את סמוך ויש לך רשות לדון אפילו דיני קנסות : *Quomodo ſe habuit promotio, quæ per ſecula & generationes facta eſt? Non ita facta fuit, ut manus ſuper ſenioris caput imponerent, ſed ut eum Rabbi vocarent eique dicerent: Ecce tu ordinatus es & eſt tibi poteſtas judicandi etiam criminalia.* Addit post pauca: ויש להם למנות כל מי שירצו לדברים יחידים *Eſt etiam iis poteſtas ordinandi, quemcunque voluerint, ſolis verbis.* Qui pleniores crateras voluerit, adeat JO. BUXTORFIUM in Lexico Rabb. & Talm. voce סמיכה JO. MORINUM in commentario de ſacris Eccleſiæ ordinationibus P. 3. Ex. 7. C. 7. §. 3. ſqq. f. 112. ſqq. JO. SELDENUM de Synedriis veterum Ebræorum L. 2. C. 7. §. 1. JO. LIGHTFOOTUM ad Act. XIII. 3. J. A. SCHERZERUM in oratione de Ebræorum & Lipſienſium Magiſtris, quæ collectioni pr grammatum & orationum ab ipſo habitarum Lipſiæ A. 1679.

Digitized by Google

A. 1679. editæ inſerta conſpicitur, p. 413. ſqq. & CAMP. VITRINGAM de Synagogâ vetere L. 3. P. 1. C. 15. p. 836. ſqq. Non itaque & à ritu Judaico deviavit Salvator optimus, ubi in miſſione Apoſtolorum & primâ & ſequiore ab impoſitione manuum abſtinuit, oſtenditque inſimul autoritatis hujus, quam ipſis modò daret, divinique miniſterii eſſentiam à cærimoniâ hâc externâ haud pendulam eſſe. Alium eapropter novumque ritum is adhibuit atque ἐνεφύσησε, INSUFFLAVIT ipſis dicens: ACCIPITE SPIRITUM SANCTUM. Scilicet, ubi anhelitum in Apoſtolos geſtu oris immiſit, externo hoc ſymbolo ſignificatum dedit, ſe reverâ facere, quod diceret, h. e. Spiritum S. interius ipſis infundere, atque, uti olim ſufflando ſpiritus vitæ homini adſperſus fuerit, ita & hîc ſufflando ſpiritum gratiæ eumque extraordinarium iisdem ſe indere, ut tàm certi de Spiritûs ſanctioris communicatione exiſterent, quam de ipſo hoc afflatu, quem jam ſentirent, certi eſſent Act. II. 2. 4. Nec curioſius quæſiveris, quî contingat hoc, ut, cùm Chriſtus Spiritum S. Apoſtolis promiſerit, tanquam poſt abitum demum ſuum in ipſos effundendum Joh. XVI. 7. is jam hîc detur? Facilis enim eſt reſponſio, dona Spiritus S. varia eſſe 1. Cor. XII. 4. dari hîc Spiritum, quo opus habituri ſint ad exercendam peccata remittendi & retinendi poteſtatem, utpote quam (id quod velim probè notes lector) nemo ſecundùm Cyprianum Ep. 69. ordinis Felliani exercuerit, niſi qui Spiritum S. acceperit, datum verò fuiſſe ſpiritum miraculorum in die Pentecoſtes, uti ex Act. II. conſtet. Jam ipſa poteſtas hîc collata in quâ re conſiſtat, quæritur. Scilicet IN REMISSIONE & RETENTIONE PECCATORUM. Heic id primùm notamus, aliter remiſſionem peccatorum à DEO, aliter ab hominibus fieri. Deus enim αὐτοκρατορικῶς ſeſe hîc atque ut Judex habet atque ita ſolus peccata remittit, Pſ. XXXII. 5. LI. 6. Jeſai XLIII. 25. Marc. II. 7. Rom. VIII. 33. Jac. IV. 12. Apoc. III. 7. homines verò miniſterium hîc ſaltem ſuum adhibent eamque divinam deciſionem, quâ Deus circa peccata hominum verſatur, voce ſuâ, quæ mentem Domini heic declarat ſed efficaciter declarat, tanquàm legati Dei, Deo PER IPSOS monente 2. Cor. V. 20. 1. Theſſ. II. 13. & διὰ τὸ ὄνομα Χριςοῦ animis manifeſtam reddunt. 1. Joh. II. 12. Act. XIII. 38. Luc. XXIV. 47. Nec eſt, quod multum hîc ceſpites, lector, anxiusque quæras, num nuda hæc declaratio ſit, quæ à Miniſtro verbi fiat, vel num idem quoque ipſemet efficaciter ad actum abſolutionis vel retentionis concurrat. Profectò enim, niſi perperam hîc mini-

Digitized by Google

ſterium ſuum is applicet, verbum, quod iſte pronunciabit, ſemper & quidem actu etiam ſecundo, quod ajunt, erit efficax, futurum nempe vel ODOR VITÆ AD VITAM vel ODOR MORTIS AD MORTEM juxta 2. Cor. II. 16. Id quod nemo negaverit, qui contingere ſubinde conſpexerit, ut, miniſtro Evangelii verba ſacra faciente, animi hominum menteſque cœleſti câque longè potentiſſimâ diviniſſimâque virtute perfundantur, quod ipſum Dei utique munere, ſed hominis miniſterio fit. Nihil quippe aliud, ut clarè mentem ſolidèque efferamus, remiſſio peccatorum eſt, quàm ſpiritualis, ſolida efficaciſſimaque demonſtratio, quâ homini, qui per veræ reſipiſcentiæ viam doloreſque illos ſpirituales, qui viam nobis ad converſionem parant, ivit atque ſpirituali vitâ imbutus eſt ad oculum oſtenditur, ipſum eſſe filium Dei, in quo nulla amplius ſit condemnatio, ipſum eſſe Spiritûs ſancti domicilium futuræque gloriæ hæredem, cui ad omnem gratiam divinam ſalutemque æternam luculenta admodum porta pateat pleniſſimumque jus competat. Quæ demonſtratio utique ſine efficaciſſimo ſolatio nemini, qui rerum harum ſibi conſcius eſt, infunditur adeoque non declarativa ſolùm ſed & operativa utique ſic eſt. Jam & retentio peccatorum nihil aliud eſt quàm illa divina ἀπόδειξις, quâ, dum in mentes hominum deſcendimus & receſſus eorundem interiores eviſceramus atque internum peccantium eumque ſpiritualem ſtatum evolvimus, ipſis oſtendimus, eos adhuc ſub reatu & dominio peccati & ſub voluntate divinâ judiciariâ hoc eſt ſub irâ Dei vivere, imo jam judicatos eſſe, tempus igitur eſſe, ut ad frugem redeant, ut abnegatâ mundi voluptate ad Dominum, cui utique expanſa ad ipſos recipiendos brachia ſint & qui largiſſimum ipſis ſpiritum ſuum, ad mutationem hanc qui neceſſarius eſt, offerat, convertantur aliamque ſibi mentem induant, ſi quidem ſalvari, ſi futuris à pœnis liberari velint. Atque hæc jam omnia, quæ præſtari profectò à nemine poſſunt, niſi ab eo, qui, UTI TEXTUS NOSTER PONIT, *Spiritum ſanctum accepit*, & mentem cœlitus tactam divinoque ubique lumine divinâque prudentiâ, quâ ſpiritus idem diſcernere nôrit, circumfuſam atque amore Jeſu & miſeratione, quâ peccantes complectatur, intimâ jugiter imbutam habeat, hæc omnia inquam ut Miniſtri Eccleſiæ cum convictione animorum agant, officii ipſorum præcipuam partem eſſe nemo eſt eorum, qui vel tantiſper ſapiunt, qui vocare in dubium poſſit. Hinc communis ea ſemper fuit in vetere modernâque Eccleſiâ opinio, quæ Apoſtolis hîc dicta fuerint, omnibus eorum ſucceſſoribus, omnibus Eccleſiæ

Digitized by Google

cleſiæ miniſtris dicta eſſe, id quod vel maximè CYPRIANUS epiſt. 73. & 75. ita effert. Nec tamen negandum eſt, in eminentiore hæc omnia gradu Apoſtolis competere. Quod ipſum vel maximè ſentiunt, qui extraordinariam ſingularemve hîc Apoſtolis conceſſam poteſtatem eſſe exiſtimant. Ita HUGO GROTIUS arbitratur, Apoſtolos peccata remiſiſſe, quoties aut profitentes fidem per baptiſma in Ecclefiam receperint Act. II. 38. 41. aut quoties lapſos poſt ſeriæ pœnitentiæ teſtimonium ad communionem rurſus admiſerint 2. Cor. II. 10. Idem verò & putat, retinere peccata idem eſſe ac baptiſmum non impertire incredulis & communione arcere contumaces 1. Cor. V. quam diſciplinam ipſe Deus ſubinde immiſſis plagis, queis improbi vexentur, approbet. Eandem ferè in ſententiam deſcendit JO. LIGHTFOOTUS, qui ait, Apoſtolis hic concedi I. poteſtatem feriendi rebelles morte aut plagâ aliquâ corporali Act. V. 5. 10. XIII. 11. II. poteſtatem tra- Satanæ 1. Cor. V. 3. ſqq. XVI. 22. 2. Cor. XIII. 10. 1. Tim. I. 20. III. poteſtatem Spiritum S. aliis donandi. Verba enim *accipite Spiritum S.* ita eſſe ſupplenda, *accipite, ut detis.* Vide Act. II. 38. VIII. 17. X. 44. XIX. 6. Jam verò & vel maximè STEPH. CURCELLÆUS in Inſtit. Relig. Chriſt. L. 5. C. 14. §. 10. L. 7. C. 14. PHIL. A LIMBORCH in Theol. Chriſt. L. V. C. 77. §. 13. & JO. CLERICUS in notis Gallicis ad h. l. remiſſionem peccatorum cum chariſmate extraordinario diſcretionis ſpirituum (quod profectò hic utramque paginam ut faciat, neceſſum eſt,) conjungunt & per liberationem à morbis juxta Matth. XI. 6. Marc. II. 5. Luc. V. 20. ſubinde explicant. Denique & hùc referendus videtur Vir eruditiſſimus itemque Academiæ Halenſis Profeſſor hodie celeberrimus JUSTUS HENNINGUS BOEHMERUS, qui nonniſi extraordinariam quandam facultatem ſolis Apoſtolis conceſſam hîc indigitari putat in diſſ. III. Juris eccleſiaſtici antiqui, quæ de confœderatâ Chriſtianorum diſciplinâ agit, §. 8. p. 84. ſqq. At enim facilior Viri præſtantiſſimi foret ſententia, ſi affirmaret, hanc poteſtatem in EMINENTIORE SALTEM GRADU Apoſtolis conceſſam fuiſſe. Uti enim Spiritus S. non ſolis Apoſtolis ſed & ſucceſſoribus eorum, imò & quibusvis fidelibus licet impari menſurâ datus fuit, ita non dubitandum eſt, poteſtatem peccata remittendi & retinendi ea ratione, ut eandem explicavimus, & pro omni ambitu ſuo & extenſione ſingulare quoddam Apoſtolorum privilegium haud fuiſſe, id quod & res ipſa dictitat & diſciplina pœnitentialis, diſciplina

 itidem

itidem arcani & excommunicatio quoque, quæ inde à primis Eccleſiæ originibus in cœtibus ſacris, uti poſtea demonſtrabimus, obtinuit, ſuadet. Neſcio verò, quî fiat, ut Viri ſummi excommunicationem tantoperè horreant & tanquam Eccleſiæ peſtem ſummam abominentur, qui facilè capiunt, eam cæteris paribus & ſi rectè adminiſtretur, civilis nempe pœnæ involucris privatam & ſanctiore è principio propullulantem cœtum eccleſiaſticum nitori ſuo plurimùm reſtituere poſſe. Sed de his quidem mox mentem noſtram luculentius efferemus.

Articulus Tertius.

Supereſt, ut num hierarchiam eccleſiaſticam Chriſtus inſtituerit, paucis inquiramus. Scilicet jam diximus, CHRISTUM XII. Apoſtolos & LXX. diſcipulos ſibi aſſociâſſe, quorum miniſterio in plantandâ eccleſiâ uteretur. Jam quæritur: Num ordinem quendam inter hos Salvator ſtabiliverit, quo unus alteri vel cæteris omnibus præfectus præcipuaque ipſi & ſumma autoritas, quâ reliquis ſupereminerct, conceſſa fuerit; Atque hæc quæſtio ipſos profectò Apoſtolos anxios tenuit eo ipſo ferè tempore, quo Chriſtus ultimum vale ipſis dixit. Orta enim inter eos, narrante Lucâ, fuit diſceptatio, QUIS INTER IPSOS MAJOR ESSET. Sed reſpondit Chriſtus & eâ quidem dictionis claritate, quæ nullas omninò tenebras admittit: REGES GENTIUM DOMINIUM GERUNT ET QUI POTESTATE ISTA SUMMA FULGENT, BENEFICORUM TITULO ORNANTUR. ABSIT VERO, HÆC UT VOS AFFECTETIS SED QUI MAJOR INTER VOS EST, SIT SICUT JUNIOR ET QUI RES DIRIGIT, MINISTRUM SE ESSE COGITET. (a) Ex quibus patet I. Chriſtum nullam hierarchiam eccleſiaſticam propriè ſic dictam inſtituiſſe ſed potius damnâſſe. II. Eccleſiam, quam Chriſtus formavit, nullâ civili, nullâ politicâ poteſtate indutam ab ipſo fuiſſe. Exulat igitur hîc OMNIS SUPERIORITAS, omnis coactio, pœna omnis & quicquid dominium olet. III. Eſſe in Eccleſiâ Chriſtianâ quoque

Digitized by Google

que ἡγεμένας, DUCES & ANTISTITES, quibus res cœtuum dirigenda utique veniat, ab ἡγεμόνοις tamen civilibus in eo maximè diſtinguendos, quod hi vi externâ, illi vi Spiritus, quæ animos tangit, & chariſmatum divinorum, queis fulgent, beneficio ſolo ſua exſequantur. Magnæ hæ ſunt illuſtriſſimæque veritates, quæ ſi in Eccleſiâ Chriſtianâ utramque hodie ubique paginam facerent, res omnis Chriſtiana utique melius ſe haberet fideſque latius ſpargeretur omneque ſchiſma, id quod nonniſi ex ambitione eccleſiaſticâ profluxit, unico difflatum halitu in aërem abiret. Aſt ais, hæc omnia contraria eſſe privilegio illi, quod Chriſtus Petro dederit, ubi ipſi dixerit: TU ES PETRUS ET SUPRA HANC PETRAM ÆDIFICABO ECCLESIAM MEAM, QUAM NE INFERORUM QUIDEM PORTÆ SIC SUPERARE POSSINT. QUAM IN REM TIBI CONFERAM REGNI COELORUM CLAVES. QUODCUNQUE LIGAVERIS IN TERRA, IN COELIS QUOQUE LIGATUM ESTO, QUODCUNQUE SOLVERIS IN TERRA, IN COELIS QUOQUE SOLUTUM ESTO. (*b*) Nec eſt, quod quis ad communem noſtratium explicationem ſtatim dilabatur ajatque, per PETRAM non PETRUM ſed CHRISTUM vel FIDEM IN CHRISTUM intelligendum eſſe. Etſi enim Paulus diſertis verbis ajat, *aliud fundamentum neminem ponere poſſe quam quod poſitum ſit, quod ſit Jeſus Chriſtus*, (*c*) itemque *petram eſſe Chriſtum* (*d*) clariſſimè dictione adfirmet, eundemque hunc *lapidem angularem*, cui Eccleſia ſit ſuperſtructa, appellitet, (*e*) id quod & Petrus adſtruit, qui Chriſtum nobis tanquam lapidem vivum ſiſtit, (*f*) cui per fidem inædificemur, etſi etiam alibi pœnitentia & fides aliique Chriſtianæ doctrinæ articuli *fundamentum* vocitentur (*g*), petraque illa, cui impoſita domus ex ortâ tempeſtate, Chriſto dicente, haud cadit, non ſanè Petrus ſed ſermo Chriſti fideique obſequium ſit, (*h*) etſi denique magna ſit veterum Eccleſiæ Patrum cohors, qui hanc rerum explicationem, quâ à Romanenſibus diſſentimu, ori noſtro calamoque infundant, (*i*)

nulla

Digitized by Google

nullâ tamen neceſſitate adſtrictos nos eſſe videmus, ut relictis propugnaculis omnibus in fortalitium, quod in monte poſitum eſt, ſtatim abeamus atque ultimum aſylum petamus. Sufficiat nobis hoc, א omnes Apoſtolos ÆQUALES eſſe, id quod tùm ex hiſtoria à Lucâ memorata *(k)* tum ex Pauli teſtimoniis *(l)* liquet, ב præcipuas partes, ſi quæ ſint, queis præ reliquis Apoſtolis unus emineat, vix dari Petro poſſe, utpote quem Chriſtus, prolatis illis verbis mox *Satanam* appellitavit, *(m)* qui non fuit diſcipulus iſte ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, cui ſanè, ut proditorem ex Chriſto expiſcaretur, oculis ſignum Petrus dedit, qui bene noverat, tanto ſe favore apud Salvatorem haud florere, *(n)* qui porrò Chriſtum ter negavit, *(o)* qui malè tulit, quòd Chriſtus Johannem magis amaret, *(p)*, qui in concilio Hieroſolimitano haud decidit, id quod demum JACOBUS fecit, ita tamen, ut ſuam ſaltem ſententiam diceret, quæ deinde & ab Apoſtolis totoque cœtu approbata eſt, *(q)* quem Paulus Jacobo poſtponit, *(r)* qui à Paulo propter hypocriſin reprehenſus fuit, *(s)* qui denique ſemet ipſum ſaltem συμπρεσβύτερον vocat. *(t)* ג Petrum petram Eccleſiæ non aliâ ratione dici potuiſſe à Chriſto, quàm quâ & cæteri Apoſtoli petra Eccleſiæ ſunt, ubi ſolus Chriſtus, qui lapis angularis eſt, præcipuum quid habet. Scilicet æquali modo omnes fundamenta ſunt, queis Hieroſolymæ cœleſtis mœnia innituntur, uti Apocalypſis Johannæa *(u)* habet, & quidem fundamenta haud perſonalia (neque enim à peccato immunes ii fuere, nec hominibus Eccleſia Dei ſuperſtructa eſt) ſed doctrinalia ſive ex doctrina fidei, quam firmavere & extulere, ita dicta. ד Petro claves regni cœlorum poteſtatemque hoc aperiendi datam eſſe, non ita, ut abſoluto ipſius arbitrio id fuerit relictum, quemnam intromittere hîc vellet, quem ſecus, id quod nemo ſapiens dixerit, ſed reſtrictam & quidem ad certum ſalutis conferendæ ordinem reſtrictam, quem Chriſtus Eccleſiæ Caput Rectorque ſupre-

Digitized by Google

ſupremus (*x*) inſtituit, quæ limitata poteſtas itidem & ſucceſſoribus Petri competit. Claves enim in doctrinæ divinioris, quæ ad ſalutem viam adaperit, & illâ, quâ & portæ cœlorum reſerantur, verbi divini, quo de ſtatu ſuo ſpirituali quivis intus edocetur, diſpenſatione, omnibus Eccleſiæ Doctoribus competente, conſiſtere, quivis videt. Hinc, quod de ligandi & ſolvendi poteſtate additur, in alio loco & reliquis Apoſtolis applicatur. (*y*) Nec eſt, quod pro primatu Petri urgeas, quòd ter ipſi Chriſtus dixerit: PASCE AGNOS, PASCE OVES MEAS. Quem enim tertiâ vice Petrus abnegaverat, ab eo tertiùm quoque repetitâ voce ad miniſterium Apoſtolicum idem ut revocaretur, congruum erat. (*z*) At verò omnibus ex æquo idem munus erat collatum, uti dicta, quæ infra ponimus, demonſtrant. (*aa*) Ex quo conſpicitur, quid cauſæ ſit, cur Romanæ Eccleſiæ aſſeclis, qui primatum quendam & hierarchiam Petro hîc conceſſam fingunt, (*bb*) accedere jam haud valeamus.

(*a*) Luc. XXII. 24. 25. (*b*) Matth. XVI. 18. 19. (*c*) 1. Cor. III. 11.
(*d*) 1. Cor. X. 4. (*e*) Eph. II. 20. (*f*) 1. Petr. II. 4. 6. 7.
(*g*) Hebr. VI. 1. (*h*) Matth. VII. 24. 25.
(*i*) Vide poſt infinitos alios ex Romanenſibus NAT. ALEX. Hiſt. Eccl. T. III. Sec. I. diſſ. 4. §. 3. f. 98. ſqq. ex Proteſtantibus verò JO. FORBESIUM inſtruct. Hiſt. Theol. L. XV. C. 4. ſqq. f. 739. ſqq. & vel maximè JO. GERHARDUM noſtratem in confeſſione catholicâ L. 1. P. 2. C. 1. f. 106. ſqq. L. 2. art. 3. C. 2. ſqq.
(*k*) Luc. XXII. 24. 25.
(*l*) 2. Cor. XI. 5. XII. 11. Gal. II. 6. 9.
(*m*) Matth. XVI. 23.
(*n*) Joh. XIII. 24.
(*o*) Matth. XXVI. 69. ſqq.
(*p*) Joh. XXI. 21. 22.
(*q*) Act. XV. 19.
(*r*) Gal. II. 9. At verò voce Κηφᾶς non Petrum hic ſed unum ex LXX. diſcipulis indigitari poſt veteres quosdam ſtatuit JO. HARDUINUS in diſſ. pec. quæ operum ſelectorum, quæ Amſtelodami A. 1708. prodiere, f. 490. ſqq. exſtat, quem verò refutavere JAC. BOI-

Digitized by Google

BOILEAU in aliâ diſſertatione, uti videre eſt in Journal literaire T. I p. 476. 477. & SAL. DEYLINGIUS in obſervat. ſacris P. 2. Obſ. 45. p. 397. ſqq. Iſta verò traditio planè inepta eſt, quâ veteres quidam Cepham iſtum à Paulo reprehenſum Martialem fuiſſe exiſtimârunt. Vide TH. ITTIGII diſſ. de Patr. Apoſtol. §. 28. p. 74. Adde SAM. BASNAGII Annales Politico Eccleſiaſticos T. 1. ad A. C. 50. §. 9. f. 594. 595.

(*s*) Gal. II. 11. ſqq. Notandum tamen, diſſenſiſſe hîc inter ſe HIERONYMUM & AUGUSTINUM, quorum Paulum ille ſimulatione ſaltem rebus adhibitâ, hîc reverâ reprehendiſſe putavit. Retractavit verò ſententiam L. 1. dial. adv. Pelagianos. C. 8. HIERONYMUS. Vide NATAL. ALEX. Hiſt. Eccl. T. III. Sec. I. Diſs. 11. f. 134. ſqq. & SAM. BASNAGII Annales Polit. Eccl. ad A. C. 50. §. 14. 15. f. 596. 597, ubi & PETRUM DE MARCA hic refutat. Adde omnino Act. XI. 2. 3.

(*t*) 1. Petr. V. 1. Aſt ex modeſtiâ *συμπρεσβύτερον* ſe Petrus appellavit, ut patet. Vide tamen H. DODWELLI parænesin ad exteros de nupero ſchiſmate Anglicano §. 7. p. 19.

(*u*) Apoc. XXI. 14. Eph. II. 20.

(*x*) Eph. I. 22. IV. 15. V. 23. Coloſs. I. 18.

(*y*) Matth. XVIII. 18.

(*z*) Joh. XXI. 15. 16. 17. Adde SAM. BASNAGII Annales Polit. Eccl. T. 1. ad A. C. 33. §. 157. f. 415. 416. ubi veterum Patrum teſtimonia, è quibus obſervationem iſtam deſumſimus, congeruntur.

(*aa*) Matth IV. 19. X. 1. ſqq. XXVIII. 19. Joh. XX. 21. ſqq. Act. IX. 15. XV. 7. ſqq.

(*bb*) Et hîc quidem jam luculenta nobis porta pateret ad argumentum de primatu Petri Pontificisque Romani enarrandum. Aſt id quidem, jam hîc ſeponimus, cùm, in campum tàm prolixum ut abeamus, inſtituti noſtri brevitas haud permittat. Sufficiat nobis, ex ſacris literis poſitiones heic deduxiſſe, omni exceptione majores. Jam verò inde ab antiquiſſimis temporibus inter Eccleſiam Græcam & latinam de primatu Pontificis Romani diſceptatum fuit. Eminent hîc inter Græcos NILUS & BARLAAMUS, inter latinos JO. MATTHÆUS CARYOPHILUS. Et inter Gallos priore ſeculo de primatu Petri & Pauli diſceptatum fuit, in quâ pugnâ vel maximè ANT. ARNALDUS innotuit. Taceo Bibliothecam Pontificiam maimam tomis XXI. conſtantem & quæ nonniſi ejusmodi Autores, qui pro Pontificis Romani primatu & auctoritate ſcripſere, complectitur, à JO. THOMA ROCABERTI, Archiepiſcopo Valentino Hiſpano Romæ

edi-

Digitized by Google

editam, taceo Autores Romanenſes, qui ſtrenuos hîc ſe Athletas præbuere nec interſemet ipſos ſatis conſentiunt JAC. LATOMUM, REGIN. POLUM, ONUFRIUM PANVINIUM, Cardinales BELLARMINUM, SFONDRATUM, qui ſub nomine EUGENII LOMBARDI latuit, & DE AGUIRRE, DION. PETAVIUM, ANTONIOS CAPELLUM & VAYRAM, PAUL. SARPIUM, IS. HABERTUM, CHRIST. LUPUM, FRANC. D' ENCHIEN, LAUNOJUM, SIRMONDUM, DE MARCA, PUTEANUM, RICHERIUM, VALESIUM, MAIMBURGIUM, THOMASSINUM, BACCHINIUM, DU PIN eosque omnes, qui de Eccleſiis ſuburbicariis Romano Pontifici ſubjectis deque ſenſu Can. VI. Nicæni itemque de libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ ſcripſere, taceo denique Scriptores Proteſtantes, hoc argumentum qui excuſſerunt, SIM. SCHARDIUM & MELCH. GOLDASTUM, HAIMENSFELDIUM, qui ambo Scriptorum, qui pro Imperio contra ſacerdotium ſcripſere, collectiones ampliſſimas dederunt, ex Gallis SALMASIUM, BLONDELLUM, ALEXIUM, LARROQUANUM, BASNAGIUM, SPANHEMIUM, & inter Anglos, JACOBUM, Magnæ Britanniæ Regem, USSERIUM, BARNESIUM, BREREWOODUM, STILLINGFLEETUM & BULLUM, queis & M. A. DE DOMINIS addimus, denique ex noſtris FLACIUM, GERHARDUM, MEISNERUM, CALIXTUM, PUFENDORFIUM aliosque ferè innumeros. Aſt quid Autores hanc in rem colligimus, quorum indicem dudum dedere CASP. SAGITTARIUS in Introduct. ad Hiſt. Eccl. C. 27. p. 713. ſqq. & JO. ANDR. SCHMIDIUS, Theologus Helmadienſis celeberrimus in ſuppl. p. 634. ſqq. Id tamen ὡς ἐν παρόδῳ monemus, Petro, quem Apoſtolorum Principem veteres ſubinde nominare videmus, primatum ordinis, non jurisdictionis à Proteſtantibus, facile concedi, cum inter duodecim Apoſtolos unus tandem primus eſſe debeat omnesque primi eſſe haud poſſint, etſi haud ſine ratione hîc diſſideat HENR. DODWELLUS, qui in parænesi ad exteros de nupero ſchiſmate Anglicano in Apoſtolorum Collegio primum locum Domini Cognatos habuiſſe aſſeruit Eccleſiæque Hieroſolymitanæ primatum vendicavit §. 7. ſqq. p. 15. ſqq. ubi tamen velim conferas ea, quæ celeberr. BUDDEUS in exercitatione de origine & poteſtate Epiſcoporum §. 17. ſqq. p. 58. ſqq. adverſus DODWELLUM poſuit.

CAPUT II.

De
Jure Eccleſiaſtico.
ab Apoſtolis ſive condito ſive obſervato.

ARTICULUS PRIMUS.

QUi ad Jus eccleſiaſticum, quod ab Apoſtolis poſt aſcenſionem Chriſti conditum obſervatumque fuit, è ſcriptis Novi Teſtamenti canonicis (*a*) enarrandum jam progredimur, paucis memoramus, Apoſtolos, etſi ſæpius in unum cum ſuis convenirent, (*b*) id quod & Chriſtus ipſe factitaverat, ab initio tamen ſeſe à ſacris Judaicis haud ſtatim ſeparaſſe ſed potius iiſdem plurimùm adhùc ſe accommodaſſe, (*c*) utpote quibus non tam propoſitum erat, peculiarem ſibi ſectam formare quam fidem in Chriſtum hominibus ingerere. Itaque & in templo (*d*) & in ſynagogis (*e*) frequentes ſeſe ſiſtebant, donec vel totæ ad ipſos Synagogæ tranſirent, (*f*) vel è Synagogis ipſi expellerentur, (*g*) vel tandem Reſpublica Judaica evaneſceret, atque ex frequentioribus conventibus privatis denique peculiares atque ordinarii cœtus formarentur. (*h*)

(*a*) Hæc non ſine ratione addimus. Scilicet haud negaverit quiſquam, multa ab Apoſtolis ordinata & conſtituta fuiſſe, quæ in libris Novi Teſtamenti haud inveniuntur. Aſt cum hi ſoli puras nobis heic aquas puros fontes præbeant canonesque illi Apoſtolici, qui vocantur, & conſtitutiones Apoſtolicæ Apoſtolos Autores haud habeant, etſi ſubinde ea contineant, quæ è diſciplinâ Apoſtolicâ deduci poſſunt, atque ob antiquitatem ſuam haudquaquam temni debeant, denique &, cum apocryphorum & pſeudepigraphorum ſcriptorum ſpectra in lucem hanc noſtram producere haud aveamus ex ſolis illis novi fœderis libris bonâ cum lectoris pace jam ſapiemus.

(*b*) Vide Act. I. 14. II. 1. IV. 24. XV. 25. & alia paſſim loca.

(*c*) Id quod vel ex Act. III. 1. & ex praxi maximè Paulinâ patet Act. XVI. 3.

XVIII.

XVIII. 18. 21. XXI. 20. ſqq. XXII. 17. quæ & Eccleſiæ Hieroſolymitanæ primæ illius, hanc in rem ſtatuta nobis ſiſtit.

(*d*) Vide Act. II. 46. III. 1. ſqq. Quin & docebant Apoſtoli Petrus & Johannes in porticu Salomonis Act. III. 11. ſqq. V. 12. Adde Act. IV. 1. V. 20. 21. 25. 42. XXI. 26. ſqq. ubi & memoratur, Paulum è templo ejectum fuiſſe, quod ſanè & Petro atque Johanni contigerat Act. IV. 3.

(*e*) Vide Act. IX. 22. XIII. 5. 14. 42. 43. XIV. 1. XVII. 1. 2. 10. 17 XVIII. 1. 7. 19. 26. XIX. 8. XXII. 19. XXIV. 12. XXVI. 11. Addi poteſt Act. XVI. 13. 16. coll. Luc. VI. 12. ubi nota, vocem προσευχὴ Oratorium ſive Synagogam indigitare, quæ ſanè *proſeucha* Juvenali, Philoni, Joſepho, Hebræis בית תפילה *domus orationis*, id quod idem eſt, ac בית הכנסת *domus congregationis* vel *ſynagoga*, uti videre eſt apud VITRINGAM in Archiſynagogo ſive obſervat. ſacris C. 13. p. 250. ſqq. & de ſyn. vetere L. 1. P. 1. C. 4. p. 111. ſqq. ut Autores alios, qui de proſeuchis egere & à celeberr. FABRICIO in Bibliogr. antiqu. C. 9. §. 11. p. 288. 289. nominantur, taceamus. Nec fieri ſanè poterat aliter, cùm hæc commodiſſima ad plantandam Eccleſiam via Apoſtolis pateret, introire Synagogas ibique Evangelium de Jeſu Chriſto hominibus annunciare.

[*f*] Illuſtre heic nobis exemplum præbent Synagoga Criſpi alteraque Soſthenis, duorum Archiſynagogorum ad Chriſtum converſorum Act. XVIII. 8. 17. Quin & ſuâ ſponte Apoſtoli Synagogas deſerebant, ubi patulæ ipſis aures haud præbebantur, ſecedebantque ſubinde in *ſcholas* ſive בתי מדרשות, uti videre eſt ex Act. XIX. 9. Inſpice VITRINGAM de ſynagoga vetere L. 1. P. 1. C. 6. p. 156.

[*g*] Ita enim in notâ [*d*] oſtendimus, Apoſtolos templo exactos fuiſſe. Quidni & ſynagogis? Ita certè prædixit Chriſtus Joh. XVI. 2. Quod ipſum ſi aliter quoque haberet, tamen contigiſſe id vel ex eo quoque probabile foret, quod maximis perſecutionibus à Judæis iidem fuere impetiti quæ in actis Apoſtolorum paſſim memorantur. Præcipua fuit illa Saulina quâ Eccleſia Hieroſolymitana plurimùm diſperſa fuit. Act. VIII. 1.

[*h*] Jam pertinent hùc ea, quæ notâ [*b*] dicere cœpimus. Scilicet, quamvis templum adhùc, quamvis Synagogas frequentarent Apoſtoli omneſque ii, qui Chriſto ſeſe ex ipſorum doctrinâ addixerant, quamvis & ii in templo & ſynagogis docerent, tamen peculiares etiam conventus agebant. Erant enim jugiter ἐπὶ τὸ αὐτὸ *frangebantque* privatim *panem* Act. II. 42. 1. Cor. X. 16. XI. 2. Ejuſmodi verò cœtus

Digitized by Google

peculiares agitatos à Chriſtianis ſub initium ſtatim fuiſſe & ipſa res clamat poſtulatque ut credamus & exempla luculenta oſtendunt, paſſim in libris Novi Teſtamenti occurrentia, ubi cœtus iſti ἐκκλησίαι & συναγωγαὶ Jac. II. 2. & ἐπισυναγωγαὶ Ebr. X. 25. nuncupantur. Jam enim ſenſim ſenſimque à Judæis ſic ſeceſſio facta fuit.

Articulus Secundus.

In cœtibus jam illis (*a*), quos ex iis, qui fidei Chriſtianæ accedebant, conflarunt Apoſtoli, quis rerum ordo obtinuerit, haud difficile eſt, ediſſerere. Scilicet doctorum hic munere Apoſtoli fungebantur (*b*) verbumque annunciabant, baptiſmoque adhibito credentes cœtui adjiciebant, (*c*) additâ quoque manuum impoſitione, (*d*) quos ritus externos à Chriſto haud ex æquo præceptos (*e*) miraculoſorum χαρισμάτων in credentes ſequebatur effuſio. Cùm tamen ii ſoli plantationi Eccleſiæ haud ſufficerent, ſocios ſibi adjunxere, qui itidem annunciationi verbi & miniſterio prædicationis vacarent, qui & ſub συνεργῶν (*f*) & εὐαγγελιστῶν (*g*) & διακόνων (*h*) nomine in libris Novi Teſtamenti veniunt. Peculiare verò quid in Eccleſiâ Hieroſolymitanâ hoc exſtitit, quod, introductâ bonorum communione, ſeptem œconomi ab Apoſtolis & toto cœtu electi manibus impoſitis ad munus hoc admiſſi fuere. (*i*) Poſtea verò contigit, ut Apoſtolorum miniſterio Presbyteri ſingulis Eccleſiis præficerentur (*k*), qui & dicuntur ἡγούμενοι *antiſtites* (*l*) & ἐπίσκοποι, *inſpectores* (*m*) & ἄγγελοι (*n*), qui cœtui præerant & docendo & dirigendo. (*o*) In omni enim ſocietate directio quædam & ordo ut obtineat, rei ipſius requirit neceſſitas. Ordo verò hic & hæc directio in Eccleſiâ iſtâ primitivâ ſine ullâ dirigentium ſupereminentiâ magiſtrali, ſine ullo dominio, (*p*) ſine etiam pœnis (ſpirituales illas miraculoſaſque, quas Apoſtoli extraordinariâ facultate præditi malis infligebant, excipimus (*q*), omnique tyrannide procul habitâ exercita fuit. Cultus, cui vacabatur, in annunciatione verbi divini, ſimplice illa

Digitized by Google

illâ, qualis in ſermonibus Apoſtolicis conſpicitur, atque in nullam artis formam fuſâ, in precibus, *(r)* in inſtitutione *(s)* in admonitionibus, *(t)* in reprehenſionibus, *(u)* in lectionibus *(x)* in cantionibus, [*y*] in cœna ſanctiore [*z*] & agapis [*aa*] quæ omnia oſcula ſancto, communionis indice claudebantur [*bb*] conſtitit, ita tamen, ut in coitionibus illis non ſoli loquerentur Apoſtoli vel Presbyteri aut Hegumeni ſed omnes, pro ſuo quiſque chariſmate, in egregium publicum ſua proferrent, id quod ut ordine contingeret, Apoſtoli datis conſtitutionibus caverunt. [*cc*] Quanta hinc in Eccleſiam manaverit ædificatio, facile conſtare poteſt, ædificatione ſingulorum in ædificationem univerſorum ſic tranſeunte. [*dd*] Jam & iſta chariſmata, de quibus verba facimus, vel extraordinaria vel ordinaria fuere. Extraordinaria ſunt vel maximè donum prophetiæ, [*ee*] donum miraculorum *(ff)*, donum linguarum [*gg*]. Ordinaria vel ad doctrinæ miniſterium vel ad diſciplinæ vigorem conſervandum *(hh)* ſpectavere. Ad illud pertinet cognitio *(ii)* & *παῤῥησία* ſive eloquentia ſpiritualis. *(kk)* Ad hoc dijudicatio ſpirituum *(ll)* prudentiaque, quâ ut inſpector Eccleſiæ heic fulgeat, convenit. [*mm*] Diſciplina eccleſiaſtica vi verbi maximè adminiſtrata fuit, utpote quo tanquam excellentiſſimo præſtantiſſimoque medio animos peccantium, quicunque ſpiritu ſanctiore agimur, vertimus. At verò diverſimodè illa & ab Apoſtolis & ab antiſtitibus Eccleſiarum & à fidelibus quibuſcunque exercita & obſervata fuit. Apoſtoli quippe pœnis miraculoſis, *(nn)* poteſtate hâc à Domino inſtructi, peccatores affligebant diriſque ipſos & Satanæ, anathemate ſub inde adjecto, devovebant. *(oo)* Antiſtites, ſeparatione ab iis, qui criminibus ſuis cœtum ſacrum vaſtaverant, factâ *(pp)*, quam tamen reprehenſio publica antecedere debuit, *(qq)* communionis ſuæ beneficio, nullâ pœnâ adjectâ, eoſdem privabant. Denique reliqui fideles ab omni hominum ejusmodi converſatione pede retracto diſſenſum ſuum

quo

quo ab iis commiſſa peccata abominarentur, teſtari, ex Apoſtolico mandato neceſſum habebant. (*rr*) In electione, conſtitutione & ordinatione Presbyterorum mox à ſolis Apoſtolis aut eorum συνεργοῖς (*ss*), mox cum conſenſu totius cœtûs (*tt*) res acta fuit, manibus impoſitis, quam impoſitionem ab Apoſtolis vel συνεργοῖς atque πρεσβυτέροις factam prima ſub tempora miraculoſa Spiritus ſancti χαρίσματα inſecuta fuere. (*uu*) Scilicet Apoſtoli Eccleſias hic præcipuâ quâdam autoritate dirigebant utpote excellentiſſimis fulgentes χαρίσματι (hæcce enim vel maximè hîc in cenſum veniunt) & primâ heic à Chriſto poteſtate donati, (*xx*) nec minus in reliquis Eccleſiis dirigendis præcipuum quid Hieroſolymitana illa prima habuit, utpote ex quâ proceſſere illi, qui cæteras omnes plantavere. (*yy*) In rebus dubiis Apoſtoli totum cœtum in partes vocaviſſe nihilque ex abſoluta quadam poteſtate egiſſe conſpiciuntur, (*zz*) quorum exemplum ſanè & Presbyteros ſecutos fuiſſe nullum dubium eſt. Confœderatio Eccleſiæ, cui totus rerum ordo innititur, quæ & ſecundum generaliſſima illa Chriſti mandata fieri debuit, ſtatim cum formatione ejus incepit, cùm una ſine altera conſiſtere nequeat. Dierum diſtinctio feſtorumque obſervatio etſi abolita, Eccleſiis conſtitutis, eſſet, hactenus tamen, ut Judæi attraherentur, cum ritibus variis Judaicis & cum eſcarum diſtinctione tantiſper ſed ex libertate Chriſtianâ obſervata fuit. (*aaa*) In ſabbato primâque feriâ conveniſſe Chriſtianos primis illis temporibus, etiam ex fontibus ſacris eluceſcit. (*bbb*) Apoſtolos circa ordinem in Eccleſia ſervandum, (*ccc*) adiaphora, (*ddd*) Eccleſiæ miniſtrorum miniſtrarumque conſtitutionem, (*eee*) matrimonialia (*fff*) aliaque Eccleſiam propius ſpectantia leges condidiſſe voluiſſeque, ut tribunalia Gentilium ſui evitarent atque lites ſuas inter ſe invicem ex pacto dedicerent, (*ggg*) conſtat. Gentiles ſenſim ſenſimque ad Eccleſiam admiſſos fuiſſe revelatione divinâ Petro factâ, in Actis Apoſtolicis refer-

Digitized by Google

refertur, quæ & hiſtoriam plantatarum ab Apoſtolicis Eccleſiarum nobis pandit, quarum indicem infra paucis damus (*hhh*). De ſtipendio Apoſtolis miniſtrisque Eccleſiæ dato, (*iii*) de eleemoſynis in pauperes erogatis, (*kkk*) de Eccleſiarum communione mutuâ (*lll*), de unctione per Presbyteros ægrotis adminiſtratâ (*mmm*), de baptiſmo pro mortuis, (*nnn*) de prædobaptiſmo (*ooo*) non eſt, multa quòd adjiciamus.

(a) Scilicet Eccleſiæ illæ, quas ad nutum Chriſti formabant Apoſtoli, erant cœtus ſive ſocietates, in quas coibant, qui fide in Chriſtum Meſſiam erant imbuti, communis ædificationis promovendæ, communium precum fundendarum Dominique, quem colebant, laudandi colendique ergò. Ex quo jam patet, Eccleſiam civilem ſtatum haud eſſe, in quo conſpiciuntur IMPERANTES & PARENTES, qui in Eccleſiâ UT TALES exulant, ubi nonniſi DOCTORES & AUDITORES ſubſellia complent, qui, ſi præcipuum id, cujus ob rationem in cœtum coeunt, converſionem nempe ſuam, ſanctificationem & ſalvationem ſpectent, occultâ vi divinâ reguntur & UNI CHRISTO DOMINO ſubjiciuntur, externam verò Eccleſiæ diſciplinam, externum ordinem, inſtitutâ confœderatione, ex quâ dein conſtitutiones eccleſiaſticæ manant, PER MODUM PACTI & CONVENTIONIS, ſociatâ in unum operâ, componunt. Nulla hîc, ſi origines juris eccleſiaſtici veteris evolvas, ſuperioritas civilis manum rebus affundit, qualis nec eo tempore, ſuperſtitione ubique graſſante, poterat, nec tamen & ab Apoſtolis primiſque Chriſtianis, etſi ſoli hanc ſocietatem ſuam confœderâſſent, violabatur.

(*b*) Apoſtolorum prærogativas non eſt, quòd multis enarremus. Adeat, qui voluerit, FRANC. BURMANNUM in Exercit. Acad. P. 2. p. 104. ſqq. FRID. SPANHEMIUM Opp. T. 2. L. 3. Diſs. 1. f. 289. ſqq. HERM. WITSIUM miſcell. ſacr. T. 1. L. 1. C. 22. de Apoſtolorum in docendo infallibilitate p. 324. ſqq. HENR. DODWELLUM in diſſert I. in Irenæum & GUIL. CAVEUM in introductione ad vitas Apoſtolorum, quæ & Germanicè verſæ prodiere, ut taceam WALONEM MESSALINUM ſive CL. SALMASIUM in diſſ. I. contra D. Petavium Lojolitam de epiſcopis & Presbyteris C. 4. p. 198. ſqq. eundemque PETAVIUM de Hierarch. Eccl. L. 1. C. 5. ſqq. Opp. T. 4. f. 15. ſqq. ubi verò non ſaltem SALMASIUM ſed & MARCUM ANT. DE DOMINIS & IS. CASAUBONUM iſte refutat, EMAN.

Digitized by Google

A SCHELSTRATE in antiqu. Eccleſiæ illuſtr. T. 2. & denique TH. ITTIGIUM in ſelect. cap. Hiſt. Eccl. Sec. I. C. 7. S. 1. p. 432. ſqq. Scilicet, ut paucis nos explicemus, Apoſtoli erant miſſi à Chriſto ad Eccleſiam Chriſtianam mediante prædicatione, mediante & baptiſmo, plantandam atque erigendam atque hanc in rem χαρίσμασι planè extraordinariis, παῤῥησίᾳ ſpirituali præſtantiſſimâ, dono linguarum miraculorumque & infallibilitate in docendo, à Domino ad gerendam Eccleſiæ univerſalis curam adminiſtrationemque probè inſtructi. Quisnam Apoſtolos baptizaverit, quærentem ad Act. IX. 12. LIGHTFOOTUM videmus. Reſpondemus, num baptizati fuerint & à quonam baptizati fuerint, NON LIQUERE. Neque enim curamus valde EVODII fragmentum illud, quod NICEPHORUS CALLISTUS, homo fabulis deditus Hiſt. Eccl. L. 2. C. 3. protulit, ubi exſtat, Petrum à Chriſto baptizatum fuiſſe & à Petro dein baptizatum Andream filiosque Zebedæi & ita baptiſmum ad omnes manâſſe. Extracta hæc ſunt ex EVODII illius epiſtolâ quâdam, quæ Φῶς Nicephoro dicitur, ipſi BARONIO in app. ad Annales n. 47. & ad A. 71. n. 1. ſuſpecta. Habetur quoque ejusmodi fragmentum ſub Theodoriti nomine περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῆς Θεοτόκου in appendice Chronici Paſchalis à CAROLO DU FRESNE, Domino DU CANGE editi f. 438. Idem ſub titulo Sophronii Hieroſolymitani ex codice XXXIV. Biblioth. Vindobonenſis PETRUS LAMBECIUS Comment. L. III. f. 52. ſqq. Græcè & Latinè edidit reduxitque in ſcenam JO. BAPT. COTELERIUS ad Paſtorem Hermæ L. III. §. 44. quem in Patribus Apoſtolicis à JO. CLERICO denuò editis Vol. 1. f. 117. omninò conſuli hîc velim. Quin & cod. CXXVIII. ejusdem Biblioth. Vindob. n. 3. idem fragmentum exſtare CAVEUS monet in diſſ. 1. ad Hiſt. lit. ſcriptorum Eccl. titulo *Symeon* n. 2. f. m. 177. 178. Aſt datâ operâ de baptiſmo Apoſtolorum agit Tertullianus de baptiſmo C. 12. ubi itidem NON LIQUERE id, quod in quæſtione eſt, affirmat. Auguſtinus verò epiſt. 108. baptizatos eſſe Apoſtolos non ambigendum eſſe ait, traditione nixus, etſi ne verbum quidem de hoc Scriptura habeat, obſervante FEUARDENTIO apud MASSUETUM in Irenæum, annot. f. 113. b Num inter Apoſtolos conjugati quoque fuerint, diſquirunt PH. JAC. HARTMANNUS de rebus geſtis Chriſtian. ſub Apoſtolis C. 13. p. 335. ſqq. JO. ANDR. SCHMIDT in diſſ. de Apoſtolis uxoratis, JO. FR. MA-

YERUS

Digitized by Google

YERUS in diſſ. de Petri Apoſtoli conjugio & CHR. GOTTLIEB KOCHIUS in ſchediaſmate de conjugio Pauli aliique ſanè permulti, qui vitas Apoſtolorum dedere. Cæterum & hoc addendum eſt, Apoſtolos quoque vocari Barnabam Act. XIV. 14. & Andronicum & Juniam Rom. XVI. 7. ſenſu, ut patet, ſequiore. Ita enim & *ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν* שלוחי צבורים dantur 2. Cor. VIII. 23. uti Epaphroditus Philippenſium erat Apoſtolus. Phil. II. 25. Vide infra notam [*n*]

(*c*) Id certè mandati à Chriſto, Magiſtro ſuo acceperant, PROSELYTOS AD FIDEM CHRISTIANAM ut BAPTIZARENT. Matth. XXVIII. 19. Atque id ipſum & exſecuti ſunt. Vide Act. II. 38. 41. VIII. 12. 16. 36. ſqq. ubi notandum, eos, qui ab Apoſtolis baptizati erant, accepiſſe Spiritum ſanctum, id quod tamen de baptizatis à Philippo Evangeliſtâ negatur. Fuit autem collatus baptiſmus *in nomine Jeſu Chriſti ad remiſſionem peccatorum*, præeunte confeſſione fidei in Chriſtum. Act. VIII. 36. ſqq. Adde Act. IX. 18. X. 47. 48 XVI. 15. 33. XVIII. 8. XIX. 5. 1. Cor. I. 15. ſqq. Explicatio baptiſmi myſteriique ſub eo latentis datur Rom. VI. 3. 4. 1. Cor. XII. 13. Gal. III. 27. Eph. IV. 5. Col. II. 12. Tit. III. 5. 6. 1. Pet. III. 21.

(*d*) Ita certè impoſitio manuum à Chriſto in ordinationibus & confirmationibus haud legitur præcepta. Ex libero inſtituto receptum morem Apoſtolos heic ſecutos eſſe patet.

(*e*) Impoſitio manuum facta fuit vel in ordinatione, ut Act. VI. 6. IX. 17. XIII. 3. 1. Tim. IV. 14. V. 22. vel in confirmatione baptizatorum, ubi ſubinde inſecutus hanc *ἐπίθεσιν* eſt illapſus Spiritus S. qualis in baptiſmo haud apparuerat Act. VIII. 17. XIX. 6. Hebr. VI. 2. vel in ſanationibus Act. IX. 12. 17. XXVIII. 8. juxta promiſſionem Chriſti Marc. XVI. 18. Imponebant autem manus tùm Apoſtoli & *συνεργοὶ*, tùm Presbyteri, imò & diſcipuli, & in ordinatione ad miniſterium. Vide Act. IX. 10. 17. ubi Ananias, diſcipulus, Damaſcenus Saulo manus impoſuiſſe legitur, non ſaltem, ut viſum ipſi reſtitueret, ſed & ut Spiritum S. ad miniſterium Apoſtolicum ipſi conferret & impoſuiſſe quidem ipſi manus legitur, antequam iſte baptizaretur. comm. 19. Act. XIII. 3. à Prophetis & *διδασκάλοις*, Simeone Nigro, Lucio Cyrenæo & Manahen Barnabæ & Saulo manus ad alia loca miniſterio apoſtolico curanda impoſitæ itidem dicuntur. 1. Tim. IV. 14. expreſſè *ἐπίθεσις χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου* memoratur & 1. Tim. V. 22. ea à Timotheo

συνεργῷ

συνεργῷ fieri ſupponitur. Jam & ex Conſtitut. Apoſtol. L. 8. C. 16. conſtat, Presbyterium cum Epiſcopo hic concurriſſe, conferendumque hic venit Concil. Carthag. IV. A. 398. habitum C. 3. quæ loca primus hanc in rem GROTIUS ad 1. Tim. V. 14. indicavit, qui & ad Matth. IV. 18. conferri meretur addique præſtantiſſimus BOEHMERUS in jure Eccl. antiquo p. 420. & in jure Eccleſiaſtico Proteſtantium P. 1. p. 468. ut taceamus, rem eſſe ἐξαγώνιον, quòd apud Judæos Presbyter Presbyterum ordinaverit. Vide SELDEN. de ſynedr. vet. Ebr. L. 1. C. 14 p. 395. 396. L. 2. C. 7. p. 68. ſqq. MORIN. de ſacr. Ordin. Ex. 7. C. 4. §. 6. ſqq. f. 113. ſqq. & VITRINGAM in Archiſyn. p. 426. Quis verò non videt, inficetum admodum eſſe præjudicium illud, quo creditur, per ordinationem ſanctitatem quandam phyſicam & characterem quendam indelebilem ordinando adſpergi, id quod, uti ex eodem illo MORINO Ex. 3. C. 1. 2. f. 25. ſqq. patet, ipſi ſcholaſtici homines rident. Scilicet à Romanenſibus ſtatuitur, in tribus iſtis ſacramentis, quæ ſtatuunt, baptiſmo, confirmatione & ordine (non ſanè & in matrimonio, quod Viri quidam JCtiſſimi neſcio cur ſupponant, niſi quia arcana Papatûs præter neceſſitatem cumulant) characterem indelebilem imprimi. Spectrum eſt hoc prætereaque nihil. Nihil hanc in rem ſacræ literæ habent, nihil vetus Eccleſia, & ſana ratio recalcitrat. Vide definitionem hujus characteris, lector & ridebis. Character indelebilis eſt qualitas abſoluta, diſpoſitiva, configurativa (ſc. cum Chriſto, non tamen unitiva cum eo nec externè nec internè) diſtinctiva, ſubjectatâ in ſolâ animâ & indelebilis, utpote quæ etiam in damnatis in inferno maneat. Addunt Romanenſes, in Chriſto nullum ejusmodi characterem fuiſſe. Et quî fuerit, cum juxta DURANDUM is ens rationis ſit? Nec eſt, quod ajas, impoſitione manuum factâ & Spiritum S. olim hominibus illapſum eſſe & ſanationes contigiſſe, cùm quivis videat χαρίσματα hæc fuiſſe Apoſtolis Viriſque Apoſtolicis ad Eccleſiam plantandam ſingulariter collata Marc. XVI. 18. non ſanè eo fine, ut characterem indelibilem imprimerent, ab hodiernis etiam manuum impoſitoribus planè aliena. Quod reſtat, ritus impoſitionis manuum à Moſe repetendus venit. Vide Num. XXII. 18. 20. ubi exſtat: *Et dixit Dominus ad Moſen: Sume Joſuam, filium Nun, virum, in quo eſt ſpiritus, & impone ipſi manum tuam* ונתת מהודך עליו *& da de Majeſtate tuâ ſuper illum.* Adde Deut. XXIV, 19. Quî deinde סמיכת ידים ſive

impo-

impoſitio manuum apud Judæos invaluerit, ex Autoribus ſupra citatis liquere poteſt. A Chriſto in ordinatione Apoſtolorum non adhibitam eam eſſe ibidem obſervavimus addidimusque, nec apud Judæos illam abſolutè neceſſariam habitam & olim fuiſſe, ita ut mirandum ſit, qui contigerit, neceſſitatis ut notio illi à Chriſtianis adſpergeretur, ceſſantibus maximè donis illis miraculoſis, quæ cum ἐπιθέσει χειρῶν olim conjuncta erant. Sed ritum quidem externum, niſi ſuperſtitio illi affundatur ſanctitatisque opinio, ſervari poſſe & rectè ſervari, nemo eſt, qui dubitet. Neceſſarius verò ille vel eapropter haud fuerit, quoniam nec INSUFFLATIO, quâ Chriſtus Apoſtolos ordinavit, neceſſaria eſſe cenſetur. Quin ſi tanta ipſius neceſſitas, tanta efficacia, quanta à Romanenſibus, quanta à Græcis, quanta & ab Anglicanis Theologis, Epiſcopalibus illis, quos vocant, ipſi adſpergitur, foret, haberemus & ſine dubio hanc in rem Chriſti mandatum quoddam, quod nullum datur, haberemus ACTA ORDINATIONUM VETUSTISSIMARUM & legeremus e. g. manus Matthiæ Apoſtolo Act. I. 26. & *συνεργοῖς* Apoſtolorum omnibus impoſitas, quod tamen aliter ſe habet, cùm manus ſaltem curatoribus bonorum Act. VI. 6. Paulo Apoſtolo, cui alterâ vice manus impoſitæ leguntur Act. IX. 17. XIII. 3. ubi & Barnabas hoc ritu ornatus fertur, & Timotheo 1. Tim. IV. 14. impoſitæ legantur, etſi ordinariè dein ritus hic adminiſtraretur, uti ex 1. Tim. V. 22. conjicere eſt. Si denique quæras, num & Presbyter validè ordinare poſſit, velim rurſus ut inſpicias MORINUM Ex. 4. C. 3. ſ. 48. ſqq. Cæterùm ex JCtis, qui Romanenſibus ſententiam illam de charactere indelebili, per matrimonium qui imprimatur, gratis adfingunt, notari velim utrumque STRYKIUM, SAMUELEM de diſſenſu ſponſalitio Sect. 3. §. 18. p. 106. & JO. SAMUELEM de reliquiis ſacramenti in matrimonialibus C. 2. §. 37. p. 73. At verò BELLARMINUS L. 2. de ſacramentis C. 19. hæc habet: *Tria ſolùm ſacramenta imprimunt characterem, baptiſmus, confirmatio, ordo.* Ratio præcipua eſt initerabilitas. Solus CARPZOVIUS JCtus de charactere ſpirituali heic ſomniare quid deprehenditur, quem verò ſatis Viri clariſſimi depectunt. Aſt hæc *ὡς ἐν παρόδῳ* ſaltem adſpergimus.

(ſ) *Συνεργοὶ* Apoſtolorum, ad quos ſanè & LXX. diſcipulos retulerimus, in Novi Teſtamenti diptychis hi referuntur. Aquila & Priſcilla, Urbanus, Timotheus, Titus, Epaphroditus, Clemens, Jeſus Juſtus, Ari-

Ariſtarchus, Joannes Marcus, Philemon, Demas, Lucas, Epaphras. Adjici poſſunt Barnabas, Joſephus Juſtus, Judas Barſabas, Apollo, Silas ſive Sylvanus, Tychicus, Oneſimus, Artemas, Creſcens, Eraſtus, alii. Autores de LXX. diſcipulis qui congeſtos in unum videre voluerit, adeat celeb. J. A. FABRICII Bibliograph. antiqu. C. 13. §. 11. Unicum hoc addimus, quemvis pro ratione chariſmatis ſui Apoſtolis Eccleſiam plantaturis olim ſuam in annunciatione verbi operam affundere potuiſſe. Profectò enim illi, qui ob perſecutionem Saulinam Hieroſolymis exceſſerant, promiſcuè Evangelium prædicabant. Act. VIII. 4. XI. 19. XVIII. 24. ſqq.

(g) Ita Philippus, qui & unus erat è ſeptem œconomis Eccleſiæ Hieroſolymitanæ Act. VI. 5. dicitur Evangeliſta Act. XXI. 8. Scilicet & curatores illi poterant συνεργοὶ Apoſtolorum eſſe & miniſterio quoque verbi, ſi eo chariſmate fulgerent, ſi & officii rationes id permitterent, linguam affundere, uti id de Stephano notum, qui ſanè & miraculis patrandis operam dabat & maximâ cum ſapientiâ ſpirituque loquebatur Act. VI. 8. ſqq. Jam & Eph. IV. 11. per Evangeliſtas συνεργοὶ Apoſtolorum indigitantur, ut puto, cum 2. Tim. IV. 5. hoc, quicquid eſt tituli, Timotheo συνεργῷ detur. Adde & hîc FABRICIUM loco citato.

(h) Conſtat, ipſoſmet Apoſtolos διακόνων titulum ſibimet attribuere Vide loca Rom. XI. 13. XV. 25. 31. 1. Cor. III. 5. 2. Cor. III. 6. IV. 1. VI. 4. Eph. III. 7. Col. I. 23. 25. 1. Tim. I. 12. etſi 2. Cor. XI. 23. Paulus ajat, ſibi Diaconatu præſtantius miniſterium concreditum eſſe. Eph. VI. 21. & Col. IV. 7. Tychicus Pauli diaconus hoc eſt συνεργὸς vocatur. Col. I. 7. Epaphræ nomen διακόνου datur, qui & Philem. 23. 24. 25. συνεργοῖς adſpergitur. 1. Theſſ. III. 2. Timotheus συνεργὸς & διάκονος dicitur, quo poſteriore titulo & idem ornatur Act. XIX. 22. 1. Tim. IV. 5. 6. Idem de Marco notamus. 2. Tim. IV. 11. Videri itaque poterat, ac ſi διάκονος generale ſaltem nomen foret, quod & Apoſtolis & συνεργοῖς ipſorum datum olim fuiſſet. Aſt ſpeciale & id ſubinde eſt. Jam enim Phil. I. 1. epiſcopi à dicaonis diſtinguuntur, quod & vel maximè fit 1. Tim. III. 8. 12. ubi velim conferas Rom. XII. 7. quo in loco διακονία à διδασκαλίᾳ diſtinguitur. Quin 1. Cor. XII. . διαιρέσεις διακονιῶν memorantur. 1. Cor. XVI. 15. Stephana cum ſuis ſeſe ordinaſſe dicitur

citur ad Διακονίαν ſanctis præſtandam. 2. Cor. VIII. 4. per κοινωνίαν τῆς Διακονίας intelligitur ſtips collatitia vel beneficentia illa, quâ ditiores ex fidelibus cæterorum paupertatem vel indigentiam ſublevabant 2.Cor.IX.1.12.13. Oneſiphori diaconia 2. Tim. I.16. ſqq. laudatur, ubi ſanè per Διακονίαν non munus quoddam ſingulare ſed charitatis Chriſtianæ officium deſignatur, uti & Ebr. VI. 10. 1.Petr.IV.10.11. Archippi Διακονία Col. IV. 17. quodnam officium denotet, haud admodùm conſtat, etſi miniſterium verbi in genere hîc intelligi videatur. Philem. 2. Diaconiſſa quædam Cenchreenſis Phœbe memoratur Rom. XVI.1. Jam enim tum Diaconiſſarum munus erat inſtitutum 1. Tim. V. 9. ſqq. qualis & erat Stephana Corinthia, quam jam laudavimus. Hæc itaque, ſi ſecum invicem jam combinemus, patebit, diaconis veteribus ſequius Eccleſiæ miniſterium fuiſſe concreditum, quod in rebus cœtûs externis curandis, in curandis ægrotis pauperibusque, ut alia taceamus, conſtitit. Neſcio verò, num ad Διακόνους quoque referri queant Johannes ὑπηρέτης Act. XIII. 5. & Oneſimus οἰκέτης. Jam enim notandum eſt, non tam ſuperbos olim fuiſſe Apoſtolos eorumque συνεργὺς, ut à miniſterio ſequiore manus ſibi propter dignitatem, quâ fulgerent, abſtrahendas eſſe putaverint. Vide Matth. XXIII. 11. Joh. XIII. 14. ſqq. Cæterum autores de Diaconis agentes recenſuit idem clariſſ. FABRICIUS l.c. §.14. Nos VITRINGÆ Archiſynagogum variis in locis, quæ index præbet, itemque RHENFERDII ſcripta contra VITRINGAM edita hîc quoque conſuli velimus.

(*i*) Vide Act. VI.1. ſqq. Res ita ſe habet. Petrus ſermone ſuo in die Pentecoſtes habito, cum Spiritus ſanctus modo planè luculentiſſimo ipſum & reliquos Apoſtolos afflaviſſet, tria hominum millia converterat tantoque charitatis mutuæ ſpiritualisque ardore pectora ipſorum perfuderat, ut omnia venderent atque in unum theſaurum publicum coagularent, eo fine, ut pro neceſſitate uniuscujusque ea deinceps diſpenſarentur. Prout autem ejusmodi in inſtitutis ſubinde fieri ſolet, ut, initio fervente, tepor quidam progreſſu temporis accedat, ita & hîc contigit. Jam enim & ab Anania & Sapphirâ dolus commiſſus fuit, qui pretium ex vendito agro totum Apoſtolis haud apportaverant, unde & mors θεήλατος ad verbum Apoſtolorum ipſos corripuit. Succeſſit dein murmur Helleniſtarum ſive Judæorum peregrinorum contra Hebræos, cum illi quidem crederent, viduas ſuas in quotidianâ necel-

Digitized by Google

neceſſariorum diſtributione pauliſper defraudari. Quo adacti Apoſtoli, cùm ipſi miniſterio diſtributionis hujus vacare haud poſſent, queis verbum erat annunciandum, convocatâ diſcipulorum multitudine dixere: *Non convenit, ut neglecto Dei verbo menſis ſerviamus*, ubi vox διακονεῖν uſurpatur. *Diſpicite igitur, fratres, de ſeptem Viris, quorum fides publico teſtimonio cognita eſt & nota devotio, ſpiritûs Dei & ſapientiæ plenis, quos hoc ad miniſterium conſtituamus. Nos verò precibus & miniſterio verbi* (τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου) *ſemper operam dabimus.* Placuit hæc propoſitio toti cœtui & elegerunt Stephanum, Virum fidei plenum & Spiritûs ſancti, & Philippum & Prochorum & Nicanorem & Timonem & Parmenam & Nicolaum, Proſelytum Antiochenum, eosque coram Apoſtolis ſtiterunt, qui, fuſis precibus, manus ipſis impoſuerunt. Atque hæc omnia tàm fusè eapropter enarramus, tùm, ut conſtet, quæ fuerit in Eccleſiâ primâ Hieroſolymitanâ miniſtros Eccleſiæ eligendi, conſtituendi & ordinandi ratio, tùm, ut diſpaleſcat, officium horum ſeptem virorum (quibus tamen planè prohibitum haud erat, verbum prædicare cœtumque cum aliis dirigere, uti id de Stephano, uti id de Philippo conſtat, (id nempe, quod heic loci ipſis collatum fuit, nonniſi adminiſtrationem & diſpenſationem bonorum Eccleſiæ Hieroſolymitanæ in unam eamque communem maſſam fuſorum ſpectâſſe. Ex quo patet, id, utpote peculiarem ob cauſam excogitatum, haud perpetuum nec commune cum aliis Eccleſiis, ubi communio bonorum haud obtinuit, fuiſſe. Ex quo conſtat, eos quidem cum גבאי תמחוי, collectoribus catini vel ciborum Judaicis eleemoſynariiſque rectè hactenus à JAC. RHENFERDIO in diſſ. 2. de decem otioſis Synagogæ comparari, niſi hoc muneris iſte perpetuum faceret. p. 146. ſqq. maleque GROTIUM ad Act. VI. 3. (qui tamen ab A. RIVETO in Grot. diſcuſſ. διαλ. ſect. 14. §. 1. Opp. T. 3. f. 1200. eapropter notatur,) & HAMMONDUM, quem idem RHENFERDIUS depexuit, ipſe tamen ob œconomos hoſce cum diaconis Paulinis confuſos notandus, cum Azaritis Judaicis eoſdem conferre. Jam, ſi διακονίαν illis adſcripſeris, eodem jure id facies, quo Apoſtolatum διακονίαν appellitare poteris. Alii verò planè ſunt διάκονοι illi Phil. I. 1. & 1. Tim. III. 8. ſqq. id quod contra JAC. RHENFERDIUM, qui & diaconos Paulinos Eleemoſynarios fuiſſe putat, notari velim. Vide CASP. ZIEGLERUM de diaconis & diaconiſſis C. III. §. 16. & CAMP.

VITRIN-

Digitized by Google

VITRINGAM, Virum planè eruditum de Synagogâ vetere L. 3. P. 2. C. 5. p. 910. ſqq. Quod reſtat, conjecturam ſummi Viri, J. H. BOEHMERI, qui exiſtimat, ſeptemviros hoſce primos Eccleſiæ Hieroſolymitanæ Presbyteros fuiſſe, noſtram nondum facimus, eapropter, quod MAGIS LIQUET, officium hoc fuiſſe extraordinarium quàm ordinarium, quod Septemviri hi geſſere, ut taceamus, Presbyterorum præcipuum fuiſſe, τῇ διακονίᾳ τῦ λόγυ linguam affundere 1. Tim. V. 17. ubi tamen rurſus Virum clariſſimum diſſentientem videmus. Nec tamen negamus, ſeptemviros hoſce, ubi presbyteratus ab Apoſtolis in Hieroſolymitanâ Eccleſiâ fuit conſtitutus, ad hoc officium evehi potuiſſe, maximè cùm & presbyteri curam pauperum olim geſſerint. Act. XI. 29. 30. Sed confer ipſum Virum doctiſſimum in Jure eccleſiaſtico antiquo diſſ. VI. de differentiâ inter ordinem eccleſiaſticum & plebem ſeu inter clericos & laicos §. 20. ſqq. p. 349. ſqq. ſententiam ſuam latius enarrantem.

(k) Certè in Hieroſolymitanâ Eccleſiâ fuere Presbyteri. Prima eorum mentio occurrit Act. XI. 30. Adde Act. XV. 2. 4. 6. 22. 23. XVI. 4. XXI. 18. uti ſanè Apoſtoli & Presbyteri tanquam antiſtites Eccleſiæ hujus referuntur. Quin & aliis Eccleſiis Presbyteros Apoſtoli eorumque συνεργοὶ præpoſuere. Paulum certè & Barnabam in Eccleſia Derbenſi, Lyſtrenſi, Iconienſi & Antiochenâ id feciſſe conſtat. Vide Act. XIV. 23. Ita & Presbyteri Epheſini memorantur Act. XX. 17. Denique presbyteri ubique jam inſtituti ſupponuntur 1. Tim. V. 17. Jac. V. 14. 1. Petr. V. 1. tanquam ii, quorum munus Eccleſiis valdè ſit neceſſarium Tit. I. 5. Presbyteris tùm verbi annunciationem & miniſterium ad hunc cœtum ſingularem maximè relatum, tùm Eccleſiæ directionem competiiſſe ex variis documentis conſtat. Et prius quidem. Neque enim profectò Presbyteri illi Act. XIV. 23. conſtituti nudæ directioni Eccleſiarum, nullis doctoribus fulgentium, præpoſiti fuere, quos ſanè & doctores & antiſtites ſimul fuiſſe, non eſt, quòd dubites. Presbyteros verò Epheſinos verbi quoque miniſterio vacâſſe ex eo patet, quòd doctores iis Paulus ad latus non ponit ſed & epiſcopos eos vocat, qui debent eſſe διδακτοὶ, atque etiam ipſis commendat, ut lupos à grege abigant, id quod ſine διδασκαλίᾳ fieri nequit. Act. XX. 17. 28. ſqq. 1. Tim. III. 2. Tit. I. 9. Taceo locum clariſſimum 1. Tim. V. 17. taceo Jac. V. 14. ubi presbyteros orationis miniſterio ſolenniori vacare videmus, quod cum miniſterio verbi aliâs conjungitur Act. VI. 4. taceo

deni-

denique, Presbyterum & epiſcopum ſtylo apoſtolico unum idemque eſſe. At verò Epiſcopo miniſterium verbi competere quis negaverit? Vide 1. Tim. III. 2. Tit. I. 5. 7. 9. Directionem verò Eccleſiarum (quò & cura pauperum pertinet) Presbyteris adſcribendam eſſe nemo negat, cùm ex omnibus ferè dictis, quæ heic citamus, illa pateat. Hinc dicuntur paſcere Eccleſiam Dei Act. XX. 28. 1. Petr. V. 2. & præeſſe 1. Tim. V. 17. Hinc & Apoſtoli ipſi ſemet Presbyteros vocant 1. Petr. V. 1. 2. Joh. I. 3. Joh. 1. Quâ verò ratione Presbyteri in munus ſuum immiſſi fuerint, nullibi diſertè admodum exprimitur. Arbitror, factum id fuiſſe, uti in ſeptemvirorum Hieroſolymitanorum conſtitutione, ubi ELEGIT COETUS, MANUS IMPOSUERE APOSTOLI. Act. VI. 3. 5. 6. Nec ſanè abludit ferè Presbyterorum illorum Derbenſium, Lyſtrenſium, Iconienſium & Antiochenorum conſtitutio. Act. XIV. 23. En locum: *χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ᾽ ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ, εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν.* Vide heic I. conſtitutionem Presbyterorum, II. & quidem CUM PRECIBUS factam, III. & affuſo jejunio, additâque IV. PRÆSENTATIONE, quâ non ſaltem cœtui ſed DEO, benedictionis omnis arbitro communibus votis præſentati ii, conſecrati & oblati fuere, divino ut ipſos lumine & virtute luculenter imbueret. De conſtitutione hoc velim notes, lector, eâ heic electionem à plebe factam, ac ſi Apoſtoli Presbyterorum eligendorum nomina cuique Eccleſiæ propoſuiſſent & Eccleſiæ per manus porrectas, veluti ſuffragiorum ſuorum ſigna, de nominibus propoſitis Presbyteros ſuos ipſæ elegiſſent, quâ rationis Titus fuit ab Eccleſiis conſtitutus 2. Cor. VIII. 19. non indigitari, quoniam *χειροτονία* hæc non plebi ſed Paulo & Barnaba adſcribitur, quos verò manus ordinandis impoſuiſſe nec ſaltem eaſdem extendiſſe probabile eſt. Vide JO. SELDENUM de ſynedriis Ebræorum L. I. C. 14. L. 2. C. 7. & CAMP. VITRINGAM de Syn. vet. L. 3. P. 1. C. 14. p. 810. 811. Jam enim ordinatio Presbyterorum per impoſitionem manuum facta eſſe cognoſcitur. 1. Tim. V. 22. etſi omninò arbitremur, Presbyteros olim & ſine impoſitione manuum conſtitutos aliquando fuiſſe, uti & Epiſcopos, quemadmodum de Apoſtolis res clara eſt. Vide PH. JAC. HARTMANNUM de rebus geſtis Chriſtianorum ſub Apoſtolis C. 8. p. 124. ſqq. Quod reſtat, paucis repetimus, & Presbyteros facultatem habuiſſe Presbyteros ordinandi

Digitized by Google

dinandi Act. IX. 10. 17. XIII. 3. 1. Tim. IV. 14. ubi probè hoc obſervandum, Timotheum, *συνεργὸν* Apoſtolorum à Presbyteris ordinatum heic dici & affuſo quidem chariſmate miraculoſo ordinatum. Neque enim verba μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου verterim, *cum manuum impoſitione, quâ factus es Presbyter*, uti SELDENUM de ſyn. L. 1. C. 14. p. 395. editionis Francofurtanæ factitare video, neque etiam defenderim JCtiſſimi BOEHMERI ſententiam, qui in jure eccleſiaſtico antiquo diſſ. 7. de conſeſſu ordinis eccleſiaſtici §. 9. p. 403. ita tantiſper vertit: *Noli negligere donum, quod in te, & tibi datum eſt per ſapientiam divinam & ſeſe exerit in imponendis Presbyteris manibus*, utpote quæ verſio à dictione Græca ſituque verborum, qui hâc ratione planè contortus foret, plurimùm abhorret. Non igitur errare eos puto, CAMPEGIO VITRINGÆ, elegantiſſimi judicii Viro qui adhinniunt, qui de Syn. vet. L. 2. C. 12. p. 597. ita habet: *Verba Apoſtoli ſic expono*, quòd Timotheo manus impoſitæ ſint à cœtu Presbyterorum, *quomodo Theodoretus, Chryſoſtomus & Theophylactus, ut meum nunc judicium eſt, illa rectè acceperunt. Per quem* Presbyterorum cœtum *tùm intelligo* Paulum Apoſtolum *conjunctum cum aliis Doctoribus & Rectoribus Eccleſiæ Chriſtianæ, qui Timotheo in publica Presbyterorum & fortè totius Eccleſiæ coronâ* manus impoſuit *atque hoc modo illum ad dignitatem & opus miniſterii ordinavit; quomodo certè non pugnabit ſed cum hoc loco amiciſſimè conciliari poterit, quod Paulus alibi prædicat, ſe Timotheo manus impoſuiſſe. 2. Tim. V. 9.* Αναμιμνήσκω, ait, σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. *Utique enim* pronomen perſonale ἐγὼ *hic in eâdem conſtructione vocum cauſam notat agentem ac proin* τὸ πρεσβυτέριον *ſimiliter conſtructum ad eundem quoque modum exponendum erit.* Hactenus & ex vero quidem celeberrimus VITRINGA, qui & contra CALVINUM aliosque ipſius ſequaces egregiè oſtendit, Presbyteros laicos, quales in Reformatorum cœtibus conſpiciuntur, à Presbyteris Apoſtolicis dirigentibus plurimùm differre l. c. C. 2. p. 491. ſqq. & C. 3. per totum, id quod ante ipſum plurimi jam præſtitere, inter quos evolvas velim TH. BILSONUM, Epiſcopum Wintonienſem in tractatu de perpetuâ Eccleſiæ Chriſti gubernatione C. 10. & JO. LIGHTFOOTUM in vitâ ***. Adde præſtantiſſ. BOEHMERI Jus eccleſ. ant. diſſ. 6. §. 41. 42. p. 371. ſqq.

G 2

Digitized by Google

(*l*) Vide Act. XV. 22. Hebr. XIII. 7. 17. 24. R. Elias in Tisbi: *Nos vocamus*, הגמונים Hegmonim *ſummos ſacerdotes, quibus nulli ſunt majores, niſi Cardinales & Papa.* Addatur Abarbenel in Jeſ. 34. f. 54. c. 4.

(*m*) Inſpice Act. XX. ubi, qui comm. 17. Presbyteri dicuntur, comm. 28. dicuntur Epiſcopi, Phil. I. 1. ubi nomine epiſcoporum eos deſignari videas, qui aliàs Presbyteri adpellantur, id quod & de 1. Tim. III. 2. & Tit. I. 5. 7. obſervandum eſt, vel maximè in epiſtolâ Titi, ubi Presbyterorum nomen mox in illud epiſcopi mutatur. Taceo, Paulum in deſcriptione chariſmatum & officiorum eccleſiaſticorum 1. Cor. XII. 28. 29. 30. & Eph. IV. 11. non omiſſurum fuiſſe diſtinctionem inter Epiſcopos & Presbyteros ponere, ſi talis quædam exſtitiſſet. At verò ſub uno nomine paſtorum & doctorum utroſque comprehendit. Nec eſt, quod ajas, ſolis Epiſcopis ordinationem competere, non Presbyteris, cùm contrarium jam ſatis demonſtraverimus. Itaque certum jam ſit, Presbyteros & Epiſcopos primitùs UNUM IDEMque fuiſſe. Certè in libris Novi Teſtamenti nullum veſtigium, nulla vola eſt, quâ ii à ſe invicem diſtinguantur. Nata tamen paulò poſt fuit hæc diſtinctio, vel ipſis Apoſtolis vel viris ſaltem Apoſtolicis eandem ſtabilientibus. Facile quippe contingere poterat, ut Apoſtoli, ubi virum quendam præcipuo quodam chariſmate ornatum Eccleſiæ præpoſuere, cæteris doctoribus, qui ad illum ſanctitatis & experientiæ atque παῤῥησίας ſpiritualis gradum nondum pervenerant, præponerent nomenque ἐπισκόπου κατ᾽ ἐξοχὴν ipſi tribuerent, quam conjecturam dudum poſuimus in libello Gallico, qui nuper ſub titulo: *la verité de la religion Proteſtante* prodiit p. 201. notâ (*a*) Sed quæ hanc in rem dicenda ſunt, infra occurrunt. Mirandum itaque eſt, eſſe viros graviſſimos, qui diſtinctionem Epiſcoporum & Presbyterorum divini juris eſſe affirment. Romanenſes omnes atque Eccleſiæ Anglicanæ Theologos rigidiores hanc in ſententiam deſcendere conſtat. Et heic quidem adiri velim ante omnes alios DIONYSIUM PETAVIUM, qui theologicorum dogmatum de eccleſiaſticâ hierarchiâ libros quinque ſcripſit, in quibus potiſſimum de Epiſcopis ac Presbyteris deque eorum differentiâ diſputatur, diſſertationumque eccleſiaſticarum libros duos addidit, ubi hoc argumentum tractat, quæ ipſius opuſculi in T. IV. operis de Theologicis dogmatibus editionis Ant-

Digitized by Google

Antuerpianæ ſive Amſtelodamenſis A. 1700. impreſſæ exſtant. Jam autem doctiſſimus hic Societatis Jeſu Theologus, qui Pariſiis olim floruit, duas dictorum, quæ è libris Novi Teſtamenti Proteſtantes Romanenſibus hic opponunt, enodationes excogitavit. Una eſt hujusmodi, *videri Apoſtolos in Eccleſiis à ſe conſtitutis Clerum ſic inſtituiſſe, ut majores & ad regendam Eccleſiam gubernandamque prepoſitos complures ordinarent Presbyteros eoſdem & Epiſcopos, hoc eſt Epiſcopali charactere ac Poteſtate preditos: ut eſſet parata copia Preſidum & Epiſcoporum, quos ad alias, quas deinceps fundarent, Eccleſias adminiſtrandas deſtinare poſſent. Hinc veriſimiliter accidiſſe, ut, ad quas Eccleſias ita ſcripſerit Apoſtolus, duos tantum modò commemorârit ordines, quorum primus ex Epiſcopis conſtiterit, quos promiſcuè Presbyteros & Epiſcopos vocaverit.* Altera enodatio priori adverſa ita habet: *Apoſtolos plerisque in Eccleſiis recens excitatis nondum Epiſcopos, hoc eſt, ordinis primi gubernatores & Paſtores inſtituiſſe ſed ſecundi duntaxat, hoc eſt, Presbyteros ſimplices, qui curationem illam Eccleſiarum capeſſerent & utroque nomine cenſerentur. Hujusmodi ergo in adminiſtrandâ Eccleſiâ communia ſibi cum ſuperiore ordine munia preſtitiſſe, quæ quidem præſenti neceſſitate magis urſerint nec differri longiùs potuerint, cætera, quæ majoris fuiſſent poteſtatis, in Apoſtolorum aut ab iis miſſorum Epiſcoporum adventum interim reſervâſſe. Quod inſtitutum*, addit PETAVIUS, *in longinquis Eccleſiis mediâ in barbarie conſtitutis à* Romanenſibus *etiamnum ſervari, ut apud Sinenſes & Canadenſes aliosque barbaros, in quos Chriſtianæ fidei lux illata parem haud modicis condendis Eccleſiis numerum aggregaverit, quæ omnes à ſimplicibus Presbyteris ſine ullo interim Epiſcopo gubernentur. Talia ſine dubio, prædicantibus Apoſtolis, eſſe potuiſſe rudimenta Chriſtianiſmi. Neque tamen ubique & in omnibus civitatibus Eccleſiarum illum ſtatum conſtitutum fuiſſe, nec ibi, ubi primum adhibitus fuerit, diuturnum nedum perpetuum extitiſſe, cùm in alterutrâ inſtituendâ retinendâve formâ pro rerum opportunitate proque Chriſtianorum numeroſitate vel paucitate conſilia ſua Apoſtoli moderati fuerint. Nec abſurdam aut incredibilem hanc eſſe conjecturam illud perſuadere, quod in actis Apoſtolorum capite 8. legamus, Samariæ primùm operâ & prædicatione Philippi Diaconi conditam Eccleſiam fuiſſe, cumque nullus ibi adhuc creatus eſſet Epiſcopus, qui baptiſmo initiatos Spiritu S. confirmaret ac manus imponeret,*

Digitized by Google

ret, Hieroſolymis ad eos miſſos fuiſſe primarios Epiſcopos, hoc eſt, Apoſtolos, per quos ea, quæ ſunt Epiſcoporum propria, interim adminiſtrarentur, dum proprius illis Paſtor & Epiſcopus ordinatus eſſet. Sic ergò Corinthi, Epheſi & in aliis quibuſdam civitatibus, ubi nuper ab Apoſtolo Paulo, vel ab Apollone aliisque diſcipulis & Apoſtolis greges acquiſiti Chriſto fuerant, veriſimile eſſe, nullos tantiſper primi ordinis Sacerdotes, hoc eſt, veros, uti nunc cenſentur, Epiſcopos attributos eſſe, ſed ex ſecundo ordine, qui nunc Presbyterorum ſimplicium dicatur, ac tertio, qui miniſtros habet, Clerum conſtitiſſe, donec ſumus omnibus præfectus fuerit Eccleſiæ rector & Epiſcopus, cùm id tempeſtivum viſum fuiſſet. Vide L. IV. de Hier. Eccl. C. 1. §. 4. ſqq. f. 126. Aſt pulverem heic oculis injici PETAVIOque in excogitandis effugiis ſudorem ad talos defluere facile is perſpexerit, qui conſideraverit. eundem, dum duas haſce enodationes fingit, gryphes equis jungere, cùm ſimul iſta omnia ſtare nequeant, qui etiam animadverterit, quæcunque hic à Viro doctiſſimo dicuntur, gratis & ſine ullo literarum ſanctiorum teſtimonio nudam per conjecturam atque ita dici, ut manibus comprehendas, hæc ſaltem ad hypotheſin ſalvandam conficta fuiſſe, qui porrò ſecum recogitaverit, eos, qui ab Apoſtolis diſtinguuntur, imò & Presbyteros olim ordinaſſe manuſque impoſuiſſe, id quod jam probatum dedimus, qui denique ſeriò perpenderit, Apoſtolos epiſcoporum nomen nunquam ſumere ſed Presbyteros eodem conſtanter donare. Nec quod de Philippo dicitur, qui confirmare baptizatos nequiverit, ſtringit, cùm manifeſtum ſit, de chariſmate miraculoſo Spiritûs ſancti infuſionem ſecum vehente, quod baptiſmum à Philippo adminiſtratum ſecutum haud eſt nec ſanè & hodiè confirmationem, quæ ab Epiſcopis fit, ſequitur, aſt verò impoſitionem manuum ab Apoſtolis factam, qualis in hodierna confirmatione nulla eſt, inſecutum fuit, hic quæſtionem eſſe. Neque etiam Angeli ſeptem Eccleſiarum Aſiaticarum, qui Apoc. II. III. memorantur, in ſcenam hic produci poſſunt, cum non appareat, qui probari poſſit, eos, qui ſanè epiſcopi fuerunt, à Presbyteris diſtinctos fuiſſe. Jam unicum hoc addimus, PETAVIUM libellos iſtos & CLAUDIO SALMASIO & DAVIDI BLONDELLO oppoſuiſſe. Poſt PETAVIUM nomen ſuum hic profiteatur JO. MORINUS de ſacris Eccleſiæ ordinationibus (qui liber poſtremum Amſtelodami A. 1695. prodiit) in Exercit. III. ubi de epiſcopatûs à Presbyteratu diſtinctione agitur. Jucundum eſt perlegere,

Digitized by Google

gere, quæ præſtantiſſimus hic Oratorii Presbyter ex ampliſſimæ eruditionis ſuæ penu in egregium Publicum effundit. C. I. varias ſcholaſticorum hominum hanc in rem ſententias refert, qui vel maximè characterem ordinis indelebilem aduncis naſis ſuſpendunt. C. II. Patrum effata producit, Epiſcopi & Presbyteri nullam differentiam agnoſcentium. C. III. etſi communi Romanenſium opinioni videatur accedere & Hieronymum maximè torqueat, ait tamen & quidem contra Concilii Tridentini ſeſſ. 23. can. 4. definitionem expreſſam id ait, nondum ut *de fide* ab eccleſiâ eſſe definitum, Epiſcopos Jure divino eſſe Presbyteris ſuperiores. Denique & votum ſuum heic ut adjiciat EUSEBIUS RENAUDOTIUS, Vir præſtantiſſimus & ex hodiernis, qui Lutetiæ florent, eruditis præcipuus, utique par eſt. Notum eſt, Hieronymum, Epiſcopum olim Stridonenſem, ut probaret, Epiſcopum & Presbyterum jure divino unum eundemque eſſe, inter alia quoque Eccleſiæ Alexandrinæ veteris exemplum allegâſſe, ubi *à Marco Evangeliſtâ uſque ad Heraclam & Dionyſium Epiſcopos Presbyteri ſemper unum ex ſe electum in excelſiore gradu collocatum Epiſcopum nominaverint.* Vide epiſtolam Hieronymi ad Evangelum (non *Evagrium*, ut vulgò perperam ponitur) Presbyterum, epiſtolarum claſſe VII. ep. 101. olim 85. T. IV. Opp. P. 2. f. 803. editionis, quam JO. MARTIANÆUS, Monachus Benedictinus è congregatione S. Mauri Lutetiæ A. 1706. edidit, quæ verba & allegat MART. LUTHERUS in Articulorum Smalcaldicorum appendice de poteſtate & primatu Papæ. p. 352. Eadem, quæ hîc habet Hieronymus, refert. Eutychius, Ægyptius, Patriarcha Orthodoxorum Alexandrinus, in Eccleſiæ ſuæ originibus, quarum ἀποσπασμάτιον Arabice & latinè edidit primùm ac verſione & commendario auxit JO. SELDENUS Londini A. 1642. integros verò annales in dias luminis auras cum additamentis Seldenianis prodire juſſit Oxonii A. 1658. EDUARTUS POCOCKIUS. Jam verò cùm præcipuum hinc argumentum contra differentiam Epiſcoporum & Presbyterorum deſumi poſſit, Eutychius à Romanenſibus cum Seldeno plurimùm depexus fuit. Conferri poſſunt ABRAHAMI ECCHELLENSIS *Eutychius vindicatus* Romæ A. 1661. editus & JO. MORINUS in libro citato Ex. VII. C. 7. maximè verò is, quem modò laudavimus, præſtantiſſimus RENAUDOTIUS. Is enim in Hiſtoriâ Patriarcharum Alexandrinorum tùm in præfatione, tùm

in

Digitized by Google

in Marco p. 7. ſqq. in Eutychium &c, quem is heic ſequacem habet, Georgium Elmacinum, cujus Hiſtoriam Saracenicam latinè pariter ac Arabicè Lugduni Batavorum A. 1625. edidit TH. ERPENIUS, SELDENUMque itidem & POCOCKIUM graviter invehitur aitque, & Eutychium nullius fidei hominem eſſe, nec ejusmodi farinæ Scriptorem totius Eccleſiæ Orientalis traditioni conſtantiſſimæ opponi poſſe, SELDENUM itidem malè verba Eutychii vertiſſe verſionemque hanc à POCOCKIO, ut famæ ſaltem Seldenianæ conſuleret, malè ſervatam fuiſſe, cùm in origine Arabicâ non de ordinatione ſed de electione ſermo ſit, Eutychio & Elmacino alios Scriptores haud adhinnire, Severum aliosque veteres & vel maximè Epiſcoporum Alexandrinorum catalogum veterem, qui exſtet, iisdem contradicere, manuum denique impoſitionem, quam Eutychius narret, non χειροθεσίαν ſed χειροτονίαν eſſe, ut alia taceamus, quæ & ipſa gratis à Viro ſummo dici videas. Aſt ipſemet jugulum ſuum petit, ubi p. 19. in Juliano Patriarchâ XI. quem ſequitur Demetrius, refert, Severum, quem aliâs Eutychio opponit, ſcribere, *quod nullus ab eo tempore Epiſcopus Alexandriæ manſerit*, ubi & p. 54. in Petro Martyre Patriarcha XVII. ait, Severum ſcribere, poſt obitum Theonæ *congregatos fuiſſe Alexandriæ Sacerdotes & plebem manusque impoſuiſſe ſuper Petrum, filium ejus ſpiritualem & diſcipulum Sacerdotem eumque collocâſſe in ſolio Patriarchali Alexandrino juxta Theonæ mandatum, anno decimo Diocletiani Imperatoris.* Scilicet rejicit hîc RENAUDOTIUS diſtinctionem illam inter χειροθεσίαν & χειροτονίαν verbumque Arabicum priorem illam ſignificare contra ABRAH. ECCHELLENSEM ait, reſpondetque, locum hunc, pro ut jaceat, ſumi non poſſe, cùm aliâs & probaturus ſit, laicos Epiſcopum ordinâſſe, Arabesque ſæpius imperſonalia verba per pluralem tertiam exprimere. Itaque *impoſuerunt illi homini manus* idem eſſe ac *impoſitæ ſunt illi manus* p. 55. Quin & in Damiano Patriarchâ XXXV. p. 145. hæc ex Severo ponit: *Anno octavo Patriarchatus Damiani Acephali, cùm apud illos quatuor tantùm Sacerdotes ſupereſſent, habitis inter ſe conſiliis ſeniorem inter ſe epiſcopum nomine Ariſtocham ordinârunt tres reliqui.* Aſt de Scriptoribus Romanenſibus, qui hoc argumentum excoluere, & quorum anteſignanus quoq; poni debuerat ROB. BELLARMINUS, hanc in rem utique & ipſe conſulendus, ſatis jam dictum eſto. Demus

Digitized by Google

mus & jam è Theologis Anglicanis tres. Choream ducat HENRICUS HAMMONDUS, qui diſſertationibus quatuor Epiſcopatûs jura ex S. Scripturis & primævâ antiquitate contra BLONDELLI, SALMASII aliorumque ſententiam Londini A. 1651. adſtructum ivit, ſententiamque hanc ſuam, quâ utique Epiſcopos Presbyteris & ordine & dignitate ſuperiores jure divino eſſe credidit, contra Miniſtros Londinenſes & maximè JO. OWENUM. T. 2. operum ibidem A. 1684. editorum latius defendit. Reſpondet hic ad Act. XX. 28. Epiſcopos non ſolius Eccleſiæ Epheſinæ ſed Eccleſiarum proximarum Aſiaticarum heic innui. Ad Phil. I. 1. idem regerit, Epiſcopos non ſolius Eccleſiæ Philippenſis ſed & adjacentium, in quibus omnibus nulli adhucdum Presbyteri extiterint, intelligi. Ad 1. Tim. III. 2. reponit, non mirum eſſe, quod Paulus, qui de epiſcopis & diaconis hic agat, Presbyterorum mentionem haud injiciat, utpote quorum munus ubivis nondum introductum fuerit. Ubi verò Tit. I. 4. 7. explicat, ait, Epiſcopos, cùm peculiares Presbyteri nondum fuerint conditi, & Presbyterorum nomine innotuiſſe. Taceo cætera, & ipſa dicis ſaltem gratiâ adjecta. HAMMONDUM pone ſequatur JO. PEARSONIUS, Epiſcopus quondam Ceſtrienſis, qui vindicias epiſtolarum S. Ignatii contra JO. DALLÆUM ſcripſit, Patribus Apoſtolicis à JO. CLERICO editis etiam adjectas, ubi P. 1. C. 11. & cum HAMMONDO BLONDELLI objectionem ex Eutychio petitam cæterasque infringere conatur, atque P. I. C. 1. idem de Epiſcopis argumentum reaſſumit, maximè verò C. 13. rem totam curatè diſcutit. Nec ſanè & malè fecerit, qui ejusdem Opera poſthuma Londini cum adjectâ Dodwellianâ diſſertatione A. 1688. impreſſa hîc quoque conſulerit, ubi idem argumentum inſperſum ſubinde videas. Tertius calculum adjiciat GUIL. BEVEREGIUS, Epiſcopus poſtremùm Aſaphenſis in codice canonum Eccleſiæ primitivæ illuſtrato, eidem Patrum Apoſtolicorum collectioni affuſo C. XI. Minorum gentium Deos ex Anglis haud moramur, ſed potius ad eos ex Proteſtantibus pergimus, qui negavere, jure divino ſtabilitum eſſe inter Epiſcopos Presbyterosque diſcrimen. Agedum, tres ex Reformatis, tres & è noſtris demus. Ex Reformatis nominare convenit Viros ſummos, CLAUD. SALMASIUM in libro de primatu Papæ & de fœnore Trapezitico alioque de Epiſcopis & Presbyteris, quem ſub nomine WALONIS MESSALINI ſcripſit, dein DAV. BLONDELLUM in apologiâ pro ſententiâ Hieronymi de epi-

H ſcopis

Digitized by Google

pis & Presbyteris, denique JO. DALLÆUM C. 13. de epiſtolis Ignatio adſcriptis, cui adjungas velim MATTHÆUM LARROQUANUM in obſervationibus ad vindicias Pearſonianas p. 198. ſqq. & JO. VORSTIUM, qui de ſedibus epiſcopalibus primariis in vetere Eccleſiâ exercitationem dedit à TH. CRENIO denuò editam, ut MARCUM ANTONIUM DE DOMINIS, ut JO. FORBESIUM, qui argumentum idem cum aliis infinitis tractavere, taceamus. Ex noſtris denique poſt GERHARDUM & DREIERUM in partes vocandi erunt JO. HULSEMANNUS in tractatu de miniſtro conſecrationis & ordinationis Sacerdotalis Lipſiæ 1658. impreſſo, GOTH. VOIGTIUS in exercitatione de Presbytero, legitimo ordinationis miniſtro Roſtochii A. 1680. edita & celeberrimus Vir J. F. BUDDEUS in Exercitatione de origine & poteſtate Epiſcoporum, ubi HENR. DODWELLI ſententiam ſingularem expendendam ſibi ſumſit, Jenæ A. 1705. cuſâ, ut infinitos itidem alios è noſtris Autores jam ſilentio prætereamus. Sufficiat nobis fontes rerum indicâſſe, ex quibus lector præſtantiſſima quæque haurire poſſit. Adde tamen & laudatiſſimi BOEHMERI Jus eccl. ant. diſſ. 7. p. 397. ſqq.

(n) Angelorum Eccleſiæ nulla ferè niſi in Apocalypſi mentio, ubi C. II. & III. ſeptem Eccleſiarum Aſiaticarum, Epheſinæ, Smyrnenſis, Pergamenſis, Thyatirenſis, Sardenſis, Philadelphenſis & Laodicenæ memorari videas, quos Epiſcopos fuiſſe nullum eſt dubium. Probabile autem admodum eſt, in Eccleſiis illis eo tempore, quo Johannes hæc ſcripſit, jam receptam fuiſſe Epiſcoporum ſupra Presbyteros ſupereminentiam, id quod tamen haud determinamus, qui facilè videmus, REM PENITUS HAUD LIQUERE. Vide nihilominus JAC. USSERIUM de Epiſcoporum & Metropolitanorum origine p. 6. 7. eosque omnes, qui hierarchiam epiſcopalem defendunt. Quid 1. Cor. XI. 10. per *ἀγγέλους* indigitetur & num Epiſcopi vel Presbyteri hoc titulo deſignentur, ITIDEM NON LIQUET. Notandum autem, Epiſcopos illos Aſiaticos *ἀγγέλους τῶν ἐκκλησιῶν* dici ab Ebraicâ *Φερόσει*, ubi שליח צבור is olim dictus à Judæis fuiſſe videtur, qui Synagogæ erat præpoſitus resque illius agendas curabat precibusque & lectioni atque inſtitutioni etiam publicæ operam dabat, ſecus ac hodie fit, ubi Judæorum שץ *ſchaz* ſive שליח צבור *miniſter cœtus* idem eſt cum חזן prælectore vel præcentore *dem Vorſinger*, nec ſanè à שמש æditno, *dem Meſsner*, ſemper, in ſynagogis quippe minoribus, ubi omnia officia in unum confluunt, diſtinctus. Probè

ſcilicet

Digitized by Google

ſcilicet cavendum hic eſt, ne vel præcentor aut prælector vel etiam æditiuus cum Epiſcopo confundatur. Atque ex his, quæ dicimus, de eo, quod LIGHTFOOTUS ad Matth. I. 23. Opp. T. 2. f. 279. & VITRINGA de ſyn. vet. L. 3. P. 2. C. 3. p. 910. ſqq. habent, ubi hic ἀγγέλυς hosce Aſiaticos cum ἀποςόλοις ἐκκλησιῶν 2. Cor. VIII. 23. & Epaphrodito ἀποςόλῳ Philippenſium Phil. II. 25. egregiè confert, judicari velim. Addendus eſt JO. BUXTORFIUS in Lexico Rabbinico & Talmudico vocibus חזן, שליח צבור atque שמש, itemque VITRINGÆ Archiſynagogus C. 4. p. 4. ubi ita Vir præſtantiſſimus ſcribit: *Unde omninò judico,* τὸ שליח צבור *ſignificare ſacri cœtus nuncium* een Kercke Bode *vel* een Kercke dienaer, *quales cuſtodes Eccleſiæ* (een Koſter van de Kerck) *eſſe ſolent in conventibus ſacris.* Jam verò ſententiam hanc doctiſſimus idem Vir de ſyn. vet. l. c. C. 2. p. 903. ſqq. gratis recantavit novamque illam poſuit, quam & celeberr. BASNAGIUS in Hiſtoire des Juifs T. 6. L. 6. C. IV. §. 10. p. 78. ſuam fecit. Mirum eſt, quam viam hic ineat Vir doctiſſimus JAC. RHENFERDIUS, qui in diſſ. philol. I. de decem otioſis Synagogæ §. 67. Chaſſanem à Scheliach Zibbur diſtinguit aitque: *uti in noſtris Eccleſiis, ſaltem mediocribus, æditui & prælectores diſtincti ſunt, quorum ille ædem ipſam curat, hic caput Biblicum populo prælegit & cantum moderatur, ita & olim antiquis temporibus* Chaſſan *æditiuum agebat, at Angelus Synagogæ populo preces præibat.* p. 81. 287. Quæ utique vellem, adductis in medium exemplis Vir doctus ut probaviſſet, etſi nullus dubitem, ita rem ſe prorſus habere. Dolendum autem omninò eſt, veteris Synagogæ, qualis tempore Chriſti Apoſtolorumque exſtitit, diſpoſitionem & ordinem verum nos latere. Certè circa argumentum hoc tenebras quaſſiſſe BUXTORFIUM, GROTIUM, CAPELLUM, LIGHTFOOTUM, PETITUM, BURMANNUM, VITRINGAM, RHENFERDIUM, BASNAGIUM, patet. In pleriſque mis enim, quæ hic ventilantur, quæſtionibus ad illud NON LIQUET ſubinde ut recurramus, documentorum penuria jubet. Ex modernâ verò ſynagogarum conſtitutione veterem arguere foret imperitum. Hodie רב Doctor, פרנס Præfectus, *der Vogt oder Schultheiſs*, חזן ſive ש״ץ, præcentor & lector, & שמש æditiuus miniſterium totum abſolvunt, quod ipſum neſcio cur in Synagogâ Judaicâ dicere BUXTORFIUS & in Hiſtoriâ Judæorum BASNAGIUS neglexerint. Aſt pergamus,

(o) Vide 1. Theſſ. V. 12. 1. Tim. V. 17. Jam ut, quæ hactenus dicta fuere, ſuppleamus, duo adhuc loca nobis producenda ſunt, quæ doctorum antiſtitumque primæ Eccleſiæ Chriſtianæ differentias ob oculos nobis ſiſtere videntur. Et verò eadem jam ſupra p. 9. 10. produximus. Addamus, ſi placet, hæc pauca. 1. Cor. XII. 28. ſqq. deſcribuntur magis à Paulo diverſa χαρίσματα quam officia & munera. Etenim in toto hoc capite uti & Rom. XIV. 3. ſqq. de priore iſto argumento Apoſtolum agere, viſibile eſt. Quin in primitivâ Eccleſiâ, purâ illâ, ſola charismata viam ad miniſterium verbi atque ἐπισκοπὴν paravere, quam &, qui iſtis fulgebat, appetere poterat. 1. Tim. III. 1. Scilicet quicunque inter auditores olim chariſmate docendi præcipuo pollebat, ad docendum ſtatim, cæteris paribus, & ita, ut turbæ omnes procul habetentur, provolare poterat. Fideles enim promiſcuè docuiſſe ex Act. VIII. 4. XI. 19. ſqq. XIII. 1. 1. Cor. XIV. 31. ſqq. patet. Vide omninò celeb. BOEHMERI, cui magna omninò lux heic affulſit, Jus eccleſ. ant. diſſ. 6. §. 29. 30. p. 366. ſqq. Sed age explicemus textum, quem præ manibus habemus. Agitur hîc, uti videtur, tùm de officiis, tùm de χαρίσμασι. Officia, quæ Deus in Eccleſiâ conſtituiſſe dicitur, hæc ſunt. I. Apoſtolatus. II. Prophetiæ. III. Inſtitutionis atque doctrinæ. Chariſmata itidem varia recenſentur, in genere χάρισμα illud patrandi miracula, in ſpecie, ſanationes perficiendi, quale quid & Jac. V. 14. exſtat, χάρισμα διακονίας & miniſterii, quod voce ἀντίληψις deſignari videas, χάρισμα κυβερνήσεως, quo ad dirigendas res aptus quis reddi poſſit, chariſma linguarum variarum, tùm quoad locutionem, tùm quoad interpretationem. Atque hæc jam faciliora & clariora iis ſunt, quæ ſupra poſuimus. Confer tamen hanc in rem dicta à SALMASIO de fœnore trapezitico p. 409. à PETAVIO in diſſ. eccleſ. de Epiſc. dignit. & Juriſd. L. 1. C. 5. §. 3. 4. Opp. T. 4. f. 176. LIGHTFOOTO in horis Hebr. & Talm. in h. l. ubi adde & ipſius vitam *** & VITRINGA de ſynagogâ vetere L. 2. C. 3. p. 505. ſqq. De loco Eph. IV. 11. non habemus, quod amplius moneamus, niſi hoc unicum, ποιμένας idem nobis videri eſſe cum פרנסים, qui ſynagogæ præſunt eamque dirigunt, (& verò פַּרְנָס ποιμένα dicit ἀπὸ τοῦ פַּרְנֵס, quod *paſcere* notat,) & διδασκάλους cum מורים & רבנים ſive Rabbinis Synagogarum coincidere. Si ita

ita rem computemus, omnia plana ſunt. Habemus Presbyteros dirigentes, habemus docentes, utroſque ab auditorum grege ſeparatos. Adi VITRINGAM in Archiſyn. C. 1. p. ſqq. & de Syn. ver. L. 3. §. 1. C. 2. p. 621. ſqq. Neque enim cum LIGHTFOOTO hîc facimus, qui פרנסים cum גבאים Eleemoſynariis confundit, nec cum RHENFERDIO, qui eos ſaltem rei cibariæ præfectos voluit. Totius cœtûs adeoque & harum rerum directio ad eos pertinuit.

(p) Hinc ſupra jam oſtendimus, Apoſtolos ſe *διακόνυς* nuncupare, h. e. miniſtros. Adde 1. Cor. IV. 1. Verba Pauli ſunt clara: ARMA MILITIÆ NOSTRÆ NON SUNT CARNALIA SED POTENTIA DEO. 2. Cor. X. 5. Apoſtoli mens eſt, arma, quibus fulgeat, non eſſe infirma, qualia ſunt arma hominum, quorum vis repelli & ſufflaminari acieſque obtundi poſſit, ſed eſſe arma potentiſſima, ſpiritualia ſcilicet, ubi divino ardore res agatur, ubi deſtruantur *ὀχυρώματα* Satanæ, quæ in animis hominum iſte fabricaverit, ubi deſtruantur ratiocinia illa fidei adverſantia omniſque altitudo, quæ contra cognitionem Chriſti ſeſe efferat, id quod per convictionem divinam lumenque illud ſanctius fit, quod prædicationis miniſterio animis infunditur ſuavique admodum & potentiore quâdam vi, captivato quovis ratiocinio pravo, cujus in locum obſequium, quod Chriſto præſtatur, ſuccedit, mentibus heic ſeſe inſinuat. At verò, ſi poteſtas quædam civilis & coactiva in Eccleſiâ fuiſſet à Chriſto erecta vel ſtabilita, ARMA HÆC FUISSENT CARNALIA, quod Paulus negat. Scilicet veriſſimum eſt, quod Leo Juda in נצח ישראל ponit: כל ענין המשיח אלהי ולא גשמי: *Omne opus Meſſiæ divinum eſt, non corporale.* Regnum Chriſti de hoc mundo non eſſe, ex ipſiuſmet Salvatoris ſanctiſſimo veriſſimoque ore novimus. Joh. XVIII. 36. Nec eſt, quod ajas, in laudato loco Paulum verſu 6. 7. addere, ſe vindictam ab iis, qui haud obſequantur, ſumturum eſſe, juxta eam poteſtatem, quam Dominus ipſi dederit ad ædificationem, non ad deſtructionem. Quæ enim Apoſtolis & PAULO data olim fuit poteſtas extraordinaria, quam experti fuere Ananias & Sapphira, quam ſenſit Elymas, quam inceſtuoſus Corinthius, quam Hymenæus & Philetus, ea, cùm miraculoſa exſtiterit, hodiè evanuit. Quin num dominium quoddam cogendi præditum facultate in Eccleſiâ ab Apoſtolis erectum fuerit, facilè judicare eſt ex loco illo claſſico, qui in 1. Petr. V. 2. 3. 4. exſtat. Verba ita habent, ad Presbyteros Eccleſiarum directa: *Paſcite, qui in*

 vobis

vobis eſt, Domini gregem, inſpectionem habentes, non neceſſitatis quâdam lege adacti, ſed ſpontaneo motu veſtro, non ex lucri cupidine ſed lubenti animo, NON UT DOMINANTES CLERIS, *ſed ita ut typi gregis evadatis, atque, ubi manifeſtatus fuerit primarius paſtor, immarceſcibilem gloriæ coronam acquiratis.* Certum itaque jam ſit, DIRECTORIBUS COETUUM NULLUM DOMIMIUM competere. Videndum tamen pauliſper eſt, quid ſit illud τῶν κλήρων. Κλῆρος in libris N. T. vel ſortem vel hæreditatem vel partem quandam quam quis in miniſterio vel beneficio quodam habet, deſignat. Nulla ſignificatio huc quadrat. Per κλήρους hic ſignificatur ipſum ποίμνιον. Ratio ab interpretibus adfertur duplex. I. quia populus Iſraeliticus olim dicebatur κλῆρος ſive *patrimonium* aut *hæreditas Dei* Deut. IV. 20. IX. 29. in cujus locum utique nunc Chriſtiana plebs ſucceſſit. II. quia portiones illæ gregum Epiſcopis veluti ſortitò obtigerunt, ut partes terræ, quæ ſingulis obvenerunt in poſſeſſionem & *ſortes* olim vocabantur Judic. I. 3. III. quia mox per ποίμνιον κλῆροι explicantur. Addimus IV. quia expreſſè ii, qui ad gregem acceſſere olim, dicuntur προσκληρωθῆναι tanquam per ſortem adjecti eſſe. Act. XVII. 4. ex quo & patet, clericos hîc cum grege haud intelligendos, quæ mens eſt PETRI DE MARCA, Archiep. olim Pariſ. in diſſ. de diſcrimine clericorum & laicorum §. 8. ſ. 289. editionis Bœhmerianæ. Aliam mentem ſibi induit HENRICUS DODWELLUS, cujus inter diſſertationes Cyprianicas exſtat de voce Cleri ſacri ordinis propriâ diſſertatio perquam erudita. Dicit autem ille primò §. 5. NIC. RIGALTII ſententiam, qui nomine κλήρων plebem duntaxat hîc intelligi velit, adeò à vero abludere, ut, ſi de perſonis hoc in loco egiſſet Apoſtolus, ſacrum potius ordinem eo nomine denotâſſe eum probabile ſit quam vulgus Chriſtianorum. Probè enim notandum eſſe, quod hæc Petri epiſtola ſit encyclica & ſcripta non ad Presbyteros vulgares ſed qui fuerint Apoſtolorum συνεργοὶ & συμπρεσβύτεροι, cæteris Presbyteris & clericis præpoſiti. Obſervat porrò idem, id, quod prohibeatur ab Apoſtolo, non eſſe κυριεύειν DOMINARI, ſed κατακυριεύειν JUSTO DOMINIO ABUTI. *Erant enim*, inquit DODWELLUS, *de jure* κλήρων κύριοι, clerorum Domini. Aliâs, ſi omnis ſuperioritas Presbyteris hiſce neganda veniat, negandam & eam Apoſtolis eſſe. *At poteſta-*

poteſtatis, inquit idem, *coercitioniſque nullibi manifeſtiora quam illorum temporum veſtigia eſſe nec ab ullis frequentius exercita quam ab ipſis Apoſtolis.* §. 7. 8. Tandem verò addit Vir acutus: *Ut autem verum fatear, κλήρων nomine ego non perſonas ſed hereditates potius Eccleſiæ dicatas intelligo. Quod illæ quoquè non ſacris modò Scriptoribus ſed optimis etiam caſtiſſimiſque Græcæ linguæ ſcriptoribus κλῆροι appellentur, fruſtra ſim, ſi exempla congererem. Primos autem Chriſtianiſmi proſelytos ſua vendere ſolitos atque in communes uſus diſtribuiſſe, ex Actorum ipſâ conſtat hiſtoriâ. Nec id minus manifeſtum eſt, Apoſtolorum fuiſſe primum, deinceps Epiſcoporum illud diſtribuendorum Eccleſiæ theſaurorum officium. Hoc igitur erat ποιμαίνειν τὸ ποίμνιον v. 2, dare operam, ne quid illis deeſſet, qui Eccleſiæ eleemoſynis alerentur. Ita enim ſequitur, ἐπισκοποῦντες κ. λ.* Hactenùs DODWELLUS, qui, cur ad eleemoſynas dictum Petrinum reſtrictum verbumque ποιμαίνειν de ſolâ bonorum eccleſiaſticorum adminiſtratione intellectum velit, cur & putet, communionem bonorum & in aliis quoque Eccleſiis præter Hieroſolymitanam primam olim obtinuiſſe, non capimus. Nec κλήρων is ſignificatus hîc valere ullâ ratione poteſt, cùm per ποίμνιον vox iſta, uti jam diximus, explicetur. Coacta hæc omnia ſunt nullâque veritatis ſpecie fulgent. Scilicet dignitatis epiſcopalis ſupereminentia mentem DODWELLI, viri optimi & pientiſſimi doctiſſimique itidem ſed memoriâ magis & ingenio planè vaſtiſſimo quam judicio valentis, cujus & favore, cùm A. 1709. in pago quodam *Scottsbruck* dicto, ubi habitavit, haud procul Windeſoriâ ad ipſum inviſeremus, luculento gaviſi fuimus, hîc plurimùm vaſtavit. Vide & diſſ. noſtram de articulis fidei fundamentalibus p. 35. Aſt tùm anguis in herbâ latet, ubi DODWELLUS ſomniat, κατακυριεύειν heic de *abuſu* ſaltem *dominii* intelligendum eſſe. Ita enim & illud VOS AUTEM NON SIC ſaltem *abuſui dominationis & ſuperioritatis* à Chriſto oppoſitum dici deberet, cum & in illo loco Matth. XX. 25. Marc. X. 42. vox κατακυριεύειν exſtet. Sed benè res habet. Quod in locis illis eſt κατακυριεύειν, id Luc. XXII. 25. eſt κυριεύειν. Scilicet juxta mandatum Chriſti tam non dominari debebant Apoſtoli, ut potius in miniſtrorum & διακόνων cenſum relati fuerint. Hinc Paulus omne à ſe dominium alienum eſſe ait 2. Cor. I, 24. οὐχ ὅτι κυριεύομεν

νομδρ ὑμῶν τῆς πίςεως, non quod dominemur fidei veſtræ. Neque & à Petro quicquam ferè relinquitur τοῖς ἐπισκοποῦσι, quam ut typi gregem evadant. *Blandiſſimè* quippe *exemplo jubetur*, ubi, *vitio vacato, cæteris ſpecimen* ſumus, quæ Ciceroniana φράσις eſt. Nec eſt, quod ajas, dari tamen in Eccleſiis Apoſtolicis προεςῶτας vel προϊςαμένους Rom. XII. 8. 1. Theſſ. V. 12. 1. Tim. III, 4. V. 17. Nudam enim directionem id, nullam coactionem infert. Id quod & per ſe patet, cum ſub magiſtratu incredulo Eccleſiæ iſtæ extiterint, coactionem magiſtralem iſtam haud toleraturo. Hinc & nulla in Eccleſiis illis ſupereminentia fuit, quæ externam quandam & civilem dignitatem conjunctam haberet. Ne Rabinorum quidem dignitas, ſumi ab Apoſtolis poterat. Matth. XXIII. 8. Scilicet ſupereminentia & ἐξοχὴ omnis, quæ fingi hîc poteſt, chariſmatum fuit, & ex confœderatione, ex pacto, ex conventione fluxit, & affectato dominio, quod cæteri ferri recuſaverint, illicò expirabat & in aerem difflabatur. Exemplum rei habemus in DIOTREPHE, cujus ſupereminendi, dominandi & excommunicandi pruritus à Johanne atro lapillo notatur & graviter reprehenditur 3. Joh. 9. ubi & Johannes epiſtolam à ſe hanc in rem ſcriptam eſſe memorat, quam temporum injuriâ periiſſe dolemus. Nec porrò quoque eſt, quod objicias. ἡγουμένοις eccleſiæ tamen dominium quoddam competere, extare enim Hebr. XIII. 17. hunc locum: Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε. *Parete ducibus veſtris & ſubjacete.* Πείθεσθαι profectò enim nullam coactionem, dominium nullum infert. Vide Act. V. 36. 37. 40. aliaque loca, quæ paſſim ſe offerunt. Nec τὸ ὑπείκειν in ſenſu tam craſſo & pingui ſumendum venit ſed pro re ſubſtratâ explicandum eſt. Scilicet reſtrictum eſt τὸ ὑπείκειν & limitatum. Non aliter ἡγουμένοις ὑπείκειν debemus, quam uti conſiliatiis bonis ὑπείκομεν, qui nempe conſiliis è prudentia haud vulgari, quâ pollent, manantibus nos juvant. Neque enim credas velim, in Eccleſiâ IMPERANTIUM & PARENTIUM ordinem eſſe. Nonniſi DOCENTIUM & AUDIENTIUM diſcrimen hîc conſpicitur. Eccleſia (ſi ſolidè rem enarrare velimus) eſt ſocietas hominum, qui eapropter in unum coeunt, ut juxta præſcriptum Chriſti Deum laudent, colant, adorent viamque ad futura gaudia comparanda mutuis admonitionibus pietatisque ſtudiis ſibi parent. Ne ſacerdotum quidem & laicorum hic ordo obtinet,

uti

Digitized by Google

uti in Eccleſiâ Judaicâ olim is obtinuit, ubi peculiaris quædam & politica ſanctitas Sacerdotibus adſperſa erat, utpote queis propiorem ad ſe admiſſionem Deus pro iſtorum temporum œconomiâ docendique officium ita conceſſerat concredideratque, *ut labia Sacerdotis doctrinam cuſtodirent.* Mal. II. 7. In novo verò fœdere, ubi ſepes illa rupta eſt velumque iſtud intergerinum ceſſat, omnes ſumus Sacerdotes, hoc eſt, omnes æqualem ad Deum admiſſionem per Chriſtum habemus. Aſt ſpiritualis hæc eſt in totum *ἱερωσύνη*, *ἱεράτευμα* hoc *ἅγιον* eſt. quale omnes æquali jure ſumus, qui nempe in ſtatu converſionis verſamur 1. Petr. II. 9. utpote quos *Chriſtus reges & ſacerdotes Deo & Patri ſuo fecit* Apoc. I. 7. V. 10. XX. 6. ut *corpora noſtra*, ut animos, offeramus Deo & *ſiſtamus* tanquam *ſacrificium vivum*, *ſanctum*, quod & *placere* ipſi poſſit, ita ut *cultus noſter*, qui cærimoniis ſanè externis, mutato animo, mutatâ mente noſtrâ, ſic non amplius abſolvitur, ſit *rationalis.* Rom. XII. 1. Nec magis ad Sacerdotium hoc doctores Eccleſiæ quam auditores pertinent. Sola diſtinctio eſt, uti jam diximus, diſtinctio chariſmatum graduumque, queis quis in vitâ ſpirituali gaudet, ubi profectò, ſi auditor doctorem virtutibus & converſatione ſanctiore ſuperaverit, majore & heic coram Deo dignitate, penitiore apud ipſum admiſſione, & per conſequens ampliore & præſtantiore Sacerdotii ratione floret. Nec dixeris hic, ita diſcrimen inter doctores & auditores, quod divini juris ſit 1. Cor. III. 5. XIV. 28. Hebr. XIII. 17. 24. 1. Theſſ. V. 12. Act. XX. 28. 1. Petr. V. 2. Phil. I. 1. 1. Tim. III. 5. 15. Eph. IV. 11. ut alia jam loca taceamus, tolli. Etſi enim ea ſit fœderis novi ratio, UT FRATER FRATREM hic NON DOCEAT, Domino legem animis per Spiritum ſanctiorem inſcribente Jerem. XXI. 33. 34. Jeſ. LIII. 13. Joh. VI 45. Hebr. VIII. 10. 11. X. 16. 1. Joh. II. 27. quâ inſcriptione poſitâ ſcilicet nullâ amplius legali increpatione repetitiſque ad nauſeam monitis opus eſt, ut virtutem ſectemur, quippe ad quam ipſimet ſponte per ſpiritum ferimur, qui in nobis floret, qui venas noſtras pervadit, qui animum agitat, qui mentem perflat, qui omnes cogitationes ſanctitate præſtantiſſimâ jugiter perfundit, qui ſuavitate & jucundiâ cœleſti, quâ cum Domino unimur, capita noſtra perpetim demulcet, qui nube teſtium, qui idem fidei certamen decertârunt, nos obvolvit, qui denique ſine intermiſſione ſcopum iſtum, qui eſt brabeum ſupernæ vocationis Dei in

Chriſto Jeſu Phil. III. 14. ob oculos nobis ponit, etſi, inquam, ea ſit novi fœderis ratio, ut legalibus hîc monitis & diſciplinâ non opus ſit, certè egregii nîl efficiatur, ita tamen rei ipſius neceſſitas hominumque infirmitas requirit, ut externâ quoque inſtitutione ii imbuantur & ad internam divinioremq; ab iis, qui largiore hanc in rem chariſmate pollent, ita manu quaſi ducantur. Itaque doctores hîc ab auditoribus nonniſi χαρίσμασι & miniſterii obeundi ratione, non ſanè dominii cujusdam aut ſuperioritatis aut ſacerdotii charactere vel facultate diſtinguuntur. Sed nimium, uti apparet, huic notæ dedimus.

(q) Vide Act. V. 5-10. XIII. 11. 1. Cor. V. 3. ſqq. 1. Tim. I. 20. Nec velim, ajas, hinc pateſcere & eluceſcere, Apoſtolos autoritate civili quâdam à Chriſto ad regendam Eccleſiam donatos fuiſſe, à minori enim ad majus valere conſequentiam. Jam enim ab extraordinariis χαρίσμασι & punitionibus miraculoſis & θεηλάτοις ad ordinariam facultatem, quæ & iis adſcribitur, qui miracula patrare haud valent, conſequentia non valet. Et, pace meâ, ejuſmodi pœnas infligere licuerit omnibus illis, qui pœnas, mediante miraculo, infligere valent.

(r) Vide Act. I. 14. II. 42. IV. 24. ſqq. VI. 4. 6. XII. 5. 1. Cor. XIV. 13. ſqq. 1. Tim. II. 1. Jam verò & jejunia cum precibus ſubinde conjungebantur, recepto iſto Judaico more. Act. XIII 2. 3. XIV. 23. 1. Cor. VII. 5. VI. 5. 2. Cor. XI. 27. De formulis precum ne vola quidem in libris Novi Teſtamenti exſtat, ſi magnum *Hallel* Matth. XXVI. 30. ſi *Amen* 1. Cor. XIV. 16. ſi orationem dominicam excipias, cujus & in ſcriptis veterum Judæorum luculenta ſunt veſtigia, ita, ut probabile ſit, Chriſtum, quæ in precibus Judaicis egregia invenit, in unam heic orationem conflâſſe & ad infirmitatem hominum iſtis precibus adſuetorum juvandam condeſcendiſſe. Vide, quæ ad orationem hanc JO. LIGHTFOOTUS & HERM. WITSIUS, Viri doctiſſimi adnotavere. De precibus verò quî in Eccleſiis antiquiſſimis fuerint actæ, velim inſpici PHIL. JAC. HARTMANNUM, cujus de rebus geſtis Chriſtianorum ſub Apoſtolis liber Berolini A. 1669. prodiit, novoque indutus pallio ſub titulo: *Hiſtoria antiquitatum Eccleſiæ Chriſtianæ, à Chriſto & Apoſtolorum temporibus concinnata, accurante Philippo Jacobo Sklerandro, Dant. Bor. Prof. Publ. Hiſtoriar. Ordin. in Academ. Baſileortanâ, Lipſiæ & Francofurti A. 1710.* in ſcenam rediit. Hunc C. XVII. p. 405. ſqq. de religione ratione agendorum confer & eruditam

rerum

Digitized by Google

rerum tractationem videbis. Pleniores fontes qui haurire anhelat, adeat clariſs. FABRICIUM in Bibliograph. antiqu. C. XI. §. 10. p. 360. 361. ubi ſcrinia hiſtoriæ literariæ hic adaperit. Idem & Autores de jejunio agentes l. c. §. 31. p. 409. 410. recenſuit. Nos in campum hunc jam excurrere non poſſumus, qui nimis jam in notis hiſce luxuriavimus. Pauciſſimis ad ea, quæ FABRICIUS poſuit, addimus, CLARKSONII libellum, cui cum COMBERO de precum formulis lis fuit, ante aliquod tempus Gallicè verſum Roterodami prodiiſſe, & ad Autores de jejuniis veterum Chriſtianum adjici poſſe & JO. NICOLAI, Theologum Sorbonicum ex ordine Prædicatorum, qui de jejunii Chriſtiani & Chriſtianæ abſtinentiæ vero ac legitimo ritu juxta veterem Eccleſiæ univerſalis uſum Pariſiis A. 1675. librum edidit & cum JO. LAUNOJO controverſiæ ſerram hanc in rem reciprocavit, uti ex L. ELLIES DU PIN Nouv. Bibl. des Auteurs Eccl. T. 18. p. 109. 110. videre eſt, POMPEJUM itidem SARNELLIUM, Epiſcopum Italum, cujus lettere Eccleſiaſtiche novem tomis abſolutæ Venetiis A. 1716. prodire, hanc in rem egregia efferre, denique G. HOOPERUM, Epiſcopum Anglum Bathonienſem & Wellenſem, Londini A. 1696. eruditum libellum, quo de jejunio agit idque à Judæis derivat, hoc commate inſcriptum: *a diſcourſe concerning lent*, in lucem protruſiſſe.

(s) Hoc ſuâ luce tradiat. Inde neceſſarium erat, Epiſcopus ut eſſet διδακτικὸς 1. Tim. III. 2. 2. Tim. II. 24. Add. Rom. XII. 7. 1. Tim. IV. 6. 13. 16. V. 17. Tit. II. 7.

(t) Act. XX. 31. Rom XV. 14. 1. Cor. IV. 14. Col. I. 28. III. 16. 1. Theſſ. V. 12. 14. 2. Theſſ. III. 15. & alia loca paſſim.

(u) Vide 1. Tim. V. 20. 2. Tim. IV. 2. 2. Theſſ. III. 14. 15.

(x) Act III. 15. 27. 2. Cor. I. 13. 1. Tim. IV. 13.

(y) 1. Cor. XIV. 26. Eph. V. 19. Col. III. 16. Jac. V. 13. Confer, ſi placet & hîc HARTMANNUM l. c. p. 408. Autoresque à FABRICIO citatos C. XI. p. 368. ſqq. queis & adde, quæ in nuperâ de Liturgiis veterum diſſertatione hanc in rem poſuimus, ubi omiſimus memorare GUIL. CAVE in Primitivo Chriſtianiſmo P. 1. C. 9. & GOTHOFR. ARNOLDUM in der abbildung der erſten Chriſten L. 2. C. 2. quod agit *von dem ſingen der erſten Chriſten.*

(z) Matth. XXVI. 26. ſqq. Marc. XIV. 22. ſqq. Luc. XXII. 19. ſqq. XXIV. 35. 1. Cor. XI. 23. Ritum hunc ſacrum Salvator tradidit Apoſtolis.

I 2 Apoſtoli

Digitized by Google

Apoſtoli fidelibus Act. II. 42. 46. XX. 7. 11. 1. Cor. X. 16. XI. 23. ſqq. Tanta verò ipſi neceſſitas ac baptiſmo aſſuſa à Chriſto non eſt, ſed dicitur notanter *ὁσάκις, quotiescunque* 1. Cor. XI 25. 26.

(aa) Agapæ primæ, quæ memorantur. 1. Cor. XI. 20. ſqq. exſtant. Sunt & qui de agapis agere putent locum 2. Petr. II. 13. ſed ita, ut *ἀγάπαις* non *ἀπάταις* legant. Ita profectò HUGO GROTIUS, HENR. HAMMONDUS & THOMAS SMITH cum aliis ad h. l. Atque ita habet poſt vulgatum, qui convivia vertit, Codex Alexandrinus atque Scholiaſtes anonymus in catenâ Collegii Novi Oxonienſis. Probabilem hanc lectionem efficit vox *συνευωχούμενοι*, quæ & Judæ 12. exſtat, ubi expreſſe dicitur *ἐν ταῖς ἀγάπαις*. Scilicet, quemadmodum Chriſtus, ubi Euchariſtiam inſtituit, poſtcœnii loco eam habuit, ita & primi Chriſtiani, ut tanquam poſtcœnium eam inter ſe celebrarent, Agapas ſive convivia communia charitatis communionisque conglutinandæ ergò præmiſere. Non tamen perpetuus hic veteri Eccleſiæ ritus ſed ob perſecutiones, ubi in cœtibus antelucanis cibus ſacer erat capiendus ſubſequente & Chriſtianorum multiplicatione, ſubſequentibus & plurimis abuſibus ſenſim ſenſimque immutatus tandemque abrogatus fuit. Conferri poſſunt præter Autores à CAROLO DU FRESNE D. DU CANGE in gloſſario & à FABRICIO l. c. p. 396. citatos (jam enim Virorum ſummorum theſauros aliquando ex paupertatis noſtræ penu ſupplemus,) CONR. SAM. SCHURZFLEISCHIUS in diſſ. de vetere Agaparum ritu, HPIL. JO. TILEMANNUS dictus SCHENCK, Theologus Marburgenſis, qui appendicem de agapis commentario in epiſtolam Judæ adjunxit, Marburgi 1693. ANTONIUS van DALE in Hiſtoriâ baptiſmorum p. 447. 449. 451. ſqq. CASP. ZIEGLERUS ad Lancelottum in edit. Thomaſ. p. 1037. maximè verò celeberrimus J. A. SCHMIDIUS in lexico eccleſiaſtico minore p. 25. 26. qui adcuratè hiſtoriam Agaparum ediſſerit. Poſſemus & alios adhùc Scriptores adjicere, ſi tanti res eſſet.

(bb) Vide Rom. XVI. 16. 1. Cor. XVI. 20. 2. Cor. XIII. 12. 1. Theſſ. V. 26. 1. Petr. V. 14. Confer. heic TOBIÆ PFANNERI obſerv. eccleſ. L. 2. Obſ. 2. & GOTH. ARNOLDI abbildung der erſten Chriſten L. 3. C. 2. §. 8. ſqq. ſ. 351. ſqq. hiſtoriamque cognationis ſpiritualis inter Chriſtianos receptæ C. 4. §. 3. p. 57. C. 21. §. 3. p. 356. & laudatum SCHMIDIUM l. c. p. 170. 171.

(cc) Vide omninò 1. Cor. XV. Scilicet ex chariſmatum diverſitate manavit dein & munerum diſtinctio 1. Cor. XII. 4. ſqq.

Digitized by Google

(*dd*) Jam & hâc ratione, quo quisque ſpirituali chariſmate fulgeret, rectius perſpici poterat, eòque errari minus, ubi de miniſterio Eccleſiæ ordinario præficiendus quis fuerat.

(*ee*) Prophetarum in primâ eâque Apoſtolicâ Eccleſiâ non ſaltem chariſma ſed & ordinarium quoddam munus fuiſſe videri poterat ex 1. Cor. XII. 28. ſqq. XIV. 29. ſqq. Eph. IV. 11. Ita Judas & Silas in numerum Prophetarum referuntur Act. XV. 32. Agabus Propheta memoratur Act. XI. 28. XXI. 10. ubi & comm. 9. referuntur Philippi Evangeliſtæ quatuor filiæ προφητεύουσαι. Alii Prophetæ referuntur Act. XIX. 6. XXI. 4. Ordinatio Timothei διὰ προφητείας facta habetur 1. Tim. IV. 14. Quid προφητεία Rom. XII. 7. ſignificet, num vaticinandi χάρισμα, aut explicationem oraculorum Propheticorum & ſacræ Scripturæ, in diſſ. de articulis fidei fundamentalibus p. 36. determinandum aliis reliquimus. Vaticinandi χάρισμα deſignari puto 1. Cor. XII. 10. XIII. 2. 8. 1. Theſſ. V. 20. 1. Tim. I. 8. At aliis in locis παῤῥησία iſta ſpiritualis, quâ divino ardore imbuti de rebus Chriſtianis ad convictionem proximi loquimur, hac voce intelligitur. Vide Act. XIII. 1. XV. 32. XIX. 6. 1. Cor. XI. 4. 5. XIII. 9. XIV. 1. 3. 4. 5. 6. 24. 31. 39. Apoc. XIX. 10. Hinc probè velim capi diſcrimen iſtud, quod inter Prophetam & διδάσκαλον eſt 1. Cor. XII. 28. Eph. IV. 11. Διδάσκαλος eſt, qui doctrinæ Chriſtianæ articulos ſic ſat bene auditoribus enarrat & explicat. Propheta eſt, qui ardorem rebus affundit, qui fortiore quodam ſpiritu animatus loquitur, qui in animos impetum ſpiritualem facit, qui in mentes intrat & cor tangit novâque quâdam & cœleſti virtute id imbuit. Atque hinc conſpicere eſt, quodnam χάρισμα præſtantius altero ſit, προφήτου an διδασκάλου. Quæſtionem decidit Apoſtolus, ubi ait: ζηλοῦτε τὰ πνευματικὰ, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. 1. Cor. XIV. 1. 5. 39. Senſus eſt, operam nobis dandam eſſe, ut non ſimus nudi διδάσκαλοι & oraculorum divinorum expoſitores, ut ita dicam, literales, ſed ut divinâ quâdam vi moti omni frigore, quod facilè alias rebus obrepit, procul habito, cum ſpirituali quâdam ἐμφάσει noſtra eloquamur. Hoc enim eſt, quod ædificat. 1. Cor. XIV. 4. De Prophetis verò Nov. Teſt. conferri velim FR. BURMANNUM in exercit. acad. P. 2. Diſp. 12. p. 187. ſqq. HERM. VVITSIUM in Miſc.

 ſacr.

ſacr. T. 1. L. 1. C. 21. de Prophetis in Evangelio laudatis & ANT. VAN DALE de verâ & falſâ Prophetiâ p. 200. ſqq.

(*ff*) Vide Matth. X. 1. Luc. X. 17. 19. 20. Marc. XVI. 17. 18. 20. Jam verò ut miracula Chriſti, ut miracula Apoſtolorum enarremus, non eſt neceſſarium. De chariſmate miracula patrandi agitur 1. Cor. XII. 28. Addi poteſt 1. Cor. II. 4. ubi ἀπόδειξις δυνάμεως eſt obſignatio doctrinæ per miracula. Autores hùc pertinentes congeſſit FABRICIUS l. c. C. 12. p. 432. 433.

(*gg*) Vide Act. II. 3. 4. 11. X. 46. XIX. 6. 1. Cor. XII. 10. 28. 30. XIV. 2. ſqq.

(*hh*) Pertinent hùc κυβερνήσεις 1. Cor. XII. 28. Adde 1. Tim. V. Ebr. XIII. 17.

(*ii*) Vide Rom. XV. 14. 1. Cor. XII. 8. XIII. 2. 8. XIV. 6. 2. Cor. VI. 6. VIII. 7. XI. 6. ubi tamen per γνῶσιν ſubinde peculiare aliud χάρισμα intelligitur, quod, qui ab aliis diſtinguatur, haud ſatis interpretes capiunt. Cæterum res ipſa docet, γνῶσιν primum illud eſſe, cui rerum divinarum interpres inhiare debeat. Sed opera danda eſt, ne γνῶσις illa ſit ψευδώνυμος. 1. Tim. VI. 20. Qualem autem veram eſſe credamus, alibi ſatis expoſuimus.

(*kk*) Talem volumus, quæ non ſolùm in facultate conſiſtat, animi ſui ſenſus ſine magnâ rerum difficultate promptè & ſolidè & perſpicuè edendi, ſed & chariſma illud ſpirituale junctum habeat, ubi ex plenitudine cordis, experientiâ ſpirituali & ardore divino macti noſtra eloquimur.

(*ll*) Vide 1. Cor. XII. 10. XIV. 29. 1. Joh. IV. 1. 1. Theſſ. V. 21. Apoc. II. 2. Nota benè, hoc χάρισμα unum ex neceſſariis eſſe, & ſine quo in Eccleſiâ proſpere nîl agi poſſit.

(*mm*) Vide Act. VI. 3. 10. 1. Cor. XII. 8. Eph. I. 8. 17. III. 10. Col. I. 9. 28. Jac. I. 5. III. 17. 2. Petr. III. 15. & alia loca paſſim. Scilicet prudentia, quæ viſâ animorum diſpoſitione, ita, uti par eſt, ſua inflectit, atque ubique rebus ſal & condimentum, quo vis & ſuavitas dictioni affunditur, adhibet, mirificam poſt ſe benedictionem trahit. At ſi deſit ea, optima quævis deſtrui, confuſionem oriri, in extrema rui omniaque vel tandem in languorem & fumos abire videas.

(*nn*) Vide ſupra notam (*q*)

(*oo*) Vide Act. VIII. 20. 1. Cor. V. 4. 5. 1. Cor. XVI. 22. 2. Cor. X. 6. XII. 21. XIII. 10. 1. Tim. I. 20. Diximus nuper hanc in rem quædam in diſſ. de articulis fidei fundamentalibus p. 30. 31. Horrendæ ſunt diræ, quas

Judæi

Digitized by Google

Judæi excommunicatis imprecantur. Aſt in eo differt hæc excommunicatio Paulina à Judaicâ, quod pœna θάνατος illam inſecuta fuit.

(pp) Ita enim habetur 1. Cor. V. 13. *tollite improbum ex vobiſmet ipſis.* Nihil poterat clarius ab Apoſtolo dici, ut innueret, è cœtu ſacro ejusmodi hominem eſſe exigendum. Sed vide, quid hîc ajat SELDENUS, juratus excommunicationis hoſtis: *Hoc ad excommunicandum illum inceſtuoſum* (neque enim ei, qui Satanæ traditus fuit, הרם ſive excommunicatio inflicta fuiſſe SELDENO miro inſtituto videtur) *ſpectare quidem poteſt; SI ITA INTERIM LEGENDUM.* (Mallet quippe SELDENUS πρὸς τὸ τῇ ὑποθέσει ἐκκλίνειν, aliter ut legeretur.) *Nam codices priſci optimique habent τὸ πονηρὸν ſeu neutrum, quod perſonam non denotat, quemadmodum & à Patribus vetuſtis obiterque ab aliis obſervatum. Et verba ipſa quaſi formula ſolennis ſunt in Pentateucho ſæpius iterata, ſed ita, ut interdum maſculinum interdum neutrum Græcè in eâ adhibeatur pro eo, quod eſt* ובערת הרע סקרבך & eliminabis *aut* elimina malum è medio veſtri, *quod in codicibus Græcis etiam nunc pluraliter, nunc ſingulariter prolatum à capitalibus judiciis in pœnam excommunicationis, quæ ita ex humano invento in eorum locum ſucceſſit, transferri potuit.* De ſynedr. vet. Ebr. L. 1. C. 8. p. 149. Hæc SELDENO utique indigna ſunt. Quod enim præeuntibus Chryſoſtomo, Theodoreto & Theophylacto ad codices iſte provocat, id nullum eſt. Vel enim è JO. MILLII variantibus lectionibus jam diſcimus, codices hodiernos omnes in lectione communi τὸν πονηρὸν conſentire. Moroſus profectò fuerit, qui nodum in ſcirpo hîc quæſiverit. Loca verò Deut. XII. 8. XVII. 7. XIX. 19. XXII. 21. 22. 24. XXIV. 7. ubi profectò de perſonâ τοῦ πονηροῦ agitur, SELDENI cauſam penitus produnt. Et res ſanè longe eſt clariſſima, maximè ſi conferamus comma 2. ubi exſtat: *ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας, ut tollatur è medio veſtri, qui hoc opus fecit.* Quid igitur reſtat, quam ut dicamus, EXCOMMUNICATIONEM APOSTOLICO eoque planè clariſſimo atque divino MANDATO NITI. Hinc rectè omninò celeberrimus BOEHMERUS inceſtuoſi excommunicationem Corinthiis à Paulo demandatam eſſe aſſerit in Jur. Eccl. antiquo diſſ. 3. de confœderatâ Chriſtianorum diſciplinâ §. 37. p. 144. etſi ajat, eam ſaltem Judaicam eſſe, id quod, niſi mica ſalis adſpergatur, admitti nequit, cum, ſi pœnam civilem, qualis

Digitized by Google

qualis excommunicatio Judaica eſt, Paulus hic inflixiſſet, in Jura magiſtratus involâſſet, quod dici nequit. Sufficiat nobis hoc, abſtentionem hanc & excommunicationem autoritate divinâ atque Apoſtolicâ in inceſtuoſum exercitam fuiſſe. Aſt tùm mentem JCti præſtantiſſimi nondum capimus, ubi adjicit, *traditionem Satanæ* ad excommunicationem Judaicam non ſpectare, id quod jam §. 8. p. 86. dixerat. Scilicet didicit hocà SAMUELE BASNAGIO, qui in diſſ. I. ad Annal. Polit. Eccleſ. T. 2. de traditione flagitioſi Diabolo §. 2. ſ. 475. hæc verba ſecurius ſcripſit: *Ab inſtitutis Pauli Judæorum ſermonem lubenter imitantis valdè alienum eſt, eam phraſin adhibere, quâ Judaica excommunicatio NUNQUAM ſignificata fuit neque loquentem Corinthii cepiſſent. Evolvantur verò Judæorum monumenta, nuſquam* tradere dæmoni *uſurpant, ut flagitioſum à religione Moſaicà exterminatum deſignent. Præterea excommunicationis & finis & effectum toto cælo à* traditione Satanæ *diſcrepant.* Mirum verò eſt, quod hæc ipſa BASNAGIO excidere potuerint, qui §. 1. SELDENUM de jure naturali & gentium juxta diſciplinam Ebræorum allegaverat. Hic enim L. 4. C. 7. p. 524. ſqq. formulam excommunicationis Judaicæ dictæ חרם in medium profert, ubi poſt horrendas alias diras & hanc poni videas: מלאכי הבלה יפגעו בו *Angeli perditionis in eum incurrant*, adduntur que ejusmodi expreſſiones aliæ, quæ non poſſunt non traditionem iſtam ſupponere. Accedit, in Eruſin f. 18. 2. memorari, quòd כל אותן השנים שהיה אדם הראשון בנידוי הוליד רוחין ושידין ולילין *Adamus primus in omnibus illis annis, ubi in excommunicatione fuerit, genuerit ſpiritus & diabolos & lemures*, id quod alii Scriptores Judæi paſſim confirmant, quorum verba dat EISENMENGERUS im entdeckten Judenthum P. 2. C. 8. p. 412. 413. Ut taceam exſtare in Succa f. 53. 1. quod Salomo Cuſchitas tradiderit לשעיר *diabolo*, aut, uti gloſſa explicat, לשדים *diabolis*, id quod LIGHTFOOTUS alicubi obſervat, qui tamen aliâs excommunicationem à traditione Satanæ plurimùm diſtinguit. Nec ſanè eſt, quòd, ſi ſemel cum celeb. BOEHMERO contra SELDENUM & LIGHTFOOTUM ſtatuas, de excommunicatione hic agi, excommunicationem à traditione Satanæ diſtinguas. Vide & VITRINGAM de ſynagogâ vetere L. 3. P. 1. C. 10. p. 757. Aſt dixerit quis, excommunicationem Judaicam ſeparationem à ſacris & cœtu ſecum haud ferre. Atque hoc profectò SELDENUS de ſynedr. vet. Ebr. L. 1. C. 7. & BAS-

Digitized by Google

BASNAGIUS l. c. diſſ. 2. de excommunicatione Judaicâ ſtatuunt. Aſt prætetquam quod contrarium facilè probari poſſit & à doctiſſimis Viris dudum fuerit probatum, quibus & mox propius accedemus, ipſe SELDENUS de jure nat. & gent. L. 4. C. 7. p. 23. allegat Eſdr. X. 8. ubi verba: יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה *anathematizabitur univerſa ſubſtantia ejus & iſte diſterminabitur ab Eccleſiâ transmigrationis* habentur, quæ de ſeparatione ab Eccleſiâ idem C. 8. p. 535. explicat. Neque enim unquam in LIGHTFOOTI ſententiam quis iverit, qui miro inſtituto verba iſta comm. 12. καὶ ἐξαρεῖτε κ.λ. de pœnis θανατοῖς explicat, ita παραφράζων. *Pari modo & vos, quod in vobis eſt, facientes, poteſtis per manum iſtam Dei tollere hunc aliosque iſtiusmodi nefarios.* Sed nec id admiſerim, τὸ αἴρειν ἐκ μέσου nîl aliud hic eſſe quam agapis interdicere, quod doctiſſimus BOEHMERUS arbitratur. l. c. §. 38. p. 144. 145. Jam enim phraſes iſtæ ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν v. 2. 13. & μὴ συναναμίγνυσθαι, quod latius eſt τῷ μηδὲ συνεσθίειν v. 11. id quod ſtante hâc hypotheſi dici non poſſet, nimis generales ſunt, quam ut ad excluſionem ab agapis & commercio familiari reſtringi poſſint. Certè à minore ad majus, ab agapis ad cultum ſactum cœnamque ſanctiorem haud ineptè heic quis concluſerit, maximè cùm in eâdem illâ Eccleſiâ Corinthiacâ uno eodemque actu & Euchariſtia & agapæ fuerint celebratæ. 1. Cor. XI. 23. ſqq. quod & ipſe Vir doctiſſimus ſtatuit diſs. 4. de coitionibus Chriſtianorum ad capiendum cibum §. 14. p. 249. ſqq. Jam alium locum ex Gal. V. 12. producamus, ubi exſtat: ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς. *Utinam abſcindantur, qui vos turbant.* Jejuna eſt & inſipida atque Apoſtolicâ gravitate minus digna illa ſententia, quâ affirmetur, heic de abſciſſione genitalium ſermonem Apoſtolo eſſe. Ita ſanè Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus aliique ex veteribus, ex recentioribus verò maximè HUGO GROTIUS & JO. SELDENUS. En quid ad h. l. GROTIUS afferat, qui verba ita παραφράζει. *Quandoquidem illi in pelliculâ abſciſſâ ita gloriantur*, utinam illis abſcindatur *inſuper totum ſeminale membrum, quò magis triumphent.* כרות שפכה *Græcè* ἀποκεκομμένος *Deut. 23. 1. eſt* is, cui, *ut cum Horatio loquar*, cauda ſalax demeſſa eſt. *Id* ἀποκόψαι τὰ αἰδοῖα *etiam Stephano, ubi de Gallis matris Deûm, quales & Peſſinunte erant, urbe tunc Galatiæ, cùm hæc*

K *epiſtola*

epiſtola ſcriberetur. Dion de Heliogabalo: τὸ αἰδοῖον περιέτεμε, καὶ χοιρείων κρεῶν, ὡς καὶ καθαρώτερον ἐκ τούτων θρησκειῶν ἀπείχετο. ἐβουλεύσατο μὲν παντάπασιν αὐτὸ κατακόψαι. *Hic* κατακόψαι *idem eſt, quod* ἀποκόψαι *apud LXX. & Paulum. Et ſic hunc locum accepiſſe Chryſoſtomum apparet.* Εἰ βούλονται, μὴ περιτεμνέσθωσαν μόνον ἀλλὰ καὶ περικοπτέσθωσαν. ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ τολμῶντες ἀποκόπτειν ἑαυτοὺς καὶ τὴν ἀρὰν ἐπισπώμενοι καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ δημιουργίαν διαβάλλοντες. *Nec aliter Hieronymus:* Si putant ſibi hoc prodeſſe, non ſolùm circumcidantur ſed etiam abſcindantur. Si enim exſpoliatio membri proficit, multò magis abolitio. *Videtur ad hunc locum reſpicere lex Wiſigotica XII. 3. 4.* Illi verò, qui carnis circumciſiones in Judæis vel Chriſtianis exercere præſumſerint, quisquis hæc aut intulit alteri aut fieri ab altero permiſerit ſibi, veretri ex toto amputatione plectetur.„ Hactenus GROTIUS. Jam & SELDENUS in eandem ſententiam propero pede deſcendit ambabuſque ulnis explicationem aſſumit, quæ hypotheſi favet. de Syn. vet. Ebr. L. 1. C. 8. p. m. 148. Aſt inſulſa hæc ſunt, uti diximus, & indigna Apoſtolo, quod rectè Eraſmus monet. Quin, ſi hæc Apoſtolo mens fuiſſet, non ſanè is dixiſſet, ὄφελον καὶ ἀποκόψονται, ſed utinam καὶ ἀποτέμνονται, ut conſtaret παρονομασία περιτομῆς καὶ ἀποτομῆς *circumciſionis & abſciſſionis*, uti acutè PARÆUS ad h. l. monet. Quæ cùm ita ſint, ii certè rectiorem hic viam ineunt, qui de ſeparatione à cœtu hoc explicant, quæ excommunicatio eſt, quam vel eapropter hic urget Paulus, quoniam, ſi ἀναστατοῦντες iſti in cœtu permanerent, modicum fermentum totam maſſam corrupturum eſſe videbatur comm. 9. Quin & ſic egregiè παρονομασίαν ſervari patet. Jam autem, cùm hoc votum Apoſtoli ſaltem ſit, non præceptum, haud malè dixeris, nolle Apoſtolum, in quenquam excommunicationem, quâ etiam is dignus ſit, ſtringi, niſi CÆTERIS PARIBUS, & ſi res Eccleſiæ ita ſiverint, niſi peccatum commune ſit reorumque magna pars. Nec eſt, quòd ajas, hîc potius de כָּרֵת ſive exciſione divinâ judicioque θανάτῳ ſermonem eſſe, eodem ſenſu, quo vox כרת in Vet. Teſt. plurimùm occurrat. Quamvis enim ſecundum Judæos variæ ſint τοῦ כָּרֵת ſpecies, quas ex BECHAI Biur hattorah affert SELDENUS de J. N. & G. juxta diſc.

diſc. Ebr. L. 7. C. 9. p. 872. ſqq. quamvis & ſegregationem à Republicâ Judaicâ pœnamque capitalem, in plurimis veteris Teſtamenti locis vox ea ſignificare videatur, non tamen ſeparationem à ſacris per כָּרֵת intelligunt Judæi ſed pœnam, quæ infligitur בידי שמים *per Deum*. Adde eundem SELDENUM de Synedr. L. 1. C. 6. Talem autem pœnam Paulum hîc intellexiſſe haud mihi perſuadeo, cui magis curæ fuiſſe arbitror, ut errantes converterentur. Scilicet nîl aliud Vir ſanctus zeloque Domini indutus optat, quàm ut à communione Galatarum ſacrâ abeſſent homines iſti, falſâ doctrinâ qui eam tunc turbabant, utque, quibus ſanior adhuc mens erat, eorundem conſortium vitarent. Quapropter & reprehendit Epiſcopum Pergamenſem Spiritus ſanctus, quòd toleret eos, qui teneant principia Bileamitica, qualia ſint, licitam eſſe idolothytorum comeſtionem & fornicationem, qui teneant etiam doctrinam Nicolaitarum Apoc. II. 14. 15. laudatque Epiſcopum Epheſinum, quòd non poſſit *βαςάσαι κακὺς* Apoc. II. 2. Atque ex his jam ſatis clarum eſt, ſeparationem malorum à cœtu ſacro Apoſtolici, hoc eſt, divini juris eſſe. Atqui verò ſeparatio à communione cœtus eſt excommunicatio. Aſt, ais, ſi aliquis à cœtu ſeparatus nolit eo excedere, quid tùm? Quis coget nolentem? Reſpondetur. Eodem modo hîc ſe res habet, uti in Synagogâ Judaicâ. Qui excommunicatus eſt, ſynagogâ exigitur. Si ſacris abeſſe nolit, ne ſacra quidem peragunt ſed vitant hominem conſortiumque ipſius fugiunt, ut pudefiat. Et ſanè cum magiſtratus civilis omnium ſocietatum & cœtuum ſit protector, nullum eſt dubium, quin, ſi ex communi cœtus arbitrio quis fuerit ex eodem excommunicatus, officium magiſtratûs ſit, facere, ut collegium hoc ſuo jure fruatur. Si dein turbator ejusmodi ne tunc quidem manus dare velit, ubi à Magiſtratu id injungitur, & civiliter heic cogi poteſt, cum peccatum ejus jam hâc ratione in crimen civile migret. Aſt pœna, quæ deinde imponitur, non ex jure quodam collegii ſed ex majeſtate fluit. Quæ verò JO. LIGHTFOOTUS in vitâ ſuâ *,*,*, opponit, infra diluemus.

(qq) Scilicet ad excommunicationem provolare non licet, niſi admonitio & increpatio præceſſerit. Loca huc pertinentia ſunt 2. Cor. II. 6. 1. Tim. V. 20. Tit. III. 10. Jam verò hoc ex diſciplinâ Synagogæ Judaicæ originem trahit. Ita enim habetur in Jore dea hilcot niddui vacherem C. 334. §. 22. נהגו שלא לנהוג נידוי בעובר על גזירת

epiſtola ſcriberetur. Dion de Heliogabalo: τὸ αἰδοῖον περιέτεμε, καὶ χοιρείων κρεῶν, ὡς καὶ καθαρώτερον ἐκ τούτων θεραπεύων ἀπείχετο. ἐβουλεύσατο μὲν παντάπασιν αὐτὸ κατακόψαι. *Hic* κατακόψαι *idem eſt, quod* ἀποκόψαι *apud LXX. & Paulum. Et ſic hunc locum accepiſſe Chryſoſtomum apparet.* Εἰ βούλονται, μὴ περιτεμνέσθωσαν μόνον ἀλλὰ καὶ περικοπτέσθωσαν. ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ τολμῶντες ἀποκόπτειν ἑαυτοὺς καὶ τὴν ἀρὰν ἐπισπώμενοι καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ δημιουργίαν διαβάλλοντες. *Nec aliter Hieronymus:* Si putant ſibi hoc prodeſſe, non ſolùm circumcidantur ſed etiam abſcindantur. Si enim exſpoliatio membri proficit, multò magis abolitio. *Videtur ad hunc locum reſpicere lex Wiſigotica XII. 3. 4.* Illi verò, qui carnis circumciſiones in Judæis vel Chriſtianis exercere præſumſerint, quisquis hæc aut intulit alteri aut fieri ab altero permiſerit ſibi, veretri ex toto amputatione plectetur.„ Hactenus GROTIUS. Jam & SELDENUS in eandem ſententiam propero pede deſcendit ambabuſque ulnis explicationem aſſumit, quæ hypotheſi favet. de Syn. vet. Ebr. L. 1. C. 8. p. m. 148. Aſt inſulſa hæc ſunt, uti diximus, & indigna Apoſtolo, quod rectè Eraſmus monet. Quin, ſi hæc Apoſtolo mens fuiſſet, non ſanè is dixiſſet, ὄφελον καὶ ἀποκόψονται, ſed utinam καὶ ἀποτέμνονται, ut conſtaret παρονομασία περιτομῆς καὶ ἀποτομῆς *circumciſionis & abſciſſionis*, uti acutè PARÆUS ad h. l. monet. Quæ cùm ita ſint, ii certè rectiorem hîc viam ineunt, qui de ſeparatione à cœtu hoc explicant, quæ excommunicatio eſt, quam vel eapropter hîc urget Paulus, quoniam, ſi ἀναστατοῦντες iſti in cœtu permanerent, modicum fermentum totam maſſam corrupturum eſſe videbatur comm. 9. Quin & ſic egregiè παρονομασίαν ſervari patet. Jam autem, cùm hoc votum Apoſtoli ſaltem ſit, non præceptum, haud malè dixeris, nolle Apoſtolum, in quenquam excommunicationem, quâ etiam is dignus ſit, ſtringi, niſi CÆTERIS PARIBUS, & ſi res Eccleſiæ ita ſiverint, niſi peccatum commune ſit reorumque magna pars. Nec eſt, quòd ajas, hîc potius de כָּרֵת ſive exciſione divinâ judicioque θεηλάτῳ ſermonem eſſe, eodem ſenſu, quo vox כרת in Vet. Teſt. plurimùm occurrat. Quamvis enim ſecundum Judæos variæ ſint τοῦ כָּרֵת ſpecies, quas ex BECHAI Biur hattorah affert SELDENUS de J. N. & G. juxta diſc.

Digitized by Google

diſc. Ebr. L. 7. C. 9. p. 872. ſqq. quamvis & ſegregationem à Republicâ Judaicá pœnamque capitalem, in plurimis veteris Teſtamenti locis vox ea ſignificare videatur, non tamen ſeparationem à ſacris per כָּרֵת intelligunt Judæi ſed pœnam, quæ infligitur בידי שמים *per Deum*. Adde eundem SELDENUM de Synedr. L. 1. C. 6. Talem autem pœnam Paulum hîc intellexiſſe haud mihi perſuadeo, cui magis curæ fuiſſe arbitror, ut errantes converterentur. Scilicet nîl aliud Vir ſanctus zeloque Domini indutus optat, quàm ut à communione Galatarum ſacrâ abeſſent homines iſti, falſâ doctrinâ qui eam tunc turbabant, utque, quibus ſanior adhuc mens erat, eorundem conſortium vitarent. Quapropter & reprehendit Epiſcopum Pergamenſem Spiritus ſanctus, quòd toleret eos, qui teneant principia Bileamitica, qualia ſint, licitam eſſe idolothytorum comeſtionem & fornicationem, qui teneant etiam doctrinam Nicolaitarum Apoc. II. 14. 15. laudatque Epiſcopum Epheſinum, quòd non poſſit *βαστάσαι κακοὺς* Apoc. II. 2. Atque ex his jam ſatis clarum eſt, ſeparationem malorum à cœtu ſacro Apoſtolici, hoc eſt, divini juris eſſe. Atqui verò ſeparatio à communione cœtus eſt excommunicatio. Aſt, ais, ſi aliquis à cœtu ſeparatus nolit eo excedere, quid tùm? Quis coget nolentem? Reſpondetur. Eodem modo hic ſe res habet, uti in Synagogâ Judaicâ. Qui excommunicatus eſt, ſynagogâ exigitur. Si ſacris abeſſe nolit, ne ſacra quidem peragunt ſed vitant hominem conſortiumque ipſius fugiunt, ut pudefiat. Et ſanè cum magiſtratus civilis omnium ſocietatum & cœtuum ſit protector, nullum eſt dubium, quin, ſi ex communi cœtus arbitrio quis fuerit ex eodem excommunicatus, officium magiſtratûs ſit, facere, ut collegium hoc ſuo jure fruatur. Si dein turbator ejusmodi ne tunc quidem manus dare velit, ubi à Magiſtratu id injungitur, & civiliter heic cogi poteſt, cum peccatum ejus jam hâc ratione in crimen civile migret. Aſt pœna, quæ deinde imponitur, non ex jure quodam collegii ſed ex majeſtate fluit. Quæ verò JO. LIGHTFOOTUS in vitâ ſuâ *,*,*, opponit, infra diluemus.

(*qq*) Scilicet ad excommunicationem provolare non licet, niſi admonitio & increpatio præceſſerit. Loca huc pertinentia ſunt 2. Cor. II. 6. 1. Tim. V. 20. Tit. III. 10. Jam verò hoc ex diſciplinâ Synagogæ Judaicæ originem trahit. Ita enim habetur in Jore dea hilcot nidduï vachetem C. 334. §. 22. נהגו שלא לנהוג נידוי בעובר על

גזירת הקהל בחרם ונידוי עד שיכריזו עליו: *Non ſolent eum, qui definitiones eccleſiaſticas de excommunicatione & anathemate transgreſſus eſt, excommunicare, donec ſuper ipſo proclamaverint.* Quomodo autem peracta fuerit הכרזה ſive proclamatio illa, ex eodem illo libro, loco citato §. 14. videre eſt, ubi hæc habentur: נזיפה היא שאדם גדול גוער בו לומר כמה פלוני חצוף וכיוצא בו וזה משפטו שיהא מתחבא ויושב בביתו ויהא נכלם ולא יראה פנים למי שהכלימו ומעט בשחוק ובדבור ובעסקיו ויצער עצמו לעיני רואיו אבל אין צריך להתרחק מבני אדם לא באכילה ושתייה ולא בשאלת שלום וגו *Correptio illa in eo conſiſtit, quod homo magnus increpet* ſc. delinquentem, *dicenquam impudens eſt N.? & quæ ſimilia ſunt. Quâ re fieri ſolet, ut*, qui ſc. ita reprehenſus eſt, *ſe occultet & domi ſuæ confideat pudore ſuffuſus neque videat faciem illius, qui ipſum pudefecit, rarius autem ſit riſu & locutione & negotiis, humilem quoque ſe gerat* (*ſich ſchmiege* diceremus noſtrâ dialecto) *coram oculis illorum, qui eum vident. Nec tamen neceſſe eſt, ut ſe removeat à conſortio hominum vel in edendo vel in bibendo vel in ſalutando &c.* Notandum autem, hanc increpationem fieri ברבים coram multis, id eſt, in Synagoga. Qui plura voluerit, adeat CAMP. VITRINGAM de ſyn. vet. L. 3. P. I. C. 9. p. 730. ſqq. & p. 756.

(*rr*) Vide Rom. XVI. 17. 1. Cor. V. 11. Gal. VI. 1. 2. Theſſ. III. 6. 14. 15. 1. Tim. VI. 5. 2. Tim. II. 25. 26. III. 5. Tit. III. 10. 2. Joh. 10. Ubi tamen probè obſervandum, ob injuſtam cauſam atque ex zelo inordinato non ſecedendum à cœtu eſſe. Vide Judæ 19. Privatorum igitur eſt, monere, &c, ubi peccator, qui ſcandala præbet, peccare haud deſierit & corrigi ſit neſcius, deinde ipſius conſortium penitus vitare. Id quod cum de commercio privato primùm intelligendum veniat, ſunt, qui à minore ad majus, à converſatione privatâ ad communionem ſacrorum publicam arguant. Nec malè ii quidem, ſi noſtræ Eccleſiæ ita comparatæ eſſent ac Apoſtolicæ illæ, quæ ſanctitatis gloriâ ſummâ fulſere, quæ & totam Rempublicam omniaque ejusdem membra non juncta heic habuere, uti in hodiernis Eccleſiis conſpicere eſt, ubi locus diſciplinæ iſti ſeveriori dari nequit, cùm continuis ſeceſſionibus turbiſque immanibus ita aperiretur porta. Itaque præceptum hoc Apoſtolicum tùm demùm executioni mandandum eſt, UBI CÆTERA SUNT PARIA. Id quod probè notandum

Digitized by Google

dum, ne in extremum quis hîc, re nondum ſatis examinatâ, abeat. Patientia ſanctorum potius hîc imitanda venit, maximè, cùm iſtis ſeparationibus regnum Dei adeò ampliari haud videamus, ut potius diminui id hac ratione nobis dolendum ſit. Cæterùm, quod Apoſtoli ajunt, ne quidem cum ejuſmodi homine cibum ſumendum aut AVE ipſi dicendum eſſe, id ab excommunicatione Judaicâ tranſſumtum eſſe patet. Ita Gem. Hieroſol. ad Moëd katon. f. 81. col. 4. בני אדם מרחקין אותו כדי לביישו: *homines arcent à ſe* excommunicatum, *ut pudore eum ſuffundant*. Et Schylchan aruch in Jore dea C. 334. §. 2. & 7. אם ראו בית דין לנדות שלא יזמן בבשלשה ולא יתפלל חעשרה ולא יקברו לו מתולא ימולו לו בן: *Si ita viſum eſſet judicio, licuit interdici ei, ne convivio trium intereſſet, ne cum decem oraret, ne mortuus ipſi ſepeliretur aut filius ipſi circumcideretur.*

(11) De ſolis Apoſtolis confer. Act. VI. 6. VIII. 14. ſqq. XIV. 23. De *συνεργοῖς* Act XIII. 3. 1. Tim. IV. 4. V. 22. Tit. I. 5. Scilicet præcipuam quandam Apoſtolorum autoritatem in dirigendis curandiſque rebus eccleſiaſticis effulſiſſe nemo rerum gnarus negaverit. Vide Act. VIII. 14. XV. per totum, 1. Cor. VII. 17. XI. 34. XV. per totum, 2. Cor. XIII. 1. ſqq. ut taceam confœderationem Apoſtolorum hanc in rem factam Gal. II. 9. & viſitationem Eccleſiarum ab Apoſtolis ſuſceptam Act. XV. 36. Unum eſt, quod addimus, haberi & in ſacris diptychis electionem per ſortem factam Act. I. 26. Heic præter Autores à FABRICIO in Bibliogr. Antiqu. C. 12. §. 2. p. 428. citatos conferas velim JO. SELDENUM de ſynedr. vet. Ebr. L. 2. C. 4. §. 6. p. 591. 592. & C. VITRINGAM de ſyn. vet. L. 3. P. 1. C. 15. p. 833. 834. itemque NAT. ALEX. in Hiſt. Eccl. N. T. Sec. I. f. 8. quorum illi ex antiquitatibus Talmudicis, hic ex Chriſtianis hoc argumentum evolvit.

(11) Vide Act. I. 23. 24. VI. 2. ſqq. XV. 4. ſqq. Addi poſſet Act. XIV. 23. 2. Cor. VIII. 19. ſi quidem priore loco *χειροτονεῖν* ſignificaret, per extenſionem manuum deſignare, quem elegeris. Id quod diſplicet SELDENO de ſynedr. vet. Ebr. L. 1. C. 14. p. 396. ſqq. & L. 2. C. 7. p. 718. & VITRINGÆ de ſyn. vet. L. 3. P. 1. C. 14. p. 810. 821. 827. 828. itemque MORINO de ſacris ordinat. P. 3. Ex. I. C. 2. §. 3. f. 11. Quod reſtat, paucis ſaltem monendum hîc eſt, plebis ſeu populi autoritatem & vota apud Judæos quoque hanc in rem & olim valuiſſe. Ita profectò Lampridius in Alexandro Severo C. 46. ſcribit, *& Chriſtianos*

 nos

nos & Judæos in prædicandis Sacerdotibus, qui ordinandi ſunt, hortari populum, ut ſi quis eorum, qui huic muneri deſtinantur, *quid haberet criminis*, id manifeſtaretur. Aſt, quod diſciplinam Judaicam attinet, elegantiſſimus hanc in rem habetur locus in codice Berachot f. 55. 1. אמר ר יצחק אין מעמידין פרנס על הצבור אלא חם כן נמלכין בצבור שנאמר ראו קרא ה בשם בצלאל אמר לו הקבה למשה משה הגון עליך בצלאל אמר לו רבונו של עולם אם לפניך הגון לפני לא כל שכן אמר לו אף על פי כן לך אמור להם הלך ואמר להם לישראל הגון עליכם בצלאל אמרו לו אם לפני הקבה ולפניך הוא הגון לפנינו לא כל שכן: *R. Iſaac ait: non conſtituunt Paſtorem ſuper cœtu, niſi prius cœtum conſulant, pronti dicitur*: videte, vocavit Dominus Bezaleelem nomine. *Deus ſanctus & benedictus dixit Moſi*: Moſe, an Bezaleel tibi ſat videtur idoneus? *Reſpondit Moſes*: Domine mundi, ſi tibi videatur idoneus, nonne multò magis mihi? *Dixit Deus, tu nihilominus abi ad populum eademque illis repete verba. Abiit ad Iſraelem dixitque*: Num ſat idoneus vobis videtur Bezaleel? *Reſponderunt ipſi*: ſi Deo ſancto & benedicto tibique talis eſſe videatur, annon multò magis nobis? „ Ita & Gamaliel, nepos, à dignitate præſidii per populum dejectus fuiſſe refertur in Berachot f. 27. 2. Quin conſtat hodiernas electiones ſynagogicas à ſuffragiis populi & ſubinde dependere. En textum ex Orach chajim C. 53. §. 19. אפילו יחיד יכול לעכב ולומר איני רוצה שפלוני יהיה חזן: *Unus etiam morari poteſt* electionem officialis *& dicere: Nolo ut N. ſit Chaſſan.* Plura loca qui deſiderat, conſulat VITRINGAM de ſyn. vet. L. 3. P. 1. C. 14. 15. & RHENFERDIUM in inveſtigatione Præfectorum Synagogæ p. 86. ſqq. 98. ſqq. 116. ſqq. 132. ſqq. Quæ ipſa neſcio, num ſitim illuſtris BOEHMERI explere poſſint, qui in Jure eccl. ant. p. 392. tam vehementer optat, *ut in omni antiquitate eccleſiaſticâ & Judaicâ verſatiſſimus VITRINGA in opere ſuo egregio ſuo* de Synagogâ vetere *quædam etiam adduxiſſet* de Jure plebis Judaicæ, *ut inde appareret, an & quatenus ſtatus rei Chriſtianæ cum regimine Judaico comparari poſſet, quod tamen factum eſſe* ait, *ſe non meminiſſe. Forſan Vir clariſſimus ab hâc tractatione* (ita addit laudatiſſimus BOEHMERUS) *abſtinuit, quia animadvertit, nulla fuiſſe apud Judæos vel admodum rara plebi jura, quæ tamen, quantacunque demum ſint, colligere & illuſtrare omninò conduceret.* Hactenus celeberr. BOEHMERUS.

Digitized by Google

(*uu*) Vide Act. VIII. 17. IX. 12. 17. XXVIII. 8. 1. Tim. IV. 14.

(*xx*) Matth. X. 1. XVIII. 18. XXVIII. 19. Marc. XVI. 15. ſqq.

(*yy*) Scilicet prima omnium Eccleſia fuit Hieroſolymitana, cæterarum mater, quæ diſcipulis ob perſecutionem Hieroſolymis abeuntibus diſperſisque cæteras genuit. Inde nata Eccleſia Samaritana, Damaſcena pluresque Judaicæ & Galilææ Eccleſiæ, de quibus velim inſpicias Act. VIII. 1. 5. ſqq. IX. 2. 31. 32. 36. &c. Et his ſanè Hieroſolymitana præerat Act. VIII. 14. XI. 22. XV. 2. ſqq. Hiſtoriam verò & prærogativas Eccleſiæ Hieros. nemo plenius elegantiusque enarravit HARTMANNO de rebus geſtis Chriſtianorum ſub Apoſtolis C. 4. ſqq. Specimen capi poteſt ex iis, quæ p. 73. 74. exſtant, ubi: *Eccleſia Hieroſolymitana ex 120. perſonis compoſita mox tribus millibus aucta deinceps ad quinque millia virorum acceſſit* &c. Addi & vel maximè poteſt C. 10. de ſocietatum Chriſtianarum ſub Apoſtolis confœderatione, ubi Hieroſolymitanæ primùm Eccleſiæ, poſtea Antiochenæ, dein Corinthiacæ eminentia celebratur cæterarumque æqualitas aſſeritur. Quæ etſi haud inconcinna ſint, tamen ſuavibus ſubinde ſomniis, ut fieri ſolet, permiſcentur.

(*zz*) Vide Act. VI. 2. ſqq. XV. 2. ſqq. XXI. 22. ſqq.

(*aaa*) Vide Rom. XIV. 3. 5. 6. Gal. III. 10. Col. II. 16. 21.

(*bbb*) Ita habetur Act. XX. 7. diſcipulos conveniſſe ad *κλάσιν ἄρτυ* ſive ad celebrationem Euchariſtiæ, *ἐν τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων*. Et 1. Cor. XVI. 2. ſtips dicitur colligenda *κατὰ μίαν σαββάτων*. Hæc verò *μία σαββάτων* eſt dies ſolis, prima hebdomadis dies, dies dominicus. Dicitur aliâs & *πρώτη σαββάτυ*. Vide Marc. XVI. 2. 9. Luc. XXIV. 1. Joh. XX. 1. 19. maximè verò Apoc. I. 10. Nolim tamen credas, Apoſtolos ſabbato non amplius conveniſſe ſed diem dominicam in locum ſabbati ſurrogâſſe. Conveniebant enim, prout ferebat occaſio, etiam extra ſabbatum Act. XIII. 42. 44. maximè verò ſabbato, id quod neceſſum erat, ad Judæos convertendos, eo die qui congregabantur, Act. XIII. 14. XV. 21. XVI. 13. XVIII. 4.

(*ccc*) 1. Cor. XI. 34. & XIV. per totum. Unicum ſaltem hîc addimus, quod comma 34. ſpectat, ubi Apoſtolus hanc legem eccleſiaſticam fert: *mulieres veſtræ in Eccleſiis taceant*. Id quod & 1. Tim. II. 12. repetitur. Ita ſanè & Valerius Maximus L. III. C. 8. *Quid fœminæ cum concione? Si patrius mos ſervatur, nihil.* Ita quoque in Megilla C. 3. אמרו חכמים אשם לא.

Digitized by Google

לא תקרא בתורה מפני כבוד הציבור: *Dixere ſapientes: Mulier non legat in lege coram gloriâ congregationis.* Ita & in colbo ſive pandectis Judaicis C. 17. col. 6. Ita denique in Conſtit. Apoſtol. L. III. C. 6. habetur peculiaris titulus: ὅτι ἐ χρὴ γυναῖκας διδάσκειν, *quod non oporteat mulieres docere.* Adde Tertullianum de virginibus velandis C. 9. de bapt. C. 1. & 17. & de præſcript. C. 41. Quemadmodum tamen nulla regula ſine exceptione eſt, ita nec hæc. Excipi enim caſum prophetiæ, liquet. Vide 1. Cor. XI. 5. Adde Luc. II. 36. Act. XVIII. 18. 26. XXI. 9. Rom. XVI. 3. 1. Cor. XVI. 19. 2. Tim. I. 5. III. 15. ubi comparent Anna, Priſcilla & quatuor Philippi filiæ vaticinantes, ut Stephanam, ut Phœben, ut Triphænam, ut Tryphoſam, ut Perſidem, ut Loida, ut Eunicen taceamus. Scilicet & hic extraordinarium quoddam chariſma exceptionem à regulâ facere poterat. Quin & à mulieribus ætate provectis poſcit Paulus, ut ſint καλοδιδάσκαλοι Tit. II. 3. Quod reſtat, is Priſcillianiſtarum pruritus planè haud approbatur, quo acti mulieribus ſuis docendi munus conceſſere, uti eſt apud Auguſtinum de hær. C. 70. & Leonem M. Epiſt. 93. n. 2. itemque Baronium ad A. C. 381. n. 109 Addas tamen licet GOTH. ARNOLDI dritten Anhang zu der geiſtlichen geſtalt eines Evangeliſchen Lehrers nach dem ſinn und exempel der alten, von der frage: *ob die Weiber auch œffentlich lehren dürffen?* itemque JO. ANDR. SCHMIDII diſſ. de muliere in Eccleſiâ, ubi ſententias veterum hanc in rem congeſtas videas.

(*ddd*) Vide Act. XV. 20. 29. Rom. XIV. per totum, 1. Cor. VIII. per totum, X. 19. ſqq. XI. 3. ſqq.

(*eee*) Vide 1. Tim. III. 1. ſqq. Tit. I. 6. ſqq.

(*fff*) Confer Matth. XIX. 3. ſqq 1. Cor. VII. per totum.

(*ggg*) Inſpice 1. Cor. VI. 1. ſqq. Adde 2. Cor. XIII. 1. 1. Tim. V. 19. Patet hinc nobis jam tacentibus, unde audientia Epiſcopalis originem ſuam TRAHAT. Vide omninò Conſtit. Apoſtol. L. 2. C. 45. 46. & Conc. Chalcedon. can. 9. Scilicet tranſactionem amicabilem coram ejusdem fidei conſortibus ſuadet commendatque hic Apoſtolus, quam ſanè Magiſtratûs politici juribus contrariam eſſe nemo facilè dixerit. Cæterum & hæc ipſa ex diſciplinâ Judaicâ deſumta ſunt. Neque enim licet Judæis relicto ſuo foro ad aliud abire, à religione ſuâ alienum. Vide luculentos textus apud JO. ANDR. EISENMENGERUM im entdeckten Judenthum P. 2. C. 9. p. 472. ſqq. in unum jactos.

(*hhh*)

Digitized by Google

(*) Vide Act. VIII. 26. ſqq. X. XI. XV. XXI. 20. ſqq.

(bbb) Demus itaque jam, ſi placet, indicem Eccleſiarum omnium, Apoſtolorum Virorumque Apoſtolicorum operâ plantatarum & inſtitutarum, quarum nempe in libris canonicis mentio fit. Memorantur autem hîc Eccleſiæ ejusmodi plurimæ, & quidem eæ vel indeterminatæ, uti illæ ſunt, ad quas epiſtolæ catholicæ datæ fuere, vel à certis provinciis denominatæ, uti ſunt Eccleſiæ Aſiæ, Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Bithyniæ, Ciliciæ, Syriæ, Phœniciæ, Judææ, Samariæ, Troadis, Phrygiæ &, ut arbitror, Arabiæ Act. II. 11. Gal. I. 17. in Europâ Macedoniæ, Achajæ, Dalmatiæ & Illyrici, vel ab urbibus nomina ſortitæ, ut in Aſiâ, primò ſeptem illæ Apocalyticæ, Epheſina, Smyrnenſis, Pergamena, Thyatirenſis, Sardenſis, Philadelphica & Laodicena, quas illuſtrârunt TH. SMITH, HERM. WITSIUS & CHRIST. CELLARIUS, præter has Tarſenſis in Cilicia, Pergenſis in Pamphilia, Antiochena & Attalica in Piſidiâ, Iconienſis, Derbenſis & Lyſtrenſis in Lycaoniâ, Aſſenſis & Troia in Phrigiâ minore, Coloſſenſis in Phrygiâ majore, Meleſia in Cariâ, Patarenſis in Liciâ, Hierapolitana in Syriâ, in Cœleſyriâ Damaſcena, Cyrenaica & Antiochena, in Paleſtinâ Samaritana, Azotenſis, Lyddana, Saronenſis, Joppenſis, Cæſareenſis & Ptolemaica, in Europâ Macedoniæ Neapolitana, Philippenſis, Amphipolitana, Apollonica, Theſſalonicenſis, Berrhoënſis & Achajæ Athenienſis, Corinthiaca & Cenchreenſis, Italiæ verò Romana & Puteolana, ut Babylonicam Parthicam 1. Pet. V. 13. jam taceamus. Adſpergendæ heic & ſunt Eccleſiæ inſulanæ vel ad mare ſitæ illæ Cypri, Salaminia & Paphica, poſt has Tyri, Cretæ, Samothraciæ, Lesbi, Chii, Sami, Trogyllii, Coi, Rhodi, Pathmi & Melitæ, quanquam cavendum hîc ſit, ne Eccleſias nimis cumulemus, dum quibuscunque locis, ad quæ Paulus appulit vel per quæ iter fecit, Eccleſias adſcribimus. Denique & memorandæ ſunt Eccleſiæ domeſticæ, quæ in ſcripturâ ſacrâ memorantur. Vide Act. V. 42. XII 12. XVI. 15. 40. XX. 20. Rom. XVI. 3. 5. 1. Cor. XVI. 19. Col. IV. 15. Philem. 2. Quod reſtat, egregiè argumentum hoc exſecutus eſt HARTMANNUS in libro ſupra laudato C. 7. quòd agit de ſocietatibus Chriſtianis extra Hieroſolymas p. 107. ſqq. Qui verò loca Scripturæ ſanctioris evoluta hîc videre anhelaverit, concordantias, quas vocant, adeat.

(iii) Paucis hîc monemus, ordinaria ſalaria doctoribus Eccleſiarum Apoſtoli-

Digitized by Google

ſtolicarum haud fuiſſe conſtituta eosque nonniſi in caſu neceſſitatis ab Eccleſiis ſtipendia ſumſiſſe. Id patet ex locis Act. XX. 33. 1. Cor. IX. 7. ſqq. 2. Cor. XI. 7. ſqq. 2. Cor. XII. 13. Scilicet *hæ ipſa manus mea*, inquit Paulus, *inſervivere mihi & iis, qui mecum fuere, ad vitam ſuſtentandam.* Act. XX. 33. Erat enim tentoriorum confector Apoſtolus & operabatur. Act. XVIII. 3. Id quod hodiè Mennonitarum admonitores, quos vocant, imitari adhuc video, ubi opifices verba ad populum cum *παῤῥησίᾳ* ſæpius facere videas. Vide, quid dicat R. Gamaliel in Pirke abhot C. 2. ſect. 2. יפה תלמיד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון וכל תורת שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון: *Pulchra eſt doctrina legis cum opificio aliquo adjuncto, nam labor utriusque oblivisci facit peccati. Omne quoque ſtudium, cui non eſt adjunctum aliquod exercitium, tandem diſſipatur & trahit ſecum iniquitatem.* Hinc familiare Rabbinis olim erat, opificio cuidam vacare. Ita R. Joſe erat coriarius, R. Juda piſtor, R. Johannes calcearius ſive ſutor, R. Nimus textor, R. Meir ſcriba, ut alios taceamus. Vide JO. DRUSIUM ad Act. XVIII. 3. Adde & G. ARNOLDI abbildung der erſten Chriſten L. 2. C. 8. §. 6. ſqq. f. 226. ſqq.

(*kkk*) Etenim cùm pauperes multi Eccleſiis adjungerentur, ditiores munificentiâ ſuâ cæteros ſublevare conveniebat. Hinc collectæ ſtipes. Act. XI. 29. 30. Rom. XV. 26. 1. Cor. XVI. 1. 2. Cor. VIII. 1. IX. 2. Gal. II. 10. Phil. IV. 18. Quin erat hoc mandatum Apoſtolicum, *dare* Rom. XII. 13. imò Domini, quod tamen in Evangeliis non extat. Act. XX. 35.

(*lll*) Ita inter Eccleſiam Hieroſolymitanam cæterasque, filias ejusdem erat communio ſatis arcta, ut jam oſtendimus. Ita etiam Eccleſiarum aliarum mutua erat communio, id quod vel ex eo concludi poteſt, quod ad plures una ſæpius data fuerit epiſtola, injungiturque ſubinde, ut una eademque epiſtola in pluribus Eccleſiis legatur. Col. IV. 16. 1. Theſſ. V. 27.

(*mmm*) Habetur hanc in rem diſpoſitio Jacobi Minoris, Apoſtoli Jac. V. 14. 15. ubi ægrotis injungitur, ut ad ſe vocent Eccleſiarum Presbyteros, qui precibus factis eosdem oleo in nomine Domini ungant. Sic enim futurum eſſe, ait Apoſtolus, ut oratio fidei ægrotum ſanatura ſit, Deusque eum erecturus, & ſi peccata commiſerit, ut illi remittantur. Hæc ſi quis ſecum reputaverit, facilè perſpiciet, unctionem Romanenſium

ſium extremam hîc adeo non ſtabiliri, ut ſubvertatur potius. Jam enim ea ipſis non eſt intentio, ut per unctionem extremam quis ſanetur, cùm iis ſaltem illam adminiſtrent, quos morituros credunt. Nec unctionis operi operato quicquam hîc ſed ORATIONI FIDEI omnis ſanationis effectus adſcribitur. Nec denique ab unctione miraculoſâ Marc. VI. 13. ad ordinarium N. T. ſacramentum valet conſequentia. Autores, de unctione extremâ qui ſcripſere & qui huc pertinent, diligenti operâ collegit FABRICIUS ὁ πάνυ in Bibliogr. antiqu. C. XI. §. 28. p. 406. quibus adde & JO. ERN. FRANZENIUM de funeribus vet. Chriſt. L. 1. C. 9. JO. MABILLON. Act. Ord. S. Bened. in præfat. ſec I. f. 47. ſqq. & JAC. DE SAINTE BEUVE, Doctorem olim Sorbonicum & in Acad. Pariſ. Regium Theol. Profeſſorem, qui tractatum de ſacramentis confirmationis & unctionis extremæ Lutetiæ Pariſ. A. 1686. contra DALLÆUM edidit.

(*nnn*) Vid. 1. Cor. XV. 29. Non patitur autem inſtituti noſtri ratio, ut hunc locum adductis hanc in rem variis Autorum veterum recentiorumque interpretamentis, jam enucleemus. Conferri poſſunt, qui egregiè totam rem edifferuere, H. GROTIUS, HENR. MULLERUS, SEB. SCHMIDT, PHIL. JAC. HARTMANNUS, ABR. CALOVIUS, GOTFR. OLEARIUS, SALOMO DEYLINGIUS, JO. CLOPPENBURGIUS, FRID. SPANHEMIUS, JO. MARCKIUS, SAM. STRIMESIUS, JO. HARDUINUS, ANT. VAN DALE, HENR. HAMMONDUS, JO. CLERICUS. Nos iis accedimus, qui putant, baptiſmum vicarium hîc innui, quem tamen hiſtoricè ſaltem Paulus recenſeat, non approbet ſed in rem ſaltem ſuam contra negantes reſurrectionem adducat. Ita enim textus haud torquetur. Nec eſt, quòd ajas, ex vetere hiſtoriâ aliud quoddam pro baptiſmi hujus vicarii uſu, qui eo tempore invaluerit, teſtimonium afferri non poſſe. Quid tùm? A paupertate enim monumentorum & ſilentio hinc manante ad negationem rei ipſius non valet conſequentia.

(*ooo*) De Pædobaptiſmo ubi dicere quædam in animo jam habemus, nemo, credo, vitio nobis vertet, ſi illuſtris Viri, CHRISTIANI THOMASII, JCti Halenſis præſtantiſſimi ſcrinia jam expilemus. Quidni enim, ubi JCti egregia quædam in unum congeſta habent, legere eorundem veſtigia Theologis licuerit? Ita verò ille in notis ad Jo. Pauli Lancelotti inſtitutiones Juris canonici p. 634. ſqq. rationes ſuas componit, ut ajat, primum de Pædobaptiſmi inſtitutione Apoſtolicâ dubium

bium

bium Anabaptiſtis & Socinianis infudiſſe Tertulianum, qui orthodoxus adhuc de baptiſmo C. 18. contra pædobaptiſmum ſcripſerit, dein & Auguſtinum, qui in ep. 23. rationes Bonifacii contra pædobaptiſmum ſatis frigidè diluat. Allegat dein ANTONII VAN DALE, Medici inter Mennonitas Harlemenſis hiſtoriam baptiſmorum cum Hebraicorum tùm Chriſtianorum, optatque, ut hoc, quicquid eſt, libri à Theologo quodam Proteſtante ſolidè & cum ratione refutetur, quoniam tùm è ſacra ſcriptura tùm ex antiquitate Chriſtianâ tela ſua is depromat. Porrò addit, ſententias de pædobaptiſmo tres potiſſimùm eſſe, quæ non confundi debeant. Primam eſſe Anabaptiſtarum, qui arbitrentur, baptiſmum neque à Chriſto nec ab Apoſtolis inſtitutum ſed ſeculo demùm tertio contra principia Chriſtianiſmi & ſanam rationem introductum fuiſſe. Secundam eſſe communem illam, ubi in contraria omnia abeatur. Tertiam inter hæc duo extrema mediam vadere, pædobaptiſmum non quidem à Chriſto & Apoſtolis præceptum eſſe ſed tamen ad exemplum circumciſionis & baptiſmi apud Hebraicum populum uſitati non ſolùm licitè ſed & laudabiliter fuiſſe introductum, ſive jam ratione facti id ſtatim primo ſeculo Chriſtiano factum fuerit ſive etiam ſecundo vel tertio. Atque in hunc cenſum refert Vir eruditus JO. LUDOV. VIVEM, CLAUD. SALMASIUM, FRID. ULRICUM CALIXTUM, (cujus verò verba allegata id indigitare haud videntur) JAC. BASNAGE & CAMP. VITRINGAM, qui profectò in ſacr. Obſervat. L. 2. C. 6. p. m. 302. ſqq. hoc argumentum egregiè exſecutus eſt. Neque hanc quoque ſibi ſententiam diſplicere idem tantiſper præ ſe fert. Agedum, majoris lucis adſpergendæ & divitiarum Viri illuſtris paupertatis noſtræ obolo quodam ſupplendarum ergò pauca quædam jam addamus. ANTONIO VAN DALE obſervationes theologicas de pædobaptiſmo eaſque egregias atque eruditas oppoſuit PHILIPPUS GOTTFRIED HARDER, Auguſtanus, eaſque A. 1707. Jenæ ſub præſidio celeberrimi D. BUDDEI defendit. Jam, ubi autores, de pædobaptiſmo qui egere, nominandi nobis veniunt, non quidem ea, quæ diligentiſſimus FABRICIUS in Bibliogr. antiqu. C. XI. §. 25. p. 388. dicit, hîc adferemus, egregia planè, ſed ea, quæ memoriæ noſtræ jam occurrunt, ab ipſo minus obſervata vel ſaltem luculenter haud obſervata heic adſpergimus, ita tamen, ut aliis & hîc ſpicilegium relinquamus, nec ſcriptores iſtos, qui in genere contra Anabaptiſtas, Quakeros & Socinianos egere, adducamus. Notamus autem id præcipuè, in

in Eccleſiâ Anglicanâ circa hunc articulum dudùm acriter decertatum fuiſſe. Qui curioſitatem ſuam exercere heic voluerit inque ſolidam rerum diſcuſſionem deſcendere, is inſpicere debet librum Anglicanum GUIL. WALLII, Londini A. 1708. editum duaſque in partes diviſum ſub hoc commate: *The hiſtory of infant-baptiſm, being an impartial collection of all ſuch paſſages in the vvritres of the four firſt centuries as do make for or againſt it.* id eſt, *hiſtoria baptiſmi infantum ſive collectio abſque partium ſtudio facta omnium illorum teſtimoniorum, quæ apud ſcriptores quatuor primorum ſeculorum hanc in rem inveniuntur & vel pro vel contra pædobaptiſmum militant.* Non laudari ſatis diligentia Autoris poteſt, qui plenis manibus omnia, quæ undique conquirere potuit, ubivis affundit, licet pari id judicio ſemper haud factitet atque ſubinde & ea cumulet, quæ magnam probationis lucem ſecum haud ferunt. Antequam verò ad pædobaptiſmum Chriſtianum procedit, de pædobaptiſmo Judaico agit inque rem hîc ſuam vertit, quæ de eo & apud Judæos & apud Chriſtianos ſcriptores leguntur. Allegari hîc videas Talm. Bab. Jebamot f. 47. Talm. Hieroſ. Jeſamot f. 46. Maimon. Iſure biah C. 13. & 14. & Leonem de Modena in Hiſt. Jud. P. 5. C. 2. porrò AINSWORTHUM in Gen. XVII. HAMMONDUM in Matth. III. XIX. XXIII. Joh. III. item *in ſix queries & defence of infant-baptiſm*, SELDENUM de J. N. & G. juxta diſc. Ebr. itemque de ſynedriis & de ſucceſſionibus, LIGTFOOTUM in hor hebr. & Talm. in Matth. III. & Joh. III. itemque in Harmoniâ N. T. ad Luc. III. ALTINGIUM in prælect. 7. de proſelytis & HOOPERUM in diſcourſe of lent P. 2. C. 2. p. 153. ſqq. Notandum verò probè eſt, Judæos nonniſi eos infantes baptizâſſe, qui parentibus adhùc ethnicis nati erant. Id quod cum negaret HAMMONDUS in *defence of infant-baptiſm*, SELDENUS demonſtravit addiditque, Judæos omnes infantes expoſitos vel in bello captos baptizâſſe. Jam non curioſa tantùm ſed & utilia ſcitu hæc eſſe vel ex hoc ſolo patet. Quæſtio eſt, num in ſacris literis pædobaptiſmi præceptum quoddam inveniatur. Reſpondetur communiter, QUOD SIC, & allegatur locus Matth. XXVIII. 19. Aſt, ut arbitror, nervus probandi ſatis haud oſtenditur, qui hic ferè eſt, ſuppoſitâ apud Judæos infantes baptizandi conſuetudine, ſuppoſitâ & baptiſmi Chriſtiani, materialiter non formaliter ſic ſpectati, origine Judaicâ, quam poſt BARONIUM, BUXTORFIUM, GOODWINUM, BURMANNUM, BRAUNIUM,

Digitized by Google

LEUSDENIUM, CARPZOVIUM, SPENERUM, WITSIUM, HOLZFUSIUM aliosque plurimos Vir clariſſimus PETRUS ZORNIUS & poſt eum Theologus Jenenſis celeberrimus JO. ANDREAS DANZIUS, contradicentibus tamen WERNSDORFIO, ZELTNERO aliisque, queis & die Unſchuld. Nachrichten 1703. p. 676. ſqq. adjungimus, in ſcenam produxere, Apoſtolos mandatum Chriſti de baptizandis omnibus populis aliter exponere haud potuiſſe quàm hâc ratione, ut infantes etiam includerent, utpote, qui & à Judæis communiter baptizarentur, quemadmodum, ſi in terras à barbaris, quæ coluntur, mittatur ex noſtris Doctor ipſique injungatur: abi & converte hos populos eoſque in doctrinâ Chriſtianâ inſtitue & baptiza, is aliter hoc mandatum explicare haud poſſit, quam ita, ut, quamvis infantes hîc haud nominentur, eos tamen, pro more recepto, ſine ullo dubio à ſe etiam baptizandos eſſe exiſtimet. Nec eſt, qui nos heic moretur, HORTONUS KNATCHBULLUS in 1. Petr. III. 21. cui STENNETUS, alius quidam Anglus in *anſwer to Ruſſen* C. 4. ſuppetias fert, qui negant, Judæis conſuetudinem proſelytos baptizandi ſemper fuiſſe. Longa verò lis fuit, quam de pædobaptiſmo in Angliâ olim JEREMIAS TAYLORIUS, Vir planè doctiſſimus & acutiſſimus cum HENR. HAMMONDO reciprocavit. Edidit iſte librum quendam ſub titulo *the liberty of propheſying*, ubi, licet fateretur, errare eos, qui pædobaptiſmum rejicerent, tamen tot pro iis argumenta attulit, ut poteſtatio hæc facto contraria videretur quamplurimis. Hinc HAMMONDUS, qui & TOMBIUM hîc in pædobaptiſmo defenſo depexit, uti ex operibus ejus Londini A. 1684. editis T. 2. videre eſt, in *ſix queries* ipſum refutare aggreſſus eſt. Quo facto TAYLORIUS, ne à ſententiâ Eccleſiæ ſuæ recedere videretur, edidit *the conſideration of the Church in baptizing the children of believers*, atque in alio libello: *Great exemplar* nuncupato & in *doctore dubitantium* affirmavit, pædobaptiſmum, cùm ab Eccleſiâ univerſali receptus ſit, eſſe neceſſarium, etſi rurſus in *the diſſwaſive from Popery* in omnia alia abeat. Fuit autem TAYLORII ſeria mens, pædobaptiſmi univerſalem uſum demum A. 416. in Concilio Milevitano ſeu potius Carthaginenſi Canone II. inſtitutum eſſe. Jam enim ſunt, qui vel ſtatuant, aliquando in Eccleſiâ nullum fuiſſe pædobaptiſmum, quæ TOMBII, CURCELLÆI, RIGALTII aliorumque mens eſt, vel putent,

Digitized by Google

tent, pædobaptiſmum quidem ſemper fuiſſe in uſu licet non univerſaliter, quod HUGO GROTIUS aſſertum ivit, eadem ferè veſtigia calcantibus HERB. THORNDYCKIO, JO. DALLÆO, RICH. BAXTERO, JO. GARNERIO, aliis, ut Autores plurimos, qui contra pædobaptiſmum apud Anglos ſcripſere, inter quos eminet DANVERSIUS, contra quem maximè WILLIUS ſcripſit, ſicco pede jam prætereamus. Primus verò, qui pædobaptiſmum memoraſſe videtur, eſt IRENÆUS adv. hær. L. 2. C. 39. §. 2. ubi *infantes renaſci in Deum* dicitur. Tertullianum jam nominavimus, qui & infra recurret. Origenes haud ſemel baptiſmum parvulorum à traditione Apoſtolica ubivis recepta repetit. Expreſſius adhuc Cyprianus in epiſtola ad Fidum & in libro de lapſis circa medium pædobaptiſmum effert. Gregorius Nazianzenus Orat. 40. de bapt. ait, infantes tertio ætatis anno eſſe baptizandos, excepto neceſſitatis caſu, ubi ſtatim baptizari poſſint. Eundem non baptizatum fuiſſe in infantia licet à Chriſtianis Parentibus genitum, conſtat. Jam Auguſtinus præcipuus ille fuit, qui maximè contra Pelagianos Pædobaptiſmi neceſſitatem urſit. Scilicet, ut vel tandem, quod res eſt, dicamus, pædobaptiſmus Sec. II. & III. h. e. tempore Tertulliani nondum ubique ne in Eccleſia quidem Africana receptus fuerat, etſi haud multò poſt univerſalis ejus conſuetudo in Eccleſiam Africanam & Romanam traſiret, in quâ adoptandâ Eccleſia Orientalis tardior fuit, quæ & eandem tandem ſuam quoque fecit, ita tamen, ut ritum magis laudabilem quam medium ſalutis neceſſarium pædobaptiſmum eſſe exiſtimârit. Cæterùm Waldenſes in ſeculo XII. primi fuere, qui pædobaptiſmo ſeſe oppoſuere, ſequaces habituri Anabaptiſtas, Quackeros & Socinianos. Jam adſpergendi adhùc ex Anglis ſunt DORRINGTONIUS & GARNERIUS, ex noſtris JUSTUS MENIUS, qui TH. MUNZERUM hic refutavit, ut alios antiquiores jam mittamus, recentiores verò SPENERUS, WINCKLERUS, LANGIUS & venerandus HOFMANNUS noſtrâs, quorum cum ſcriptis & ea, quæ ARNOLDUS hîc, quæ DIPPELIUS, quæ APPELIUS, quæ VOLCKMEYERUS, quæ BRUSKIUS, quæ SEEBACHIUS ſcripſere, componere rerum curioſi ſolent. Quod reſtat, argumenta pro pædobaptiſmo ſcripturaria in unam maſſam hoc eſt in unum ſyllogiſmum fundamus, ut nervus probationis lectoribus heic totus pateat. Argumentamur autem ita: Quoscunque ad Chriſtum admittere par eſt, quorumcunque & regnum cœlorum eſt, quicunque & in Chriſtum

Digitized by Google

ſtum credunt, qui & ſub univerſalitate baptizandorum comprehenduntur, quos dein & baptizatos fuiſſe legimus, ubi totas familias baptizatas eſſe legimus, quicunque denique † ſi typum baptiſmi reſpicias, qui in V. T. exſtitit, hoc eſt baptiſmum Iſraelitarum in deſerto 1. Cor. X. 2. qui omnibus ſine diſcrimine ætatis competiit, per mare rubrum qui tranſiere, ab univerſalitate baptizandorum haud excludi poſſunt, illos, accedente maximè jam & Eccleſiæ univerſalis, imò & Eccleſiæ Judaicæ, unde baptiſmus materialiter ſpectatus in Chriſtianiſmum manavit, conſuetudine, baptizare *convenit*. Atqui parvuli. Ergò. Major ſuâ luce radiat. Minorem probamus ex Marc. X. 14. 16. Matth. XVIII. 6. 10. XXVIII. 19. 1. Cor. I. 16. Act. XVI. 15. 33. Sed manum vel tandem de hoc argumento tollimus.

† ſi analogiam circumciſionis, conf. Inſtitutiones Theol. Dogm. ad Mor. p. 681.

Articulus Tertius.

Ex iis, quæ hactenus poſuimus, facilè jam pateſcit, num Eccleſia Chriſtiana ad formam Reipublicæ (*a*) aut templi Hieroſolymitani (*b*) aut Synedrii (*c*), aut Synagogæ (*d*) aut ſcholæ Judaicæ (*e*) efformata ab Apoſtolis atque efficta fuerit. Certè ad Rerumpublicarum formas non exactas fuiſſe Eccleſiæ rationes, omninò patet. Unde & quæſtio iſta valdè inſipida eſt, cum diſputatur, num Eccleſiæ forma ſit monarchica, (*f*) vel potius ariſtocratica (*g*) aut democratica (*h*). Etſi enim analogias quasdam hic invenire detur, cùm omnis directio, quæ ſanè & in Eccleſia locum habet, ſuperioritatem quandam ſupponere videatur modoſque & limites varios admittat, ſatius tamen eſt, ab omnibus ejusmodi comparationibus manum abſtrahere, quam civili negotio res Eccleſiæ, quæ altioris longè indaginis ſunt, adaptare. (*i*) Jam & ita ſe res habet cum alterâ comparatione, juxta quam Eccleſia ad formam templi ſacerdotiique Judaici efficta dicitur, quæ tamen utpote novi fœderis bonis inebriata cultu iſtusmodi Judaico & ſacerdotali planè non eget. Niſi quod ſubinde ipſæ diviniores literæ etiam tale quid inſinuant. (*k*) Nolim & cum Synedrio Judaico, quod eſt civile quoddam judicium, ſacra eccleſiaſtica anxiè componi, eam ipſam

Digitized by Google

ipſam ob cauſam, quod omnis poteſtas civilis hic planè exulat. (*l*) Reſtat itaque, ut ad formam ſynagogicam & ſcholaſticam Eccleſias Chriſtianas inflexas eſſe arbitremur. Quod ipſum tamen & cum grano ſalis in ejusmodi comparationibus ſemper adſpergendo facimus. Qui enim ſynagogarum Judaicarum veterum conſtitutionem ab earum, quæ hodiè apud recutitos florent, rationibus ſubinde abludentem haud certè penitus aſſequimur (*m*) digladiantesque hic in tenebris Viros ſummos nullumque pugnæ exitum videmus ſed potius epinicium in utrorumque caſtris cantari perſpicimus, (*n*) facile quidèm capimus, Apoſtolos, qui ritibus Judaicis aſſueti erant atque in ſynagogis docebant, tantiſper & ritibus ſynagogicis in Eccleſiam inducendis operam dediſſe, etſi tota Eccleſiæ forma haud ſynagogica ſit ſed peculiaria multa habeat. (*o*)

(*a*) Hæc Romanenſium mens eſt, quam perpetuò ab iis defenſitari conſpicimus. Hi enim ad imperii politici formam Eccleſiæ ſacra efficta eſſe arbitrantur, ubi caput agit Romanus Pontifex, clerici miniſtri ſunt, quorum operâ in dominio ſuo exercendo & autoritate amplificandâ is utitur, laici denique ſubditorum loco habentur, utpote quibus nonniſi obſequii gloria relicta ſit. Quin & formam regiminis eccleſiaſtici à civitatum Romanarum formâ deſumſiſſe ſubinde Tertullianum, Origenem & Cyprianum obſervat DODWELLUS in diſſ. de jure laicorum ſacerdotali C. 2. §. 8. p. 67. ſqq. qui & ipſe varia hanc in rem habet, quæ confuſionem principiorum arguunt.

(*b*) Hanc ſententiam tenuit vel maximè JAC. USSERIUS in opuſculo de Epiſcoporum & Metropolitanorum origine ſub initium, cui POLYDORUM VIRGILIUM, CAROLUM SIGONIUM, JOSEPHUM DE VOYSIN, CASP. ZIEGLERUM aliosque addit CAMPEGIUS VITRINGA de ſynagogâ vetere in Prolegom. C. 2. p. 6. ſqq. Scilicet & Romanenſes, è quibus hic ROB. BELLARMINUS & RICH. SIMON, qui ſub nomine SIMONVILLII ſuppl. ad Leonem de Modena de ceremoniis Judæorum ſcripſit, C. 5. eminent, & Theologi quidam Angli, inter quos jam maximè HENR. DODWELLUM & GEORGIUM HICKESIUM nominamus, ut ſacerdotium quoddam Novi Teſtamenti propriè ſic dictum ſtatuere eò facilius poſſint, compara-

Digitized by Google

parationem Eccleſiæ cum templo Judaico plurimum urgent. Nec diffiteri poſſumus, vetuſtiſſimos quoque Patrum hanc in ſententiam pedibus iviſſe. Ita memorari ab iis in Eccleſiâ videas Sacerdotes, ſummum & gregarios, Levitas, oblationes, ſacrificia, altare, quæ voces dein & in conſtitutiones eccleſiaſticas ſive canones veteres translatæ fuere. Qui omnia hæc in unum collata conſpicere voluerit, laudatum VITRINGAM adeat l.c.C.2.4.5. 6. qui concedit quidem hactenus, Eccleſiam quoque cum templo Judaico comparari poſſe, quatenus nempe templum cum Synagogâ quoque comparari in plurimis poſſit, ſed tamen & ad cultum ſynagogicum eapropter eandem propius accedere obſervat, quoniam ad ſynagogam accedat in iis, ubi ſynagoga à templo diſcrepet. Digna hæc ſunt & curioſa evolutu ſed quæ tangere non poſſumus, ne in nimiam prolixitatem diffundamur. Unicum id addimus, G. HOOPERUM in *a diſcourſe concerning lent* P.2. Rep. 1.C. 4.p. 175. ſqq. Eccleſiam Chriſtianam quoque cum Judaicâ contuliſſe, itemque & de ſynagogæ officiis egiſſe neminemque eſſe, qui tanto cum ſtudio & ardore Sacerdotium Judaicum cum Chriſtiano, contulerit, ac HENR. DODWELLUS id egit in libro Anglico: *a diſcourſe concerning the one altar and the one prieſthood*, London. 1683. 8. ut alios ejusdem libros, ubi eandem hypotheſin fovet & inter quos diſſertatio Cyprianica X.§.7. ſqq. eminet, vel paucis ſaltem hiſce tangamus.

(*e*) Ita ſcilicet rem Chriſtianam cum ſynedrio comparare Ignatium ad Trallianos & Syneſium ep. 57. ait JO. SELDENUS de ſynedriis vet. Ebr. L.1. C.14.p.m.390. 391. ubi & Presbyteros, Aſſeſſores Synedrii cum Presbyteris Chriſtianis rectè componit. Nam זקנים ſive Presbyteri ad ſynedrium potius quam ſynagogam pertinent. Aſt nec hæc comparatio accurata eſt, cum ſynedria poteſtatem civilem olim exercuerint. Magis itaque cum ſynedriis ſcholaſticis quam forenſibus Eccleſiam compoſueris, quod tamen ipſum & oppidò inadæquatum eſt. Quod reſtat, inter recentiores vel maximè cum politiâ Judaicâ Eccleſiam contulit & hanc ipſam ad illius analogiam inſtitutam fuiſſe aſſeruit BENEDICTUS BACCCHINIUS, quem in præf. ad anecdota Irenæi dudum laudavimus, in diſſ. de eccleſiaſticæ hierarchiæ originibus, Mutinæ A. 1703. editâ, ubi vide vel maximè P. 1. C. 3. p. 187. 188. Hîc enim Vir doctus *ſententiæ ſuæ ſummam*, quam vocat, ita exprimit: *Petrum in primis aliosque etiam Apoſtolos in fundandis principibus Eccleſiis minime ad formam Romani Imperii reſpexiſſe ſed potius Judæorum poli-*

tia

tiæ ſe accommodaſſe. Mirum verò eſt, Autorem, qui ex Scriptoribus Proteſtantibus paſſim ſapit, in Italiâ tolerari. Vide & celeb. BUDDEUM de orig. & poteſt. Epiſc. §. 3.

(*d*) Hæc comparatio præcipua eſt, & attentionem quandam meretur. Inter Patres eandem ſubinde HILARIUM ad 1. Tim. 5. adhibere conſtat. Nota porrò eſt HUG. GROTII vox: TOTUM REGIMEN ECCLESIARUM CHRISTI CONFORMATUM FUIT AD SYNAGOGARUM EXEMPLAR. ad Act. XI. 30. GROTIO adjungit VITRINGA SELDENUM, MORINUM, THORNDICIUM, SALMASIUM, VALESIUM, DODWELLUM *, inter quos tamen ſunt, qui generalia ſaltem verba proferunt & Synedrium potius templumque quam ſynagogam cum Eccleſiâ conferri volunt, maximâ verò JO. LIGHTFOOTUM & JO. SPENCERUM, queis & addi HAMMONDIUS poteſt itemque ZIEGLERUS, imò & SIXTUS V. Pontifex Romanus, qui in conſtitutione de ſeptuaginta Cardinalium præciſo numero perpetim ſervando anno 1586. factâ & apud CHERUBINUM in Bullario T. 2. in Sixto quinto conſt. 50. exſtante ita infit: *Ut veteris Synagogæ figura ſanctæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ veritati reſpondeat* & quæ ſequuntur, ubi verò Pontifex Synedrium cum ſynagogâ apertè confundit. Nemo tamen eſt, qui hîc ſuperaverit induſtriam Viri ejusdem doctiſſimi, CAMPEGII VITRINGÆ, Theologi Franequerani præſtantiſſimi, qui de Synagogâ vetere libros tres Franequeræ A. 1696. edidit, quibus tùm de nominibus, ſtructura, origine, præfectis, Miniſtris & ſacris Synagogarum egit, tùm præcipuè formam regiminis & miniſterii earum in Eccleſiam Chriſtianam tranſlatam eſſe demonſtravit, cum prolegomenis. En verba quædam ipſius in prolegomenis C. 1. p. 4. *Qui Scripturam Novi Teſtamenti conſideratè legit, eum, opinor, non fugit, nomina* ſynagogæ, Paſtorum, Doctorum, ſapientum, præpoſitorum, ductorum, Presbyterorum, Angeli Eccleſiæ, Diaconorum, *voces item & phraſes, quibus functiones eorum exprimuntur, λειτουργίας & λατρείας miniſterii, ἔργου, operis* benedicere, precari, canere, puras in omni loco manus tollere, paſcere, legere, docere, interpretari, amen reſpondere, *quæque præter has multæ ſunt aliæ, in eâ frequenter occurrere. Atqui verò hæc omnia, hæ voces dictionesque eadem illæ ſunt, quæ in ve-*

M 2 teri

* De DODWELLO nota, quòd ſtatuat, in utraque jura & templi & ſynagogarum ſucceſſiſſe Eccleſias. Vide diſſ. de jure laic. ſacerd. C. 3. §. 20. p. 238. ſqq.

teri & hodiernâ Synagogâ *admodum ſunt uſitata. Habes in eâ voces & nomina* כנסת & בית הכנסת Synagogæ, צבור τῦ πλήϑυς τῶν πιςευσάντων, קהילה קרושה Eccleſiæ ſanctæ, רבנים doctorum, חכמים ſapientum, פרנסים paſtorum, זקנים presbyterorum, ממונים præpoſitorum, מנהיגים ductorum, שליחי צבור angelorum Eccleſiæ, חזנים diaconorum. *Frequentatæ ſunt in eâ actiones* precandi, legendi, interpretandi, paſcendi, docendi, excommunicandi. . . . . *Sed, quod magis etiam admirandum eſſe videtur, quæ* Magiſtri *Judæorum præſcribunt* præcepta *de virtutibus & requiſitis* præfectorum miniſtrorumque Synagogæ, *ea vix differunt ab iis, quæ in ſimili omninò caſu* Paulus *tradidit Apoſtolus.* Hactenus VITRINGA, cui ad latus ponimus RICH. SIMONEM, qui & ſub nomine HIERONYMI ACOSTÆ ſub initium tractatus *des revenus Eccleſiaſtiques* & ſub nomine Domini DE SIMONVILLE in tractatu, qui titulum fert: *Cérémonies & coutûmes qui s' obſervent aujourdhuy parmi les Juifs, traduites de l' Italien de* Leo de Modena, *Rabbin de Veniſe avec un ſupplement*, & ſæpius prodiit, atque etiam latinè per *Joh. Val. Grosgebauerum* verſus ſub titulo *exercitationis de ceremoniis Judaicis cum diſciplinâ eccleſiaſticâ collatis* Francof. A. 1693. lucem vidit, argumentum hoc exſecutus eſt. Nec tacendi ſunt STEPH. LE MOYNE, Theologus Leydenſis in notis in varia ſacra p. 22. ſqq. 954. 955. JOBUS LUDOLFUS in comment. ad Hiſt. Æthiop. f. 365. ſqq. J. F. BUDDEUS in præf. ad parerga theologica p. 26. ſqq. inque duabus exercitationibus de rititibus Eccleſiæ latinæ Judaicis, quæ in parergis iſtis p. 61. ſqq. exſtant, GEORG. HOOPERUS, Epiſcopus Anglus Bathonienſis & Wellenſis in libro iſto, quem jam citavimus, ubi vel maximè P. 2. rep. 1. p. 149. ſqq. demonſtratur, *that moſt of the ancient Chriſtian ordinances were deriv' d from the Jews*, quod maxima pars conſtitutionum Chriſtianarum à Judæis derivata fuerit, & denique ANTONIUS VAN DALE in diſſ. de verâ & falſâ prophetia, quæ Amſtelodami eodem ipſo anno prodiit, C. 3. p. 210. ſqq. Quod reſtat, id ſaltem cavendum hîc eſt, ne è ſilice aquam ſubinde poſtulemus & ſynagogam in omnibus cum Eccleſiâ componamus, id quod qui facit, non poteſt non frigida & jejuna tractationi aliâs haud ineleganti affundere.

(e) Scilicet aliud eſt ſynagoga בית הכנסת, aliud ſchola בית המדרש vel ישיבה ſive academia, etſi hæc omnia aliquando confundi videas

deas. *Nimirum celebrioribus Synagogis junctum erat* בית מדרש *ſive* Gymnaſium, *in quod Viri docti ad docendum aut diſputandum conveniebant, quæ ſcholæ ut ſynagogarum appendices hoc ipſo nomine ſynagogæ aliquando ſignatæ ſunt.* Ita VITRINGA de Syn. vet. L. 1. P. 1. C. 4. p. 134. Confer Luc. IV. 16. Act. XVII. 17. XIX. 8. Rector Academiæ vocatur ראש חישיבה *Caput Academiæ* aut ראש סררא *Caput ordinis.* De ſcholis & oratoriis domeſticis, cui uſui ὑπερῷα inſerviere, multa dare nolumus. Scilicet in ejusmodi עליות ſive ὑπερῴοις atque cœnaculis & Apoſtoli conveniebant, uti in die Pentecoſtes factitatum, ubi Act. II. 3. *viſa ſunt ipſis* διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρὸς, *diviſæ linguæ, quaſi ignis* h. e. ignis flammæ per cœnaculum, in quo commorabantur, diſperſæ, quale quid profectò & memoratur in Schalſchelet hakkabala p. 27. & Juchaſin p. 23. repetitum à LIGHTFOOTO, WAGENSEILIO & VITRINGA. Age, demus & nos locum. אחר שאכלו עלו ריבז ותלמידיו וכל החכמים לעליה ודרשו עד שהיה האש לוהט סביב הבית כנתינתא התורה על הר סני: *Poſtquam ederunt, aſcenderunt R. Johannes filius Zachai & diſcipuli ipſius & omnes ſapientes in aulam ſuperiorem & diſputârunt, donec ignis domum ambiret, uti data fuit lex ſuper montem Sinai.* Sed confer de his omnibus VITRINGAM l. c. C. 4. ſqq. & SCHERZERUM in oratione de Ebræorum & Lipſienſium Magiſtris programm. & orat. p. 409. ſqq. ut Autores, quos celeberr. FABRICIUS in Bibliogr. antiqu. C. 9. §. 9. p. 288. 299. C. 21. §. 1. p. 616. 617. hîc allegat, taceamus.

(f) Ita ſanè ſtatuunt Romanenſes, qui rigidiores ſunt. Exempli loco ſit ROB. BELLARMINUS in de ſummo Pontifice.

(g) Ita arbitrantur cum Romanenſibus illis, qui Concilium ſupra Papam eſſe aſſerunt atque libertates Eccleſiarum defendunt, Proteſtantes ferè communiter. Vide inſtar omnium HARTMANNUM de rebus geſtis Chriſtianorum ſub Apoſtolis C. 4. 8.

(h) Ita exiſtimant ferè ii, qui plebis Chriſtianæ jura valde extollunt. Hûc DAV. BLONDELLI liber de jure plebis in regimine eccleſiaſtico, hûc diſciplina Independentium in Angliâ, Mennonitarum & Quackerorum pertinet. Sed enim Status democraticus parùm ferè à naturali abeſt.

(i) Hinc rectè omninò SAM. A PUFENDORF in aureo libello de habitu religionis Chriſtianæ ad vitam civilem §. 32. p. 139. 140. *In Ec-*

Digitized by Google

cleſis formandis non opus eſt decreto ſuper certâ regiminis formâ introducendâ abſurdaque adeo ſunt quæſtiones, monarchica, ariſtocratica, an democratica forma competat Eccleſiæ. Hæ quippe formæ cadunt in ſtatum aliquem ſeu civitatem: Eccleſia autem ſtatus non eſt. Hactenus PUFENDORFIUS.

(*k*) Vide VITRINGAM de ſyn. vet. in Proleg. C. 4. 6. noſtramque diſſertationem de oblatione veterum Euchariſticâ, quæ exſtat in anecdotis Irenæi p. 161. ſqq. ubi ſanè ex CUDWORTHO, cui nunc H. GROTIUM in diſſ. *an ſemper communicandum ſit per ſymbola* cum diſſentiente heic, qui ipſum refutare aggreſſus eſt, CLOPPENBURGIO & G. HOOPERUM in diſcurſu Anglico de jejunio P. 2. Rep. 1. C. 3 p. 167. ſqq. meritò adſpergimus, oſtendimus, S. Euchariſtiam ad formulam epuli ſacrificialis paſchaliſque inſtitutam fuiſſe nec oblationes veterum in nudis precibus ſed & in oblatis donis pane & vino conſtitiſſe. Id quod Romanenſibus negari haud debet, qui in eo ſaltem peccant, quod oblationem panis & vini, quæ innocua eſt, cum oblatione corporis & ſanguinis Chriſti miris modis confundant. Illam ſtatuere veteres, hanc ſecus. Non itaque negaverim, & ex diſciplinâ templi aliqua in Eccleſiam Chriſtianam transfuſa fuiſſe.

(*l*) Ex Synedrio זקנים ſive Presbyteri in Eccleſiam fluxere. Jam & ſynedrii ſcholaſtici forma 1. Cor. VI. 1. ſqq. 1. Tim. V. 19. exſtat. Taceo excommunicationem, à ſynedrio quæ & infligebatur, cum ejectione ex templo & ſynagogâ conjuncta. Conſule omninò Reverendiſſimum HOOPERUM l. c. P. 2. C. 5. §. 3. p. 219. ſqq. ubi SELDENUM is refutat & cum judicio refutat.

(*m*) Nihil hanc in rem certius novimus, quam quòd ex literis ſanctioribus depromitur. Hic enim luculenta συναγωγῶν mentio fit. In iis præter Moſis & Prophetarum lectionem docebatur, diſputabatur, preces fundebantur, eleemoſyna erogabatur, rei flagellis cædebantur & ſynagogâ exigebantur Luc. IV. 28. 29. Promiſcua verò libertas cuivis competebat, in egregium publicum quædam proferendi, ſi eâ facultate polleret. Heic ſedebant Doctores juxta ordinem. Conventus inſtituebatur die ſabbati. Archiſynagogi unus vel plures ſynagogis præerant. Aderat & ὑπηρέτης. Plura hanc in rem ex libris N. T. nemo hauſerit. Aſt nondum hæc ſufficiunt, ad veteris Synagogæ formam penitius capiendam. Hinc ad Talmudem utique recurrendum eſt, ubi de Synagogarum conſtitutione variâ diſſeri nominaque eorum,

qui

Digitized by Google

qui eis præſunt vel ſerviunt, poni videas, ita tamen, ut docti de nominum iſtorum officiorumque, quæ ibi recenſentur, ſignificatione & indole plurimùm inter ſe litigent neſciantque ferè, quî omnia iſta cum Eccleſiâ componere debeant. Jam verò de Synagogâ hodiernâ nobis quæſtio planè non eſt, quam רב Rabbi, פרנס præfectus, גבאי eleemoſynarius, חזן ſive ש״ץ *Schaz* prælector & שמש æditiius conficiunt, quam & cum Eccleſiâ HUG. GROTIUM in commentariis ſuis conferre videmus. Hanc enim collationem hiulcam ſubinde eſſe, etſi in quibusdam utique haud aberret, rectè putat VITRINGA L. 2. C. 4. Ea etiam ſynagogæ fabrica, quam ex corpore Juris civilis SAM. PETITUS in var. lect. L. II. C. 1. 2. exſtruit, ubi nomina *Archiſynagogorum, Patrum Synagogarum, Patriarcharum, Archiereorum, Archipereciitarum, Hiereorum, Presbyterorum, majorum, ſeniorum, didaſcalorum, Azanitarum* &c. videas, confuſa eſt & ſubobſcura, uti idem VITRINGA probavit l. c. C. 5. etſi RHENFERDIUS aliam hîc tibiam inflet. Nec JO. LIGHTFOOTI mens hîc adoptari poteſt, cui, cum in Talmude עשרה בטלנים של בית הכנסת *decem otioſos Synagogæ* legeret, quorum, ut Synagogæ rebus vacarent, officium fuiſſe perhibetur, viſum fuit, Synagogæ munia inter Decemviros hoſce minimè, uti Vir acutiſſimus putat, otioſos, ita diſtribuere, ut tres ex iis faceret Archiſynagogos, vulgò, ut ipſe quidem exiſtimat, בר של שלשה *conſeſſum triumviralem*, unum Synagogæ miniſtrum, notum nomine שליח צבור ſive τ8 *Schaz* aut חזן Ἐπισκόπυ, tres diaconos, quibus cura pauperum fuerit demandata, פרנסים nuncupatos, octavum legis divinæ in ſynagogâ interpretem. *Nonum*, addit, *& decimum quem nominemus, non eſt in promptu. Scholarcham theologicum ejusque interpretem eos eſſe ſupponamus, de quibus alibi copioſior erit anſa diſquirendi*, Vide horas Talm. & Rabb. ad Matth. IV. 23. Eandem ferè ſententiam defenderunt JAC. CAPELLUS in obſerv. ad N. T. p. 26. Matth. XVIII. 15. JO. SAUBERTUS in palæſtrâ theol. philol. diſſ. 17. p. 378. ſqq. JO. HENRICUS OTTO in lexico adv. Synagogæ & FR. BURMANNUS in exercitationum academicarum, quæ Roterodami A. 1688. prodiere, P. 2. diſp. 2. p. 21. ſqq. ubi inter decem otioſos ſynagogæ officia ita vir doctus diſtribuit, ut ajat, Archiſynagogos fuiſſe tres eosdemque Judices & פרנסים, ex quibus tamen eminuerit ראש הכנסת ſive ממונה, ſequi Sacerdotes & presbyteros, poſtea diaconos ſive חזנים aut שליחי צבור vel שמשים ſuccedere, quos

& cum

& cum Ἐπισκόποις Vir inſignis confert, addendos quoque eſſe Eleemoſynarios, qui itidem פרנסים nuncupentur, & denique interpretem. Accedit his omnibus CAMP. VITRINGA L. 2. C. 7. ſqq. qui tamen diſtributionem illam officiorum inter Decemviros otioſos haud approbat penitus, cum nec Triumviros Judices eosdem cum Archiſynagogis, nec חזן Ἐπίσκοπον eſſe nec גבאי צדקה *collectores eleemoſynarum* ad ſynagogam olim pertinuiſſe, nec התורגמן ſive *interpretem* diverſum à חזן habendum putet, ipſe verò mox tres Archiſynagogos & ſeptem lectores numerum otioſorum Synagogæ confeciſſe exiſtimet, mox diſtributionem officiorum iſtam determinare nolit, ſed in genere ſaltem ponat, Synagogas veteres celebriorum urbium ab integro Senatu doctorum Virorum, alias ſynagogas minores ab unico רב ſive ſacrorum magiſtro gubernatas fuiſſe. Addit dein, regimen Eccleſiæ Chriſtianæ non eſſe formatum juxta ejusmodi typum ſynagogæ, cui præſit רב Magiſter ſive didaſcalus, qui ſacra negotia curet, accedentibus pluribus paſtoribus ſive פרנסים, qui civilia tractent, ſed eſſe potius effictum ad illud regiminis exemplar, quo plures Viri docti unum aliquod conſiſtorium ſive ſynedrium ſacrum conſtituentes communi conſilio res ſynagogæ moderentur, ſub uno tamen præſide ſive ראש ישיבה qui verò ordinis ſaltem non jurisdictionis primatum habeat. Porrò & nomina eorum, ad Synagogam qui pertinent, explicat aitque זקנים fuiſſe illos, qui Synagogam olim rexerint, conſiſtorii eccleſiaſtici aſſeſſores, פרנסים fuiſſe itidem præfectos ſynagogæ, non eleemoſynarios, uti LIGHTFOOTIUS putet, eosdem quoque cum זקנים & פרנסים eſſe ממונים של הצבור, qui omnes in Eccleſiâ veteri πρεσβύτεροι, ἐπίσκοποι, προεστῶτες & ἡγούμενοι vocitati fuerint, præfectos quoque hos & ipſos in Synagogâ concionatos olim fuiſſe & aliis quoque doctoribus hanc facultatem permiſiſſe regimenque eorum in moderamine actuum Synagogæ, coercitione inobedientium, quæ per excommunicationem & flagellationem maximè ſe exeruerit, & curâ eleemoſynarum conſtitiſſe. Quin & ad miniſtros ſynagogæ tranſit aſſeritque, שליחי צבור *legatos congregationis* olim eos dictos fuiſſe qui ad preces pro cœtu fundendas ſivè ordinariè ſive extraordinem fuerint deputati, nec malè cum Ἐπισκόποις conferri, חזנים verò ſive *miniſtros* illos exſtitiſſe, qui viliora Synagogæ miniſteria obiverint atque eapropter cum diaconis Eccleſiæ componi debeant, ὑπηρέταις utpote, ex quo & patet,

Digitized by Google

patet, Διακόνους ipſum cum גבאים haud confuſos velle. Adjicit porrò, lectionem legis cæteraque ritualia ab Archiſynagogis olim cuivis probato literatoque viro commiſſa fuiſſe, nunc verò ſynagogæ miniſtris, qui & jam שליחי צבור dicantur, concedi. Denique ait VITRINGA, hæc, omnia tantis *obſita tenebris* eſſe, ut *haud dubie abſque temeritate nihil in multis audacter definiri poſſit.* p. 533. VITRINGÆ adjungimus adverſarium JO. RHENFERDIUM, qui in diſſ. Philol. de decem otioſis Synagogæ, lectis BUXTORFII veſtigiis, judices in ſynagogis non ſediſſe atque adeo decem otioſis planè haud adnumerandos putat, qui omnes ejusdem ordinis & poſthabitis omnibus negotiis aliis ſynagogæ penitus addicti fuerint, utpóte in quâ ſeſe quotidiè manè & veſperi tempore precum præſentes ſiſtere ad numerum denarium, qui legitimum demum cœtum conſtituat, conficiendum debuerint. Addit idem, eos fuiſſe ſynagogæ ſtipendiarios, probos atque pios & urbibus magnis ſaltem proprios. Chaſſanem neque eſſe epiſcopum neque diaconum Synagogæ ſed cuſtodem porrò is adfirmat. Parnaſſim exiſtimat mox ſynagogæ præfectos & ſeniores, mox collectores ciborum eſſe. תורגמן ſive ſtatum interpretem in ſynagogâ nullum admittit. Otioſos non neceſſariò debuiſſe eſſe literatos affirmat. Archiſynagogum ſaltem unum olim, ſeniores ſeptem, duos diaconos, Angelum cœtus ſive prælectorem aut præcentorem & Chaſſanem ſive æditum ſynagogæ officia & miniſteria olim expleviſſe autumat. Rectorem academiæ denique & collectores eleemoſynarum, quos ſcilicet cum diaconis confert, ex ſynagogâ haud excludendos eſſe arbitratur. Addi poteſt JAC. BASNAGE in Hiſt. des Juifs T. 3. C. 31. ubi diverſas iſtas ſententias, in quibus multa obſcuritas eſt, recenſeri videas. Ex BUXTORFIORUM Synagogâ Judaicâ, quæ recentiorem ſaltem ſynagogam nobis adumbratam ſiſtit, atque ex LAUR. ODHELII, Sueci ſynagogâ bifronte, quæ longè alia nobis argumenta exhibet quam quæ ex titulo forſan conjeceris, aliisque Autoribus non eſt, quod hîc ſapiamus, niſi quòd ab iis, qui omnia hanc in rem ſcripta legere voluerint, evolvendi quoque ſint, quos celeb. FABRICIUS in Biblioth. gr. antiqu. C. 5. §. 9. p. 288. 289. & C. 11. §. 1. p. 616. 617. citat. Patet autem jam, quam incerta & lubrica ſit tota de ſynagâ vetere tractatio iſta quantæque campum hunc tenebræ occupent, ex quibus vix quiſquam facilè ſe extricaverit. Unde & ad commune illud NON LIQUET cùm toties hîc recurrendum ſit, non exiſtimo, ex inveſtigatione veteris Synagogæ ad origines Juris eccleſiaſtici dandas ſufficientes fontes peti poſſe.

N Nec

Digitized by Google

Nec tamen & penitùs negligenda hæc venit diſquiſitio, cùm, ut jam oſtendimus, aliqua ſaltem, quæ ad Jus eccleſiaſticum primitivæ Eccleſiæ evolvendum ſpectant, hinc explicari poſſint. Referri huc poteſt & quæſtio illa, quam haud ſine ratione quis moverit: Num excommunicatio Judaica ſeparationem à cœtu ſacro ſecum tulerit? Scilicet cùm excommunicationem Judaicam in Eccleſiam è Synagogâ ab Apoſtolis transfuſam exiſtiment Viri præſtantiſſimi eandemque ſeparationem à cœtu & ſacris ſecum haud vehere arbitrentur, nulli hanc Apoſtolico mandato ſed confœderationi ſaltem eccleſiaſticæ inniti cauſantur. Præterquam autem, quod ipſa collegiorum conſtitutio eſſentialem hanc facultatem ſibi junctam habet, ut collegio hoc exigi queat is, qui illud turbat, nec ſine hâc ſacultate ordo ullus aut diſciplina ſervari poteſt, id quidem primum mirum cuidem videri poſſit, quod affirmetur, excommunicationem Judaicam in Eccleſiam quoque translatam eſſe, cùm excommunicatio Judaica pœna civilis, fatentibus omnibus, ſit, qualis profectò naturæ collegii indolique Eccleſiæ, ubi nullus imperans datur, repugnat. Si verò dixeris, excommunicationem hanc Judaicam, demto illo, quod in eâ civilem quandam jurisdictionem olet, in Apoſtolicâ Eccleſiâ ſaltem adoptatam fuiſſe, id profectò remanet, ſeparationem à cœtu & ſacris ab ipſismet Apoſtolis in Eccleſiam ſuiſſe inductam. Ejusmodi quippe excommunicatio refertur Eſdræ C. X. comm. 8. Quin ſanè hoc ſecum illa phraſis fert, qua ἀποσυνάγωγος quis fieri dicitur. Joh. IX. 22. XII. 42. XVI. 2. Ita ſcilicet & Chriſtus ſynagogâ & urbe Nazaretanâ ſimul ejectus legitur Luc. IV. 29. Quale quid & cæco à Chriſto curato accidit Joh. IX. 34. 35. Adde Luc. VI. 22. Nec eſt, quòd ajas, ἀποσυνάγωγοι γίνεσθαι nil aliud eſſe quàm à conſortio hominum civili atque familiari, non à ſacris vel templo excludi. Quid enim per συναγωγὴν in libris Novi Teſtamenti intelligatur, conſtat. Noſtrum ſanè non eſt, acceptiones vocum fingere pro lubitu, ἵνα ὑπόθεσιν διαλύωμεν. Mirum verò eſt, JAC. CAPELLUM in annot. ad h. l. JO. SELDENUM de jure naturali & gentium juxta diſc. Ebr. L. 4. C. 9. p. 540. ſqq. & de ſynedriis vet. Ebr. L. 1. C. 7. p. 78. 101. 125. 126. & JO. LIGHTFOOTUM ad Joh. IX. 22. XVI. 2. hanc ſibi mentem induere, quam & ſuam feciſſe alios eosque præſtantiſſimos Viros video. Jam enim ajunt Viri ſummi, excommunicatum apud Judæos templo & ſynagogis olim haud exactum fuiſſe.

Vide

Digitized by Google

Vide JO. SELDENUM de ſynedr. vet. Ebr. L. 1. C. 7. p. 128. ſqq. 137. 138. JO. LIGHTFOOTUM ad 1. Cor. V. 5. Opp. T. 2. f. 891. & SAM. BASNAGIUM in annal. Polit. Eccleſ. T. 2. Diſſ. 2. f. 478. ſqq. quos alios ex recentioribus ſequi videas. Ut & argumenta pro aſſertione hîc militantia afferantur, in ſcenam primò producitur locus Miſchnicus Middot C. 2. hal. 2. qui verò nihil aliud probat, quam hoc, excommunicatos in הר הבית ſive *atrium gentium* admiſſos fuiſſe, ut ipſemet ſic verba exponit LIGHTFOOTUS in centuriâ chorographicâ Matthæo præmiſſâ C. 28. Jam verò ab admiſſione in *atrium gentium* ad admiſſionem in *atrium Iſraëlitarum* nulla valet conſequentia. Porrò & dicitur, vel ex eo patere, quod excommunicatio Judaica à templo & ſynagogis neminem exegerit, quia Chriſtus & diſcipuli ejus, quos excommunicatos fuiſſe nemo negare poſſit, templum tamen & ſynagogas liberè intraverint. Ego verò penitus nego, Chriſtum aut diſcipulos ejus fuiſſe excommunicatos, ſi unicum iſtum locum Luc. IV. 29. exceperis. Si enim diſcipuli jam excommunicatione ligati fuiſſent, in futuro Chriſtus dicere haud potuiſſent, *apoſynagogos vos facient* Joh. XVI. 2. Non audebant eousque temeritatis adverſarii Chriſti procedere, qui ipſum apud populum videbant magni prophetæ famâ florere. Confer omninò SELDENUM de J. N. & G. L. 4. C. 9. p. 543. 544. VITRINGAM de ſyn. vet. L. 3. P. 1. C. 11. p. 779. 780. & JAC. BASNAGE in Hiſtoire des Juifs L. VI. C. 21. §. 9. p. 448. ſqq. Quod enim Judæi fingunt, Chriſtum trecentis buccinis excommunicatum fuiſſe, nos non moratur. Vide EISENMENGERI entdecktes Judenthum P. 1. C. 2. p. 108. 116. Nec eſt, quod minus probabile tibi hoc videatur, Chriſtum non fuiſſe excommunicatum & tamen τὰς ἄρχοντας, qui Chriſto adhæſerint, diſſimulâſſe, ſe doctrinæ Chriſti adhinnire, ne excommunicarentur. Joh. XII. 42. Hi enim ἄρχοντες peculiari quadam ratione ad Judaicas traditiones ſervandas obſtricti erant, ita ut nullo modo in ipſis ejusmodi innovatio tolerari potuerit, quemadmodum in Chriſto, qui cum diſcipulis ſuis Judæam obambulabat nec fixam Hieroſolymis ſedem habebat. Notumque utique eſt illud: *duo cum faciunt idem, non eſt idem.* Quod in uno toleratur, in altero punitur. Quæ ipſa contra SAM. BASNAGIUM l. c. §. 3. f. 479. notanda ſunt. At ſunt alii Viri præſtantiſſimi qui ajant, excommunicatis quidem templum ingredi licuiſſe, non verò ſynagogas. Vide C. VITRINGAM l. c. C. 9. p. 741. ſqq. & JAC. BASNAGE Hiſt. des Juifs L. 6. C. 21. §. 11.

 p. 465.

Digitized by Google

p. 463. 464. qui ſanè nonniſi loco illo ex Middot deſumto deluſi fuiſſe videntur. Denique nihil nos cogere video, ut ſtatuamus, excommunicatos ad agnum paſchalem comedendum admiſſos fuiſſe, cum is, qui quatuor cubitorum ſpatio ſecedere ab aliis debuit, qui & convivio trium intereſſe non potuit, cujus quoque filius ad circumciſionem haud fuit admiſſus, certè convivio paſchali intereſſe haud poterit. Et ſit ita, id expreſſè nullibi memorari. Id quod nec neceſſarium eſt, cùm, ut ita dicam, *per ſe* id pateat. Quod reſtat, velim omninò hic inſpici JO. COCCEJI, Theologi Reformati ejusdemque longè doctiſſimi theſes de ſynedrio & judiciis, exterminio, anathemate & ſeparatione à Synagogâ ſive Eccleſiâ, quæ operum ejus *ἀνεκδότων* tomo II. f. 513. ſqq. inſertæ conſpiciuntur. Scilicet & heic Vir doctiſſimus eandem ferè SELDENO reſponſionem dat, quam nos jam adhibuimus, locum iſtum ex Middot ſaltem de ingreſſu להר הבית *in montem templi* agere. Hinc & publicanum illum *μακρόθεν ἑστῶτα* Luc. XVIII. 13. credo tanquam in monte templi ſtantem & hactenus ab atrio Iſraelitarum abſtentum repræſentari. Nec ſanè comprehendi ullâ ratione poteſt, quî illi ſacrorum communio permiſſa fuerit, cum quo cibum capere nefas erat. Maneat itaque hoc, excommunicationem Judaicam præter civilem iſtam notam, quam excommunicato inuſſit, & juxta quam in commercio civili mortuus is habebatur, etiam à ſacris eundem ſeparâſſe, & per conſequens, excommunicatione hâc, uti Viri doctiſſimi credunt, in Eccleſiam Chriſtianam traductâ, ſeparationem à ſacris utique Apoſtolici juris eſſe. Id quod erat demonſtrandum. Eandem verò hîc nobiſcum mentem tenent JO. BUXTORFIUS in Lex. Talmudico & Rabbinico, vocibus חרם, נדוי & שמת & G. HOOPERUS in diſcourſe concerning lent P. 2. Rep. 1. C. 5. p. 209. ſqq C. 9. p. 318. ſqq. Et ſanè SELDENI omnia ſibi hîc haud arridere monet JO. CLERICUS, Vir celeberrimus, in Hiſt. Eccl. Sec. 2. ad A. 196. p. 803.

(*n*) Litem hanc agedum, inter Viros doctiſſimos agitatam pauliſper recenſeamus. ScripſeratLondino die 22. Aug. A. 1682. ad FRID. SPANHEMIUM, Theologum Lugdunenſem Belgam HENR. COMPTON, Epiſcopus Londinenſis, quæſiveratque ab ipſo, ut cum Collegis ſententiam ſuper hâc quæſtione diceret: *ſacrane cum Anglicanâ Eccleſiâ, ut Epiſcopis ſubeſt, communioni renunciandum iis ſit, qui Presbyteriali diſciplinæ addicti eſſent?* Reſpondit SPANHEMIUS, ordinis ſacri formam certam ab Apoſtolis non eſſe traditam, ſe itaque non videre,

quî

qui Presbyterianis Epiſcopalis diſciplina tantopere rejicienda veniat, ſi modo nulla neceſſitatis aut juris divini opinio illi affundatur. Hoc audito JO. VAN DER WAEYEN, Theologus Franequeranus claſſicum ſtatim cecinit & SPANHEMIO confeſſionis Belgicæ, quæ æqualitatem Miniſtrorum eccleſiæ contra Hierarchicos ex jure divino talem Art. 30. & 31. ſupponit, læſæ crimen imputavit, quæ res multis iisque acerbiſſimis inter SPANHEMIUM & WAEYENUM ſcriptis libellis anſam dedit. Partem eorum, eos ſcilicet, qui nempe à SPANHEMIO ſcripti fuere, videre eſt in hujus operibus Tomo II. L. 8. f. 942. ſqq. Adde HENR. LUDOLFI BENTHEMII, Viri clariſſimi Holländiſchen Kirch-und Schulen-Staat P. 2. C. 2. §. 28. ſqq. p. 82 ſqq. Jam cū palpabile admodum ſit, Apoſtolos, qui Eccleſias plantabant, ad formam ſynagogarum eas tantiſper compoſuiſſe, hujusque evolutio inſigne quoddam ad decidendam litem hanc momentum adferre viſa eſſet, CAMPEGIO VITRINGÆ, Philologo tùm Franequerano, mox Theologo placuit, in formam ſynagogicam curatius inquirere, quod & fecit, edito libro, cui titulus: *Archiſynagogus obſervationibus novis illuſtratus, quibus veteris Synagogæ conſtitutio tota traditur, inde deductâ Epiſcoporum Presbyterorumque primæ Eccleſiæ origine.* Franequeræ A. 1685. Heic verò etſi eruditiſſimis obſervationibus tractationem hanc Vir celeberrimus perfudiſſet, cum tamen ſtatuiſſet, decem otioſos, quos in vetere Synagogâ fuiſſe conſtat, munera & officia Synagogæ expleviſſe, quæ LIGHTFOOTI mens erat, BUXTOFIANÆ adverſa, contradicendum hîc eſſe ratus JACOBUS RHENFERDIUS, Vir itidem clariſſimus & linguæ ſanctæ in eâdem Univerſitate Profeſſor, edidit *diſſertationes philologicas* easque duas *de decem otioſis Synagogæ, in quibus* Jo. Lightfooti aliorumque *ſententia* de otioſis examinantur*: varia de* Synagogis *earumque* jure, Præfectis, miniſtris &c. *adſperguntur.* Franekeræ 1686. Hoc ferre haud valens celeberr. VITRINGA repoſuit *de decem Viris otioſis ad ſacra neceſſaria veteris Synagogæ curanda deputatis librum ſingularem, in quo ſententiæ* Lightfooti *de hoc argumento non ita pridem à ſe acceptæ ratio redditur, quæque illi nuper objecta ſunt, difficultates è medio removentur; illuſtratis, ubi occaſio eſt, cum locis S. Sripturæ tùm antiquis civitatis Hebræorum conſuetudinibus.* Franequeræ A. 1687. Nec ſiluit ſanè RHENFERDIUS ſed reſumto calamo illicò repoſuit *Archiſynagogum otioſum αὐτοκατάκριτον* Franequeræ A. 1687. ſequente anno additurus *ſpeci-*

 men

men animadverſionum in V. Cl. decem viros otioſos, in quo frequens decem-virorum cum Archiſynagogo & ſe ipſis pugna oſtenditur ejusdemque Viri Cl. querela & criminationes refelluntur, gaudia & triumphi conturbantur &c. Franequeræ A. 1688. Atque ita ferè ſopita lis in fumos abiit, ut, quis viciſſet, in dubio ferè relinqueretur, niſi quòd clarè ſatis perſpiciebatur, RHENFERDIUM demonſtrâſſe, ſynagogæ præfectos miniſtroſque ex decem otioſorum numero haud fuiſſe. Nec tamen arenâ penitus ceſſit VITRINGA ſed rediit in campum & reſumtis quidem cum fœnore viribus, ubi A. 1696. eodem illo loco egregium amplumque librum *de ſynagogâ vetere* edidit, in quo eruditiſſima quævis in unum collecta exhibuit ſententiamque ſuam de decem-viris otioſis ex præfectis miniſtriſque Synagogæ conſtantibus ſaltem probabilem eſſe aſſeruit. Clauſit denique pugnam RHENFERDIUS ediditque Franequeræ A. 1710. *inveſtigationem præfectorum Synagogæ, ubi de Archiſynagogo docente & Presbyteris regentibus* curatè egit. Qui fontibus hiſce caruerit, inſpiciat tantiſper JO. CLERICI Bibl. Univerſ. T. 10. Art. 4. p. 101. ſqq. & JAC. BASNAGII Hiſt. des Juifs L. 3. C. 31. §. 5. ſqq. p. 792. ſqq. ubi agitur des *dix oiſeux* de la Synagogue & des diſputes ſur cette matiére, itemque H. L. BENTHEMIUM l. c. §. 43. 44. p. 100. ſqq.

(o) Res luce clarius patet. At enim taceamus, in capite iſto præcipuo, ubi quæritur, num Synagoga unicum ſaltem Archiſynagogum, an plures habuerit, reſpondendum eſſe, diſciplinam ſynagogicam heic variâſſe, licet, ubi Archiſynagogi plures fuere, unum eminuiſſe omninò credibile ſit, conſtat, in Eccleſiâ Chriſtinâ Presbyteros Azanitarum officium in precibus publicis fundendis præſtare & adminiſtrando cultui publico vacare Decem-viroſque otioſos nullos, nullam & flagellationem, nullam civilis pœnæ irrogationem conſpici, id quod utique in ſynagogâ vetere aliter ſe habuit, quemadmodum de flagellatione id ipſæmet ſanctiores literæ oſtendunt. Matth. X. 17. XXIII. 34. Act. V. 40. Vide VITRINGAM de ſyn. vet. L. 3. P. 1. C. 11. p. 768. ſqq. Unde, etſi elegans, etſi erudita hæc diſquiſitio ſit, ea tamen planè non eſt, quæ omnem, quæ præcipuam huic de originibus juris eccleſiaſtici argumento lucem affundere poſſit. Id quod & vel maximè eam ob rem dicendum nobis venit, quoniam ob monumentorum veterum penuriam nobis genuina ſynagogæ veteris, qualis tempore Chriſti floruit, facies, quî & ea poſt excidium Hieroſolymitanum ſenſim ſenſimque immutata atque inflexa fuerit, haud ſanè ex toto conſtat.

Digitized by Google

CAPUT III.

De *Jure Eccleſiaſtico*, *quod ſeculis ſecundo & tertio obtinuit.*

Articulus Primus.

QUi ea jam, quæ præcipua ſunt, origines nempe Juris eccleſiaſtici è divinis fontibus, limpidis iis nulloque confœderationis traditionisve humanæ ſequioris luto inquinatis hauſtas dedimus, jam ad evolvendas ejusdem, quæ ſeculo ſecundo & tertio obtinuere, rationes progredimur eodemque filo telam ſic ſat benè cœptam bonis avibus perſequimur. Heic verò id jam ante omnia monendum venit, tantam eſſe in hoc campo monumentorum eccleſiaſticorum penuriam (*a*), ut exaſciati & perfecti quid vix dari etiam ab eruditiſſimis, ad quorum tamen lucem nos aſſurgere haud valemus, poſſit. Tota quippe diſciplinæ eccleſiaſticæ ratio, quæ in ſecundo & tertio poſt Chriſtum natum ſeculo floruit, miraque ejus in omnibus Eccleſiis diverſitas in ſcriptis iis *σωζομένοις* Virorum, qui eo tempore inter Chriſtianos vixere, præſtantiſſimorum, quæ etiamnum exſtant, elata haud conſpicitur. (*b*) Unde & patet, quænam vis ARGUMENTO NEGATIVO (*c*) in hâc hiſtoriæ Eccleſiaſticæ parte inſideat & quanta determinandis rebus hîc adferenda modeſtia, quanta diffidentia multâ cum ἐποχῇ permiſta iis adſpergenda ſit, quî &, quod commune noſtrorum hominum vitium eſt, ad diſciplinam ſacram ex unius Scriptoris coætanei libello hauſtam, quæ utique particularis ſaltem exiſtere potuit, Eccleſiæ univerſalis diſciplina haud exigenda (*d*) nec ad ſeculorum ſequiorum decempedam enarrandæ Eccleſiæ primitivæ rationes veniant, id quod iis familiare eſt, qui heic Autores primorum

morum & ſequiorum ſeculorum nullâ rebus diſtinctione adhibitâ, miſcent. *(e)* Taceo DISCIPLINAM ARCANI, *(f)* quæ, cùm jam hiſce temporibus invaluerit, in eccleſiaſtici juris vetuſtiſſimi latifundia inſpicientibus nobis neſcio quas tenebras hîc offundit.

(*a*) Scilicet fontium omnium, qui memorari hîc poſſunt, brevis admodum conſpectus datur. Si enim hîc Clementem, ſi Hermam, ſi Ignatium, ſi Polycarpum, ſi Juſtinum M. ſi Irenæum, ſi Clementem Alex. ſi Tertullianum, ſi Plinium II. ſi Lucianum, ſi Cyprianum, ſi Minucium Felicem, ſi Hippolytum, ſi Origenem, ſi Gregorium Thaumaturgum nominaveris, omnes ferè, qui in partes hîc vocandi veniunt, nominaveris. Jam verò ad Canones Apoſtolicos conſtitutioneſque illas, eodem quæ titulo ornantur, haud quaquam provocaverim. Etſi enim mea, quam de iisdem foveo, ſententia compilationibus illis magis faveat, quam communis illa & recepta, ubi luxuria frondium cum radice arboris exſcinditur, exiſtimemque, plurima omninò heic inveniri, quæ ad ſecula iſta priora pertineant, nolim tamen, quicquam ex iisdem hîc ut producatur, cùm difficilè oppidò ſit, genuina ab iis, quæ mediante interpolatione in libellos iſtos immiſſa fuere, ad convictionem lectoris ſecernere. Qui verò, quæ hanc in rem jam olim diximus, legere anhelaverit, is ea, quæ ad Irenæi anecdota dedimus ſub prælum proximè reditura, is &, quæ in primitiis Tubingenſibus contra illuſtrem Virum, SCIPIONEM MAFFEJUM hanc in rem ſcripſimus, inſpiciat neceſſe eſt.

(*b*) Accedit & hoc, quòd præſtantiſſimi iſti Viri perraró in ſcriptis ſuis datâ operâ Eccleſiæ diſciplinam evolvunt calamumque rebus explicandis hîc admovent, ſed ὡς ἐν παρόδῳ ſaltem, quæ hùc pertinent, tractationi ſuæ adſpergunt, atque obſcurâ ſæpius & tenebricoſâ dictione animi ſui cogitata hîc exprimunt, cujusmodi loca vel maximè in Tertulliano invenias.

(*c*) Argumentum negativum hoc eſt, quod ex ſilentio ſcriptorum coætaneorum facti nullitatem arguit. Jam quæritur: num argumentum hoc ſemper valeat, vel num poſitio hæc ſemper ſit ἐξαγώνιος: Id, quod Scriptores coætanæi haud enarrant, ad ætatem iſtam haud aſſurgit Ubi noſtra hæc eſt mens, theſin hanc non ſemper procedere, maximè ſi ad ea tempora adplicetur, ubi magna ſcriptorum eſt penuria. Nec tamen exiſtimaverimus, promiſcuè illa tanquam vera admittenda

Digitized by Google

tenda eſſe, quæ à ſcriptoribus ætatum ſequiorum tanquam olim facta memorantur. Jam enim in diſcernendis rebus judicium criticum hîc adhibendum venit fierique ſubinde ſolet, ut, ubi certi quid determinare non poſſumus, in βάθος ἐποχῆς nos præcipites demus, qui ſapimus. Aſt de argumenti negativi momento jam ſufficienter egimus in primitiis Tubingenſibus P. 2. p. 156. 186. 193. ubi & autores hanc in rem conſulendos adjunximus, queis velim addas jam & JO. PEARSONIUM, Epiſcopum olim in Angliâ Ceſtrienſem in vindiciis Epiſtolarum S. Ignatii P. I. C. 11. f. 317. ſqq.

(*d*) Ita ſcilicet, ubi ex Juſtino M. ubi ex Irenæo, ubi ex Tertulliano, ubi ex Cypriano quid adfertur, ſtatim id pro diſciplinâ eccleſiaſticâ ſeculi ſecundi vel tertii venditatur. Nolim hoc ut fiat, mi lector. Rem ut manibus comprehendas, do inſtantiam. In Eccleſiis, quæ Auguſtanæ Confeſſioni adhærent, plurimæ habentur ordinationes Eccleſiaſticæ, quarum una ab alterâ multis modis differre ſubinde conſpicitur. Jam pone, ex his ordinationibus unam vel alteram ſaltē tibi, diſciplinam Eccleſiæ Evangelicæ communem enarraturo cognitam eſſe. Nonne magnus hic ſolœciſmus foret, ſi, quæ ex hâc, quæ ex illa particularis Eccleſiæ cujusdam conſtitutione decerpſiſti, effata loco generalis cujusdam regulæ tibi eſſe paterere, ad cujus decempedam Eccleſiæ omnis Evangelicæ placita ſtatutaque exigeres? Quod verò hîc incongruum eſt, id & quoad ſtatuta canonesque veteres eam ipſam ob rationem haud valet. Jam autem error hic communiter erratur præjudiciumque iſtud omnibus ferè, re haud ſatis penſitatâ ad determinationem iſtam provolantibus obrepit.

(*e*) Hanc ἀβλεψίαν ferè Scriptores omnes committere conſpicimus, qui eam, quâ par erat, diſtinctionem heic rebus non adhibent. Exempli loco eſſe poſſunt CAVEUS & ARNOLDUS.

(*f*) Non curioſum ſaltem & elegans eſt iſtud de diſciplinâ arcani argumentum, ſed & utile, ſed & ad accuratam veteris Eccleſiæ inveſtigationem neceſſarium. Scilicet, qui diſciplinam arcani ignoraverit, ex quâ diſcrimen illud inter fideles, catechumenos & pœnitentes oritur, is veteris Eccleſiæ conſtitutionem penitus ignoret, neceſſum eſt. Dedimus rerum ſaltem levem quandam adumbrationem in primitiis Tubingenſibus P. 2. p. 148. ſqq. ubi & p. 158. nominavimus Autores heic inſpiciendos, quibus jam velim affundas PH. JAC. HARTMANNUM de rebus geſtis Chriſtianorum ſub Apoſtolis C. 12. p. 279. ſqq. FR. SPANHEMIUM Opp. T. 1. f. 722. 723. & celeberr. BOEHMERUM in

Digitized by Google

Jure Eccleſ. ant. p. 229. 230. ubi monet Vir præſtantiſſimus, diſciplinam arcani jam Tertulliani tempore receptam fuiſſe. Non verò dici ſatis poteſt, quàm neceſſaria hæc diſciplina ad Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ veteris, ſuis ſanè tenebris ſubinde involutæ, myſteria penetranda ſit. Jam enim in Eccleſiâ veteri & Doctores & auditores in diſtinctas claſſes fuſi erant, ad quod poſtremum utique poſt diſciplinam arcani abrogatam non amplius hodiè conſpicitur.

Articulus Secundus.

At verò, ubi jam Oceanum dicendorum quendam ingredimur, ea, quæ heic tangenda nobis veniunt, (neque enim prolixam in rerum deductionem (a) abibimus,) ſuas in claſſes diſpeſcimus. De doctoribus Eccleſiæ varioque eorum ordine, qui ſeculo ſecundo & tertio obtinuit, primùm enarranda mens noſtra eſt. Poſtea & variæ auditorum claſſes & ſacramentorum rituumque eccleſiaſticorum, pœnitentiæ itidem varia diſciplina eviſceranda atque inſpicienda eſt. Age, cùm naturalis hæc methodus ſit, de doctoribus primùm diſpiciamus. Nemo neſcit, quanta lis eruditorum hîc mentes agitet, qui, prout huic vel illi ſectæ hîc adhinniunt, diverſa quoque heic principia fovent. Quæritur nempe, num jam hiſce temporibus ſupereminentia illa epiſcopalis obtinuerit? Id quod omnes illi adfirmant, qui divinum illi jus affundunt, ii verò, qui Epiſcopos cum Presbyteris eosdem faciunt, hactenus pernegant, ſed ita, ut ajant, diſciplinam hanc epiſcopalem ſeculo ſecundo ex inſtituto quodam humano cœpiſſe. At enim, qui extra partium ſtudium heic poſitus fuerit, exiſtimabit, fuiſſe forſitan Eccleſias ab Apoſtolis plantatas, ubi unicus ſaltem Epiſcopus, plures doctores & presbyteri exſtiterint, queis ille ex Apoſtolorum autoritate præfuerit & præcipua munia, quibus hi manum adfundere nequiverint, exercuerit, (b) fuiſſe & alias Eccleſias rurſus Apoſtolorum operâ collectas, ubi omnes doctores æquali dignitate, æquali & epiſcoporum presbyterorumque nomine fulſerint, (c) etſi

etſi & in has tandem ſupereminentia epiſcopalis & in primis quoque iſtis temporibus inducta fuerit. Scilicet chariſmatum, experientiæ ſpiritualis & αὐτοψίας Dominicæ ætatisque Apoſtolicæ rationem hîc ab Apoſtolis & Eccleſiis habitam fuiſſe tam clarum eſt quàm quod clariſſimum. Itaque, ſi quidem ſapere velint, qui in mutua heic viſcera ſæviunt, facilè hîc amico quodam connubio jungi poſſunt. Sit ita, uti Viri inſignes volunt, ut ſupereminentia Epiſcopalis divini juris eſſe exiſtimari poſſit, ſi modò adjiciatur, Epiſcoporum & Presbyterorum æqualitatem itidem divini Juris eſſe. Quod ipſum ſi ita ſe habet, patet, relictum hoc eſſe Eccleſiarum libertati & confœderationi, quamnam regiminis eccleſiaſtici formam eligere & conſtituere velint. Quin & porrò hinc manat, inficetum hoc eſſe atque valde inconcinnum, ſi Eccleſiæ, quæ diverſas hîc vias ſibi fecere, ubi una Epiſcopalis, altera presbyteriana, tertia mixti generis eſt, naſis aduncis heic ſeſe invicem ſuſpendere & brutis fulminibus impetere velint. Quidquid tamen hujus ſit, Epiſcoporum, Presbyterorum & Diaconorum ordo jam communior hoc ſeculo exſtitit, quibus in Eccleſiâ maximè Africanâ acceſſere lectores, *(d)* ſubdiaconi, Acoluthi & Exorciſtæ. *(e)* De doctrinâ de ſacerdotio N. T. & de diſtinctione inter Clericos & laicos *(f)* itemque de jurisdictione eccleſiaſtica, *(g)* quæ in conſtitutione Epiſcoporum rerumque eccleſiaſticarum diſpoſitione conſiſtit, non eſt, quod multa hîc dicamus, cum plenis velis ſuperſtitio nondum hoc tempore graſſata fuerit resque ſat benè tunc temporis adhùc ſe habuerit. Et hæc de Doctoribus ſufficiant. Jam & de Eccleſiarum inter ſe communione & dignitate pauciſſima ſaltem infra damus. *(h)*

(a) Neque etiam à manibus noſtris hoc jam quis popoſcerit, qui viderit, nos libellum ſaltem academicum hîc conſcribere. Quin nec neceſſarium quoque hoc eſt, ſi, quæ prolixius dici poterant, in nervum conſtrinxeris & ſumma rerum momenta cum curâ tetigeris.

 (b) Re-

(b) Retulerit huc quis Angelos illos ſive Epiſcopos Eccleſiarum Aſiaticarum, qui in Apocal. II. III. memorantur. Cùm enim presbyterorum nulla in epiſtolis illis Apocalypticis mentio occurrat, quorum tamen mentio vix negligi hic potuiſſet, ſi Eccleſiæ Aſiaticæ illo tempore Presbyteros habuiſſent, prona videtur hinc colligi poſſe conſequentia, ſolos hic Epiſcopos utramque ubique paginam feciſſe. Nec tamen ſic Epiſcopalibus frigida ſuffunditur, cùm hi Epiſcopos ſtatuant rei Eccleſiaſticæ dominos, ubi presbyteri adſunt. Inſequitur alia quædam, quæ Epiſcopos evehat, ratio. Exſtant nempe catalogi atque indices vetuſtiſſimorum in Eccleſiis Epiſcoporum, quos exempli gratia nobis dant Irenæus & Euſebius, & ad quos tantâ cum ſolicitudine Tertullianus provocat, qui & paſſim conſpiciuntur, ubi ſeries Epiſcoporum elata habetur. Habemus ita Epiſcopos Romanos, Hieroſolymitanos, Alexandrinos, Antiochenos, alios. Maximum verò rebus pondus addit Ignatius, Epiſcopus ipſe Antiochenus, qui ſeculo ſecundo ineunte floruit. Hic enim paſſim in epiſtolis ſuis, quæ ex eruditorum ſententiâ minus interpolatæ creduntur, Epiſcoporum ſupereminentiam præ Presbyteris miris modis extollit. Vide ep. ad Epheſ. §. 4. 5. 6. ubi & §. 1. laudatur Oneſimus, Epheſiorum epiſcopus, itidem epiſt. ad Magneſianos, quorum epiſcopus Damas ab Ignatio celebratur & à Presbyteris Baſſo & Apollonio diſtinguitur §. 2. Addi poſſunt ſequentia §. 3. 4. 6. 7. 13. ubi §. 6. dicitur, *epiſcopum præſidere loco Dei, Presbyteros loco Synedrii Apoſtolici eſſe & Diaconos concreditum ſibi habere miniſterium Jeſu Chriſti.* In epiſtola ad Trallianos §. 1. memoratur Epiſcopus Trallenſium Polybius idemque Eccleſiaſtici conſeſſus ordo recenſetur §. 2. & §. 7. Epiſcopi, Presbyteri & diaconi vocantur *altare, intra quod qui ſit, mundus ſit.* Adjici & poteſt epiſtola ad Romanos §. 3. 4. 7. 8. 9. ubi ſanè Epiſcopus cum ſummo Sacerdote, Presbyteri cum ſacerdotibus Vet. Teſt. conferuntur, & §. 13. itemque epiſtola ad Philadelphienſes §. 10. In epiſtolâ denique ad Smyrnæos §. 8. hæc habentur: *Omnes Epiſcopum ſequimini, ut Jeſus Chriſtus Patrem, & Presbyterium ut Apoſtolos, Diaconos autem reveremini ut Dei mandatum. Sine Epiſcopo nemo quicquam faciat eorum, quæ ad Eccleſiam ſpectant. Rata Euchariſtia habeatur illa, quæ ſub Epiſcopo fuerit vel cui ipſe conceſſerit. Ubi comparuerit Epiſcopus, ibi & multitudo ſit, quemadmodum, ubi fuerit Chriſtus Jeſus, ibi Catholica eſt Eccleſia. Non licet ſine Epiſcopo neque baptizare neque agapen celebrare, ſed quodcunque ille proba-*

Digitized by Google

probaverit, hoc & Deo eſt beneplacitum, ut tutum ratumque ſit, quodcumque agitur. Eſt tamen locus, qni argumenta omnia, quæ ex Ignatio pro ſupereminentiâ epiſcopali petuntur, ſubruat. Præterquam enim, quod nullibi ajat Ignatius, Epiſcopos jure divino Presbyteris præſtare, ſolique Epiſcopo eodem jure ordinationem competere, in epiſtolâ ad Magneſianos §. 3. hæc verba habentur, quæ Græca adponemus: *καὶ ὑμῖν δὲ πρέπει μὴ συγχρᾶσθαι τῇ ἡλικίᾳ τοῦ ἐπισκόπου, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν Θεοῦ πατρὸς πᾶσαν ἐντροπὴν αὐτῷ ἀπονέμειν, καθὼς ἔγνων καὶ τοὺς ἁγίους πρεσβυτέρους, οὐ προσειληφότας τὴν φαινομένην νεωτερικὴν τάξιν ἀλλ᾽ ὡς φρονίμους ἐν Θεῷ συγχωροῦντας αὐτῷ,* quæ latinè ita ſeſe habent: *ſed & vos decet non familiarius ac ſuperbè uti ætate Epiſcopi ſed ſecundum virtutem Dei Patris omnem impertiri illi reverentiam, non reſpicientes ad apparentem* juvenilem ordinationem *ſed ut prudentes in Deo cedentes ipſi.* Scilicet ſi per *νεωτερικὴν τάξιν* non juvenilem ſed novam conſtitutionem, quâ demum Epiſcopatûs ſupereminentia fuerit introducta, intellexeris, epocham natæ dignitatis & hierarchiæ Epiſcopalis jam habebimus. Et ita quidem Ignatiana hæc nos olim interpretati fuimus in libello Gallico: *la verité de la religion Proteſtante* p. 200. 201. Primus, qui hoc argumentum contra Epiſcopales adhibuit, fuit LUDOVICUS CAPELLUS in Salmurienſibus de Epiſcopi & Presbyteri diſcrimine theſibus. Sed reſpondit JO. PEARSONIUS in præfatione vindiciarum S. Ignatii, qui & telum hoc à JO. DALLÆO neglectum eſſe obſervat & SALMASIUM, qui idem vibrare nullus dubitavit, depectit, atque omninò oſtendit, vocem *νεωτερικὴ juvenilem* ætatem epiſcopi denotare, uti 2. Tim. II. 22. *νεωτερικαὶ ἐπιθυμίαι juveniles voluptates* ſunt, quas tamen per *novarum rerum cupiditates* ſed obtorto collo verbis raptis SALMASIUS vertere mallet. Scilicet idem illud hîc Ignatius dictum vult, quod 1. Tim. IV. 12. extat: *μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω,* uti rectè ad h. l. PEARSONIUS idem in editione epiſtolarum Ignatii Smithianâ p. 42. notat. Hinc rectè TH. SMITH in ſcholio ad hæc verba p. 78. *Senſus hic mihi quidem verus eſſe videtur, quem attigit interpolator οὐ πρὸς τὴν φαινομένην ἀφορῶντες νεότητα. Ad ætatem enim Damæ, cum planè juvenis eſſet, quod ex vultu ipſius cuivis maniſeſtè* apparebat, *verba iſta φαινομένην νεωτρικὴν referri debent.*

Non tamen prorſus abnuerim, tempus nuperæ recentisque ordinationis *hic quoque poſſe intelligi.* Ordinem *verò apud veterem interpretem pro* ordinationem *poni tralatitium eſt.* Hactenus SMITHUS. Poſt Ignatium memorare & Tertullianum convenit, qui non ſolùm ſucceſſionem Epiſcoporum urget, ſed etiam Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos à ſe invicem diſtinguit. Vide librum de præſcriptionibus adv. hæreticos C. 41. & de baptiſmo C. 17. Eadem diſtinctio & apud Cyprianum occurrit atque apud alios ferè omnes Eccleſiæ Patres, qui ſequuntur. In Cypriano hoc vel maximè notandum, quod legem ordinationis in Epiſcopi conſtitutione urgeat, de unitate Eccleſiæ f. 111.

(c) Scilicet & ex ſeculo ſecundo effata adferri pro æqualitate Epiſcoporum & Presbyterorum poſſunt. *Seniores* ſive *Presbyteri* apud Hermam in Paſtore L. 1. Viſ. 3. ſub finem *Eccleſia præſunt* memoranturque ita, ut nulla *Epiſcopi* mentio injiciatur. Idem Hermas L. 3. Sim. 9. §. 27. Epiſcopos præſides Eccleſiarum nuncupat. Ex quo conſpicere eſt, apud ipſum Epiſcopos & Presbyteros unum idemque fuiſſe. Clemens 1. Cor. §. 1. & 21. *ἡγεμένες* à Presbyteris videtur diſtinguere. Idem l. c. §. 42. de Apoſtolis: *κατὰ χώρας ἔν καὶ πόλεις κηρύσσοντες καθίςανον τὰς ἀπαρχὰς αὐτῶν δοκιμάσαντες τῷ πνεύματι εἰς ἐπισκόπες καὶ διακόνες τῶν μελλόντων πιςέυειν. Prædicantes igitur per regiones & urbes primitias earum ſpiritu cùm probâſſent, in Epiſcopos & diaconos eorum, qui crediturì erant, conſtituerunt.* Ex quo pateſcere videtur, Epiſcopos & Presbyteros apud Clementem eoſdem eſſe. Id quod & ex §. 44. liquere videtur, ubi Epiſcopi & Presbyteri voces ſecum invicem commutantur. Nec §. 54. peculiaris quidam Epiſcopus memoratur, ubi *ovile cum conſtitutis Presbyteris* nominatur. Denique §. 57. unicum id commendatur, *Presbyteris ut ſubditi ſint* Corinthii. Atque ita profectò & Polycarpus in epiſtolâ ad Philippenſes §. 5. ait: oportet ſubjici *Presbyteris & diaconis tanquàm Deo & Chriſto*, non nominato Epiſcopo. Juſtinus M. ſub finem Apol. 2. lectorem à præpoſito diſtinguit & dein diaconorum ſaltem mentionem injicit. Irenæus, etſi Epiſcoporum ordinem in Eccleſiâ Romanâ recenſeat, tamen ab Epiſcopis Presbyteros haud diſtinguit. Jam enim L. 1. contra hær. C. 10. §. 2. memorat *ἐκτὸς προεςῶτας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις.* Idem L. 4. C. 26. §. 2. ſqq. & L. 5. C. 20. §. 1. 2. itidemque in fragmentis apud Euſebium Hiſt. Eccl. L. 5. C. 20. & 24. & Niceph. Hiſt. Eccl.

L. 4.

L. 4. C. 30. & 39. quæ in editione RENATI MASSUETI f. 339. ſqq. habentur, epiſcopos presbyteroſque ita miſcet, ut nullum planè hic diſcrimen, quod mireris, appareat. Tertullianus etſi epiſcopum ſubinde, Presbyteros, Diaconos & lectores nominet ſucceſſionemque Epiſcopalem de præſcript. hær. C. 32. plurimùm urgeat, tamen Apolog. C. 39. ait: *præſident probati quique ſeniores.* Addi poteſt Origines contra Celſ. L. 3. p. 129. ubi οἱ βουλευταὶ καὶ οἱ ἄρχοντες ἐκκλησίας Θεοῦ memorantur. Tacemus alia.

(d) Juſtinus M. ſub finem Apol. II. memorat τὸν ἀναγινώσκοντα, & Cyprianus *lectorem* Optatum nominat, qui & ſimul *doctor audientium* fuit. Epiſt. 29. ordinis Felliani, 24. Pameliani. Quinam audientes fuerint, poſtea dicetur.

(e) Hypodiaconum idem eundem Optatum dicit, qui & lectorem Saturum ſe feciſſe memorat. l. c. Adde ep. 8. & 9. Sic & Presbyteros doctores, de quibus diſſ. X. Cyprianicam DODWELLUS ſcripſit, hâc ipſâ epiſtolâ Cyprianus refert. Aſt forſan hæc Eccleſiæ Africanæ ſaltem adſcribenda quis dixerit, niſi Cornelius Epiſc. Rom. in epiſt. ad Fabium, Epiſcopum Antiochenum jam memoraret Presbyteros, Diaconos, ſubdiaconos, acoluthos, exorciſtas, lectores & oſtiarios. Vide Euſebii Hiſt. Eccl. L. 6. C. 43. f. 244. Sed locum in mendo cubare animadvertit J. G. DORSCHEUS, Theologus eruditiſſimus, quod refert G. ARNOLDUS in der abbildung der erſten Chriſten L. 2. C. 11. Acoluthos tamen & memorat Cyprianus, uti eſt apud S. BASNAGIUM ann. pol. Eccl. ad A. 233. §. 6. 7. imo & exorciſtas, uti habet FRID. SPANHEM. opp. T. 1. f. 741. Vide loca Cypriani ep. 7. Felli, Pamelii 36. itemque ep. 75.

(f) Ut taceamus dicta V. T. ubi miniſtri Eccleſiæ N. T. ſubinde cum Sacerdotibus & levitis componuntur Jeſ. LXVI. 21. Malach. III. 4. Pſalm. CXXXII. 16. notum eſt, in libris N. T. omnes fideles cum veteris Teſtamenti Sacerdotibus & templo conferri 1. Cor. III. 16. VI. 19. 2. Cor. VI. 16. Eph. II. 21. III. 17. 1. Pet. II. 5. 9. Ebr. III. 9. Apoc. I. 6. V. 10. Adde Rom. XII. 1. Peculiari tamen ratione & ſacerdotium ſibi Paulus arrogat, quòd nempe Gentiles Deo per Evangelium offerat, id quod per converſionem eorundem contigit. Rom. XV. 16. Unde & loquendi ſaltem modus quidam hic eſt, quo hîc Apoſtolus utitur. Idem ſed exſtantiore quâdam ratione dein adhibitus legitur à Clemente Romano in 1. Cor. §. 40. Verba ſunt; *Cuncta ordine debemus facere, quæ nos Dominus juſſit peragere. Statutis temporibus oblationes & officia perfi-*

Digitized by Google

perſici neque temerè vel inordinatè fieri præcepit ſed præfinitis temporibus & horis. Ubi etiam & à quibus celebrari vult, ipſe excelſiſſimâ ſuâ voluntate definivit: ut purè & ſanctè omnia facta in beneplacito accepta eſſent voluntati ejus. Qui ergò aſſignatis temporibus oblationes ſuas faciunt, accepti & beati ſunt: nam, qui ſequuntur leges Domini, non aberrant. Summo quippe Sacerdoti ſua munia tributa ſunt & ſacerdotibus locus proprius aſſignatus eſt & Levitis ſua miniſteria incumbunt. Homo laicus præceptis laicis conſtringitur. Mira certè ſunt, quæ hîc Clemens Romanus ponit, à Clemente Alex. & in conſtitutionibus Apoſtolicis repetita. In unum confluunt multa, quæ concoqui ſatis haud poſſunt. I. *Dominum juſſiſſe oblationes perficere.* II. *determinaſſe & eundem oblationum tempus.* III. itidemque *perſonas offerentes* & IV. *locum oblationum peragendarum.* Denique V. diſtinctio additur inter ſummum ſacerdotem, ſacerdotes & Levitas, à quibus omnibus laici ſecernuntur. Nec dicis gratiâ hæc omnia ponuntur ſed ad Novum Teſtamentū applicantur, ita ut videatur credidiſſe & perperam quidem credidiſſe Clemens vel quisquis hæc ſcripſit, (inter tot enim veterum pias fraudes, ſuppoſitiones & corruptiones facillimè ad ἱστορίαν hiſtoricam hîc quis provolaverit,) diſciplinæ Leviticæ rationes in novo fœdere haud abrogatas ſed mutandis ſaltem mutatis retentas ſervataſque fuiſſe. Quæ omnia ſi rhetorico & oratorio dicendi genere quis ita ſaltem inflectere vellet, tantiſper tolerari poſſent. Jam verò ex confuſione iſta oblatio veterum euchariſtica tùm laica tùm ſacerdotalis, utraque, ſi limites rebus ponas, innocens hactenus manavit, quæ tamen ſequioribus dein temporibus infauſto errore ſacrificium miſſaticum peperit. Scilicet ex fontibus ſacris conſtat, I. ſolum Chriſtum in N. T. ſummum Sacerdotem eſſe, id quod epiſtola ad Hebræos ſatis docet, II. in N. T. dierum & horarum diſtinctionem ſublatam eſſe, III. nullas heic oblationes externas à Chriſto aſſignatas eſſe. IV. diſcrimen inter Clericos & laicos, quod in V. T. obtinuit, in N. T. exſpiraſſe, ubi omnibus omninò fidelibus ſacerdotium competit. Nec tamen eam nos in ſententiam delabimur, ac ſi Eccleſiæ N. T. diſciplina cum templi Judaici diſciplinâ planè comparari haud poſſet. Eadem quippe ratione hoc fieri poteſt, quâ Judæi diſciplinam Synagogicam cum diſciplinâ templi comparant. Vide CAMP. VITRINGAM de ſyn. vet. in proleg. C. 4. p. 27. ſqq. De oblatio-

Digitized by Google

oblationibus illis externis, quas Clemens memorat & §. 44. repetit, monendum hoc eſt, eas nec eſſe ſolas illas ſpirituales oblationes, quas communiter jactitant, preceſque, nec ſacrificium corporis Chriſti repetitum, quod in Miſſa ſeſe peragere Romanenſes arbitrantur, ſed ESSE OBLATIONES illas PANIS ET VINI PRIMITIARUMQUE, quæ in Eccleſiâ vetere à fidelibus oblatæ (en oblationem laicam, quæ vocatur!) dein ab epiſcopo vel Presbyteris (en ſacerdotalem!) precibus fuſis ſive ad Euchariſtiæ uſum ſive in genere benedictæ fuere. Totam rem enucleavimus tùm in notis ad Irenæi fragmentum ſecundum adjectiſque de oblatione & conſecratione veterum Euchariſticâ diſſertationibus, Hagæ Comitis A. 1715. impreſſis, tùm in diſſertatione apologeticâ contra SCIPIONEM MAFFEJUM, Virum illuſtrem, quam deinde parti ſecundæ primitiarum Tubingenſium inſeruimus. Ignatius in epiſt. interpol. ad Smyrnæos §. 8. *Non licet ſine epiſcopo neque baptizare neque offerre, neque ſacrificium immolare, neque convivium* ſc. dominicum *celebrare.* At in epiſtolâ, quæ pro genuinâ venditur, ſaltem hæc habentur: οὐκ ἐξόν ἐστι χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου οὔτε βαπτίζειν οὔτε ἀγάπην ποιεῖν. *Non licet ſine epiſcopo vel baptizare vel agapen facere.* Quæ utique melius ſe habent, eapropter ſcilicet conſtituta, quod ſapiente nullo res dirigente confuſio ſine dubio in Eccleſiâ Smyrnenſi ſuborta fuerat. Juſtinus M. oblationes repetit ſed omnibus eas fidelibus applicat, prout & fidelium omnium generale quoddam ſacerdotium eſſe idem ait in dialogo cum Tryphone Judæo f. 344. ubi: ἀρχιερατικὸν τὸ ἀληθινὸν γένος ἐσμὲν τοῦ Θεοῦ. Adderem heic Irenæum adv. hær. L. 4 C. 8. §. 3. ubi in verſione vetere: *Omnes enim juſti ſacerdotalem habent ordinem*, niſi verba Græca apud Jo. Damaſcenum & Ant. Meliſſam ita haberent: πᾶς βασιλεὺς δίκαιος ἱερατικὴν ἔχει τάξιν, etſi & ſic ſacerdotium Clericatu latius reddatur, nèc nos morentur ea, quæ REN. MASSUETUS, Monachus Benedictinus Pariſienſis è Congr. S. Mauri, nobis, dum viveret, amiciſſimus in diſſ. 3. in Irenæum f. CLI. CLII. contra JO. ERN. GRABIUM hìc poſuit. Jam & diſtinctionem inter Clericos & laicos Tertulliani tempore obtinuiſſe ex ejuſdem libro de præſcript. hæret. C. 41. patet. Adde de baptiſmo C. 17. ubi & *Epiſcopus ſummus Sacerdos* dicitur, & exhortationem ad caſtitatem C. 7. ubi habetur diſtinctio inter *Sacerdotes & laicos*, quam tamen ita inflectit Tertullianus, ut ajat, *ubi eccleſiaſtici*

Digitized by Google

ſiaſtici ordinis non ſit conſeſſus, ſacerdotis jus & diſciplinam quemvis habere. Cyprianus jura Sacerdotum V. T. in miniſtros Eccleſiæ N. T. quos eodem nomine donat, paſſim transfert, bonâ quidem intentione, quis enim pietatem Viri ex ſcriptis ipſius plurimùm effulgentem haud exoſculetur? ſed perverſâ rerum applicatione, quæ dein in maximum directionis eccleſiaſticæ abuſum ceſſit. Idem & altare & oblationes, vicarias etiam illas, in epiſtolis ſuis haud uno loco memorat. Clericos autem & laicos datâ operâ is ipſe etiam diſtinguit, obtinuitque dein iſta diſtinctio ab illius temporibus uſque ad noſtrum hoc ævum. Repetamus hanc in rem noſtram mentem, quam jam effati ſumus. Si per clericos doctores Eccleſiæ & per laicos auditores ſaltem intelligantur, tranſeat hoc tantiſper. In terminis ſimus faciles. At ſi res ita computetur, ut credatur clericis certus quidam ſanctitatis character adſperſus, qui in ſubjecto clericali tanquam dignitas quædam atque ἐξοχὴ ſacra effulgeat atque dein laicos, qui nominantur, ad ignobiliorem in eccleſiâ gradum detrudat ipſisque ſolam obſequii & ſubmiſſionis gloriam relinquat, primus egomet, Theologus licet, fuerim, qui ſublato lapide, hoc quicquid eſt monſtri contundam, donec è terrâ viventium deleatur. Spectrum ejusmodi in ſcholis ſacris haud tolerandum ſed adhibito eo, quo par eſt, exorciſmo auditoriis Eccleſiisque noſtris exigendum eſt. Nobilitatem dignitatemque ſacram nonniſi chariſmata ſanctiora majorque rerum divinarum cognitio & experientia, denique major in ſanctitate Chriſtianâ vitaque ſpirituali gradus adaugent. His ſi careat Clericus, ſi careat Eccleſiæ Doctor, laico ſanctiore infinities eſt ignobilior. Hîc enim pretium affectionis humanæ haud valet, ſed pretium internum, quod Deus rebus ponit. Egregius hanc in rem habetur locus apud Clem. Al. L. 6. Strom. f. 667. cui omninò calculum adjicimus. *Licet ergò nunc eis quoque, qui ſe in dominicis exercuere mandatis & perfectè vixere convenienter Evangelio, perfectè & gnosticè ubi vixerint, in ſelectum numerum Apoſtolorum adſcribi. Hic reverâ eſt Presbyter Eccleſiæ & Diaconus verus voluntatis divinæ, ſi facit & docet ea, quæ ſunt Domini, non qui ab hominibus per impoſitionem manuum ordinatus aut qui propterea, quia Presbyter, juſtus æſtimatus eſt, ſed qui propterea, quia juſtus eſt, ad Presbyterium electus eſt. Atque licet hic in terris non honoratus fuerit primâ ſede, ſedebit in viginti quatuor thronis populum judicans, ut dicit Johannes in Apocalypſi.*

Nec

Digitized by Google

Nec eſt, quod negligamus hîc hiſtoriam illam converſæ per Frumentum Indiæ, mercatoribus Romanis Chriſtianis iisque nullâ manuum impoſitione vel clericali charactere hactenus ornatis ſacra facientibus. Vide Ruffinum Hiſt. Eccl. L. 1. C. 9. Theodoretum Hiſt. Eccles. L. 1. C. 23. & Socrat. Hiſt. Eccl. L. 1. C. 19. Etſi enim diluere illa conatus fuerit & PETAVIUS in diatribâ de poteſtate conſecrandi & ſacrificandi Sacerdotibus à DEO conceſſâ deque communione uſurpandâ C. 3. itemque HENR. DODWELLUS in diſſ. de jure laicorum ſacerdotali ex ſententia Tertulliani aliorumque veterum adv. anonymum diſſertatorem de cœnæ adminiſtratione, ubi paſtores non ſunt C. 4. p. 272. ſqq. facilis tamen ubique eſt reſponſio. Vide poſt alios P. J. SKLERANDRI hiſtoriam antiquitatum Eccleſ. p. 125. ſqq. Quæ dum ponimus, non poſſumus non, ubi calamus jam in hoc argumento enarrando currit, benevolum lectorem paucis monere, magnam olim litem de jure laicorum ſacerdotali ex occaſione verborum Tertulliani de exhortatione caſtitatis C. 7. inter Viros ſummos, RIGALTIUM & ALBASPINÆUM itemque GROTIUM, PETAVIUM SALMASIUMque, qui larvam WALONIS MESSALINI ſumſit, agitatam fuiſſe, jurgio huic dein ſeſe admiſcentibus ANDREA RIVETO, JO. CLOPPENBURGIO, GEORGIO AMBIANO & denique HENRICO DODWELLO, qui rerum hîc geſtarum recenſionem ſatis luculentam nobis dedit in præfatione collectioni diſſertationum Grotii, Petavii & Cloppenburgii hanc in rem dudum editarum, queis & ipſe amplam ſatis diſſertationem de jure laicorum ſacerdotali jam à nobis citatam Londini A. 1685. adfudit. Prima pugna exarſit inter NIC. RIGALTIUM, Romanenſem quidem illum ſed Reformatis principiis ſubinde inhiantem, qui A. 1628. Tertullianum è codice MS. Agobardi emendaverat & obſerv. 19. jus laicorum ſacerdotale abſentibus prorſus paſtoribus ex Tertulliano plurimùm evexerat, & GABRIELEM ALBASPINÆUM, Epiſcopum Aurelianenſem, qui in libro Gallico de Euchariſtiâ RIGALTIUM depexum dedit, unde lis poſtmodum ad Pontificem delata mox morte ALBASPINÆI, quæ A. 1630. contigit, finita fuit. RIGALTII ſententiam in diſſ. de cœnæ adminiſtratione, ubi Paſtores non ſunt, & an ſemper communicandum ſit per ſymbola, A. 1638.* defendit HUGO GROTIUS, cui ſequente

P 2 anno

* Habentur & diſſertationes hæ in H. GROTII operibus theologicis Amſtel. A. 1679. editis n. 14. 15. f. 507. ſqq. Verſio verò earundem Anglica extat in a defence of the rights of the Chriſtian Church London 1709. P. 2. ubi p. 177. ſqq. videre eſt two tracts of H. Grotius on thoſe queſtions: 1. *Whether the ſacrament of the Lord's ſupper*

anno reſpondit DIONYSIUS PETAVIUS è Soc. Jeſu, qui vocem *offerre*, quæ apud Tertullianum exſtat & laicis in caſu neceſſitatis adſignatur, miro ſenſu ſaltem pro *diſtribuere* ſumendam baptiſmique adminiſtrationem laicis in eodem neceſſitatis caſu permiſſam eſſe dictitavit in citatâ diatribâ, quæ & ſeparatim primùm & dein in collectione Dodwelliana cuſa & poſtremum operi de theologicis dogmatibus T. 4. edit. Amſtelod. f. 203. ſqq. affuſa conſpicitur. At RIGALTIANAM GROTIANAMque ſententiam denuò in ſcenam reduxiſſe WALONEM MESSALINUM ſive CLAUDIUM SALMASIUM in diſſ. 1. de epiſcopis & Presbyteris autor eſt DODWELLUS, qui etſi in eo non erret, quod putat, SALMASIUM GROTII ſententiam tenuiſſe, tunc tamen lectorem fallit, quòd SALMASIUM tanquam Scriptorem, qui datâ operâ GROTII ſententiam in ſcenam heic reduxerit, allegat. Quæ enim apud MESSALINUM C. 5. p. 384. ſqq. habentur, inſperſa ſaltem ſunt. GROTIO verò ſeſe oppoſuere, uti ex Romanenſibus G. AMBIANUS in ſuis ad Tertullianum adnotationibus, quem plurimi ſecuti ſunt, ita ex Reformatis RIVETUS in apol. n. 45. & CLOPPENBURGIUS in diſſ. ſe. IV. quæ tùm à DODWELLO in collectione iſtâ edita, tùm operum Cloppenburgianorum T. 1. p. 592. ſqq. inſerta eſt, ubi vero ſaltem poſterior diſſertationis Grotianæ pars: *num ſemper communicandum ſit per ſymbola?* diluitur. DODWELLI, qui omnia ferè iſta in unum faſciculum flavit, diſſertationem jam nominavimus. At verò mirum eſt, tantopere eum verba Tertulliani hic torſiſſe, ut diceret, iis ſolùm laicis poteſtatem tingendi & offerendi conceſſiſſe Tertullianum, qui Prophetæ exſtiterint. Vide C. 3. §. 21. ſqq. p. 243. ſqq. Jam totam hanc controverſiam varii ſunt Autores, qui poſt DODWELLUM recenſeant. RICH. SIMON in lettres choiſies, quæ Amſtel. A. 1700. 12. prodiere, lettre 3. p. 11. 12. hæc nobis ſingularia dat: *un de mes amis, qui ſait le fin de cette diſpute, prétend, que l' Evêque* (de l' Aubeſpine) *ne fit tout ce grand bruit* (contre Rigaut) *que dans la vûe d' être nommé au Cardinalat.* Addit poſtea de GROTIO: *Pour ce qui eſt de Grotius, il a outré ſon ſujet. Il avoit d' étranges opinions la deſſus: on m' a aſſuré, qu' il béniſſoit tous les jours le pain à table & qu' il prétendoit donner l' Euchariſtie à ceux qui étoient avec luy. C' étoit, diſoit il, communier à l' Apo-*

may be adminiſtred, vvhere there are no Paſtors? 2. vvhether it be neceſſary at all times to communicate vvhit the ſymbols?

Digitized by Google

l' Apoſtolique, comme ſi les Apôtres avoient ſuivi en cela l' uſage des Juifs, parmi leſquels le Pére de famille ou le plus ancien de l' aſſemblée faiſoit la benediction. Vous voyés que c' eſt encherir de beaucoup ſur Tertullien *de la maniere qu' il eſt explique par* Rigaut.„ Et certum eſt, GROTIUM, ubi legatum olim Pariſiis egit, nec Romanenſium nec Reformatorum communioni ſeſe addixiſſe, utpote qui tunc religionibus conciliandis curas ſuas conſecravit. Vide DODWELLUM in præf. collectionis citatæ §. 6. SIMONEM ſequatur LUDOVICUS ELLIES DU PIN, Theologus Sorbonicus in Nouvelle Bibliotheque des Auteurs Eccleſiaſtiques T. 17. articulis *L' Aubeſpine* p. 143. *Petau* p. 214. ſqq. & *Rigault* p. 227. DUPINIO adjungendi veniunt TH. ITTIGIUS in ſcl. cap. Hiſt. Eccl. Sec. 2. C. 4. §. 12. ſqq. p. 251. ſqq. & celeberrimus BOEHMERUS in jure eccleſ. ant. diſſ. 4. de coitionibus Chriſtianorum ad capiendum cibum §. 24. p. 274. qui & deinde DODWELLI explicationem §. 25. p. 277. 278. refutat. Tacemus ea, quæ nos in diſſ. de conſecr. vet. Euch. §. 23. p. 490. ſqq. poſuimus, niſi quod, quæ dicere ibidem neglеximus, tantiſper hîc ſupplenda nobis videantur. Pertinet nempe & huc diſquiſitio illa: num diaconis liceat Eucharistiam conſecrare vel adminiſtrare. Quod poſterius attinet, nullum dubium eſt, quod nos hîc angat. In Conſt. Apoſt. L. 8. C. 12. Diaconi dicuntur ὑπηρετεῖσθαι τῷ τοῦ κυρίου σώματι & τῇ προσφορᾷ τῆς εὐχαριστίας σχολάζεσθαι. Cyprianus in libro de lapſis: *Calicem Diaconus offerre præſentibus cœpit.* Ambroſius de officiis L. 1. C. 41. ita loquentem refert Laurentium diaconum, cum Sixtus Papa ad Martyrium duceretur: *Quò progrederis ſine filio Pater, quò, Sacerdos ſancte, ſine diacono properas. Nunquam ſacrificium ſine miniſtro conferre conſueveras. Quid ergo in me diſplicuit Pater? numquid degenerem probâſti? Experire certe, utrum idoneum miniſtrum elegeris, CUI COMMISISTI DOMINICI SANGUINIS CONSECRATIONEM, cui conſummandorum conſortium ſacramentorum, huic tui ſanguinis conſortium negas?* Ait THEODORICUS RUINARTUS in actis Martyrum ſinceris f. 196. hunc locum, qui ita in Benedictinorum editione obſtetricantibus JACOBO DU FRISCH & NIC. NOURRIO datâ legitur, à ſuis beneficio codicum MSS. reſtitutum eſſe, obſervatque etiam, conſecrationem & diſpenſationem hîc unum idemque eſſe, id quod vel ex Auguſtino pateat, qui ſerm. 304. ſcribat, Laurentium

P 3 *ſacrum*

ſacrum Chriſti ſanguinem miniſtrâſſe, quod & in Miſſali Moſarabico exſtet. Adde edit. Ambroſii Benedict. T. 2. f. 55. ubi editio Romana contra Hoſpinianum tantiſper defenditur aliaque egregia adſperguntur. Diſtributionem quoque diaconis adſcribit Juſtinus M. Apol. 2. f. 97. Imò & Innocentius III. lib. 1. Myſt. Miſſæ C. 5. de *Diaconibus* ait, eos *Euchariſtiam offerre* ſive diſpenſare. Alibi in contraria omnia itur. Vide Concil. Nic. C. 18. Conc. Laod. C. 25. Hieron. adv. Lucifer Epiph. hær. 79. Fulbert. Carnot. hær. 36. & Cæſarium Heiſterbac. L. 5. de mirac. C. 19. ut alios plurimos autores ex veteribus taceamus. Quæ ſi quis noſſe avet, adeat præter notam illam eruditam Benedictinorum ad Ambroſium JO. HARDUINUM in embolo i. de poteſtate conſecrandi, quod & in operibus ſelectis invenitur, ubi probare Vir inſignis annititur, Diaconos nunquam poteſtatem conſecrandi habuiſſe & Tertullianum laicis nonniſi ſpirituale ſacerdotium adjudicâſſe, quod & obſervat L. E. DU PIN in libro citato T. 19. p. 108. Aſt quam quæſo in prolixitatem, dum enthuſiaſmo ſcribendi calamum commodamus, heic præter intentionem noſtram excurrimus? Quod reſtat, Autores de diſcrimine clericorum & laicorum congeſſit doctiſſimus FABRICIUS in Bibliogr. ant. C. 13. §. 1. p. 442. 443. ubi & obſervatur, celeberr. BOEHMERUM ob rejectam hanc diſtinctionem à Jeſuitis Pariſienſibus refutatum fuiſſe. Nos ad omnes iſtos Autores præter DODWELLUM ſupra notatum addimus Reverendiſſ. HOOPERUM in diſcurſu Anglico de jejunio P. 2. Rep. 1. C. 8. p. 291. ſqq. qui omninò conferendus iis eſt, qui ex aſſe hoc argumentum noſſe anhelant & G. ARNOLDUM in der abbildung der erſten Chriſten L. 2. C. 5. f. 195. ſqq.

(g) Directio cœtuum, uti vidimus, à veteribus mox epiſcopis, mox ſenioribus adſcribitur. Clemens Rom. 1. Cor. §. 57. jubet, Presbyteris ut ſubditi ſimus, etſi §. 44. ajat, Apoſtolos nonniſi conſentiente Eccleſiâ epiſcopos olim conſtituiſſe. Ignatius ita ad Magneſianos §. 6. *Hortor, ut hoc ſit veſtrum ſtudium, in Dei concordia omnia agere. Epiſcopo præſidente Dei loco, & Presbyteris loco ſenatûs Apoſtolici & Diaconis, quibus commiſſum eſt, miniſterium Jeſu Chriſti.* Alibi, uti vidimus, poteſtatem Epiſcopalem idem & valdè evehit. Vide eandem epiſt. ad Magnes. §. 13. In epiſtolâ ad Trallianos §. 2. 7. 13. is ipſe plebem & Epiſcopo & Presbyteris ſubjicit. Adde ep. ad Philad. §. 7. & ad Smyrnæos §. 8. ubi hæc verba inveniuntur: *Omnes Epiſcopum ſequimini, ut Jeſus Chriſtus Patrem, & Presbyterium, ut Apoſtolos*

Dia-

Diaconos autem reveremini ut Dei mandatum. Sine Epiſcopo nemo quidquam faciat eorum, quæ ad Eccleſiam ſpectant. Rata Euchariſtia habeatur illa, quæ ſub Epiſcopo fuerit, vel cui ipſe conceſſerit. Ubi comparuerit Epiſcopus, ibi & multitudo ſit: quemadmodum, ubi fuerit Chriſtus Jeſus, ibi Catholica eſt Eccleſia. Non licet ſine Epiſcopo neque baptizare, neque Agapen celebrare, ſed quodcunque ille probaverit, hoc Deo eſt beneplacitum, ut tutum ratumque ſit, quodcunque agitur. Nec tamen ita hæc omnia ſunt capienda, ac ſi Ignatius omnia plebis jura deſtructum iviſſet. Electionis enim jus plebi is vendicat in epiſtolâ ad Philadelphienſes §. 10. Adde ejusdem ep. ad Polyc. §. 7. Tertullianus in libro de fugâ in perſecutione C. 13. *Epiſcopi univerſi plebi mandare jejunia ſolent.* Idem de baptiſmo C. 17. *Dandi quidem jus habet ſummus Sacerdos, qui eſt Epiſcopus. Dehinc Presbyteri & Diaconi, non tamen ſine Epiſcopi autoritate propter Eccleſiæ honorem, quo ſalvo, ſalva pax eſt. Alioquin etiam laicis jus eſt*, & quæ ſequuntur. Pertinet huc quoque locus ille in exhortatione ad caſtitatem C. 7. *Differentiam inter ordinem & plebem conſtituit Eccleſiæ autoritas & honor per ordinis conſeſſum ſanctificatus, adeò, ubi eccleſiaſtici ordinis non eſt conſeſſus, & offers & tingis Sacerdos, qui es tibi ſolus.* In Cypriano denique & egregia planè aureaque hanc in rem & talia quoque, quæ πονηρῶ κείμματος eſſe videntur, inveneris. Ecce illa, à Cypriano in Concilio Carthaginenſi A. 256. de baptizandis hæreticis dicta: *Audiſtis, Collegæ dilectiſſimi, quid mihi Jubajanus, Coepiſcopus noſter ſcripſerit, conſulens mediocritatem noſtram de illicito & profano hæreticorum baptiſmo & quid ego ei reſcripſerim, cenſens ſcilicet, quòd ſemel atque iterum & ſæpe cenſuimus, hæreticos ad Eccleſiam venientes Eccleſiæ baptiſmo baptizari & ſanctificari oportere. Item lectæ ſunt vobis & aliæ Jubajani literæ, quibus pro ſuâ ſincerâ & religioſâ devotione ad epiſtolam noſtram reſcribens non tantùm conſenſit ſed etiam inſtructum ſe eſſe gratias egit. Supereſt, ut de hâc ipſâ re ſinguli, quid ſentiamus, proferamus, NEMINEM JUDICANTES AUT A JURE COMMUNIONIS ALIQUEM, SI DIVERSUM SENSERIT, AMOVENTES.* Aurea verba, quæ quis eſt qui haud exoſculetur? Sed pergit Vir eximius: *NEQUE ENIM QUISQUAM NOSTRUM EPISCOPUM SE EPISCOPUM* (quem titulum jam ſibi arrogare eo tempore incipiebant Romani Pontifices, uti videre eſt apud Tertullianum de pudicitiâ C. 1,) *CONSTITUIT, aut tyran-*

tyrannico errore ad obſequendi neceſſitatem Collegas ſuos adigit, quando habeat omnis Epiſcopus pro licentiâ libertatis & poteſtatis ſuæ arbitrium proprium, tamque judicari ab alio non poſſit, quam nec ipſe poteſt judicare. Sed exſpectemus univerſi judicium Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui unus & ſolus habet poteſtatem & præponendi nos in Eccleſia ſua GUBERNATIONE & de actu noſtro judicandi. Adde lib. de Unitate Eccleſiæ f. 108. editionis Bremenſis. Quàm verò vellem jam ego, ut omnes illi διοτρεφίζοντες, omnes illi hæretifices, qui in Eccleſiarum gremiis ſunt, irretortis oculis hoc Cypriani effatum jugiter adſpicerent ſtyloque adamantino ſuis id mentibus penitus inſcribi imprimique paterentur. Aſt aliam tibiam Cyprianus inflare videtur, ubi epiſt. 4. f. 9. ita infit: *Nec putent ſibi vitæ aut ſalutis conſtare rationem, ſi Epiſcopis & Sacerdotibus obtemperare noluerint, cum in Deuteronomio* (C. XVII. comm. 12.) *Dominus Deus dicat:* Et homo, quicunque fecerit in ſuperbiâ, ut non exaudiat Sacerdotem aut judicem, quicunque fuerit in diebus illis, morietur homo ille, & omnis populus cùm audierit, timebit, & non agent impiè etiam nunc. *Interfici Deus juſſit Sacerdotibus ſuis non obtemperantes, judicibus à ſe ad tempus conſtitutis non obedientes, ſed tunc quidem gladio occidebantur, quando adhuc & circumciſio carnalis manebat, nunc autem, quia circumciſio ſpiritalis eſſe apud fideles ſervos Dei cœpit, SPIRITALI GLADIO ſuperbi & contumaces necantur, DUM DE ECCLESIA EJICIUNTUR. Neque enim vivere foris poſſunt, cum domus Dei una ſit & nemini ſalus eſſe niſi in Eccleſiâ poſſit.* In meliorem tamen partem in ſequentibus ea Cyprianus noſter explicat, ubi ad Pomponium ita ſcribit: *Ergò ne indiſciplinati conſumantur & pereant, da operam,* frater chariſſime, *ut quantum potes, CONSILIIS ſalutaribus fraternitatem regas & ſingulis ad ſalutem ſuam conſulas. Arcta & anguſta eſt via, per quam gradimur ad vitam, ſed ſummus & magnus eſt fructus, cum pervenimus ad gloriam.* Scilicet ſola illa ejectio, quæ per modum CONSILII & per modum SECESSIONIS, quâ à ſcandaloſis hominibus Eccleſiam nosque abſtrahimus, fit, ſpiritualem genium refert. Nec alia tunc quoque in Eccleſiâ in uſu eſſe poterat, quæ ſub magiſtratu ethnico adhuc premebatur. Aſt, qui & alios Cypriani textus evolverit, haud inficiatus fuerit, ſi modò partium ſtudium ſepoſuerit, Cyprianum, optimum Virum, dum epiſcopatum cum ſacerdotio

dotio

Digitized by Google

dotio veteris Teſtamenti ſecurè nimis compoſuit, extra oleas pauliſper vagatum eſſe. Ita enim ille in epiſtolâ ad Cornelium, quæ eſt apud Fellum 59. apud Pamelium 55. poſt alia, quibus *Epiſcopatus vigor & Eccleſiæ gubernandæ ſublimis ac divina poteſtas* commendantur, f. 128. 129. *Quomodo poſſunt cenſuram Domini ultoris evadere, qui talia ingerunt non ſolum fratribus ſed & ſacerdotibus, quibus honor tantus de Dei dignatione conceditur, ut, quisquis Sacerdoti ejus & ad tempus hic judicanti non obtemperaret, ſtatim necaretur? ...... Cùm hæc tanta ac talia & multa alia exempla præcedant, quibus SACERDOTALIS AUCTORITAS & POTESTAS de divinâ dignatione firmatur; quales putas eſſe eos, qui Sacerdotum hoſtes & contra Eccleſiam Catholicam rebelles nec præmonentis Domini comminatione nec futuri judicii ultione terrentur? Neque enim aliunde hæreſes abortæ ſunt aut natæ ſunt ſchiſmata. quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur nec unus in Eccleſiâ ad tempus Sacerdos & ad tempus Judex vice Chriſti cogitatur. Cui ſi ſecundum magiſteria divina obtemperaret fraternitas univerſa, nemo adverſum Sacerdotum collegium quicquam moveret, nemo poſt divinum judicium, poſt populi ſuffragium, poſt coepiſcoporum conſenſum judicem ſe jam non Epiſcopi ſed Dei faceret: nemo diſſidio unitatis Chriſti Eccleſiam ſcinderet, nemo ſibi placens ac tumens ſeorſim foris hæreſin novam conderet, niſi ita eſt aliquis ſacrilegæ temeritatis ac perditæ mentis, ut putet, ſine Dei judicio fieri Sacerdotem.* Eosdem floſculos alibi quoque in Cyprianeis invenire eſt. Inſpice, ſi placet, lector, epiſtolam 3. ad Rogatianum f. 5. 6. & videbis ſemina dominii eccleſiaſtici eo tempore jam improvidè jacta, ubi nempe poteſtas ſacerdotalis veteris Teſtamanti ad miniſtros novi fœderis tracta fuit. Nec ſolum hoc argumentum eſt, quod pro jurisdictione & poteſtate eccleſiaſticâ Epiſcoporum adfert Cyprianus è ſacerdotali V. T. dignitate deſumtum, ſed & jus clavium & ſucceſſio Apoſtolica, ubi utique à Tertulliano Montaniſtâ is plurimùm abit, qui in libro de pudicitia C. 21. poteſtatem ſolvendi & alligandi perſonaliter Petro non Eccleſiæ collatam & à Petro imbutam clavem eſſe ait. Nolumus adferre, quæ præſtantiſſimus BOEHMERUS in jure eccleſ. ant. Diſſ. 3. p. 210. ſqq. plenis manibus lectori hîc enucleanda atque deguſtanda præbet, ubi ſane & ambitionem Epiſcoporum ſenſim ſenſimque ingruentem cauſam jurisdictionis arrogatæ & hanc ipſam decretis ſynodalibus jam illis ipſis temporibus exercitam fuiſſe oſtendit. Nihilominus

Q

Digitized by Google

nus haud diſſimulandum hic venit, jurisdictionem ſacram non Epiſcopis ſolis, plebe inconſultâ, competiiſſe. Id quod ſæpius Cyprianus teſtatum facit. Ita ſcilicet is epiſt. 4. ad Pomponium, f. 7. 8. *Primo igitur loco, frater cariſſime, & præpoſitis & plebi nihil aliud elaborandum eſt, quam ut, qui Deum timemus, cum omni obſervatione diſciplinæ divina præcepta teneamus nec patiamur errare fratres noſtros & pro arbitrio & rictu ſuo vivere ſed ad vitam ſingulis fideliter conſulamus.* Explicatius idem epiſt. 30. f. 58. 59. Verba hæc ſunt: *Nondum eſt Epiſcopus propter rerum & temporum difficultates conſtitutus, qui iſta omnia moderetur, & eorum, qui lapſi ſunt, poſſit cum auctoritate & conſilio habere rationem. Quanquam nobis in tam ingenti negotio placeat, quod & tu ipſe tractâſti prius, Eccleſiæ pacem ſuſtinendam, deinde, ſic collatione conſiliorum cum Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, confeſſoribus, PARITER & STANTIBUS LAICIS* (hæc verba velim probè ut conſiderent, Clero qui omnia adjudicant) *factâ lapſorum tractare rationem.* & quæ ſequuntur. Nec abludunt Moyſes & Maximus Presbyteri & Nicoſtratus itemque Rufinus, Diaconi & cæteri Confeſſores in literis ad Cyprianum datis, quæ in Cyprianicis Fellianis num. 31. conſpiciuntur, ubi hæc legas: *Animadvertimus enim, te congruente cenſurâ & eos dignè objurgaſſe, qui immemores delictorum ſuorum pacem à Presbyteris per abſentiam tuam feſtinata & præcipiti cupiditate extorſiſſent, & illos, qui ſine reſpectu Evangelii ſanctum Domini canibus & margaritas porcis profanâ facilitate donâſſent: cum grande delictum & per totum penè orbem incredibili vaſtatione graſſatum non oporteat niſi, ut ipſe ſcribis, cautè moderatèque tractari, conſultis omnibus Epiſcopis Presbyteris, Diaconibus,* (hæc verò alapa Priſciano ſemper in operibus Cypriani infligitur,) *Confeſſoribus & ipſis ſtantibus Laicis, ut in tuis literis & ipſe teſtaris, ne dum volumus importune ruinis ſubvenire, alias majores ruinas videamur parare.* Addi debet epiſt. 49. f. 93. Quin ait Cyprianus ep. 14. f. 33. *ſe à primordio Epiſcopatûs ſui ſtatuiſſe, NIHIL SINE CONSILIO* Presbyterorum & Diaconorum. *& SINE CONSENSU PLEBIS ſuâ privatim ſententiâ gerere.* Adjice ep. 15. f. 35. Quid quòd tanta eo tempore fuere plebis jura, ut ad conſtitutionem epiſcopi ſuffragia ejus requirerentur; Vide Cypriani epiſt. 55. f. 104. ubi: *Factus eſt autem Cornelius Epiſcopus de Dei & Chriſti ejus judicio & de clericorum penè omnium teſtimonio, de plebis, quæ tunc affuit, ſuffragio & de ſacer-*

dotum

dotum antiquorum & bonorum Virorum collegio, cum nemo ante ſe factus eſſet, cum Fabiani locus, id eſt, cùm locus Petri & gradus cathedræ Sacerdotalis vacaret. Nec negligendus hîc venit locus, qui ep. 19. f. 42. exſtat. *Hoc enim & verecundiæ & diſciplinæ & vitæ ipſi omnium noſtrûm convenit, ut præpoſiti cum clero convenientes, præſente & ſtantium plebe, quibus & ipſis pro fide & timore ſuo honos habendus eſt, diſponere omnia conſilii communis religione poſſimus.* Denique & adferenda hîc Eccleſiæ illa definitio, egregia planè, quam Cyprianus ponit, Epiſt. 33. apud Pamel. 27. Initium ejus ita habet: Cyprianus lapſis: *Dominus noſter, cujus præcepta metuere & obſervare debemus, Epiſcopi honorem & Eccleſiæ ſuæ rationem diſponens in Evangelio loquitur & dicit Petro:* Ego tibi dico, quia tu es Petrus . . . ſoluta in cœlis. „ *Inde per temporum & ſucceſſionum vices Epiſcoporum ordinatio & eccleſiæ ratio decurrit, ut Eccleſia ſuper Epiſcopos conſtituatur: & omnis actus Eccleſiæ per eosdem præpoſitos gubernetur. Cùm hoc itaque DIVINA LEGE fundatum ſit, miror, quosdam audaci temeritate ſic mihi ſcribere voluiſſe, ut Eccleſiæ nomine literas facerent, quando Eccleſia in Epiſcopo & Clero ET IN OMNIBUS STANTIBUS ſit conſtituta.* Quem locum eapropter totum poſuimus, ut tota mens Cypriani nobis conſtet, qui quidem ſacerdotii vigorem & poteſtatem plurimùm & terminis, qui hùc haud pertinent, adhibitis evehit, nec tamen PLEBIS CHRISTIANÆ JURA ullâ ratione jugulat. Nec valent profectò hîc HENR. DODWELLI ſomnia, quæ egregiè difflavit ſolidèque diluit nobiliſſimus, quem ſæpius citamus atque noſtras ſubinde in partes vocare amamus, BOEHMERUS in jure eccleſ. ant. diſſ. 3. §. 64. p. 200. ſqq. qui & egregium iſtum locum in epiſt. 67. ordinis Felliani 68. f. 171. edit. Brem. exſtantem in medium profert, ubi ita Cyprianus cum ſuis ad Legionenſes, Aſturicenſes & Emeritanos Chriſtianos ſcribit: *Propter quod plebs obſequens præceptis dominicis & Deum metuens à peccatore præpoſito ſeparare ſe debet nec ſe ad ſacrilegi ſacerdotis ſacrificia miſcere; quando ipſa maximè habeat poteſtatem vel eligendi dignos Sacerdotes vel indignos recuſandi.* Addit idem Vir clariſſimus epiſt. 68. f. 177. ubi Cyprianus Stephano fratri ita ſcribit: *Dirigantur in provinciam & ad plebem Arelate conſiſtentem à te literæ, quibus abſtento Marciano alius in locum ejus ſubſtituatur & grex Chriſti, qui in hodiernum ab illo diſſipatus & vulneratus contemnitur, colligatur.* Quæ etſi ita ponantur, Cyprianus tamen in rebus ejusmodi

 ordi-

Digitized by Google

ordinandis præcipuam Epiſcopo poteſtatem ſemper reſervat. *Cui rei*, inquit ibidem, *noſtrum eſt conſulere & ſubvenire, frater cariſſime, qui divinam clementiam cogitantes & gubernandæ Eccleſiæ libram tenentes ſic cenſuram vigoris peccatoribus exhibemus, ut tamen lapſis erigendis & curandis vulneratis bonitatis & miſericordiæ divinæ medicinam non denegemus.* & quæ ſequuntur. Claudamus rivos effato Cyprianeo, quod exſtat epiſt. 67. Fellianâ, Pamelianâ 68. f. 172. *Coram omni Synagogâ jubet Deus conſtitui Sacerdotem, id eſt, inſtruit & oſtendit, ordinationes ſacerdotales, non niſi ſub populi aſſiſtentis conſcientia fieri oportere, ut plebe præſente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur & ſit ordinatio juſta & legitima: quæ omnium ſuffragio & judicio fuerit examinata. Quod poſtea ſecundum divina magiſteria obſervatur in Actis Apoſtolorum, quando de ordinando in locum Judæ Apoſtolo Petrus ad plebem loquitur.* Surrexit, *inquit*, Petrus in medio diſcentium, fuit autem turba in uno. *Nec hoc in Epiſcoporum tantùm & Sacerdotum ſed & in Diaconorum ordinationibus obſervaſſe Apoſtolos animadvertimus, de quo & ipſo in actis eorum ſcriptum eſt.* Et convocaverunt, *inquit*, illi duodecim totam plebem diſcipulorum & dixerunt eis. *Quod utique idcircò tam diligenter & cautè convocatâ plebe tota gerebatur, ne quis ad altaris miniſterium vel ad ſacerdotalem locum indignus obreperet. Ordinari enim nonnunquam indignos non ſecundum Dei voluntatem ſed ſecundum humanam præſumptionem & hæc Deo diſplicere, quæ non veniant ex legitimâ & juſtâ ordinatione, Deus ipſe manifeſtat per Oſee Prophetam, dicens:* ſibimet ipſis conſtituerunt Regem & non per me. *Propter quod diligenter de traditione divinâ & Apoſtolicâ obſervatione ſervandum eſt & tenendum, quod apud nos quoque & ferè per provincias univerſas tenetur, ut ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem, cui præpoſitus ordinatur, Epiſcopi ejuſdem provinciæ proximi quique conveniant, & Epiſcopus deligatur plebe præſente, quæ ſingulorum vitam pleniſſime novit & uniuſcujuſque actum de ejus converſatione perſpexit. Quod & apud vos factum videmus in Sabini Collegæ noſtri ordinatione, ut de univerſæ fraternitatis ſuffragio & de Epiſcoporum, qui in præſentia convenerant, quique de eo ad vos literas fecerant, judicio Epiſcopatus ei deferretur & manus ei in locum Baſilidis imponerentur. Nec reſcindere ordinationem jure perfectam poteſt, quod Baſilides poſt crimina ſua detecta & conſcientiam*

Digitized by Google

tiam etiam propria confeſſione nudatam Romam pergens Stephanum Collegam noſtrum longè poſitum & geſtæ rei ac tacitæ veritatis ignarum fefellit, ut exambiret reponi ſe injuſtè in Epiſcopatum, de quo fuerat juſtè depoſitus. Hactenus Cyprianus, cujus hæc verba & rationem conſtituendi ordinandique epiſcopos, apud veteres quæ olim obtinuit, egregiè heic declarant, digniſſima ſanè, quæ tota nullaque ſui parte mutilata hùc poſuerimus.

(b) Et verò ſupra jam DODWELLI ſententiam retulimus, quâ Vir præſtantiſſimus Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, poſt Epheſinæ primatum vendicavit, non inepto adeò inſtituto. Vide & ipſius diſſ. de jure laicorum ſacerdot. C. 3. §. 13. p. 210. Irenæus tamen Romanæ Eccleſiæ potiores heic partes adſcribere videtur L. 3. adv. hær. C. 3. §. 2. ubi hæc habentur: *Quoniam valdè longum eſt, in hoc tali volumine omnium Eccleſiarum enumerare ſucceſſiones, maximæ & antiquiſſimæ & omnibus cognitæ à glorioſiſſimis Petro & Paulo Romæ fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ, eam, quam habet ab Apoſtolis, traditionem & annunciatam hominibus fidem per ſucceſſiones Epiſcoporum pervenientem uſque ad nos indicantes confundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per ſibi placentia vel vanamgloriam vel per cæcitatem & malam ſententiam, præter quam oportet, colligunt. Ad hanc enim Eccleſiam PROPTER POTIOREM PRINCIPALITATEM neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam, hoc eſt eos, qui ſunt undique fideles, in quâ ſemper ab his, qui ſunt undique, conſervata eſt ea, quæ eſt ab Apoſtolis, traditio.* Haud dici poteſt, quantopere dicto huic Irenæi innitantur Romanenſes quicunque. Et conferri ſanè hîc velim RENATUM MASSUETUM in diſſ. III. præviâ in Irenæum Art. 4. §. 30. ſqq. ſ. CXX. ſqq. ubi GRABIUM maximè is depectit. Aſt ſalva res eſt. Sive enim potior principalitas hîc civitati ſive Eccleſiæ Romanæ adſcribatur, quod poſterius facilè egomet conceſſerim, luce clarius patet, de nullâ jurisdictionis & poteſtatis ſed ſaltem ordinis ſed ſaltem magnitudinis ſed ſaltem teſtimonii ſed ſaltem externæ cujusdam dignitatis (quæ à fundatorum æſtimio atque gloriâ martyrii, quo coronati illi ibidem fuere heic quaſi reſidente manavit,) hîc quæſtionem eſſe. Si jurisdictionis principalitas hîc intelligeretur, perperam egiſſet Irenæus ubi in cauſâ Paſchali Victori reſtitit. Nec eſt, quod objectionem hanc MASSUETUS inter res fidei & diſciplinæ diſtinguendo exſibilet. Hoc enim cauſam ipſius penitus deſtruit. Præterquam enim, quod nulla hîc

Digitized by Google

reſtrictio in textu Irenæi additur, ſed ex cerebro demum Monachi doctiſſimi manat, ſuæ ſcilicet ut cauſæ ſerviat, quam ſalvare aliâ ratione haud poteſt, argumentamur *κατὰ βίαιον*. *Si in rebus fidei Romana Eccleſia determinare potuit, quid ſit traditionis Apoſtolicæ, quidni multò magis in rebus diſciplinæ, quæ tanti non ſunt?* Certè qui in majoribus jus habet, & quoad minora idem habere eſt cenſendus. Et ſanè num ea jurisdictionis principalitas Romanæ Eccleſiæ olim tributa fuerit aut tribuenda hodie ſit, quam ipſi adſcribit MASSUETUS, vel ex eo ſolo patet, quod Tertullianus etiam ratione teſtimonii, quod de traditione ferendum eſt, alias Romanæ Eccleſias de præſcript. hæret. C. 32. 36. ad latus ponit, quod &, qui tamen & ipſe *cathedram Petri Eccleſiam principalem, unde unitas ſacerdotalis exorta ſit*, epiſt. 59. ad Cornelium f. 136. nominat, Cyprianus Stephano, Romano Pontifici hæreticos haud rebaptizandos eſſe contendenti, adhinnire noluit atque heic & contra Stephanum Firmilianus ad Cyprianum ſcribit epiſt. 75. f. 220. quòd denique Canon Nicænus VI. atque etiam Chalced. Canon. 28. *τὰ ἴσα πρεσβεῖα* Romanæ reliquisque Patriarchalibus Eccleſiis adſcribit, eidemque ſaltem ordinis primatum relinquit & quod hodiè Eccleſiæ Gallicanæ potentior pars à Pontifice Eccleſiâque Romanâ & à Conſtitutione *Unigenitus* ad Concilium univerſale & liberum provocat. Jam autem, ubi Eccleſia Romana moderna non ſaltem à fontibus traditionis omnis ſanctioris, qui ſunt Scripturæ ſacræ oracula, & à veteris Eccleſiæ omnis, imò & Romanæ antiquioris fide deviat, aquam cribro is hauſerit, qui hoc Irenæi teſtimonium contra Proteſtantes urſerit. A vetere enim Eccleſiâ Romanâ ejusque juribus ad Eccleſiam Romanam recentiorem non valet conſequentia. Quod reſtat, conteſſeratio & confœderatio Eccleſiarum veterum ex Tertulliano de præſc. C. 20. & Irenæo adv. hær. L. 1. C. 3. ex transmiſſione euchariſtiæ communionis, oſtendendæ cauſâ apud Euſeb. Hiſt. Eccl. L. 5. C. 24. ex literis mutuis, queis una alteram conſuluit, ex earundem denique in concilia coitione patet. Adde Anonymum Anglum de antiquitatibus primitivæ Eccleſiæ à JENKINO THOMASIO latinè editum in diſſ. varii argumenti p. 333. ſqq. & P. J. SKLERANDRUM in hiſtoriâ antiquitatum Eccleſiæ Chriſtianæ C. IX. ſqq.

ARTI-

Articulus Tertius.

Quod auditorum diſciplinam, quæ ſeculo ſecundo & tertio viguit, attinet, probè tenendum, eo jam tempore diſtinctionem inter fideles, catechumenos & pœnitentes obtinuiſſe atque adeo auditores in diverſas claſſes diſpoſitos fuiſſe. (*a*) Pœnitentium in ordinem is redigebatur, qui lapſus (*b*) fuerat eaque propter ab Eccleſiæ communione, communi conſiſtentium (*c*) voto, abſtentus (*d*) & excommunicatus, ita ut inter fideles conſiſtere atque ſacramentis Eccleſiæ frui haud poſſet. (*e*) Ad quæ ſi redire is vellet, exomologeſi ſive pœnitentiâ publicâ (*f*) & ſatisfactione & Deo & Eccleſiæ dandâ opus erat. (*g*) A catechumenatu (*h*) ad ſtatum fidelium mediante baptiſmo (*i*) tranſitus fiebat. Baptiſmum ſequebatur unctio in Africanâ maximè Eccleſiâ, & confirmatio. (*k*) Pædobaptiſmus in eâdem Eccleſiâ eo tempore, non tamen ſine contradictione obtinuit. (*l*) Cultûs publici rationem infra ex Plinio (*m*) Juſtino Martyre (*n*) Tertulliano (*o*) & Origene damus. Ad cultum publicum obeundum locus omnis his temporibus erat indifferens, in ædibus tamen privatis communiter is exercebatur, ſuccedentibus dein ſenſim ſenſimque domibus conventuum ſingularibus. (*p*) Dies feſti fuere præter dominicam Paſcha & Pentecoſte. (*q*) Jejunia non ubivis eadem fuiſſe conſtat. Ante Paſcha jejunium fuiſſe ſed à variis variè celebratum liquet. Quin & quadrageſimam eo tempore jam ſunt, qui celebrârint. Xerophagiæ liberæ exſtitere. Feriâ quartâ & ſextâ itidem jejunatum eſſe eo tempore, conſtat. (*r*) De precum ſtationibus (*s*) pauca dicenda veniunt. De pedilavio (*t*), de oſculo ſancto, (*u*) de hymnis (*x*) & de re veterum matrimoniali (*y*) multa hîc addere haud libet. De euchariſtiæ celebratione id maximè notandum, oblationes & deprecationes pro mortuis (*z*) hoc jam tempore frequentatas fuiſſe, morem aquam loco vini heic adhibendi à Cypriano (*aa*) reprobatum, euchariſtiam etiam aſſervatam aliiſque tranſmiſſam fuiſſe. (*bb*) De juribus plebis

Digitized by Google

plebis eccleſiaſticis, quæ hoc tempore jam plurimùm floruere, ſupra jam abundè ſatis diximus. (*cc*) Et hæc ſunt, quæ ſeculi ſecundi & tertii jus eccleſiaſticum nobis ſiſtunt. Jam ſi ordo rerum nobis ſequendus eſſet, ſi & in prolixiorem exire campum pro inſtituti noſtri ratione nobis liceret, eâdem methodo per ſecula ſequentia iremus,atque, quî ſub Conſtantino M. ubi Magiſtratus politicus Eccleſiæ ſeſe admiſcuit, jura eccleſiaſtica mutata, (*dd*) Epiſcopalis dignitas aucta, jurisdictio eccleſiaſtica efformata atque hâc ratione duæ poteſtates independentes, civilis & eccleſiaſtica (*ee*) in civitate dein exortæ fuerint, quænam & bella jurgiaque inter ſacerdotium & imperium agitata fuerint, & quî imperium ſub jugo ſacerdotii tandem gemuerit & per multa ſecula ululatus luculentiſſimos ſuderit, (*ff*) quî & Hierarchia eccleſiaſtica rebus ſic ſtantibus in immenſum excreverit, fontibus hiſtoriæ eccleſiaſticæ adapertis, enarrandum nobis canonumque veterum codices (*gg*) hanc in rem evolvendi eſſent. Sed præterquàm quod hoc vel eapropter quoque haud neceſſarium eſſe videtur, quòd origines ſaltem juris eccleſiaſtici (*hh*) tradere nobis hîc conſtitutum eſt, à quâ tractatione alienum utique foret, de incrementis & decrementis ejusdem multa congerere, nolumus, quæ ubivis ferè jam occurrunt atque à Viris doctis dudùm occupata ſunt, noſtris obſervationibus vel adaugere vel corrigere vel repetere, ſed potius, dum ad caput rei nunc pergimus, quod tamen & ipſum, inito viæ compendio, brevibus ſaltem ennarrabimus, magno impetu facto unoque curſu ſumto ſecula iſta omnia tranſilimus & ſicco pede pontem brevitatis vel ſilentii potius ſuperantes hiatus iſtos, ampliſſimo rerum dicendarum campo, à dextrâ & ſiniſtrâ manu quæ oculis noſtris viſendæ ſeſe offerunt, jam relicto promti alacreſque ſcandimus. Et ecce nos jamjam in ſeculo reformationis poſitos, ubi novo quodam atque inopinato ſpectaculo Principes (*ii*) faſces eccleſiaſticos in manibus tenentes & epiſcopali petalo (*kk*) ornatos non ſine admiratione quâdam noſtrâ offendimus.

Digitized by Google

(a) Diximus jam hanc in rem quædam partim in obſervatione ad liturgiam Grabianam, quæ in anecd. Iren. p.527. 528. exſtat, partim verò in diſſertatione nuperâ, quam edidimus, de vitiis eorum, qui ſacris operantur & medelâ rebus hîc adhibendâ ſect. 2. §. 4. p. 40. 41. Pertinet hùc quippe diſciplina arcani, cujus fontes jam articulo primo hujus capitis adaperuimus, ubi primitias noſtras TubingenſesP. 2. p. 149. ſqq. argumentum hoc exhibentes maximè allegavimus, & diſciplina pœnitentialis, cujus primas lineas in ipſis notis hiſce ducemus. En verò verba in diſſ. de vitiis eorum, qui ſacris operantur, nuper hanc in rem à nobis elata: *Dividebatur in vetere Eccleſiâ cœtus eccleſiaſticus in tres ferè claſſes, FIDELIUM, CATECHUMENORUM & POENITENTIUM. Hi utpote ob commiſſa mortalia peccata* eaque ſcandaloſa *è claſſe fidelium extruſi ad epulum ſacrum* fraternitatemque fidelium *haud admittebantur, etſi jam reſipiſcerent, donec reſipiſcentiam hanc eſſe ſinceram, eſſe conſtantem, exacto temporis benè longi decurſu oſtendiſſent. Catechumeni è gentilibus* Judæisve *aſſumti tùm à baptiſmo tùm à communione Euchariſtica abigebantur hactenus, donec & ipſi conſtantiam reſipiſcentiæ ſuæ per temporis quandam moram demonſtrarent atque de rebus divinis plenius inſtituerentur. Solis fidelibus tantarum rerum communio myſteriique hujus ſacrarium ineundum permittebatur. Hinc, & egregiè quidem, JUSTINUS MARTYR in Apologiâ II. ſcribit*, nemini olim permiſſum fuiſſe ſacræ menſæ accumbere, quam credenti, vera eſſe, quæ à Chriſtianis docerentur, qui & baptizatus remiſſionemque peccatorum nactus & regenitus fuerit atque ITA VIXERIT, UTI CHRISTUS TRADIDERIT. *Hinc & illa in Eccleſiâ vetere inter Miſſam Catechumenorum & Miſſam fidelium diſtinctio, cui tota arcani diſciplina magnaque diſciplinæ veteris pars innititur, ubi finita Catechumenorum miſſa, cùm ad adminiſtrationem Euchariſticam eſſet accedendum, Diaconus ita exclamare cœpit: EXITE CATECHUMENI IN PACE, FORAS CATECHUMENI, SI QUIS EST CATECHUMENORUM, RECEDAT FORAS, NE QUIS CATECHUMENUS SUPERSIT, EXITE, QUI IN POENITENTIA ESTIS, SI QUIS NON COMMUNICAT, DET LOCUM EXITE, ENERGUMENI & quæ alia formulæ antiquæ ſunt, in liturgiis veterum quæ inveniuntur. Quo facto dein Sacerdos* τὸ ΑΝΩ ΤΟΝ ΝΟΥΝ *SURSUM CORDA intonuit, reſpon-*

Digitized by Google

reſpondente populo: ΕΧΟΜΕΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ, *HABEMUS AD DOMINUM*, *inſecutaque ſunt egregia iſta acclamationes:* τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις, ſancta ſanctis *&*: ne quis contra alterum, ne quis in hypocriſi! *accedente tandem ipſa Euchariſtia diſtributione, quæ quoties diſpenſabatur, ab omnibus præſentibus, nullo temporis diſcrimine habito accipiebatur, nec ſine maximo ſcandalo negligi poterat.* Loca verò Patrum ſeculi ſecundi & tertii hùc pertinent a in primitiis Tubingenſibus cum cura congeſſimus, quas velim benevolus lector hic ut inſpiciat. P. 2. p. 155. ſqq.

(*b*) Lapſi dicti fuere illi, qui aliquod delictum commiſere, ob quod pœnitentiæ publicæ ſubjacere debebant. Ita rectè eos definit CAROLUS DU FRESNE, Dominus DU CANGE in gloſſario ad hanc vocem. Qui pleniores crateras haurire anhelaverit, Cyprianum *de lapſis adeat*, ubi ad titulum hunc hæc videmus annotare JO. FELLUM, Epiſcopum olim Oxonienſem præſtantiſſimum. *In uſu eccleſiaſtico illi ferè intelliguntur lapſi, qui perſecutionis tempore minis aut tormentis ceſſere, quique* dejecti, proſtrati & jacentes *à Cypriano aliàs dicuntur. Quemadmodum illi, qui in fide permanſere*, ſtantes *appellati, quos Zacharias Propheta videtur adumbrâſſe C. 3. comm. 7.* ubi ambulanti in viis Domini & cuſtodiam ejus cuſtodienti *promittitur ſors* בין העומדים inter ſtantes. *Lapſorum variæ fuerunt claſſes I. eorum, qui libellis* (ſcilicet, quos magiſtratus ethnici dabant Chriſtianis fidem ſuam profitentibus ſed pretio neceſſitatem ſacrificandi idolis redimentibus, vel quibus datis aut acceptis hi teſtabantur, ſe cultui Deorum addictos eſſe, neque enim à libellis martyrum ad pacem ab Eccleſiâ pœnitentibus impetrandam datis libellatici nuncupati fuere, uti videre eſt ex Cypriani epiſt. 20 30. 55. 61. f. 43. 57. 107. 170. edit. Brem. & ex iis, quæ idem inſignis Epiſcopus ad libellum de lapſis f. 133. adnotavit) *ſecuritatem paciſcebantur &* libellatici *dicti, 2. qui thus adolebant aut de victimis epulabantur, qui* thurificati *&* ſacrificati *audiebant, 3. qui blaſphemiis nefas cumulantes Chriſtianum nomen ejurârunt &* Apoſtatæ *appellati.* Et hoc poſtremo ſenſu, quo *negatores* vocantur lapſi, in Conciliorum ſtatutis paſſim hæc vox adhibetur. Confer omninò TOB PFANNERI obſerv. eccl. P. 1. obſ. 2. & 3. p. 147 ſqq. ubi de ſacrificatis, libellaticis &c. & traditoribus ſive iis, qui codices ſacros tyrannis comburendos tradidere, agitur.

(*c*) Ita nuncupati ſubinde fuere ſtantes, qui lapſis contradiſtinguebantur.

Vide

Digitized by Google

Vide Epiſt. 1. Cyprianæam, in ſcriptam *Presbyteris & Diaconibus & plebi Furnis conſiſtentibus*. Adde ep. 9. f. 18. ep. 17. f. 39. ep. 29. f. 55. ep. 65. f. 162. Miror, DU FRESNIUM in gloſſario eos intelligere, qui cum pœnitentibus conſiſtebant. Cæterum & Epiſcopi, uti ex Cypr. ep. 3. f. 6. & ep. 59. f. 31. patet, & presbyteri, uti ex ejusdem ep. 42. f. 81. liquet, abſtinere poterant. At verò & plebs, uti ex locis ſupra citatis ſequitur.

(*d*) Hic terminus paſſim apud Cyprianum exſtat.

(*e*) Illuſtria in vetere hiſtoriâ excommunicatorum exempla habemus. Irenæus: *Sunt, qui audierunt* Polycarpum *dicentem, quoniam Joannes Domini diſcipulus in Epheſo iens lavari, cùm vidiſſet intus Cerinthum, exſilierit de balneo non lotus dicens, quod timeat, ne balneum concidat, cum intus eſſet Cerinthus, inimicus veritatis. Et ipſe autem Polycarpus Marcioni aliquando occurrenti ſibi & dicenti*: Cognoſcis nos? *reſpondit*: Cognoſco te primogenitum Satanæ. *Tantum Apoſtoli & horum diſcipuli habuerunt timorem, ut ne verbo tenus communicarent alicui eorum, qui adulteraverant veritatem.* Idem C. 4. adv. hær. L. 1. C. 3 de Cerdone: *abſtentus eſt à religioſorum hominum conventu.* Adde Tertullianum de præſcript. C. 30. qui indicem abſtentorum ibi dat atque Valentinum maximè & Marcionem ibi memorat. Qui Victor, Epiſcopus Romanus Eccleſias Aſiaticas, quæ eodem die cum ipſo Paſcha haud celebrabant, ἀκοινωνήτους pronuntiaverit, vide Euſebii Hiſt. Eccl. L. 5. C. 24. f. 192. De Paulo Samoſateno, qui in Concilio Antiocheno III. A. 270. congregato, ubi & ὁμοούσιον ab orthodoxis damnatum deprehenditur, ab Eccleſiâ catholicâ eliminatus fuit, id omninò memorandum venit, quòd, cùm ſucceſſori ſuo Domino Eccleſiam Antiochenam, cujus directione & communione vi decreti Synodalis privatus fuerat, tradere nollet, autoritate Imperatoris Aureliani, ethnici illius, cujus opem heic Concilium imploraverat, abactus fuerit, quam in rem hæc ſunt Theodoreti verba hæret. fabul. 8. apud Baron in Annal. Eccleſ. T. 2. A. C. 272. §. 18. ἔπεισαν ἐξελάσαι τῆς ἐκκλησίας. Καὶ γὰρ τῇ τῶν εἰδώλων θεραπείᾳ δεδουλωμένος ὑπέλαβε δίκαιον τὸν τῇ ὁμοπίστων ἀντιλέγοντα ψήφῳ τῶν ἐκείνων ἀποτιμηθῆναι συμμορίας. *Perſuaſerunt* Imperatori, *ut ex Eccleſiâ illum expelleret. Idolorum enim etiam cultui deditus æquum exiſtimavit, eum, qui fidei ſuæ hominum ſententiæ non acquieſceret, ab eorum conſortio*

reſe-

reſecari. Addi & poteſt exemplum Luciani, qui Pauli Samoſateni errorem ſecutus fuerat apud SELDENUM de Synedr. vet. Ebr. L. 1. C. 13. p. 349. 350. ut de abſtentis, quos Cyprianus memorat, taceamus. Jam verò iis, qui abſtenti fuere, ad ſacramenti Euchariſtici participationem provolare haud licuit. Vide Cypriani tractatum de lapſis, ubi memorabilia quædam hanc in rem exſtant, ejusdemque literas ad Antonianum fratrem num. 55. f. 101. ſqq. aliasque epiſtolas plures. Cæterum in his ad Antonianum literis Cyprianus oſtendit, quî & lapſis, ubi pœnitentiam egerint, pax danda h. e. quî ad communionem Eccleſiæ ii rurſus admittendi ſint, idque ex communi Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, Confeſſorum pariter & ſtantium laicorum conſilio. Verba inter alia hæc ſunt: *Scripturis diu ex utraque parte prolatis temperamentum ſalubri moderatione libravimus, ut nec in totum ſpes communicationis lapſis denegaretur,* (id quod à Novatianis factum) *ne plus deſperatione deficerent & eò, quod ſibi Eccleſia clauderetur, ſecuti ſeculum gentiliter viverent nec tamen rurſus cenſura Evangelica ſolveretur, ut ad communicationem temere profilirent, ſed traheretur diu pœnitentia* & quæ ſequuntur. De excommunicatione evolvenda ſunt Tertulliani loca de Idolol. C. 11. L. 2. ad uxorem C. 5. & omnino de pudicitiâ C. 4. 5. 12. ubi maximè mœchos & homicidas excommunicatos vult, additque: *reliquas libidinum furias non modò limine verum omni Eccleſia tecto ſubmoverunt, quia non ſunt delicta ſed monſtra.* Adde Apologet. C. 39. ubi verba: *nam & judicatur* &c. exſtant, quæ infra nota (*o*) ponuntur.

(*f*) Vide hîc Tertullianum de pœnitentiâ, quem librum is, orthodoxus adhùc, ſcripſit, itemque de pudicitiâ & Cyprianum de lapſis. Eſt autem ἐξομολόγησις *confeſſio* peccatorum, per quam eamque *publicam* lapſi olim in Eccleſiam rurſus immittebantur. Formam ἐξομολογήσεως hujus quis petierit ex Cypriani ep. 19. f. 41. ubi hæc habentur: *Quoniam ſignificâſtis, quosdam immoderatos eſſe & excommunicationem accipiendam feſtinanter urgere & deſiderâſtis in hâc re formam à me vobis dari: ſatis plene ſcripſiſſe me ad hanc rem proximis literis ad vos factis credo, ut, qui libellum à Martyribus acceperunt & auxilio eorum adjuvari apud Dominum in delictis ſuis poſſunt, ſi premi infirmitate aliquâ & periculo cœperint, exomologeſi factâ & manu eis à vobis in pœnitentiâ impoſitâ cum pace à Martyribus ſibi promiſſâ ad Dominum remittantur. Cæteri vero, qui nullo libello à martyribus accepto invi-*

diam

diam faciunt, quoniam non paucorum nec Eccleſiæ unius aut unius provinciæ ſed totius orbis hæc cauſa eſt, expectent de Domini protectione Eccleſiæ ipſius publicam pacem. Idem ep. 22. f. 48. *factâ exomologeſi habeant pacem.* & ep. 15. f. 35. graviter eos reprehendit, qui *contra Evangelii legem ante actam pœnitentiam, ante exomologeſin graviſſimi atque extremi delicti factam ante manum ab Epiſcopo & Clero in pœnitentia impoſitam offerre pro illis & Euchariſtiam dare id eſt ſanctum Domini corpus profanare audeant, cum ſcriptum ſit:* Qui ederit panem aut biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini. *Et lapſis quidem poteſt in hoc venia concedi. Quis enim non mortuus vivificari properet? Quis non ad ſalutem ſuam venire feſtinet? Sed præpoſitorum eſt, præceptum tenere & vel properantes vel ignorantes inſtruere, ne, qui ovium paſtores eſſe debent, LANII fiant. Ea enim concedere, quæ in perniciem vertant, decipere eſt. Nec erigitur ſic lapſus ſed per Dei offenſam magis impellitur ad ruinam.* Addenda & eſt epiſtola 16. f. 37. ubi hæc habentur: *Cùm in minoribus peccatis agant peccatores pœnitentiam juſto tempore & ſecundum diſciplinæ ordinem ad exomologeſin veniant & per manus impoſitionem Epiſcopi & Cleri jus excommunicationis accipiant: nunc crudo tempore, perſecutione adhùc perſeverante, nondum reſtitutâ Eccleſiæ ipſius pace ad communicationem admittuntur & offertur nomen eorum, & nondum pœnitentia actâ, nondum exomologeſi factâ, nondum manu eis ab Epiſcopo & Clero impoſitâ Euchariſtia illis datur, cum ſcriptum ſit:* qui ederit panem & biberit calicem Chriſti indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini." Jam & adſpergenda hîc veniunt, quæ exſtant ep. 17. f. 38. 39. ubi ita Cyprianus ad fratres in plebe conſiſtentes: *Compatior ego & condoleo de fratribus noſtris, qui lapſi & perſecutionis infeſtatione proſtrati partem noſtrorum viſcerum ſecum trahentes parem dolorem nobis ſuis vulneribus intulerunt. Quibus potens eſt divina miſericordia medelam dare, properandum tamen non puto nec incaute aliquid & feſtinanter gerendum, ne, dum temerè pax uſurpatur, divinæ indignationis offenſa gravis provocetur. Fecerunt ad nos de quibusdam beati Martyres literas, petentes examinari deſideria ſua. Cùm pace nobis omnibus à Domino prius datâ ad Eccleſiam regredi cœperimus, examinabuntur ſingula, PRÆSENTIBUS & JUDICANTIBUS vobis. Audio tamen, quosdam de Presbyteris nec Evangelii memores,*

nec, quid ad nos Martyres ſcripſerint, cogitantes, nec Epiſcopo honorem ſacerdotii ſui & cathedræ reſervantes jam eum lapſis communicare cœpiſſe & offerre pro illis & Euchariſtiam dare, quando oporteat ad hæc per ordinem perveniri. Nam cùm in minoribus delictis, quæ non in Dominum committuntur, pœnitentia agatur juſto tempore & exomologeſis fiat, inſpectâ vitâ ejus, qui agit pœnitentiam, nec ad communicationem venire quis poſſit, niſi prius illi ab Epiſcopo & Clero manus fuerit impoſita, quanto magis in his graviſſimis & extremis delictis cautè omnia & moderatè ſecundum diſciplinam Domini obſervari oportet? Et hæc omnia utique Cypriani mentem de exomologeſi ſatis nobis ſiſtunt, niſi quod ex ep. 18. f. 40. 41. obſervandum veniat, lapſos, *qui libellos à Martyribus acceperant, ſi in commodo aliquo & infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectatâ* Epiſcopi *præſentiâ apud Presbyterum quemcunque præſentem vel ſi Presbyter repertus non fuerit & urgere exitus cœperit, apud Diaconum quoque exomologeſin facere delicti ſui & manu eis in pœnitentiâ impoſita venire ad Dominum cum pace, quam dari Martyres literis ad* epiſcopos *factis deſideraverint, potuiſſe.* Id unicum reſtat quærendum, num omnis exomologeſis publica fuerit & quæ diſciplina in catechumenos lapſos fuerit exercita. Quod prius attinet, non exiſtimem, omnem exomologeſin privatam, quæ in primis hiſce temporibus obtinuerit, negari poſſe. En, quid ajat Cyprianus de lapſis f. 134. *Confiteantur ſinguli, quæſo vos, fratres dilectiſſimi, delictum ſuum, dum adhùc, qui deliquit, in ſeculo eſt, dum admitti confeſſio ejus poteſt, dum ſatisfactio & remiſſio facta per ſacerdotes apud Dominum grata eſt. Convertamur ad Dominum mente tota & pœnitentiam criminis veris doloribus exprimentes Dei miſericordiam deprecemur. Illi ſe anima proſternat, illi mœſtitia ſatisfaciat, illi ſpes omnis incumbat.* Et paulò ante idem: *Denique quanto & fide majores & timore meliores ſunt, qui, quamvis nullo ſacrificii aut libelli facinore conſtricti, quoniam tamen de hoc vel cogitaverunt, hoc ipſum apud Sacerdotes Dei dolenter & ſimpliciter confitentes exomologeſin conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponunt, ſalutarem medelam parvis licet & modicis vulneribus exquirunt, ſcientes ſcriptum eſſe*: Deus non deridetur. *Derideri & circumveniri Deus non poteſt nec aſtutiâ aliqua fallente deludi. Plus imò delinquit, qui ſecundum hominem Deum cogitans evadere ſe pœnam criminis credit, ſi non palam crimen admiſit. Chriſtus in præ-*

in præceptis ſuis dicit: Qui confuſus me fuerit, confundetur eum filius hominis. „ ubi, quod jam ὡς ἐν παρόδῳ memoramus, niſi nos omnia fallunt, STEPHANUS BALUZIUS, Vir ſummus, priore anno demortuus, qui ante hoc triennium Lutetiæ nobis ſuas in Cyprianum, cujus editionem novam, & nunc ſub prælo ſudantem, tùm parabat, notas manu ſcriptas oſtendit, & hunc ante alia locum nobis oſtendit, in quo reſtituendo nos emendationem eandem alicubi in epitome Lactantianâ adhibentes in partes vocavit, ubi inquam BALUZIUS, niſi nos omnia jam fallunt, qui ſoli memoriæ, labili illi, jam fidimus ita legit & rectè (neque enim credendum eſt, Cyprianum tantoperè vitiis Grammaticis indulſiſſe) legit: *qui confeſſus me fuerit, confitebitur eum filius hominis.* Quis pro exomologeſi & confeſſione privatâ, quæ non in toto cœtu ſed coram Sacerdotibus ſaltem peragitur, quid clarius dici poſſit, ferè non patet. Addi poteſt Tertullianus de pœnitentiâ C. 4. ubi: *Omnibus ergò delictis ſeu carne ſeu ſpiritu ſeu facto ſeu voluntate commiſſis, qui pœnam per judicium deſtinavit, idem & veniam per pœnitentiam ſpoſpondit.* Quæ tamen cautela in exomologeſi privatâ iſtâ adhibenda ſit, exponit Origenes in Pſalm. 37. hom. 2. lat. edit. Baſil. T. 1. ubi: *Hi, qui peccaverunt, ſi quidem occultant & retinent intra ſe peccatum, intrinſecus urgentur & prope modum ſuffocantur à phlegmate vel humore peccati. Si autem ipſe ſui accuſator fiat, dum accuſat ſemet ipſum ac confitetur, ſimul evomit & delictum atque omnem morbi digerit cauſam. Tantummodo CIRCUMSPICE DILIGENTIUS, CUI DEBEAS CONFITERI PECCATUM TUUM. Proba prius Medicum, cui debeas cauſam languoris exponere, qui ſciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, condolendi & compatiendi noverit diſciplinam, ut ita demum, ſi quid ille dixerit, qui ſe prius & eruditum Medicum oſtenderit & miſericordem, ſi quid conſilii dederit, facias & ſequaris, ſi intellexerit & præviderit, talem eſſe languorem tuum, qui in conventu totius Eccleſiæ exponi debeat & curari, ex quo fortaſſis & cæteri ædificari poterunt & tu ipſe facilè ſanari, multa hoc deliberatione & ſatis perito Medici illius conſilio procurandum eſt.* Pleniores qui fontes anhelaverit, adeat Autorem Anglum anonymum, qui Londini A. 1714. libellum edidit hoc commate inſignitum: *The penitential diſcipline of the primitive Church for the firſt 400. years after Chriſt: together vvhit its declenſion from te fifth century dovvnvvards to its preſent ſtate impartially repreſented by a*

Pres-

Digitized by Google

Preſbyter of the Church of England. Ibi enim C. 2. P. 1. Sect. 1. cùm dixiſſet, diſciplinam veterum pœnitentialem tribus partibus abſolvi: *confeſſione*, *ſegregatione*, *abſolutione*, de confeſſione p. 44. ita infit: *This vvas either* publick *or* private. *The* publick (*as* Tertullian *ſpeacks of it*) *vvas a diſcipline* &c. Verba Tertulliani, quæ Vir eruditus allegat, ex libro de pœnitentiâ C. 9. deſumta ſunt atque ita habent: *Exomologeſis proſternendi & humilificandi hominis diſciplina eſt, converſationem injungens miſericordiæ illicem. De ipſo quoque habitu atque victu mandat, ſacco & cineri incubare, corpus ſordibus obſcurare, animam mœroribus dejicere, illa, quæ peccavit, triſti tractatione mutare, cæterum paſtum & potum pura noſſe, non ventris ſcilicet ſed animæ cauſa, plerumque verò jejuniis preces alere, ingemiſcere, lacrimari & mugire dies noctesque ad Dominum, Deum tuum, Presbyteris advolvi, caris Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis ſuæ injungere," Novv, beſides this, there vvas a very early practice of* voluntary *confeſſion, vvhich vvas ſometimes* publick *and ſometimes* private *only, of both vvhich vve meet vvith teſtimonies approaching ſo near the fountain, that they almoſt mix vvith it.* Atque hæc teſtimonia, quæ & jam dedimus, deinde Vir doctus in medium profert. Nec eſt, quod ajas, ita ferè in Romanenſium ſententiam deſcendi, qui confeſſionem ſuam auricularem inde à primis temporibus repetant. Sed ſalva res eſt. Alia eſt confeſſio *privata*, quam & primis illis temporibus ſubinde à fidelibus ſed pro libertate ſua frequentatam fuiſſe ipſe quoque DALLÆUS haud inficiatur, alia *auricularis*, quæ Innocentio III. & Concilio Lateranenſi A. 1215. C. 21. 22. originem debet. Hæc neceſſaria eſt & abſolutè neceſſaria, ita ut ab eâ remiſſio peccati ſuſpendatur, illa libertati Chriſtianæ ſubjacet & profectò nullo veteris illius Eccleſiæ, cujus ſtatuta hanc in rem nulla habentur, canone ſed obſervantiâ ſaltem quâdam nititur. Hæc in anxiâ omnium peccatorum enumeratione conſiſtit, ita ut, ſi quid omiſeris atque celaveris, illud dein haud remitti à Sacerdote poſſit, illa verò potius Miniſtro Dei ſtatum tuum ſpiritualem adaperit, quàm hæc vel illa peccata abs te commiſſa manifeſtat, ut ipſo ſpiritualia conſilia ſubminiſtrante noſſe dein poſſis, quî mens tua dirigenda & quæ via in poſterum tibi ingredienda veniat. Neſcio verò, num ad privatam hanc pœnitentiam ſtabiliendam adferri quoque poſſit illud Hermæ in Paſtore L. 3. Sim. 9. §. 23. ubi hæc exſtant:

Ego

Digitized by Google

Ego autem moneo vos, nuncius & præpoſitus pœnitentiæ, ut, quicunque propoſitum tale habetis, deponatis illud & ad pœnitentiam recurratis & Dominus medebitur prioribus delictis veſtris, ſi ab hoc dæmonio vos purificaveritis, ſin minus, ad mortem trademini illi. Ille verò Presbyter pœnitentiarius, qui ex occaſione lapſorum, in Decianâ perſecutione qui defecerant, in Eccleſiis conſtitutus fuerat & à Nectario Epiſcopo Conſtantinopolitano rurſus abolitus, uti Socrates & Sozomenus referunt, nondum hùc pertinet, noſtris quippe, in quibus hactenus ſubſiſtimus, temporibus ſequior. Cæterum, ſi quis illud de confeſſione argumentum, ea maximè, quæ de confeſſione auriculari ſcriptitata inter Romanenſes & Proteſtantes fuere, penitius noſſe voluerit, is præter ſcripta iſta polemica, quæ in vulgus nota ſunt, adeat Autores à doctiſſimo FABRICIO in Bibliogr. antiqu. C. XI. §. 27. p. 402. ſqq. ubi & ipſe rebus explicandis manum quandam affundit, & §. 23. p. 413. 414. citatos, quos jam hîc repetere nolumus. Præcipui ſunt SIRMONDUS, PETAVIUS, qui ANTONIUM ARNALDUM de frequente communione hîc refutavit, & DALLÆUS, quem adgreſſi dein ſunt NATALIS ALEXANDER, JAC. BOILEAU & DIONYSIUS SAMMARTHANUS. Agmen claudat velim hodiernus in Angliâ Epiſcopus Briſtolenſis SMALDRIDGIUS, qui ſcripſit *a diſcourſe concerning auricular Confeſſion, as it is preſcribed and practiſed by the Church of Rome* London 1684. 4. ubi ſub finem Jac. Τὸ ρονετης, Gallus ille, qui adhùc in labris noſtris hæret, refutatur. Notumque eſt, (jam enim Fabricianam collectionem ſupplemus,) quòd de confeſſione auriculari cum MARTINO LUTHERO, cujus miniſterio ad mutandas reformandasque Eccleſiæ res Deo uti placuit, decertaverint JO. FISCHERUS, Epiſcopus Roffenſis Anglus, & JO. ECKIUS. Et illius quidem libellus Herbipoli ſub ipſa reformationis initia, hujus ſermones hanc in rem recitati Pariſiis A. 1561. prodiere. Habetur & PAULI MANUTII hiſtoria de ſacramento confeſſionis ſeu pœnitentiæ ex editione MARIANI VICTORII Romæ A. 1562. edita. Et conferri etiam hîc poteſt EMANUEL SCHELSTRATIUS in diſſ. ad Can. II. Concilii Antioch. C. 9. itemque JO. MABILLONIUS in Præf. ad Acta Bened. Sec. III. P. 1. Obſ. 15. §. 80. ſqq. f. 60. ſqq. ut taceam CAROLI WITASSE, Theologi nuper Sorbonici præſtantiſſimi tractatum de ſacramento pœnitentiæ Pariſiis A. 1717. editum, ut ſicco pede prætercam

S JO.

Digitized by Google

JO. FRID. KNORRII diſcurſum Juris canonici de pœnitentiâ eccleſiaſticâ *von der Kirchen buſſe* Jenæ A. 1712. impreſſum, ut denique haud memorem vel illuſtrem THOMASIUM ad Lancelottum p.685. ſqq. vel celeberr. BOEHMERUM in Jure eccleſ. ant. ubi velim indicem in vocibus *confeſſio* & *exomologeſis* evolvas. De alterâ quæſtione, quæ de catechumenis lapſis agit, paucis hæc habe, catechumenos, qui peculiarem in Eccleſiâ claſſem à fidelibus & ſtantibus diſtinctam confecere & eodem ferè cum pœnitentibus loco fuere, cùm ad ſacramentorum fraternitatisque communionem hactenùs admiſſi haud fuerint, neque etiam pœnitentiæ publicæ ſubjectos fuiſſe, ſed ubi in competentium h. e. eorum, qui baptiſmum petere poterant, ordine fuere, in audientium, qui eodem ferè loco cum gentilibus fuerunt & ad audiendum ſaltem verbum admittebantur, claſſem detruſos fuiſſe. Vide præſtantiſſimum BOEHMERUM l. c. diſſ. 3. §.31. ſqq. p.129. ſqq. Addendi veniunt JO. MORINUS in operibus poſthumis, ubi de catechumenorum expiatione agit C.15. p.115. & GUIL. BEVEREGIUS in annot. ad *συνοδικὸν* ſive pandectas canonum ab Eccleſiâ Græcâ receptorum f. 80. 81. 181. quarum magnificam planè editionem Oxonii è theatro Sheldoniano A. 1672. datam & duobus tomis in forma majore ſuperbientem, variantibus itidem lectionibus è codicibus Bodlejanis hauſtis & GUILIELMI LLOYD, Epiſcopi nuper Vigornienſis manu adpictis ornatam poſſidemus.

(g) De ſatisfactione pœnitentiali poſt plurimos alios Scriptores polemicos conferri meretur JO. DALLÆUS, Eccleſiæ Reformatæ Carentonienſis Gallicanæ Theologus olim celeberrimus eruditiſſimusque qui *de pœnis & ſatisfactionibus humanis libros VII.* Amſtelodami A. 1649. edidit & CLAUDIO SARRAVIO, Parlamenti Pariſienſis Senatori dedicavit. Heic verò maximè L.7.C.4.p.644.ſqq. evolvendum venit, ubi DALLÆUS monſtrat, *ſatisfactionis* vocabulum planè aliud olim apud Patres ſignificâſſe, quam id, quod nunc apud Romanenſes ſignificat. Scilicet apud hos *ſatisfacere* idem eſt ac, *quantum jus exigit, præſtare*, ac operibus quibusdam externis ab Eccleſiâ Romanâ præceptis iisque meritoriis peccata expiare eorumque reatum & pœnas temporales æternasque tollere, aſt apud illos idem id fuit, ac id facere, *quantum inexhauſta Dei miſericordiæ atque liberalitatis ordinique vel ab ipſo vel Eccleſia conſtituto ſatis eſt.* Adde H. GROTIUM in con-

Digitized by Google

in conſult. Caſſ. ad art. n. 12. ubi tamen vide, quæ A. RIVETUS, qui & in Catholico orthodoxo tr. 3. qu. 12. conferendus eſt, ad Grotiana iſta annotet, qui & heic ex Apolog. à Aug. Conf. adducit,

quod pradulce cadit ſtillante Melanchtone nectar,

miraturque, *nectar* hoc Melanchtonianum hâc vice paululum amarum eſſe. Ita enim in articulo 6. de confeſſione & ſatisfactione p. 186. exſtat: *Deus perdat iſtos impios ſophiſtas tàm ſceleſte detorquentes verbum Dei ad ſua ſomnia vaniſſima. Quis bonus vir non commoveatur indignitate tantâ? Chriſtus inquit*: agite pœnitentiam. *Apoſtoli prædicant pœnitentiam. Igitur pœna æterna compenſantur pœnis purgatorii. Quis docuit iſtos aſinos hanc dialecticam? Sed hæc neque dialectica neque ſophiſtica eſt ſed ſycophantica.* Hactenus MELANCHTHON. Quæ dum ſcribimus, in mentem nobis labitur Virgilianum iſtud, quod ſub initium librorum Æneidos exſtat:

tantane animis cœleſtibus ira?

Non opus erat tàm duro cuneo. Etſi enim vox *ſatisfactio* tantiſper admitti poſſit, ſi ſanè explicetur, etſi etiam ſubinde ſint inter Romanenſes, qui ſanius explicare illam videntur, tamen communiter eam malè explicant iisque operibus externis pœnitentialem illam ſatisfactionem affingunt, quæ manifeſtam ſuperſtitionem olet, oſtenduntque doctrinam de verâ reſipiſcentiæ, quam Chriſtus à nobis requirit, indole planè ipſos fugere. At ne hoc quidem egomet negaverim, Patres formulis iſtis ſuis nimis ſubinde liberales fuiſſe. Vide omninò JO. MORINUM de adminiſtr. ſacr. pœnit. L. 3. C. 12, qui poſt JOHANNEM LENSÆUM, Theologum Lovanienſem, libri luculenti *de eccleſiaſtica ſatisfactione pœnitentis* auctorem & GABR. ALBASPINÆUM Epiſc. Aurelian. in obſerv. ſacris omninò hic conſuli debet. Unde, ſi Romanenſes premere φράσεις illas voluerint, non eſt, quod multum hîc cum ipſis litigemus, niſi quod egregia planè loca Patrum in promtu nobis ſunt, ex quibus conficere poſſumus, Patres remiſſionem peccatorum ab opere operato haud ſuſpendiſſe. Aſt hîc quidem polemicus campus nobis haud calcandus venit. Jam verò & iſta de contritione & attritione lis hùc pertinet, quam tamen utpote alibi à nobis enarrandam hîc non tangimus. Cæterùm probè hoc tenendum, apud Tertullianum & Cyprianum paſſim adfirmari, quod ſatisfactiones iſtæ canonicæ non ſaltem Eccleſiæ ſed & Deo fiant, id quod nec DALLÆUS diffitetur. Conferri dennò poteſt BOEHMERUS in Jure eccleſ.

cleſ. ant. diſſ. 3. §. 57. p. 183. ſqq. Jam & adſpergendi hîc ſunt quatuor iſti pœnitentiæ gradus, qui *μέθεξιν τῶν ἁγιασμάτων* participationem ſacramentorum abſolutionemque & receptionem in claſſem fidelium ex veteris Eccleſiæ diſciplinâ præcedere debebant, & quos jam ex primis fontibus ſuis dabimus. Ita verò habet epiſtola canonica Gregorii, Archiepiſcopi Neocæſarienſis, Thaumaturgi canone XI. ſive ultimo, ſi quidem canon hic ex ſequiorum temporum diſciplina haud fuerit additus, quæ ferè MORINI, DUPINII & SPANHEMII conjectura eſt. *ἡ πρόσκλαυσις ἔξω τῆς πύλης τοῦ εὐκτηρίου ἐστὶν, ἔνθα ἑστῶτα τὸν ἁμαρτάνοντα χρὴ τῶν εἰσιόντων δεῖσθαι πιστῶν ὑπὲρ αὐτοῦ εὔχεσθαι· ἡ ἀκρόασις ἔνδοθι τῆς πύλης ἐν τῷ νάρθηκι, ἔνθα ἑστάναι χρὴ τὸν ἡμαρτηκότα ἕως τῶν κατηχουμένων καὶ ἐντεῦθεν ἐξέρχεσθαι· ἡ δὲ ὑπόπτωσις, ἵνα ἔσωθεν τῆς πύλης τοῦ ναοῦ ἱστάμενος μετὰ τῶν κατηχουμένων ἐξέρχηται· ἡ σύστασις, ἵνα συνίσταται τοῖς πιστοῖς καὶ μὴ ἐξέρχηται μετὰ τῶν κατηχουμένων. τελευταῖον δὲ ἡ μέθεξις τῶν ἁγιασμάτων.* Fletus *ſeu luctus eſt extra portam oratorii, ubi peccatorem ſtantem oportet fideles ingredientes orare, ut pro ſe precentur.* Auditio *eſt intra portam in porticu, ubi oportet eum, qui peccavit, ſtare uſque ad Catechumenos & illinc egredi.* Subjectio *autem ſeu* ſubſtratio *eſt, ut intra templi portam ſtans cum catechumenis egrediatur.* Congregatio *ſeu* conſiſtentia eſt, *ut cum fidelibus conſiſtat & cum catechumenis non egrediatur. Poſtremò eſt* participatio ſacramentorum. „ Scilicet quæcunque de his pœnitentiæ gradibus apud veteres recentioresque habentur, ex hoc fonte promanavere. Satius autem eſt, bibere ex fontibus quam rivis, quod vel maximè in hiſtoriâ Eccleſiaſticâ obſervandum venit. Vide Conciliorum collectionem regiam maximam JO. HARDUINI T. 1. f. 194. Nec tamen credas velim, hanc diſciplinam in Eccleſiâ universâ ita receptam fuiſſe, id quod nemo ſine ſolœciſmo hiſtorico ſtatuere poteſt. Convenit &, paucis hîc quærere, quænam ob peccata pœnitentia iſta ſeverior impoſita fuerit. Reſpondetur, ob idololatriam præcipuè, adulterium, homicidium & hæreſin, non excluſis tamen aliis enormibus delictis. Vide celeb. BOEHMERI Jus eccl. ant. diſſ. 3. §. 33. p. 138. & SAM. BASNAGII annales pol. eccl. ad A. 206. §. 13. T. 2. f. 244. 245. qui ad annos 205. 206. egregiè articulum de pœnitentiâ veterum evolvit. Nec tamen

fuerunt

Digitized by Google

eadem veterum hanc in rem fuit opinio. Fuerunt enim Montaniſtæ, fuerunt & dein Novatiani, qui nullam lapſis pacem dandam eſſe perperam aſſeruere. De Hermâ conſtat, quod unam ſaltem pœnitentiam ſtatuerit L. 2. mand. 4. ſ. 89. Ignatius *pœnitentes redire ad unionem Eccleſiæ* dicit, epiſt. ad Philad. §. 3. At verò iſta peccata, tria ſcilicet priora irremiſſibilia cenſuere & orthodoxi veteres, ex quibus primus Zephyrinus Pontifex Romanus mœchis pœnitentibus pacem dedit. Unde Tertull. de pudic. C. 5. *Quid agis, molliſſima & humaniſſima diſciplina? Aut omnibus eis hoc eſſe debebis, beati enim pacifici, aut ſi non omnibus, noſtra eſſe. Idololatram quidem & homicidam ſemel damnas, mœchum verò de medio excipis.* Poſtea tamen & abſolutio cæteris data fuit nec in fine vitæ & pœnitentibus, etſi tempus pœnitentiæ nondum abſolviſſent, negata, licet eidem homini ſuper peccato repetito pœnitentia publica haud bis concederetur. Quod reſtat, neminem id terreat, quando dicitur, remiſſionem peccatorum & abſolutionem *vice Dei* fieri, ſi modò ſano id ſenſu dicatur. Sanus autem ſenſus hîc eſt, quem ad nauſeam usque inculcant orthodoxi. Deus uti Dominus & judex αὐτοκρατορικῶς peccata remittit, miniſtri ecclesiæ verò ſaltem miniſterialiter licet ἐνεργητικῶς (verbum enim, quod prædicant, certam ἐνέργειαν ſive ad vitam ſive ad mortem habet) abſolutionem diſpenſant. Hinc & in vetere Eccleſiâ, ubi pœnitenti poſt exomologeſin pax data, non ſaltem ſcandalum & injuria, per quam eccleſia læſa fuerat, remiſſa ſed & publicum Eccleſiæ teſtimonium ipſi exhibitum fuit, quo is certior fuit factus, Eccleſiam exiſtimare, quod & cum Deo is in pacem redierit. At verò abſolutio *loco Dei* nihil aliud quam id, quod hîc dicimus, infert, quod probè obſervandum eſt, ob Viros doctiſſimos, qui φράσιν hanc nimis premunt putantque, per abſolutionem miniſterialem juſtificationem peccatoris coram Deo intelligi.

(*b*) Catechumeni erant illi, qui è Judaiſmo & gentiliſmo ad Eccleſiam tranſibant nomenque illi ſuum dabant, novitii hactenus in fide, ſed poſt probationis ſuæ tempus, mediante baptiſmo, in cœtum fidelium immittendi. Autores, qui de iis egere variisque eorum ſpecies & diſciplinam recenſuere, hîc jam non repetendos citavimus in primitiis Tubingenſibus P. 2. p. 154. ſqq. queis velim addas jam CAROLUM DU FRESNE, D. DU CANGE in gloſſario, JO. ANDR. SCHMIDIUM lexico eccl. minore ad hanc vocem aliosque à MART. LIPENIO in Bibl.

Digitized by Google

Theolog. & à celeberr. FABRICIO in Bibliogr. antiqu. C. 11. p. 396. 389. citatos. Jam verò eapropter tam ſoliciti in annotandis Scriptoribus ſumus, quod experientiâ magiſtrâ novimus, quantum hiſtoriâ literaria lucem rebus affundat. Cæterùm catechumenos memorat Tertullianus ſæpius, qui eos & audientes vocat, & Cyprianus.

(*i*) Agedum, de Miniſtro baptiſmi primùm disquiramus. Ignatius in epiſt. ad Smyrnæos §. 8. ita habet: οὐκ ἐξόν ἐστι χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου βαπτίζειν. *Non licet ſine Epiſcopo baptizare.* Id quod tamen haud ita capi velim, ac ſi ſolus Epiſcopus baptizandi facultate olim gaviſus fuerit. Saltem ſine ipſo ad baptiſmum admittendum eſſe neminem vult Ignatius. Quæ in conſtitutionibus apoſtolicis hîc diſpoſita ſunt, invenire eſt libro earundem III. C. 9. ubi velim conferas luculentam JO. BAPT. COTELERII notam, & L. VIII. C. 28. At verò notus eſt hanc in rem Tertulliani locus, qui in caſu neceſſitatis & laicos ad baptiſmi adminiſtrationem admittit. Ita ſcilicet ille in libro de baptiſmo C. 17. ubi: *Supereſt ad concludendam materiolam de obſervatione quoque dandi & accipiendi baptiſmum commonefacere. Dandi quidem habet jus ſummus Sacerdos, qui eſt Epiſcopus. Dehinc Presbyteri & diaconi, non tamen ſine Epiſcopi autoritate propter Eccleſiæ honorem, quo ſalvo, ſalva pax eſt. Alioquin etiam laicis jus eſt.* Vide & reliqua. Ita & vel maximè in exhortatione ad caſtitatem C. 7. ubi itidem: *Nonne & laici ſacerdotes ſumus? . . . . adeò, ubi eccleſiaſtici ordinis non eſt conſeſſus, & offers & tingis Sacerdos, qui es tibi ſolus.* A laicis verò collatum in temporibus Apoſtolicis baptiſmum eſſe haud infirmis ſanè rationibus probat autor anonymus, (TYNDALLI nomen ipſi eſſe ſupra affirmavimus) libri: *the rights of the Chriſtian Church*, cujus editionem quartam Londini A. 1709. editam ad manum habemus, C. IV. n. 20. p. 153. ſqq. Jam verò notum eſt, quænam lis Eccleſiam Anglicanam hanc in rem ante aliquod tempus vexaverit. Etenim A. 1709. Epiſcopalium quidam (inter quos ſunt rigidiores, qui baptiſmum à Miniſtro, quem Epiſcopus, ritè & ipſe ordinatus, non ordinavit, collatum irritum eſſe putant,) nonneminem a Presbyterianis ad ſe tranſeuntem rebaptizarunt. Quo facto graviter ii reprehenſi fuere, in libro, qui titulum fert: *a caveat againſt the new Anabaptiſts lately ſprung up at Exon*, oſtenſumque, quod ſecundum hanc Epiſcopalium rigidiorum ſententiam & Carolus I. in Scotiâ baptizatus & Princeps Georgius, Reginæ Annæ quondam

dam maritus, & Elector Hannoveranus, qui nunc Anglicano ſceptro gaudet, pro Ethnicis (vel Catechumenis) habendi ſint. Oppoſuit ſcripto huic *a reply againſt the caveat* rebaptizatus ille, in quo factum omni ſtudio defendere annititur. Vide Acta erud. Lipſ. 1714. p. 246. 247. Scripſiſſe & contra baptiſmum laicorum LAURENTIUM quendam, Presbyterum Anglicanum, additâ GEORGII HICKESII epiſtolâ, in Mem. de Trev. 1715. p. 731. memoratur. Et ecce, quid hanc in rem in iisdem relationibus Trivultinis 1716. p. 179. exſtet: *Voici un nouveau rebaptizant.* The invalidity of lay-baptiſm of diſſenting Miniſtres &c. *L' Auteur, qui ſe nomme* Cantrell, *pretend prouver, que le baptême conferé par des Miniſtres* non-conformiſtes *eſt invalide & nul & que les Miniſtres de l' Egliſe Anglicane ne doivent pas dire les priéres ordinaires à l' enterrement des perſonnes ainſi baptiſées. Ce livre fait beaucoup de bruit. On avoit crû que* Mr. Shaw, *Miniſtre Presbyterien y repondroit. Mais c' eſt* Mr. Bingham, *qui fit imprimer il y a quelque tems* l' hiſtoire du baptême laic, *qui s' eſt chargé de refuter le nouveau dogmatiſte.* Adde Unſchuld. Nachr. 1713. p. 692. 1715. p. 369. 370. Maximè verò in cenſum venire hic debet GUIL. WHISTONI libellus, quem Londini A. 1714. edidit & cui hunc titulum præfixit: *An argument to prove, that either all perſons ſolemnly, tho' irregularly ſet apart for the miniſtry, are real Clergy-men and all their miniſterial acts are valid; or elſe there are now no real Clergy-men or Chriſtians in the vvorld.* Scilicet ſcripſit hæc WHISTONUS, ut oſtenderet, vel omnes illos, qui ad miniſterium ſacrum obeundum ſolenniter, licet irregulariter & contra canones veteres conſtituti ſunt, eſſe Clericos eosque re verâ tales, ipſorumque actus miniſteriales eſſe validos vel nullos amplius Clericos aut Chriſtianos in mundo dari. Ex quo & patet, ipſum baptiſmum ab iis, qui canonicè ordinati haud ſunt, collatum tamen validum reputare. Si quid unquam, quod judicium Mathematicum profundamque rerum inſpectionem ſapit, ſcripſit WHISTONUS, Vir clariſſimus, hoc ſanè illud eſt, ubi haud obſcurè SAPIENTISSIMUM ILLUD PRINCIPIUM in ſcenam producit, SUCCESSIONEM MINISTERII ECCLESIASTICI EXTERNAM CANONICAMQUE IN TOTO MUNDO DEFECISSE, quo principio vel maximè Donatiſmus Romanenſium, Græcorum & Theologorum Anglicanorum rigidiorum jugulatur, qui omnes ab ordinatione canonicâ ſacramentorum ſive omnium ſive quorundam validitatem

Digitized by Google

tatem ſuſpendunt. Jam verò non eſt, quod & DODWELLI ſententiam hîc adferamus, qui ex ordinatione canonicâ baptizantis baptiſmi validitatem & animæ, quod mireris, immortalitatem deducit. Sed quò delabimur? Redeundum eſt ad diſciplinam baptiſmi, quæ ſeculo II. & III. obtinuit. Eam verò ex verbis Juſtini M. ita habe: *Quomodo Deo nos dicaverimus per Chriſtum renovati, jam exponemus. . . . . Quicunque perſuaſi fuerint & crediderint, vera eſſe, quæ à nobis traduntur & dicuntur, ac vivere ſe ita poſſe receperint, orare jejunantes & petere à Deo priorum peccatorum remiſſionem docentur, nobis cum illis unà & orantibus & jejunantibus. Deinde eò adducuntur à nobis, ubi aqua eſt, atque eo regenerationis modo, quo ipſi regenerati ſumus, regenerantur. Nam in nomine rerum cunctarum parentis & Domini Dei & Servatoris noſtri Jeſu Chriſti & Spiritus S. in aquâ tum lavantur. . . . Vocatur verò lavacrum hoc φωτισμὸς, illuminatio,* Vide Apol. II. ſ. 93. 94. Nec eſt, quod mireris, Juſtinum M. de catechumenatu hîc nihil adferre, cùm is vel tempore ipſius nondum inſtitutus fuerit, vel certè ubique non inſtitutus fuerit. Tertullianus de baptiſmo librum adverſus Quintillam datâ operâ ſcripſit. Heic C. 2. dicitur *homo in aquam demiſſus & inter pauca verba tinctus.* C. 7. *Exinde egreſſi de lavacro perungimur benedictâ unctione de priſtinâ diſciplinâ,* quæ ſc. in veteri teſtamento obtinuit, ad quod diſciplinam Eccleſiæ Chriſtianæ dein veteres formavere. C. 8. *Dehinc manus imponitur.* C. 10. Johannis baptiſmum in futuram ſaltem peccatorum remiſſionem datum fuiſſe Tertullianus aſſeverat. C. 15. baptiſmum non iterandum eſſe idem adſtruit. C. 17. jus baptizandi Epiſcopis, presbyteris & diaconis tribuit, laicis etiam in neceſſitatis caſu. C. 18. pædobaptiſmum memorato ſponſorum periculo diſſuadet. C. 19. diebus Paſchatis & Pentecoſtes baptiſmum olim peractum fuiſſe memorat. Denique C. 20. ita infit: *Ingreſſuros baptiſmum orationibus crebris, jejuniis & geniculationibus & pervigiliis orare oportet & cum confeſſione omnium retro delictorum* & quæ ſequuntur. In libro adv. Praxeam C. 26. ſub finem: *Nec ſemel ſed ter ad ſingula nomina in perſonas ſingulas tingimur.* Et de coronâ militis C. 3. *Aquam adituri in Eccleſiâ ſub antiſtitis manu conteſtamur, nos renunciare diabolo & pompæ & angelis ejus. Dehinc ter mergitamur: amplius aliquid reſpondentes, quam Dominus in Evangelio determinavit. Inde ſuſcepti lactis & mellis concordiam prægustamus exque eâ die lavacro quotidiano per totam hebdomadam abſtinemus.* Jam & de pœ-

Digitized by Google

de pœnitentiâ C. 6. ubi evolvimus, hæc nobis verba occurrunt. *Nemo ſibi adulatur, quia inter auditorum tyrocinia deputatur, quaſi etiam nunc ſibi delinquere liceat. . . . . An alius eſt intinctis Chriſtus, alius audientibus. . . . . Non ideo abluimur, ut delinquere deſinamus, ſed quia deſiimus.* & quæ reſtant. Denique & memorandus eſt locus de reſurrectione carnis C. 8. *Caro abluitur, ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima conſecretur. Caro ſignatur, ut & anima muniatur. Caro manus impoſitione adumbratur, ut & anima ſpiritu illuminetur. Caro corpore & ſanguine Chriſti veſcitur, ut & anima de Deo ſaginetur. Non poſſunt ergo ſeparari in mercede, quas opera conjungit. Nam & ſacrificia Deo grata, conflictationes dico animæ & ſeras & aridas eſcas & appendices hujus officii ſortes caro de proprio ſuo incommodo inſtaurat.* Hactenus Tertullianus. Magiſtro addemus diſcipulum Cyprianum, Epiſcopum Carthaginenſem. Nota eſt ejus ſententia, hæreticos rebaptizandos eſſe, quam in Concilio Carthag. A. 256. habito maximè propugnavit, & quidem contra Stephanum, Epiſcopum Romanum, qui à quacunque hæreſi venientes admiſit. Nec novi quid heic ab Africanis Patribus ſtatutum, qui decretis olim ſub Agrippino nec non in Oriente non uno loco conciliariter ſancitis adhærebant. Tandem lis in Concilio Nicæno finita fuit, quod Paulianiſtas ſaltem anabaptiſmo ſubjecit. Adde Cypriani ep. 70. f. 189. ſqq. Idem Cyprianus baptiſmum infantibus non poſt octavam demùm diem ſed ſtatim conferendum eſſe in epiſt. 64. Fellianâ, Pamelianâ 59. ad Fidum ſtatuit, ubi ſanè miramur, eſſe Scriptorem Anglum DANVERSIUM, qui in tract. Anglicano de baptiſmo P. 2. C. 3. ajat, locum hunc Cypriani eſſe ſuppoſititium, cum & apud Auguſtinum ep. 28. ad Hieronymum, L. 4. contra duas epiſt. Pelag. C. 8. L. 3. de peccatorum meritis & remiſſione C. 5. ſerm. 4. de verbis Apoſt. & apud Hieron. L. 3. dial. adv. Pelag. inveniatur. De miniſtro baptiſmi hæc exſtant de exhort. martyrii ſub finem: *Nos Domino permittente primum baptiſma credentibus dedimus.* Accedat epiſt. 70. f. 190. 191. *Sed & ipſa interrogatio, quæ fit in baptiſmo, teſtis eſt veritatis. Nam cum dicimus:* credis in vitam æternam &c. *Ungi quoque neceſſe eſt eum, qui baptizatus ſit, ut accepto chariſmate id eſt unctione eſſe unctus Dei & habere in ſe gratiam Chriſti poſſit.* Denique & adſpergendus eſt locus epiſt. 73. f. 202. *Qui in Eccleſia baptizantur, præpoſitis Eccleſiæ offeruntur & per noſtram orationem ac*

manus impoſitionem Spiritum ſanctum conſequuntur & *ſignaculo Dominico conſummantur*, ubi ſanè & Cyprianus ad Act. VIII. 14. provocat. Addi de manus impoſitione debet ep. 74. f. 215. Sed hæc quidem diſciplinam veterum circa baptiſmum ſatis oſtendunt. Qui plura noſſe voluerit, adeat autores, quos citat celeb. FABRICIUS in Bibliogr. antiqu. C. XI. §. 25. p 385. ſqq. queis velim BARNABAM BRISSONIUM de vetuſtis baptiſmi ritibus adjicias.

(k) Loca in præcedente notâ produximus, ubi de baptiſmo egimus. Addendus eſt locus ex Theophili L. 1. ad Autolycum, ubi: τοιγαρῦν ἡμεῖς τῦτυ ἕνεκεν καλῦμεθα χριςιανοὶ, ὅτι χριόμεθα ἔλαιον Θεῦ. Jam & notandum eſt, unctionem quandam confirmatoriam à Gnoſticis ſub *redemtionis* nomine, quam JO. CROJUS, JAC. RHENFERDIUS & JO. E. GRABIUS illuſtravere, adhibitam fuiſſe, uti apud Irenæum L. 1. adv. hæreſes C. 28. §. 4. 5. eſt, id quod & à Valentinianis factum referunt Theodotiana apud Clem. Alex. f. 800. b. Marcionem etiam *oleo ſuos unxiſſe* Tertullianus L. 1. adv. Marc. C. 14. memorat. Novatianos ritum hunc omiſiſſe Theodoretus hæret. fab. L. 3. c. 5. f. 229. 230. & Cornelius in ep. ad Fabium apud Euſeb. Hiſt. Eccl. L. 6. C. 43. ferunt. Autorum, de hoc ritu qui egere, ordinem longum ponit celeberr. FABRICIUS in Bibliogr. antiqu. C. XI. §. 25. p. 303. ſqq. ubi tamen, quod miror, JO. DALLÆI liber de confirmatione, quem cum illo de extremâ unctione (at verò hunc alibi FABRICIUS nominat, qui & adverſarium DALLÆI JACOBUM de SAINTE-BEUVE, Theologum olim Sorbonicum poſuit,) edidit, PETRUS itidem Arcudius de concordiâ occid. & orient. Eccleſiæ in VII. ſacramentorum adminiſtratione, GEBHARDUS THEODORUS MEJERUS de tribus novellorum naſcentis Eccleſiæ initiamentis, baptiſmo, catecheſi & manuum impoſitione & PHILIPPUS JACOBUS HARTMANNUS de rebus geſtis Chriſtianorum ſub Apoſtolis C. 17. p. 436. ſqq. non conſpicitur. Sed ais, mi lector, qui itaque fiat, quod in Romanenſibus ritus tàm antiquos reprehendamus? Reſpondeo. In Eccleſiâ Africanâ, ubi primum viguit hic ritus (neque enim in ſeculis illis prioribus magis univerſalem eum fuiſſe conſtat,) uti cærimonia quædam eccleſiaſtica adhibitus is fuit, non uti ſacramentum, quemadmodum hodie apud Romanenſes ille obtinet, qui neceſſitatis notionem, qui ſpiritualem effectum, qui characterem indelebilem ipſi adſpergunt,

nec

Digitized by Google

nec tamen χειροθεσίαν hic, quod in Eccleſiâ Africanâ factitatum, ſed χειροτονίαν atque, quod unctionem concernit, δακτυλοθεσίαν ſaltem adhibent. Nec eſt, quòd urgeantur loca Act. VIII. 7. XIX. 6. Ebr. VI. 2. Et in his enim de χειροθεσία ſermo eſt, de unctione verò ne verbulum quipem exſtat. Quin fatentur Viri optimi, ſe per confirmationem ſuam dona Spiritûs S. extraordinaria conferre non poſſe, quod olim factitârunt Apoſtoli, quorum tamen veſtigiis inſiſtere ſe putant. Quod reſtat, confirmationem baptizatorum per χειροθεσίαν nemo Proteſtantium facile rejecerit, ſi nulla neceſſitatis, nulla ſuperſtitionis notio ritui à Chriſto Apoſtoliſque nullibi præcepto adſpergatur. At verò Chriſtiana prudentia requirit, ritus ut minuamus potius quam augeamus, cùm externarum cærimoniarum adauctione cultum internum, qui medulla Chriſtianiſmi eſt, ſubinde decreſcere conſtet. Si verò unctio & confirmatio eapropter & hodie eſt neceſſaria, quoniam in vetere Eccleſiâ in uſu fuit, ſanè & talis erit prægustatio lactis & mellis. Video tamen, duo adhùc monenda hîc eſſe, antequam ad alia dilabamur. Primum eſt, in Eccleſiâ Romanâ ſecus ac in Africanâ olim factitatum fuit, bis inungi baptizatos, ſemel à Presbytero poſt baptiſmum in capite, ſecundò ab Epiſcopo & in confirmatione in fronte, quibus unctionibus deinde vel tandem & extrema accedit. Alterum eſt, olim in Eccleſiâ Africanâ ſignum crucis frontibus baptizatorum quoque impreſſum fuiſſe. Locum ex Tertulliano de reſurr. carnis C. 8. ſupra jam adduximus. Idem L. 2. ad uxorem, ubi tamen hunc ritum baptiſmo haud affundit: *Latebiſne tu, cum lectulum, cum corpuſculum tuum ſignas?* & de coronâ militis C. 3. *Ad omnem progreſſum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad veſtitum & calceatum, ad lavacra, ad menſas, ad lumina, ad cubilia, ad ſedilia, quacunque nos converſatio exercet, FRONTEM CRUCIS SIGNACULO TERIMUS.* Hinc & JO. DALLÆUS in diſp. adverſus Latinorum de cultus religioſi objecto traditionem ait jam ſecundo ſeculo receptam fuiſſe, cruce ut ſe Chriſtiani ſignarent & manûs motu figuram ejus in aëre ut effingerent L. 1. C. 9. p. 90. C. 10. p. 111. ubi & Tertulliani locum ſcorpiaci C. 1. exſtantem adducit, qui ita habet: *nobis fides præſidium* (adverſus ſcorpios ſcilicet) *ſi non & ipſa percutitur diffidentia, ſignandi ſtatim & adjurandi & urgendi beſtiæ calcem. Hoc denique modo etiam Ethnicis ſæpe ſubvenimus, donati à Deo eâ pote-*

ſtate, quam Apoſtolus dedicavit, cum morſum viperæ ſprevit. Aſt in baptiſmo crucis ſignum adhibitum fuiſſe primis temporibus idem negat L. 5. C. 1. p. 782. ſqq. quod malè fert GUIL. BEVEREGIUS in codice canonum Eccleſ. primitivæ vindicato ſub finem prooemii, qui *luculentiſſima antiquitatis teſtimonia* quidem heic jactat ſed nulla producit, quæ & producere ſanè haud valet, cum ſolus Tertulliani locus de reſurrectione carnis C. 8. hùc ſpectare videatur, niſi quod & Cypriani illud ad Demetrianum f. 194. hùc forſan pertineat, ubi dicitur: *evadere eos ſolos poſſe, qui renati & ſigno Chriſti ſignati fuerint*, quæ & paulò poſt repetuntur & illud quoque in ep. 58. ad Tibaritanos f. 125. ubi: *muniatur frons, ut ſignum Dei incolume ſervetur.* Adde & Tertull. L. 3. adv. Marc. C. 18. & Cyprian. de lapſis f. 122. Quod reſtat, inter Proteſtantes Eccleſias ſignum crucis retinuere & Anglicana & noſtra ſubinde, quæ Aug. Confeſſ. profitetur, ubi videas ſanè cœtus, in quibus Miniſtri Eccleſiæ ſignum crucis in cultu publico efformant. Quin & in catechiſmo LUTHERI noſtri minore p. 382. 383. legimus: *manè cum ſurgis è lecto, ſignabis te ſigno crucis. . . . ſimiliter veſperi, cùm confers te cubitum, ſignabis te ſigno ſanctæ crucis.* Et quis ritui iſti quæſo infenſus fuerit, ſi abſque ſuperſtitione & opinione influxus ſanctitatis phyſici in rem ſignatam is uſurpetur? Autores, qui de ſigno crùcis egere, recenſuit doctiſſimus WOLFIUS in Caſauboniaꝛis p. 306. Addi poteſt CAROLUS DU FRESNE, D. DU CANGE in gloſſario ad *ſignum Chriſti*, NIC. LE NOURRY in diſſ. ad Lucium Cecilium de mortibus perſecutorum Art. 5. p. 184. ſqq. atque in tomo 2. apparatûs ad Biblioth. max. vet. Patrum, ubi indicem in voce *crux* evolvas velim. Nec minus hîc conferendi ſunt commentatores in Lucium Cecilium iique, qui de cruce à Conſtantino M. viſâ ſcripſere, TOLLIUS, FABRICIUS, WOLFIUS idemque NOURRIUS. De exorciſmo baptiſmali Scriptores congeſſit FABRICIUS in Bibl. antiq. C. XI. p. 389. C. XIII. p. 468. Adde GOTH. ARNOLDI abbildung der erſten Chriſten L. 7. C. 4. f. 148. ſqq.

(*l*) Quæ hùc pertinent, jam ſupra dedimus, atque eâ cum copiæ affuſione dedimus, ut jam manus heic in ſinu complicare atque alto indormire otio nobis liceat.

(*m*) Plinius Epiſt. L. 10. ep. 97. ad Trajanum Imperatorem ita de Chriſtianis habet: *Affirmabant autem, hanc fuiſſe ſummam vel culpæ ſuæ vel erroris, quod eſſent ſoliti ſtato die ante lucem convenire carmenque Chriſto quaſi Deo dicere ſecum invicem ſeque ſacramento non in ſcelus*

aliquod obſtringere, ſed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depoſitum appellati abnegarent: quibus peractis morem ſibi diſcedendi fuiſſe rurſusque coëundi ad capiendum cibum promiſcuum tamen & innoxium, quod ipſum facere deſiiſſe poſt edictum, quo ſecundum mandata tua hæterias eſſe vetueram. Epiſtolam hanc poſt celeberrimos JCtos FRANC. BALDUINUM, & CONRADIUM RITTERSHUSIUM, poſt GER. quoque JO. VOSSIUM egregiis quinque diſſertationibus illuſtravit JCtus Halenſis planè eximius, JUSTUS HENNINGUS BOEHMERUS in Jure Eccl. antiquo, quod Lipſiæ A. 1711. edidit & Viro illuſtri CHRISTIANO THOMASIO dedicatum ivit. In diſſ. I. agit de ſtato Chriſtianorum die, in diſſ. II. de antelucanis Chriſtianorum cœtibus in diſſ. III. de confœderatâ Chriſtianorum diſciplinâ, in diſſ. IV. de coitionibus Chriſtianorum ad capiendum cibum, in diſſ. V. de Chriſtianorum cœtibus in vicis & agris.

(n) Hic verò in Apolog. II. f. 97. ſqq. ita infit: *Nos autem ſecundùm hujuſcemodi lavationem credentem jam & nobis adſcitum ad fratres, qui dicuntur, eo adducimus, ubi illi congregati ſunt, ad communes preces & ſupplicationes cùm pro ſe ipſis tùm pro illuminato & aliis ubique gentium omnibus animo intento peragendas: ut digni idoneique ſimus, qui veritate agnitâ per opera etiam ipſa boni atque officioſi rerum adminiſtratores & datorum nobis mandatorum cuſtodes inveniamur atque ut ſalute ſalvemur ſempiternâ. A precibus finitis mutuis nos invicem oſculis ſalutamus. Deinde ei, qui fratribus præeſt, offertur panis & poculum aquæ & vini. Quibus ille acceptis laudem & gloriam rerum univerſarum Patri per nomen Filii & Spiritus S. offert & euchariſtiam ſeu gratiarum actionem pro eo, quòd nos donis ſuis hiſce dignatus ſit, prolixè exſequitur. Atque, ubi ille preces & gratiarum actiones abſolvit, populus, qui adeſt, omnis fauſtâ approbatione acclamat dicens:* Amen. *Amen autem voce Hebraâ* fiat *ſignificat. Præſidens verò, poſtquam gratiarum actionem perfecit, & populus univerſus apprecatione latâ eam comprobavit, qui apud nos vocantur* diaconi *atque* miniſtri, *diſtribuunt unicuique præſentium, ut participet eum, in quo acta ſunt gratiæ, panem, vinum & aquam, & ad abſentes perferunt. Porrò alimentum hoc apud nos adpellatur* Euchariſtia, *quod nulli alii participare licitum eſt, quam veram eſſe doctrinam noſtram credenti & lavacro propter remiſſionem peccatorum*

ſtate, quam Apoſtolus dedicavit, cum morſum viperæ ſprevit. Aſt in baptiſmo crucis ſignum adhibitum fuiſſe primis temporibus idem negat L. 5. C. 1. p. 782. ſqq. quod malè fert GUIL. BEVEREGIUS in codice canonum Eccleſ. primitivæ vindicato ſub finem procemii, qui *luculentiſſima antiquitatis teſtimonia* quidem heic jactat ſed nulla producit, quæ & producere ſanè haud valet, cum ſolus Tertulliani locus de reſurrectione carnis C. 8. hùc ſpectare videatur, niſi quod & Cypriani illud ad Demetrianum f. 194. hùc forſan pertineat, ubi dicitur: *evadere eos ſolos poſſe, qui renati & ſigno Chriſti ſignati fuerint*, quæ & paulò poſt repetuntur & illud quoque in ep. 58. ad Tibaritanos f. 125. ubi: *muniatur frons, ut ſignum Dei incolume ſervetur.* Adde & Tertull. L. 3. adv. Marc. C. 18. & Cyprian. de lapſis f. 122. Quod reſtat, inter Proteſtantes Eccleſias ſignum crucis retinuere & Anglicana & noſtra ſubinde, quæ Aug. Confeſſ. profitetur, ubi videas ſanè cœtus, in quibus Miniſtri Eccleſiæ ſignum crucis in cultu publico efformant. Quin & in catechiſmo LUTHERI noſtri minore p. 382. 383. legimus: *manè cum ſurgis è lecto, ſignabis te ſigno crucis. . . . ſimiliter veſperi, cùm conſers te cubitum, ſignabis te ſigno ſanctæ crucis.* Et quis ritui iſti quæſo infenſus fuerit, ſi abſque ſuperſtitione & opinione influxus ſanctitatis phyſici in rem ſignatam is uſurpetur? Autores, qui de ſigno crùcis egere, recenſuit doctiſſimus WOLFIUS in Caſaubonianis p. 306. Addi poteſt CAROLUS DU FRESNE, D. DU CANGE in gloſſario ad *ſignum Chriſti*, NIC. LE NOURRY in diſſ. ad Lucium Cecilium de mortibus perſecutorum Art. 3. p. 184. ſqq. atque in tomo 2. apparatûs ad Biblioth. max. vet. Patrum, ubi indicem in voce *crux* evolvas velim. Nec minus hîc conferendi ſunt commentatores in Lucium Cecilium iique, qui de cruce à Conſtantino M. viſâ ſcripſere, TOLLIUS, FABRICIUS, WOLFIUS idemque NOURRIUS. De exorciſmo baptiſmali Scriptores congeſſit FABRICIUS in Bibl. antiq. C. XI. p. 389. C. XIII. p. 468. Adde GOTH. ARNOLDI abbildung der erſten Chriſten L. 7. C. 4. f. 148. ſqq.

(*l*) Quæ hîc pertinent, jam ſupra dedimus, atque eâ cum copiæ affuſione dedimus, ut jam manus heic in ſinu complicare atque alto indormire otio nobis liceat.

(*m*) Plinius Epiſt. L. 10. ep. 97. ad Trajanum Imperatorem ita de Chriſtianis habet: *Affirmabant autem, hanc fuiſſe ſummam vel culpæ ſuæ vel erroris, quod eſſent ſoliti ſtato die ante lucem convenire carmenque Chriſto quaſi Deo dicere ſecum invicem ſeque ſacramento non in ſcelus*

Digitized by Google

aliquod obſtringere, ſed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depoſitum appellati abnegarent: quibus peractis morem ſibi diſcedendi fuiſſe rurſusque coëundi ad capiendum cibum promiſcuum tamen & innoxium, quod ipſum facere deſiiſſe poſt edictum, quo ſecundum mandata tua hæterias eſſe vetueram. Epiſtolam hanc poſt celeberrimos JCtos FRANC. BALDUINUM, & CONRADIUM RITTERSHUSIUM, poſt GER. quoque JO. VOSSIUM egregiis quinque diſſertationibus illuſtravit JCtus Halenſis planè eximius, JUSTUS HENNINGUS BOEHMERUS in Jure Eccl. antiquo, quod Lipſiæ A. 1711. edidit & Viro illuſtri CHRISTIANO THOMASIO dedicatum ivit. In diſſ. I. agit de ſtato Chriſtianorum die, in diſſ. II. de antelucanis Chriſtianorum cœtibus in diſſ. III. de confœderatâ Chriſtianorum diſciplinâ, in diſſ. IV. de coitionibus Chriſtianorum ad capiendum cibum, in diſſ. V. de Chriſtianorum cœtibus in vicis & agris.

(*n*) Hic verò in Apolog. II. f. 97. ſqq. ita inſit: *Nos autem ſecundùm hujuſcemodi lavationem credentem jam & nobis adſcitum ad fratres, qui dicuntur, eo adducimus, ubi illi congregati ſunt, ad communes preces & ſupplicationes cùm pro ſe ipſis tùm pro illuminato & aliis ubique gentium omnibus animo intento peragendas: ut digni idoneique ſimus, qui veritate agnitâ per opera etiam ipſa boni atque officioſi rerum adminiſtratores & datorum nobis mandatorum cuſtodes inveniamur atque ut ſalute ſalvemur ſempiternâ. A precibus finitis mutuis nos invicem oſculis ſalutamus. Deinde ei, qui fratribus præeſt, offertur panis & poculum aquæ & vini. Quibus ille acceptis laudem & gloriam rerum univerſarum Patri per nomen Filii & Spiritus S. offert & euchariſtiam ſeu gratiarum actionem pro eo, quòd nos donis ſuis hiſce dignatus ſit, prolixè exſequitur. Atque, ubi ille preces & gratiarum actiones abſolvit, populus, qui adeſt, omnis fauſtâ approbatione acclamat dicens:* Amen. *Amen autem voce Hebraâ* fiat *ſignificat. Præſidens verò, poſtquam gratiarum actionem perfecit, & populus univerſus apprecatione latâ eam comprobavit, qui apud nos vocantur* diaconi *atque* miniſtri, *diſtribuunt unicuique præſentium, ut participet eum, in quo acta ſunt gratiæ, panem, vinum & aquam, & ad abſentes perferunt. Porrò alimentum hoc apud nos appellatur* Euchariſtia, *quod nulli alii participare licitum eſt, quam veram eſſe doctrinam noſtram credenti & lavacro propter remiſſionem peccatorum*

torum & regenerationem abluto, & ita, ut Chriſtus tradidit, viventi. Non enim ut communem panem neque communem potum ita ſumimus ſed quemadmodum per verbum Dei caro factus Jeſus Chriſtus Servator noſter & carnem & ſanguinem ſalutis noſtræ cauſâ habuit, ad eundem etiam modum, in quâ per preces verbi ejus ab ipſo profecti gratiæ ſunt actæ, alimoniam, unde ſanguis & caro noſtra per mutationem aluntur, incarnati illius Jeſu carnem & ſanguinem eſſe docti ſumus. Et poſt alia: *Et qui habent, indigentes omnes adjuvant, & aſſidui alii cum aliis ſumus. Atque in omnibus, quas offerimus oblationibus benedicendo laudamus factorem omnium per Filium Jeſum Chriſtum & Spiritum ſanctum. Et ſolis, qui dicitur, die omnium, qui vel in oppidis vel ruri degunt, in eundem locum conventus fit, & commentaria Apoſtolorum aut ſcripta Prophetarum, quoad tempus fert, leguntur. Deinde lectore quieſcente præſidens orationem, quâ populum inſtruit & ad imitationem tam pulchrarum rerum cohortatur, habet. Poſt hæc conſurgimus communiter omnes & precationes profundimus, & ſicuti retulimus, precibus peractis panis offertur & vinum & aqua, & Præpoſitus itidem, quantum pro virili ſuâ poteſt, preces & gratiarum actiones fundit & populus fauſtè acclamat dicens:* Amen. *Et diſtributio communicatioque fit eorum, in quibus gratiæ ſunt actæ cuique præſenti, abſentibus autem per Diaconos mittitur. Cæterum qui copioſiores ſunt & volunt, pro arbitrio quiſque ſuo, ut viſum eſt, contribuunt, & quod ita colligitur, apud Præſidem deponitur, atque ille inde opitulatur pupillis & viduis & his, qui propter morbum aut aliquam aliam cauſam egent quique in vinculis ſunt, & peregrè advenientibus hoſpitibus, &, ut ſimpliciter dicam, indigentium is omnium curator eſt. Solis autem die communiter omnes conventum agimus, quandoquidem is primus dies eſt, quo Deus tenebris & materia, quam prius creaverat, verſa mundum effecit & Jeſus Chriſtus Servator noſter eo ipſo die à mortuis reſurrexit. Pridie enim Saturni die ille in crucem actus eſt & poſtridie ejusdem, qui ſcilicet ſolis eſt dies, Apoſtolis & diſcipulis ſuis apparuit atque ea docuit, quæ etiam apud vos ut inſpiceretis, retulimus.* Hactenus JUSTINUS MARTYR, cujus totum verborum textum retulimus, ut plena hanc in rem pocula lectori præberemus ipſiusque oculis totam diſciplinam veterem ſiſteremus. Alia ejusdem Patris loca addere poſſemus, niſi prata hæc ſatis jam bibiſſent.

(o) Ter-

Digitized by Google

(*o*) Tertulliani præcipua in apologetico adverſus gentes pro Chriſtianis habentur. Ibi verò C. 2. *Plinius ſecundus cum provinciam regeret, damnatis quibusdam Chriſtianis, quibusdam gradu pulſis, ipſâ tamen multitudine perturbatus, quid de cætero ageret, conſuluit tunc Trajanum Imperatorem, allegans præter obſtinationem non ſacrificandi nihil aliud ſe de ſacris eorum comperiſſe quam cœtus antelucanos ad canendum Chriſto & Deo & ad confœderandam diſcip'inam, homicidium, adulterium, fraudem, perfidiam & cætera ſcelera prohibentes.* At verò addenda omnino ſunt, quæ C. 39. habentur: *Edam jam nunc ergò ipſe negotia Chriſtianæ factionis. . . . Corpus ſumus de conſcientiâ religionis & diſciplinæ unitate & ſpei fœdere. Coimus in cœtum & congregationem, ut ad Deum quaſi manu factâ precationibus ambiamus orantes. Hæc vis Deo grata eſt. Oramus etiam pro Imperatoribus, pro miniſtris eorum & poteſtatibus, pro ſtatu ſeculi, pro rerum quiete, pro morâ finis. Cogimur ad divinarum literarum commemorationem, ſi quid præſentium temporum qualitas aut præmonere cogit, aut recognoſcere. Certè fidem ſanctitatis vocibus paſcimus, ſpem erigimus, fiduciam figimus, diſciplinam præceptorum nihilominus inculcationibus denſamus. Ibidem etiam exhortationes, caſtigationes & cenſura divina. Num & judicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conſpectu, ſummumque futuri judicii præjudicium eſt, ſi quis ita deliquerit, ut à communicatione orationis & conventûs & omnis ſancti commercii relegetur. Præſident probati quique ſeniores, honorem iſtum non pretio ſed teſtimonio adepti. Neque enim pretio ulla res Dei conſtat. Etiam ſi quod arcæ genus eſt, non de honorariâ ſummâ quaſi redemtæ religionis congregatur. Modicam unusquisque ſtipem menſtruâ die vel quum velit vel ſi modo velit & ſi modo poſſit, apponit. Nam nemo compellitur ſed ſponte confert. Hæc quaſi depoſita pietatis ſunt. Nam inde non epulis nec potaculis nec ingratis voratrinis diſpenſantur ſed egenis alendis humandiſque & pueris ac puellis re ac parentibus deſtitutis, jamque domeſticis ſenibus, item naufragis & ſi qui in metallis & ſi qui in inſulis vel in cuſtodiis, dumtaxat ex cauſa Dei ſectæ, alumni confeſſionis ſuæ fiunt. . . . . Cœna noſtra de nomine rationem ſui oſtendit. Vocatur enim ἀγάπη, id quod* dilectio *penes Græcos eſt. Quantiscunque ſumtibus conſtet, lucrum eſt pietatis nomine facere ſumtum, ſiquidem inopes quoque refrige-*

Digitized by Google

frigerio iſto. . . . . Non prius diſcumbitur quam oratio ad Deum prægustetur. Editur, quantum eſurientes capiunt, bibitur, quantum pudicis eſt utile. Ita ſaturantur, ut qui meminerint, etiam per noctem adorandum Deum ſibi eſſe, ita fabulantur, ut qui ſciant, Dominum audire. Poſt aquam manualem & lumina, ut quisque de ſcripturis ſanctis vel de proprio ingenio poteſt, provocatur in medium Deo canere. Hinc probatur, quomodo biberit. Æque oratio convivium dirimit. Inde diſceditur, non in catervas cæſionum neque in claſſes diſcurſationum nec in eruptiones laſciviarum ſed ad eandem curam modeſtiæ & pudicitiæ, ut qui non tàm cœnam cœnaverint quam diſciplinam. Aſt non eſt, quod totum Tertullianum jam expilemus. Præcipua ſaltem hîc damus & fontes damus, quos qui lucentiores anhelat, opera ejus adeat neceſſe eſt. Jam & paucis monendum eſt, celeberr. BOEHMERUM & ad Tertullianum diſſertationes in Jure eccleſiaſtico antiquo, quod edidit, dediſſe. Tituli ſunt de differentiâ inter ordinem eccleſiaſticum & plebem ſeu inter clericos & laicos, de conſeſſu ordinis eccleſiaſtici & de veteri Eccleſiæ ſtatu, de jure laicorum ſacerdotali & de jure dandi baptiſmum.

(*p*) Vide L. 3. contra Celſum p. 142. 143. editionis Spencerianæ. Hîc ita: *Chriſtiani, quantum poſſunt, præexaminant animos audire ſe cupientium ac primò privatim incantatos, prinsquam in cœtum recipiantur, ubi videntur eò profeciſſe, ut honeſtæ vitæ ſint cupidi, tùm demum introducunt diſtinctis ordinibus, altero recens admiſſorum nec dum aſſecutorum luſtrationis ſymbolum, altero eorum, qui quantum in ſe eſt, demonſtrant, ſibi propoſitum eſſe nil aliud niſi cum Chriſtianis velle & ſentire, inter quos nonnulli præpoſiti ſunt, qui in vitam & mores eorum, qui admittuntur, inquirant, ut non conceſſa facientes candidatos religionis* arceant *à ſuis conventibus, cæteros horum diſſimiles excipiant ex animo & quotidianis acceſſibus meliores faciant. Jam erga peccantes quam ſevera eſt diſciplina, præcipuè contaminatos libidine, quos è ſua communione rejiciunt noſtri, quantumvis Celſus eos nugacibus circulatoribus ſimiles faciat? Et Pythagoreorum quidem veneranda ſchola ponebat cenotaphia diſciplinæ ſuæ deſertoribus, nimirùm quòd haberet eos pro mortuis: hi vero ut perditos Deoque mortuos lugent eos, qui libidine aliove ſimili malo victi fuerint: ac rurſum reſipiſcentes haud ſecus quam redivivos recipiunt tandem poſt longiorem melioris mentis approbationem quam cùm primùm religionem*

Digitized by Google

gionem diſcendam admitterentur, eâ tamen conditione, ut, quoniam lapſi ſunt, excludantur in poſterum ab omnibus dignitatibus & magiſtratibus eccleſiaſticis. Et poſt alia: *Nos, quantum poſſumus, operam damus modis omnibus, ut conventus noſter conſtet ex hominibus prudentibus & quicquid habemus egregium atque divinum, tum demum in popularibus ſermonibus ponimus in medium, cùm præſtò eſt auditorum cordatorum copia. Alioquin profundiores ſenſus celamus & ſilentio prætcrimus in cœtu eorum, qui opus habent lacte, ut vocamus per tropologiam.* Hæc Origenes, cujus poſtrema iſta diſciplinam arcani ſapiunt, adjicienda eapropter ad ea, quæ hîc in primitiis Tubing. P. 2. p. 156. notâ (*t*) diximus.

(*p*) Heic jam egregia multa dari à nobis poſſent. Sed ne in prolixitatem quandam abeamus, calamum totum abſtrahimus. Confer omninò autores luculentos, hanc in rem à FABRICIO in Bibliogr. antiqu. C. 9. §. 24. ſqq. p. 209. ſqq. citatos, ubi verò miror, haud citatum reperiri JOS. MEDUM, qui in operibus ſuis Anglicanis Londini A. 1648. 4. & Cantabrigiæ A. 1672. in folio impreſſis plurima hanc in rem habet & vel maximè Londini A. 1638. edidit libellum ſub commate: *Churches, that is, appropriate places for Chriſtian worship, both in and ever ſince the Apoſtles times*, quem libellum clariſs. BENTHEMIUS Germanicè verſum dedit. Adde GOTH. ARNOLDI abbildung der erſten Chriſten L. 2. C. 3. f. 169. ſqq. & celeberrimum BOEHMERUM in Jure eccl. ânt. diſſ. 2. de antelucanis Chriſt. cœtibus.

(*q*) De Dominicâ ἐξαγώνιον eſt, quod dicimus. En teſtimonium Barnabæ in epiſt. § 15. *Diem octavum in lætitiâ agimus, in quo & Jeſus reſurrexit à mortuis.* Ignatius in epiſt. ad Magnes. §. 9. μηκέτι σαββατίζοντες ἀλλὰ κατὰ τὴν κυριακὴν ζῶντες, quæ verba Clem. Alex. Strom. L. 7. f. 744. explicat atque interpolator, ut ſolet, diducit. Juſtinus M. in quæſt. & reſp. ad orthodoxos qu. 115. adduci hîc poſſet, niſi ex allegatis, quæ inibi conſpiciuntur, appareret, librum Juſtini non eſſe. Heic quæritur: *ſi genuum inclinatio in precationibus magis precatores Deo commendat quam ſi ſtantes orent, magisque eares divinam permovet commiſerationem: cur quæſo diebus dominicis & à Paſcha feriis ad Pentecoſten usque precantes genua non flectunt? unde autem talis in Eccleſias venit conſuetudo?* Et reſpondetur, genuflexionem eſſe ſignum lapſus noſtri, quod in die Dominico non adhibeatur ob

Digitized by Google

tur ob gaudia, quibus nos memoria vitæ è reſurrectione Chriſti manantis demulceat, teſtari porrò in libro de Paſchate, (qui periit,) Irenæum, à temporibus Apoſtolorum eſſe morem iſtum, & eandem eſſe cum Paſchate & Pentecoſte rationem. Vide Opp. Juſtini M. f. 468. Supra autem vidimus, eundem Juſtinum M. expreſſis verbis teſtatum facere, conventum Chriſtianorum die ſolis agi. Apol. II. ſub finem. Sabbatum verò apud Chriſtianos abrogatum fuiſſe, idem ſupponit in dialogo cum Tryphone Judæo f. 227. 235. Eandem tenet mentem Tertullianus adv. Judæos C. 2. 4. & in Apologet. C. 15. Jam verò antiqua illa de Paſchate lis ſatis oſtendit, Paſcha à primis Chriſtianis fuiſſe celebratum. Idem tamen Tertullianus de fugâ in perſecutione C. 15. ſabbata & dominicas memorat, qui & in libro de baptiſmo C. 19. Paſcha & Pentecoſten & hanc quidem *propriè diem feſtum* nominat. Adde lib. de Idol. C. 14. itemque L. 2. ad uxorem C. 4. Probe autem notandum, Paſcha Tertulliano hîc eſſe non reſurrectionis, quæ communis & apud veteres eſt acceptio, ſed paſſionis Chriſti diem, in quo & jejunium fit agendum, omiſſo oſculo, uti videre eſt ex libro de pœnitentiâ ſub finem. Verba ejus, quæ ex Conſtit. Apoſt. L. 5. C. 18. latius explicati poſſunt, ita habent: *Sic & die Paſcha, quo communis & quaſi publica jejunii religio eſt, meritò deponimus oſculum, nihil curantes de oſculando, quod cum omnibus faciamus.* Aſt *à die Paſcha in Pentecoſten uſque gaudebant* veteres juxta Tertull. de cor. mil. C. 3. Unde & Cyprianus *lætitiam Paſcha* epiſt. 21. f. 25. memorat. Statum diem apud Plinium eſſe dominicam rectè exiſtimat doctiſſ. BOEHMERUS in Jure Eccl. ant. diſſ. 1. de ſtato Chriſtianorum die. Dominica ſolennia & diem ſolis, in quo lætitiæ indulgeatur, Tertullianus de fugâ in perſecutione in apol. C. 16. & in lib. 1. ad nationes C. 13. memorat. Idem de coronâ militis C. 3. *Die dominico jejunium nefas ducimus vel de geniculis adorare. Eâdem immunitate à die Paſcha in Pentecoſten uſque gaudemus.* Notus eſt & locus Pſeudo-Ignatii in epiſt. ad Philippenſes. §. 13. εἴτις κυριακὴν ἢ σάββατον νηστεύει, πλὴν ἑνὸς σαββάτου τοῦ πάσχα, οὗτος χριστοκτόνος ἐστίν. Id quod in canone Apoſt. 66. repetitur & conſtit. Apoſt. L. 5. Cap. ult. & L. 7. C. 24. Origines contra Celſum L. 8. p. 392. 393. dominicas, paraſcevas, Paſcha & Pentecoſten ſuo tempore celebrata memorat. Taceo memorias martyrum olim agitatas. Vide Euſeb. Hiſt Eccleſ. L. 4. C. 15. Tertull.

de cor,

de cor. mil. C. 3. de exhort. caſt. C. 11. & de monogam. C. 10. Cyprian. epiſt. 34. 37. & Origen. expoſit. in Joh. f. 39. T. 2.

(r) De jejuniis hos juxta temporum ordinem textus habe. Hermas in Paſtore L. 3. §. 1. 2. 3. Similit. 5. de vero jejunio, quod & ſtationem vocat, agit oſtenditque, illud mentem puram eſſe. Irenæus ita in epiſtola ad victorem, Epiſc. Rom. apud Euſeb. Hiſt. Eccl. C. 39. *Neque enim de die ſolùm controverſia eſt, ſed etiam de formâ ipſâ jejunii. Quidam enim exiſtimant, unico die ſibi eſſe jejunandum, alii duobus, alii pluribus, alii verò quadraginta. Diurnis pariter ac nocturnis horis computatis diem ſuum commetiuntur. Atque hæc quidem inter eos, qui jejunia obſervant, varietas non noſtrâ primùm ætate nata eſt ſed longè antea apud majores noſtros ortum cepit: qui non accuratè, ut veriſimile eſt, retinentes jejunii formam, eam, quæ ex ſimplicitate & imperitiâ ortum habuit, conſuetudinem in poſterum induxerunt. Atque nihilominus tamen & omnes iſti pacem inter ſe retinuerunt & nos invicem retinemus. Ita jejuniorum diverſitas conſenſionem fidei commendat* & quæ ſequuntur. Tam clara hæc verba ſunt, ut mirari haud ſatis queam, qui factum, ut Viri præſtantiſſimi hîc nodos quærerent. Factum id ex eo, quod noluere, ut jejunium quadrageſimale hîc jam ab Irenæo nominaretur. Aſt perperam hoc ab ipſis factum. Neque enim tenebræ verbis Irenæi inducendæ erant. Quid tùm, ſi fuerint tempore Irenæi, qui jejunium quadrageſimale in memoriam jejunii à Chriſto in deſerto peracti ante Paſcha celebraverint? Jejunium hoc ſpectrum fuerit, quod nos haud terreat. Malè itaque VALESIUS & GRABIUS & alii plures textum interpungunt, quem Græcum jam paulisper, ut mens noſtra capiatur, dare debemus. *οὐ γὰρ μόνον περὶ τῆς ἡμέρας* (quâ ſcilicet finiendum ſit jejunium & dies reſurrectionis agendus) *ἐστὶν ἡ ἀμφισβήτησις ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ εἴδους τῆς νηστείας. οἱ μὲν γὰρ οἴονται μίαν ἡμέραν δεῖν αὐτοὺς νηστεύειν, οἱ δὲ δύο, οἱ δὲ καὶ πλείονας, οἱ δὲ τεσσαράκοντα. ὥρας ἡμερινάς τε καὶ νυκτερινὰς συμμετροῦσι τὴν ἡμέραν αὐτῶν.* Hîc VALESIUS, hîc GRABIUS, hîc alii delent interpunctionem, quæ eſt inter *τεσσαράκοντα* & *ὥρας* vertuntque: *hi verò quadraginta horis diurnis & nocturnis computatis diem ſuum commetiuntur.* In eo tamen in diverſa abeunt, quod VALESIUS quidem & vocem *ἡμέραν*, quæ poſtremum ponitur, nullo codice

Digitized by Google

diee manuſcripto hic adhinniente expungit, & pro eâ νηςείαν gratis ponit, GRABIUS verò ait, ἡμέραν hic non diem ſed *tempus* jejunii ſignificare, quod ſanè & ipſum contortum planè eſt. Hinc rectè MASSUETIUS, magni judicii homo, nobis, dum viveret, amiciſſimus, poſt CHRISTOPHORSONUM & SAVILIUM, poſitâ interpunctione inter τεσσαράκοντα & . horas nodum hactenus ſolvit, etſi verba περὶ τοῦ εἴδους τῆς νηςείας nimis premat putetque, de eo ſaltem quæſtionem eo tempore fuiſſe agitatam, num jejunium iſtud antepaſchale, quod, ſi non quadraginta præcisè, certè plurimis diebus conſtitiſſe eo tempore jam ſupponit, ita poſſit celebrari, ut in poſtremis ſex diebus xerophagiâ abſtineatur, uti in prioribus omnibus. Scilicet ex Dionyſii Alex. epiſtolâ ad Baſilidem docet, ſex poſtremos jejunii antepaſchalis dies, quamvis non eodem modo ab omnibus tranſigerentur, à plurimis tamen tùm ſic tranſmiſſos fuiſſe, ut alii totos ſex impaſti ducerent, alii quatuor, alii tres, alii duos. Quæ ipſa ex Epiphanii exp. fid. §. 22. ita explanat, ut ajat, ſex paſchatis diebus xerophagias actas fuiſſe h. e. panem dumtaxat cum ſale & aquâ ad ſedandam famem adhibitum, addito jejunio ὑπερθέσεως, ubi per biduum vel triduum vel quatriduum planè cibus haud ſumtus fuerit. Quin & addit Conſtit. Apoſtol. L. 5. C. 18. ubi hæc exſtant: *In diebus igitur Paſchæ jejunate, incipientes à feriâ ſecundâ uſque ad Paraſceven & ſabbatum, per ſex dies ſolo utentes pane & ſale & oleribus & aqua potu. Abſtinete autem vino & carne iſtis diebus. Dies enim ſunt luctûs & non feſti.* His præmiſſis (pauciſſimis obſervamus, MASSUETUM hic plagium committere, jam enim iſta ferè omnia ex BEVEREGII, quem haud nominat, codice canonum vindicato L. 3. C. 6. §. 2. exſcripſit, id quod & monentem videmus celeb. CLERICUM in Hiſt. Eccl. Sec. II. ad A. 196. p. 806. 807. in notâ) ita infit Vir doctus: *Hac igitur accurata fuit prioribus ſæculis apud maximam Eccleſiarum partem jejunii forma; ut prima quadrageſimæ pars jejunio quidem ſed paulò remiſſiori, poſterior longè aſperiori conſecraretur. Si qua proinde Irenæi ætate de jejunii formâ controverſia fuit, ſi qua inter Eccleſias diſcrepantia, in eo fuiſſe videtur, quòd quædam poſtremos ſex quadrageſimæ dies mollius quàm par eſſet ac ferret communior Eccleſiarum conſuetudo, jejunarent nec xerophagiis veſcerentur. Et id ipſum eſt, quod hic repræſentat Irenæus.* Quidam enim, *inquit*, unico die ſibi jejunandum eſſe *videlicet ſecundùm accuratam jejunii formam*, exiſtimat: alii duobus, alii inſuper pluribus: alii verò,

quorum

Digitized by Google

quorum pietas major, longius progreſſi totos quadraginta dies *in xerophagiis agunt. Omnibus autem hoc commune fuit*, ut horis diurnis pariter ac nocturnis computatis, diem ſuum metirentur: *id eſt, dies illi, quos jejunio deputabant, non artificiales erant, ſed naturales ſive civiles, quibus nocturna pariter ac diurna continentur horæ. Quod quidem non fruſtra ſed prudenter omninò addidit Irenæus, ne quis ſibi fingeret, jejunantes illos, dum quidem ſol luceret, tenui cibo uſos fuiſſe, noctu verò lautioribus epulis, more Judæorum, indulſiſſe.* Quæ omnia denique ex Conc. Laodic. C. 50. ubi: **δεῖν πᾶσαν τὴν τεσσαρακοστὴν νηστεύειν ξηροφαγοῦντας** & Socratis Hiſt. Eccl. L. 5. C. 22. illuſtrat MASSUETUS. Vide Diſſ. 2. in Iren. Art. 1. §. 23. f. LXXXVI. ſqq. Aſt ſi propius rem inſpiciamus, patebit, de eo quæſtionem tempore Irenæi agitatam fuiſſe, primo, quonam die paſcha ſit celebrandum, ſecundò, quot diebus jejunium antepaſchale conſtare debeat, num uno ſaltem, aut duobus, aut pluribus aut quadraginta. Quod cum ponit Irenæus, tacitè ſubinnuit, fuiſſe ſuo tempore, qui uno vel duobus vel pluribus vel quadraginta diebus ante Paſcha jejunaverint, ipſe verò exiſtimat, hâc de re non diſputandum ſed hæc omnia libertati eccleſiarum relinquenda eſſe, id quod ſanè & in fragmento tertio, quod nos edidimus, in editione anecdotorum Irenæi p. 147. ſqq. ſubinnuit. Pertinetque ſanè & *εἶδος νηστείας* ad dierum, quibus jejunium ſit protrahendum, numerum, utpote juxta quem biduanum vel triduanum vel quadrageſimale nuncupari id poteſt. Adde ſi placet, GUIL. BEVEREGII cod. can. vind. L. 3. C. 7. Sed ſatis de Irenæo. Jam ex Tertulliano faſcis obſervationum dari poteſt. Hic verò in apolog. adv. gentes C. 40. *Nos jejuniis aridi & omni continentiâ expreſſi ab omni vitæ fruge dilati in ſacco & cinere volutantes inediâ cœlum tundimus, Deum tangimus.* Idem de oratione C. 14. *Alia jam conſuetudo invaluit, jejunantes habitâ oratione cum fratribus ſubtrahunt oſculum pacis, quod eſt ſignaculum orationis. . . . De abſtinentia oſculi agnoſcimur jejunantes. Die Paſcha, quo communis & quaſi publica jejunii religio eſt, meritò deponimus oſculum.* & de baptiſmo C. 20. *Ergò & nos, dicet aliquis, à lavacro potius jejunare oportet & quis enim prohibet niſi neceſſitas gaudii & gratulatio ſalutis.* Idem & de patientiâ C. 13. jejunia à ſuæ ætatis Chriſtianis *ſimplici pabulo puroque aqua potu* peracta eſſe memorat,

quod

quod & de jejunio C. 13. repetit. De coronâ militis C. 3. hoc ponit jam ſupra à nobis datum: *Die dominico jejunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eâdem immunitate à die Paſcha in Pentecoſten uſque gaudemus.* Et pertinet huc vel maximè *de jejuniis adverſus Pſychicos* (ita verò orthodoxos Tertullianus vocat) *liber*, ubi ſtatim C. 1. ſententiam Catholicorum ita refert: *Arguunt nos, quod jejunia propria cuſtodiamus, quod ſtationes plerumque in veſperam producamus, quod etiam xerophagias obſervemus, ſiccantes cibum ab omni carne & omni jurulentia & uvidioribus quibusque pomis, ne quid vinoſitatis vel edamus vel potemus, lavacri quoque abſtinentiam congruentem arido victui.* C. 2. hæc verba habet: *Certè in Evangelio illos dies jejuniis determinatos putant, in quibus ablatus eſt ſponſus,* Marc. II. 18. ſqq. Luc. V. 33. ſqq. *& hos eſſe jam ſolos legitimos jejuniorum Chriſtianorum dies abolitis legalibus & propheticis vetuſtatibus.... Itaque de cætero indifferenter jejunandum ex arbitrio, non ex imperio nova diſciplina pro temporibus & cauſis uniuscujuſque. Sic & Apoſtolos obſervâſſe, nullum aliud imponentes jugum certorum & in commune omnibus obeundorum jejuniorum: proinde nec ſtationum, quæ & ipſa ſuos quidem dies habeant quarta feria & ſexta, paſſivè tamen currant, neque ſub lege præcepti neque ultra ſupremam diei, quando & orationes ferè hora nona concludat de Petri exemplo, quod in Actis refertur. Xerophagias verò novum affectati officii nomen* eſſe Et C. 13. *Ecce enim convenio vos & præter Paſcha jejunantes citra illos dies, quibus ablatus eſt ſponſus & ſtationum ſemijejunia interponentes, & vos interdum pane & aquâ victitantes, ut cuique viſum eſt. Denique reſpondetis, hæc ex arbitrio agenda, non ex imperio.* & poſt pauca: *Benè autem, quòd & epiſcopi univerſæ plebi mandare jejunia aſſolent, non dico de induſtriâ ſtipium conferendarum ut veſtra captura eſt, ſed interdum & ex aliqua ſolicitudinis eccleſiaſticæ cauſâ. Itaque ſi ex hominis edicto & in unum omnes humilitatem agitatis, quomodo in nobis ipſam quoque unitatem jejunationem & xerophagiarum & ſtationum denotatis?* Addi poteſt C. 14. ubi: *Si omnem in totum devotionem temporum & dierum & menſium & annorum eraſit Apoſtolus, cur Paſcha celebramus annuo circulo in menſe primo? cur quinquaginta exinde diebus in omni exultatione decurrimus? Cur ſtationibus quartam & ſextam ſabbati dicamus & jejunii paraſceven? quanquam vos etiam ſabbatum, ſi quando continuatis, nunquam niſi in Paſcha jejunandum ſecundùm ratio-*

Digitized by Google

rationem alibi redditam, nobis certè omnis dies etiam vulgatâ conſecratione celebratur. & C. 15. *Quantula enim apud nos interdictio ciborum? duas in animô hebdomadas xerophagiarum nec totas exceptis ſcilicet ſabbatis & dominicis offerimus Deo, abſtinentes ab eis, quæ non rejicimus ſed differimus. . . . . Si claves macelli tibi tradidit, permittens eſui omnia ad conſtituendam idolothytorum exceptionem, non tamen in macello regnum Dei incluſit.* & reliqua. Denique C. 17. *vera ſi velimus dicere, tu, qui tantum gulæ indulges & meritò te priorem jactitas, ſemper agnoſco ſapere Eſau venatorem ferarum. Ita paſſim indagandis turbis ſtudes, ita de campo laxiſſimæ diſciplinæ tuæ venis, ita Spiritu deficis. Si tibi lenticulam de fruto inrufatam obtulero, ſtatim totos primatus tuos vendes. Apud te agape in cacabis fervet, fides in culinis calet, ſpes in ferculis jacet.* Et verò eleganti eâdem dictione fervent cætera omnia, quæ ſequuntur, Montaniſticum tamen ſpiritum prorſus ſapientia. Jam & Dionyſii Alex. in epiſt. ad Baſilidem verba adſpergimus, qui ita de jejunio antepaſchali: *nec ſex jejuniorum dies æqualiter nec ſimiliter omnes exſpectant ſed alii quidem etiam omnes transmittunt jejuni permanentes, alii duos, alii tres, alii quatuor, alii nullum.* Denique Origenes in Levit. hom. 10. *Habemus enim quadrageſimæ dies jejuniis conſecratos. Habemus quartam & ſextam ſeptimanæ dies, quibus ſolenniter jejunamus.* Quin & Clemens Alex. Strom. L. 7. f. 474. hæc de Gnoſtico ſuo habet: Οἶδεν αὐτὸς καὶ τῆς νηςείας τὰ αἰνίγματα τῶν ἡμερῶν τέτων, τῆς τετράδος καὶ τῆς παρασκευῆς λέγω. ἐπιφημίζονται γὰρ ἡ μὲν Ἑρμῦ, ἡ δὲ Ἀφροδίτης. Αὐτίκα νηςεύει κατὰ τὸν βίον φιλαργυρίας τε ὁμῦ καὶ φιληδονίας. *Novit ipſe jejunii quoque ænigmata horum dierum, quarti inquam & ſexti. Dicitur autem ille quidem Mercurii, hic Veneris. Jejunat itaque per vitam ab avaritiâ & libidine.* Quod reſtat, nemo eſt, qui hanc de jejunio veterum doctrinam tradiderit melius GUIL. BEVEREGIO in cod. can. vindic. L. 3. qui & C. 10. eruditè de *ſtationibus* agit locaque iſta omnia, quæ hanc in rem in Tertulliano exſtant, conglomerat atque ita vel tandem §. 8. ſuam ſententiam effert, cui & nos ſubſcribimus: *Duplex jejunium in Eccleſiâ primitivâ fuit obſervatum. Unum longius uſque ad veſperam productum, alterum brevius & horâ nonâ ab exortu ſolis hoc eſt tertiâ pomeridianâ ſolutum. Hoc poſterius* ſtationis *etiam nomine indigitatum*

Digitized by Google

tum fuit, eò quòd per totum iſtud tempus ab exortu ſcilicet ſolis uſque ad horam nonam in ſacris obeundis perſiſtere ſeque jejunos exercere conſueti eſſent. Quale ferè exercitium Judæi etiam מעמד *ſtationem appellarunt. Ac propterea vox iſta è Synagogâ Judaicâ in Eccleſiam Chriſtianam translata videtur. Hoc verò jejunii genus apud primitivos Chriſtianos quarta ſextaque feria peculiare fuit. Quadrageſimale enim aliaque Eccleſiaſticâ autoritate indicta jejunia, uſque ad veſperam producta ſunt. Hæc autem quarta ſextaque per ſingulas ſeptimanas redeuntia jejunia horâ nonâ ſolvere ſolenne fuit.* Et poſt alia: *Ratio conſtat, quare Tertullianus* ſtationes & jejunia *aliàs diſtinguat, aliàs autem eadem faciat. Eadem nimirum facit, quoniam in utriſque jejunatum eſt. Diſtinguit autem, quod alia jejunia nonniſi veſpere,* ſtationes *verò horâ nonâ ſolverentur: Unde &* ſtationum ſemijejunia *ab eodem appellantur, de jej. C. 3. Hinc etiam conſtat, quare idem in verbis primo citatis dicat,* quartam ſextamque ſabbati ſtationibus dicatam eſſe, paraſceven autem jejuniis. *Eò ſcilicet, quòd quarta ſextaque feria ad horam duntaxat nonam, Paraſceve autem, hoc eſt, Tertulliani notione ſexta feſtum paſchale antecedente uſque ad veſperam jejunatum eſt. Hinc denique conſtat, Eccleſiam primitivam quartâ ſextâque hebdomadis cujusque feriâ per totum annum, excepta Pentecoſte, religioſe jejunâſſe, ſi vel Origeni vel Clementi Alex. vel Tertulliano ulla habeatur fides, hoc eſt, ſi quid in omni antiquitate Eccleſiaſticâ pro certo habeatur.* Hactenus BEVEREGIUS, Vir ſummus. Jam patet ex his omnibus, quî fiat, quòd Theologi quidam Anglicani in obſervandis jejuniis, maximè quadrageſimali, (quod tamen non Romanenſi more ſed antiquo ξηροφαγοῦντες tantiſper obſervant) tàm accurati ſint, ſcilicet, ut veteri, quam exoſculantur plurimùm, Eccleſiæ ſe conformes hîc reddant. Vidimus & nos tale quid, cùm in Angliâ verſaremur, in HENRICO DODWELLO, Viro pientiſſimo, quem A. 1709. poſtquam ad CAVEUM Windeſoriæ inviſeramus, menſe Martio ipſo quadrageſimalis jejunii tempore cum amicis noſtris quibusdam in pago illo, quem nominavimus jam & cui nomen *Shottesbrooke* eſt prope *Maidenhead*, viſitavimus. Jam enim, cum ipſum adiviſſemus, Vir optimus, qui jejunio tùm corpus macerabat, hoſpites nos & peregrè advenientes nonniſi *chocolata*, quod præbebat, pulmento & erudito pioque colloquio, quod utrumque valdè nobis arridebat, primùm refocillavit atque dein cibandos nos nobili cuidam Jacobitæ

Digitized by Google

bitæ & non jurantium,quos vocant, uni dedit,cujus beneficio Vir egregius cum familiâ,quam in ſenio ſuo,uxore demum ductâ,ipſe verò pauperculus admodum ſibi amplam ſatis auctamque quotannis adſperſerat, tunc ibidem degebat. Eundem jejunium quadrageſimale ſervandi ardorem in JO. ERN. GRABIO quoque obſervavimus, qui tamen poſt illuſtratum Irenæum, (ibi enim poſt τεσσαράκοντα, ut vidimus, interpunctionem exſtinxit *, quâ deletâ jejunium quadrageſimale exſpirat & evaneſcit,) demum gulam auſteritati illi ſubjecit, etſi xerophágiam, quod ſciam, nunquam tenuerit. Quod reſtat, tria adhuc monemus. I. de jejunio baptizandorum eſſe conſulendos Juſtinum M. in Apol. II. ſ. 5. & Tertullianum de baptiſmo C. 14. de jejunio pœnitentium item Tertull. de pœnit. C. 18. II. Præcipuos de jejuniis veterum Chriſtianorum autores indicâſſe præſtantiſſimum Virum J. A. FABRICIUM in Bibl. ant. C. XI §. 31. p. 410. ubi vel maximè JO. DALLÆI de jejuniis & quadrageſimâ librum Daventriæ typis Johannis Columbii A. 1654. 8. editum memorat, quem Romanenſes certatim adgreſſi ſunt, inter Anglos verò, quod tacet FABRICIUS, refutavit vel maximè in codice canonum vet. vindicato laudatiſſimus BEVEREGIUS. Addi poteſt & heic JO. NICOLAI, Monachus olim Dominicanus, qui de jejunii Chriſtiani & Chriſtianæ abſtinentiæ vero & legitimo ritu juxta veterem Eccleſiæ univerſalis uſum librum Pariſiis A. 1675. edidit & cum LAUNOJO controverſiæ ſerram hanc in rem reciprocavit. Enata quippe inter eos lis fuerat de modo jejunii quadrageſimalis occaſione obſidionis Pariſienſis, quæ A. 1649. contigit. Vide LUDOVICUM ELLIES ** DUPIN in Bibl. des Auteurs Eccl. T. 18. p. 41. 42. 109. 110. & Journal des ſavans 1675. p. 170. ſqq. Nec minus conſuli hîc meretur POMPEJUS SARNELLI in lettere eccleſiaſtiche, quæ Neapoli A. 1686. 4. prodiere, epiſtolâ 32. ubi de jejuniis, quadrageſimali, ſabbatico & quatuor temporum jejunio haud temnenda affert. De jejunio Sabbati velim inſpiciatur PASCH. QUESNELLUS in diſſ. VI. ad Leonem M. ſ. 283. ſqq. operum Leonis M. T. 2. edit. Lugd. quæ A. 1700. prodiit. Jejunè verò de jejuniis veterum egit, quicunque egit, in den Unſchuld. Nachr. 1702. p. 146. ſqq. Aſt egregie egit & luculenter egit, quem vel maximè hîc lectori com-

X men-

* Vide Irenæi editionem Oxonienſem A. 1702. datam ſ. 465.

** *Ellies* ponimus, non *Eliam*, uti perperam nomen hoc efferunt Viri præſtantiſſimi. Hoc enim apud Gallos *Elie* eſt, non *Ellies*, quod, uti ex ore celeberrimi DUPINII intelleximus, nomen illius gentilitium eſt, uti alterum DUPIN à prædio quodam ita nuncupato ipſi adhæret.

mendamus, VirReverendiſſimus, GEORGIUS HOOPERUS,Decanus olim in Angliâ Cantuarienſis, jam verò Epiſcopus Bathon. & Well. in libró Anglicano, quem Londini A.1696. edidit ſub titulo: *a diſcourſe concernig lent, in two parts. The firſt, an* hiſtorical *account of its* obſervation: *the ſecond an* eſſay *concerning its* original: *this ſubdivided into tvvo*repartitions: *vvhereof the* firſt *is preparatory and* ſhews, *that moſt of our* Chriſtian ordinances *are* deriv'd *from the* Jews: *and the* ſecond conjectures, *that* lent *is of the ſame* original. Recenſitum videas opuſculum in Actis erud. 1696. p.414.ſqq. Apparet verò & in eo HOOPERI judicium, quò in loco Irenæi controverſo poſt τεσσαράκοντα interpungit. Vide P. 1. C.3. §. 3. p.40.ſqq.

III. Denique & paucis objectionem, quæ, dum iſta omnia ſcripſimus, nobis ſuborta eſt, adponimus. Si jejunium iſtud antepaſchale, ſi ſtatio quartæ & ſextæ feriæ olim in primis Eccleſiis fuit celebrata, quid igitur nos, qui Proteſtantes appellamur, contra ritum tàm antiquum inſurgimus atque adverſum quadrageſimam illam, quæ Irenæi jam tempore celebrari cœpit, arma vertimus? Et hîc quidem fateor, vetuſtatem rebus hiſce pondus quoddam conciliare. Sed ſalva res eſt. Jam enim *nihil hanc in rem præceptum eſt.* Itaque, ſi ſub ratione præcepti hæc impoſueris, jam libertas Chriſtiana, quæ primis in temporibus ſemper ſervata fuit & nullibi infracta, jugulatur, jam ſuperſtitio rebus optimis adſpergitur. Id quod ubi fit, ſatius eſt, nullum ſeruare jejunium, quam ſuperſtitione rebus inductâ id ſervare & libertatis Chriſtianæ, quæ longè præſtantiſſimum eſt, quod nobis competit, privilegium, naufragium facere. Aſt nec ipſi Romanenſes jejunia iſta & ſtationes ſervant, uti in primis ſeculis factitatum fuit. Nulla apud eos totalis à cibo abſtinentia, quæ proprium jejunium eſt, nulla & eodem ſoluto xerophagia. Ubi ſanè nolim credas, id eſſe jejunare, ubi à certis ſaltem cibis abſtinetur. Spectrum hoc jejunii eſt, non jejunium. Ut taceam, abſtinentiam iſtam partialem inter opera in ſe & ſua naturâ ſancta itemque meritoria ſibi locum apud Romanenſes vendicare. Id quod primis veri Chriſtianiſmi principiis contrarium eſt, ubi mutatio animi & internarum ejuſdem habitudinum per SpiritumS. facta potius quam externi ritus in Evangelio haud præcepti, ſi modo per determinationem Eccleſiæ ii ſanciantur, meritique omnis, cujus præſumtio peccatum mortale eſt, ſequeſtratio Luc.XVII. 10. ad veram ſanctimoniam requiruntur. Sed hæc polemica ſunt. Id verò haud ſine ratione mireris, fieri ſubinde apud nos, ut diebus Dominicis jejunia inſtituantur. Vix ſanè adprobave-

Digitized by Google

baverit hoc, qui noverit, Eccleſiam veterem ab hujusmodi jejuniis abhorruiſſe. Sed & hoc vel tandem indifferens eſſe, quis eſt, qui non perſpiciat?

(s) Conf. hîc vel maximè Tertullianum in Apologetico C. 30. ubi: *In cœlum ſuſpicientes Chriſtiani manibus expanſis, quia innocuis, capite nudo, quia non erubeſcimus, denique ſine monitore, quia de pectore oramus, precantes ſumus ſemper pro omnibus Imperatoribus, vitam illis prolixam, imperium ſecurum, domum tutam, exercitus fortes, Senatum fidelem, populum probum, orbem quietum & quæcunque hominis & Cæſaris vota ſunt.* & C. 39. *Coimus in cœtum & congregationem, ut ad Deum quaſi manu factâ precationibus ambiamus orantes. Hæc vis DEO grata eſt. Oramus etiam pro imperatoribus, pro miniſtris eorum & poteſtatibus, pro ſtatu ſeculi, pro morâ finis*, de quibus poſtremis precibus vide H. DODWELLUM diſſert. Cypr. XII. de martyrum fortitudine §. 25. f. 97. 98. & NIC. LE NOURRY in Appar. ad Bibl. Max. Patr. T. 2. f. 1408. Addi debet Tertulliani de oratione liber, ubi oratio dominica explicatur & C. 12. & 14. ii reprehenduntur, qui in orationibus aſſident & oſculum ſubtrahunt. Cypriani de oratione dominica libellus itidem hîc conferendus venit. Horâ tertiâ, ſextâ & nonâ oraſſe veteres Chriſtianos ex Tertull. de jejun. C. 10. & Cypr. de orat. dom. f. 154. itemque Clem. Alex. Strom. L. 7. f. 722. patet. Per noctem tamen & exſurgebant oratum. Vide eundem f. 155. & Tertull. ad ux. L. 2. atque Apolog. C. 39. Preces ab iis flexo quoque poplite & verſus Orientem factas eſſe conſtat. Hinc φράσις illa Tertullianea, *de geniculis adorare*. de cor. milit. C. 3. Id quod tamen in Dominicâ & inde à Paſchate usque ad Pentecoſten facere nefas habebatur, etſi id Paulus feciſſet Act. XX. 36. Adde Autores à FABRICIO citatos Bibl. antiqu. C. XI. §. 10. ſqq. p. 360. ſqq.

(t) Vide iterum hîc Autores ab eodem doctiſſimo FABRICIO citatos C. XI. §. 25. p. 396. Inſpicienda maximè Joh. XIII. 14. 1. Tim. V. 20. Tertull. L. 2. ad ux. C. 4. Orig. in Joh. XIII. p. 374. Jam & quædam hanc in rem notavit GOTH. ARNOLDUS in der abbildung der erſten Chriſten L. 3. C. 12. §. 17. ſqq. f. 151. ſqq. 372. ſqq. & TOB. PFANNERUS obſ. eccl. T. 1. Obſ. 6. p. 373. ſqq.

(u) De oſculis primorum Chriſtianorum luculenter egit TOBIAS PFANNERUS obſerv. Eccleſ. P. 2. Obſ. p. 131. ſqq. ubi plura hanc in rem Juſtini M. Irenæi, Tertulliani & Cypriani loca adducit, obſervatque, omiſſum olim fuiſſe oſculum tempore jejunii, oſcula inter Viros fœminasque haud frequentata, facta eadem poſt preces & in acceſſu ad S. cœnam quo-

que ſacta, oſculum baptizatis fixum, id quod contra DALLÆM de cult. latin. relig. L. 1. C. 2. in fine idem probat, vincula quoque martyrum oſculis fidelium uſurpata fuiſſe, ut oſcula pedum & januarum templi, de quibus itidem is agit, taceamus. Vide & ſupra p. 68.

(x) De hymnis veterum Chriſtianorum vide loca Matth. XXVI. 30. Act. XVI. 25. 1. Cor. XIV. 26. Col. III. 16. Eph. V, 19. Jac. V. 13. item Juſtinum M. in dial. cum Tryph. p. 260. Plin. ep. L. 10. ep. 97. Tertull. Apol. C. 2. 39. & ad uxorem L. 2. C. 9. Hippolytum de conſummatione mundi & in laterculo, Cyprianum in libro ad Donatum in fine, & Clem. Al. Pædag. L. 2. C. 4. f. 165. C. 9. f. 185. Aſt cùm hæc diducere inſtituti ratio haud patiatur, rogamus lectorem, ut autores à FABRICIO in Bibl. antiqu. C. XI. §. 13. p. 366. ſqq. citatos, noſtramque de liturgiis veterum diſſert. p. 17. adeat.

(y) Demus heic, quæ jam nobis ſeſe ſponte offerunt. De benedictione ſacerdotali exſtat locus in epiſtolâ genuinâ, niſi communem Criticorum præſtantiſſimorum ſententiam naſo adunco ſuſpendere jam velis, Ignatii ad Polycarpum §. 5 ubi: *Decet vero, ut ſponſi & ſponſæ de ſententiâ Epiſcopi conjugium faciant, quò nuptiæ ſint ſecundùm Dominum & non ſecundùm cupiditatem.* Neque enim γνώμη hæc epiſcopalis ſine benedictione datà eſſe credi poteſt, etſi benedictio publica in Eccleſiâ nondum hinc liqueat, ſed privata ſaltem Epiſcopi mens ejusdemque conſenſus ad matrimonium confibulandum olim à Chriſtianis fuerit adhibitus. Accedit jam Tertullianus, qui in libro II. ad uxorem ita habet: *Unde ſufficiam ad enarrandam felicitatem ejus matrimonii, quod Eccleſia conciliat & confirmat oblatio & obſignatum Angeli renunciant & pater ratò habet. Nam nec in terris filii ſine conſenſu patrum ritè & jure nubunt.* Et in libro de pudicitiâ C. 4. *Ideò penes nos occultæ quoque conjunctiones, id eſt, non prius apud Eccleſiam profeſſæ juxta mœchiam & fornicationem judicari periclitantur, ne inde conſerta obtentu matrimonii crimen eludant.* Adde de monogamiâ C. 11. Nec eſt ex tribus prioribus ſeculis qui hùc quadret; genuinus locus alius, niſi Clementem Alex. hùc trahas, qui in pædag. L. 3. C. 1. ſcribit: *Cui enim manum imponit Presbyter, cui autem benedicet? Non mulieri, quæ eſt ornata &c.* Sed hæc nimis generalia ſunt. Ex ſeculo verò quarto pro benedictione ſacerdotali exſtantiora proferri teſtimonia poſſe is haud negaverit, qui legerit TOB. PFANNERI obſerv. eccl. L. 2. C. 7. §. p. 533. Adſpergendus jam de di-

X

divortio eſt ampliſſimus Hermæ locus in Paſtore L. 2. Mand. 4I. ubi hæc verba habentur: *Si ſcierit vir, uxorem ſuam deliquiſſe & non egerit pœnitentiam mulier & permanet in fornicatione ſuâ & convivit cum illâ vir, reus erit peccati ejus & particeps mœchationis ejus. Et dixi illi: Quid ergò, ſi permanſerit in vitio ſuo mulier? Et dixit: Dimittat illam vir & vir per ſe maneat. Quodſi dimiſerit mulierem ſuam & aliam duxerit, & ipſe mœchatur. Et dixi illi: Quid ſi mulier pœnitentiam egerit & voluerit ad virum ſuum reverti, nonne recipietur à viro ſuo? Imò ſi non receperit eam vir ſuus, peccat & magnum peccatum ſibi admittit, ſed debet recipere peccatricem, quæ pœnitentiam egit, ſed non ſæpè. Servis enim Dei pœnitentia una eſt. Propter pœnitentiam ergo non debet, dimiſſâ conjuge ſuâ, vir aliam ducere.* Habetur divortii ejusmodi exemplum apud Juſtinum M. Apol. 2. ut exemplum S. Theclæ apud Baſilium Seleuc. de vitâ Theclæ L. I. taceamus. Pergit autem Hermas & §. 4. de ſecundis nuptiis hæc effert: *Si vir vel mulier alicujus deceſſerit & nupſerit aliquis illorum, peccat? Qui nubit, non peccat, inquit: ſed ſi per ſe manſerit, magnum ſibi conquirit honorem apud Dominum*, quod ipſum in Conſt. Apoſtolicis L. 3. C. 2. ita diducitur: *Id quoque ſcire debetis, primas quidem & unicas nuptias, quando ſecundùm legem ac jus fiunt, juſtas eſſe utpote juxta voluntatem Dei celebratas, ſecundas verò poſt profeſſionem nuptias eſſe illicitas, non propter conjugium ſed propter mendacium, tertias nuptias intemperantiam demonſtrare, at quodlibet poſt tertias nuptias matrimonium manifeſtam eſſe fornicationem & indubitabilem petulantiam. Deus quippe unam uxorem uni viro tradidit in mundi primordio*: Erunt *enim* duo in carne unâ. *Adoleſcentioribus verò viduis poſt primi mariti obitum ſecundus concedatur.* In iisdem Conſt. Apoſt. L. VIII. C. 32. exſtat: *Concubina* (παλλακή) *cujuspiam infidelis mancipium, illi ſoli dedita admittatur* ſc. ad baptiſmum, *ſi autem etiam cum aliis petulanter agat, rejiciatur. Fidelis, qui habet concubinam, ſi ſervam, deſinat, & legitimè ducat uxorem, ſi liberam, eam in uxorem legitimam accipiat, ſi nolit, rejiciatur.* Athenagoras in legatione pro Chriſtianis ante finem: ὁ δεύτερος γάμος εὐπρεπής ἐστι μοιχεία. *Secunda nuptia decorum ſunt adulterium.* Theophilactus Antioch. libro 3. ad Autolycum ante medium: *Apud Chriſtianos temperantia adeſt, continentia*

tia exercetur, monogamia ſervatur, cuſtoditur caſtitas. Ita & Irenæus adv. hær. L. 3. C. 19. *Samaritanæ illi prævaricatrici, quæ in uno viro non manſit ſed fornicata eſt in multis nuptiis.* Aſt in ſcenam vel maximè hîc producendus eſt Tertullianus, in libris ad uxorem, de monogamiâ, de exhortat. caſt. & de pudicitia, imò & Apol. C. 46. aliiſque in locis. Nec minus in partes vocandus Clemens Alex. Strom. L. 2. f. 421. ubi: *matrimonium eſt prima viri & mulieris conjunctio ſecundum legem facta,* ut alia ejusdem loca taceamus. Minutius Felix in Octavio poſt medium: *unius matrimonii vinculo libenter inhæremus, cupiditatem procreandi aut unam ſcimus aut nullam.* Origenes hom. 17. in Lucam alibique item monogamiam ſervandam docet. Vide J. B. COTELERIUM in Patribus Apoſt. J. CLERICI Vol. 1. f. 91. a. Notandum & illud ex Tertulliano eſt, ipſum eos, qui cum gentilibus matrimonia ineunt, ſtupri reos facere, L. 2. ad uxorem. Adde eundem de corona militis C. 3. & Cyprianum de lapſis f. 122. Quod reſtat, in tribus prioribus ſeculis clericis omninò conjugium permiſſum fuiſſe, probavit BEVEREGIUS ad can. Apoſt. 5. Patr. Ap. Vol. 1. f. 458. Adde FABRICII Bibl. antiqu. C. 20. §. 10. p. 603. 604. qui & in hoc capite autores citat, qui de conjugio veterum in univerſum egere.

(z) Hoc de argumento abundè ſatis egimus veterumque teſtimonia omnia produximus in diſſ. de oblat. vet. Euchar. § 34. p. 296 ſqq. Convivium dominicum qui deſcribat Juſtinus M. ſupra vidimus. Tertullianus ita de coronâ militis C. 3. *Euchariſtia ſacramentum & in tempore victûs & omnibus mandatum à Domino etiam antelucanis cœtibus nec de aliorum manu quam præſidentium ſumimus. Oblationes pro defunctis, pro natalitiis annuâ die facimus . . . . Calicis aut panis etiam noſtri aliquid decuti in terram anxiè patimur.* Cyprianus Epiſt. 63. ad Cæcilium: *Niſi in ſacrificiis matutinis hoc quis veretur, ne per ſaporem vini redoleat ſanguinem Chriſti.* Et poſt alia: *Quomodo autem poſſumus propter Chriſtum ſanguinem fundere, qui ſanguinem Chriſti erubeſcimus bibere? An illa ſibi aliquis contemplatione blanditur, quòd, etſi mane aqua ſola offerri videtur, tamen, cùm ad cœnandum venimus, mixtum calicem offerimus, ſed cùm cœnamus, ad convivium noſtrum plebem convocare non poſſumus, ut ſacramenti veritatem fraternitate omni præſente celebremus.* Et rurſus: *quia paſſionis ejus mentionem in ſacrificiis omnibus facimus (paſſio eſt enim Domini*

Digitized by Google

Domini ſacrificium, quod offerimus) nihil aliud quàm quod ille fecit, facere debemus. Idem ep. 12. f. 28. *celebrentur hic à nobis oblationes & ſacrificia ob commemorationes* martyrum & ep. 1. f. 3. *Si quis hoc feciſſet, non offerretur pro eo nec ſacrificium pro dormitione ejus celebraretur. Neque enim apud altare meretur nominari in ſacerdotum prece, qui ab altari ſacerdotes & miniſtros voluit avocare. . . . . . Non eſt, quòd pro dormitione ejus apud vos fiat oblatio aut deprecatio aliqua nomine ejus in Eccleſia frequentetur.* Quin & Euchariſtia infantibus tùm dari jam cœpit, uti ex Cypriani libello de lapſis & epiſt. 59. ad Fidum perſpicere eſt.

(aa) In epiſt. ad Cæcilium num. 63. apud Fellum & Pamelium. De temperamento tamen calicis vide, quæ nos annotavimus in diſſ. de oblat. Euch. §. 4. p. 173. ſqq.

(bb) Vide Juſtin. M. Apol. II. f. 98. *Et diſtributio communicatioque fit eorum, in quibus gratiæ ſunt actæ, cuique præſenti. Abſentibus autem per diaconos mittitur.* Irenæus in literis ad Victorem Romanum ſupra jam citatis: *Verùm illi ipſi, qui te præceſſerunt, Presbyteri, quamvis id minimè obſervarent, Eccleſiarum Presbyteris, qui id obſervabant, Euchariſtiam transmiſerunt.* Tertullianus de oratione C. 14. *Similiter de ſtationum diebus non putant plerique ſacrificiorum orationibus interveniendum, quod ſtatio ſolvenda ſit accepto corpore Domini. . . . . . Accepto corpore Domini & reſervato utrumque ſalvum eſt & participatio ſacrificii & executio officii.* & L. 2. ad uxorem: *Neſcit maritus, quid ſecreto ante omnem cibum guſtes.* Adde Cyprianum de lapſis f. 133. & de bono patientiæ f. 216. Ita profectò jam tùm temporis ab inſtitutione Chriſti deviatum fuit.

(cc) Vide ſupra Art. 2. not. *(g)* & hunc artic. not. *(c)*

(dd) Hæc mutatio, ut paucis ſaltem mentem noſtram exprimamus, in eo conſtitit, quod Epiſcopi dominium quoddam hierarchicum in cœtum Eccleſiaſticum ſibi vendicavere, quo haſtenus frui haud poterant, queis utpote favens & propius brachium ſeculare defuit, id quod jam in Imperatoribus Chriſtianis nacti fuere, etſi & hi ſubinde pro re natâ autoritatis ſuæ principalis radios in Eccleſiæ atria ſpargerent. Sed non patitur jam inſtituti ratio, ut, qui præter intentionem in prolixitatem quandam hic lapſi ſumus & diſſertationem academicam exaraturi librum ſenſim ſenſimque conficimus, hæc vel tantiſper ſaltem diducamus.

(ee) Nota,

(*ee*) Nota, quod, ubi de poteſtate hîc ſermo eſt, de poteſtate coactivâ id explicari debeat. Jam verò in unâ eademque civitate independentes ejuſmodi duæ poteſtates monſtrum quoddam efficiunt, ad quod, ſaniori politicæ qui nomen dedit, à frontis corrugatione atque conſulcatione ſibi temperare non poſſit.

(*ff*) Poſſet hanc in rem ampliſſimus liber *de diſcordiâ ſacerdotii & imperii* conſcribi, ubi ſanè in ampliſſimos hiſtoriarum campos Autori evolare daretur. Nemo enim hactenus, quæcunque hùc pertinent, in unam maſſam conglomeravit. Magnam ædificationem ejusmodi ſecum veheret opus. Conſentientem hîc habemus illuſtrem THOMASIUM in dem bedencken über die frage: *wieweit ein Prediger gegen ſeinem Landes-Herrn, welcher zugleich* ſummus Epiſcopus *mit iſt, ſich des Binde-Schlüſſels bedienen könne?* p. 147.

(*gg*) Scilicet, qui veteris juris Eccleſiaſtici, quod in medio ævo floruit, rationes & ſtatuta evolvere voluerit, is codicibus canonum veteribus inhiare omnemque illis inſpiciendis inque ſuccum & ſanguinem vertendis operam conſecrare debet. Eſt enim Jus Eccleſiaſticum triplex. Primum illud eſt, quod ad tria priora ſecula pertinet, cujus prima lineamenta nos in opuſculo hoc jam pinximus, ex monumentis illis primorum temporum, quæ pauciſſima habemus & ſubinde valde jejuna, depromendum. Secundum eſt jus eccleſiaſticum medii ævi, quod à ſeculo IV. usque ad ſeculum XVI. pertingit & pro Eccleſiarum ſeculorumque diverſitate & varietate itidem varium eſt atque diverſum, prout codices canonum, quos noſtra dialecto conſtitutiones eccleſiaſticas appellitaremus, diverſi generis ſunt. Tertium jus eccleſiaſticum eſt modernum illud, quod in Eccleſiis variat, ex conſtitutionibus eccleſiaſticis ubique deducendum. De codicibus canonum veteribus paucis hæc notari velim, eos ex conſtitutionibus Conciliorum & Epiſcoporum conſarcinatos eſſe, atque paſſim ab Autoribus, qui uti grus gruem hîc ſe invicem conſequuntur & expilant, recenſeri. Videbis eorum catalogum in GERHARDI VAN MASTRICHT, JCti, Anteceſſoris & Hiſtor. Prof. Ord. Duisburgenſis, poſtea Syndici Bremenſis ſenioris, Viri planè eruditiſſimi, cujus favore plurimo atque inſtructiſſimæ Bibliothecæ aſpectu A. 1708. Bremæ gaviſos nos eſſe meminimus, hiſtoriâ Juris eccleſiaſtici & Pontificii, quæ primum Amſtelodami apud Ysbrandum Haring A. 1686. poſtea cum præfatione Thomaſianâ Halæ Magdeb. bis prodiit. Ad-

di

di poſſunt PETRUS DE MARCA de concordiâ ſacerdotii & imperii L. 3. C. 2. ſqq. & in diſſertatione de veteribus collectionibus canonum, quam celeberr. BOEHMERUS laudato operi Francofurti ſeu potius Lipſiæ A. 1708. adjecit, f. 344. ſqq. JO. MABILLONIUS des études Monaſtiques T. 1. P. 2. C. 5. editionis latinæ Venetæ à JOSEPHO PORTA editæ p. 234. ſqq. itemque Bibliotheca eccleſiaſtica Mabillonica n. 17. p. 599. ſqq. CLAUDIUS FLEURY, hodierno Galliarum Regi à Confeſſionibus, cujus luculentâ amicitiâ, Pariſiis cum ante aliquot annos degeremus, gaviſi fuimus, dans ſon inſtitution au droit Eccleſiaſtique ſtatim ſub initium, GUIL. CAVE in hiſtoriâ literariâ ſcriptorum Eccleſiaſticorum paſſim, maximè verò in deſcriptione Concilii Chalcedonenſis f. 314. 315. JO. STRAUCHIUS in diſſertationibus canonicis de origine, libris nec non autoritate Juris canonici, CASP. ZIEGLERUS in diſſ. de origine & incrementis Juris canonici, quam nuper ill. THOMASIUS ad LANCELOTTUM recuſam dedit, GEBHARDUS THEODORUS MEJERUS in hiſtoricâ relatione de canonum collectionibus codici canonum Eccleſiæ univerſæ Helmſt. A. 1663. præmiſſâ, THOMAS ITTIGIUS in opuſculis variis à V. C. CHRISTIANO LUDOVICI editis, p. 415. ſqq. JO. ALBERTUS FABRICIUS in Biblioth. lat. L. 4. C. 12. ubi de codice Theodoſiano, Juſtinianeo, codice legum antiquarum à LINDENBROGIO, BIGNONIO & BALUZIO edito, codicibus denique canonum Eccleſiæ Romanæ eruditè agit, CHRISTIANUS THOMASIUS in cautelis circa præcognita Jurisprudentiæ Eccleſiaſticæ C. 18. ſqq. & vel maximè JUSTUS HENNINGUS BOEHMERUS, Vir planè eruditiſſimus in Jure eccleſiaſtico Proteſtantium L. 1. tit. 2. de conſtitutionibus, Theologus item venerandus JO. ANDR. SCHMIDIUS in ſuppl. Sagittar. Sect. 2. C. 2. p. 718. ſqq. qui luculenter omnino & per multiplicationem in hoc inſtituto procedit, denique Vir planè inſignis BURCARDUS GOTTHELFF STRUVE in Bibliotheca Juris ſelectâ C. 13. & in hiſtoriâ Juris C. 7. Jam verò, ſi autores hosce præſtantiſſimos vel ſupplere vel corrigere &, quæ ubique nobis obviarent, heic lectori plenis manibus dare volupe nobis eſſet, ampliſſimum in rerum campum deſcenderemus, quem tamen jam ſaltem è longinquo adſpicimus. Id mireris, Viros inſignes nimia codicum diſcrimina effingere & ſuavibus hîc ſomniis ſubinde indulgere. Si enim tot codices diverſi excogitandi fuerint, quot in Bibliothecis inveniuntur alio canonum ordine diſpoſiti & vel prolixiores

Digitized by Google

res vel breviores, codicum, qui canones exhibent, index in infinitum eſſet extendendus. Unde perperam fit, quòd codex Eccleſiæ univerſæ & codex Eccleſiæ Orientalis, quem nitidum utique & magnificum planè nobis GUIL. BEVEREGIUM in Synodico ſeu Pandectis canonum Eccleſiæ Græcæ A. 1672. Oxonii è Theatro Sheldoniano dediſſe ſupra memoravimus, à ſe invicem diſtinguantur. Unus idemque codex eſt, hâc ſaltem cum diſtinctione, quod una collectio alterâ eſt luculentior, id quod à libertate librarii ejusdemque arbitrio profectum fuit. Nec ſuum codicem totum JUSTELLUS edidit, utpote qui, antequam ad Romanenſes tranſiret, ex codice Bodlejano canones Sardicenſes excîdit aliaque, quæ in eodem inveniuntur, dare neglexit, unde & Cardinali PERRONIO itemque STEPHANO BALUZIO in præfatione ad opuſcula PETRI DE MARCA, id quod & TH. ITTIGIUS noſter de catenis & Bibliothecis Patrum obſervavit p. 763. ſqq. 767. 768. rectè (jam verò à CAVEO, qui plurimùm hîc hallucinatur, toti abimus,) vapulat. Scilicet codex iſte ex codice quodam canonum Græcorum à latino homine efformatus & ad placita Eccleſiæ latinæ inflexus fuit atque ita ſubinde interpolatus, ut ne dignus quidem, qui ederetur, eſſe videatur. Ea, quæ haud dedit JUSTELLUS & datâ operâ omiſit, curatè deſcripta penes ſe habet Polyhiſtor Vitembergenſis præſtantiſſimus, cujus literarios fœtus plurimum exoſculamur, nobisque idem amiciſſimus JO. GUILIELMUS JANUS, qui cùm A. 1715. Oxonii verſaretur, hoc ſibi operæ ſumſit atque pugillaribus ſuis iſta indidit. Etenim ſi quis codicem canonum Eccleſiæ univerſæ componere vellet, conciliorum veterum ubivis terrarum receptorum canones in unum conflare deberet, ut ita collectio, quam in unum conjiceret, ſuo quodam jure hoc titulo digna eſſet. Tale quid autem eſt βίβλος κανόνων ſive codex canonum, cujus hiſtoriam dilucido ſermone CAVEUS ad Concilium Chalcedonenſe & in diſſ. de libris & officiis eccleſiaſticis Græcorum, titulo βίβλος κανόνων, compoſuit, in eo ſolo, ut jam diximus, errans, quod codicem canonum à codice orientali diſtinguat, quod qui fecerit, unico hoc intuitu facere id poteſt, quòd deinde Græci codici ſuo canonum adſperſerint ſucceſſu temporis ejusmodi quoque Conciliorum canones, quæ ab Eccleſiâ Romanâ haud recepta fuere. Jam verò, cum quævis Eccleſia ſua peculiaria concilia congregaverit, contigit, ut & omnis ea peculiarem dein canonum

Digitized by Google

num codicem ſibi formaret, cujus tamen prima & præcipua ferè pars codicem canonum univerſalem ſemper exhibet. Ita ſanè Eccleſia Romana peculiarem canonum codicem inde jam ab antiquiſſimis temporibus & ante Dionyſium Exiguum habuit. Duplicem eum exſtitiſſe fingit PETRUS DE MARCA de concordiâ ſac. & imp. L. 3. C. 3. priorem ante Concilium Chalced. qui ſit idem cum codice canonum Eccleſiæ univerſæ Juſtelliano, poſteriorem, qui poſt illam Synodum autoritate Leonis M. Pont. Rom. fuerit confectus & quem ex Bibliothecâ Monaſterii Rivipullenſis in lucem olim editurus erat Vir ſummus STEPH. BALUZIUS. Sed hanc de veteri Eccleſiæ Romanæ canonum codice ſententiam dudum exſibilavere JO. DAVID in libro de Epiſcopis canonicè judicandis C. 3. art. 3. & PASCHASIUS QUESNELLUS in diſſ. de codice canonum Eccleſiæ Romanæ, omnium, qui hucusque prodierunt, antiquiſſimo, nunc primum in lucem edito, quæ eſt numero XII. diſſertationum Leoninarum, C. 1. Opp. T. 2. f. 334. 335. Nec tamen, uti arbitror, ipſe met rem acu tetigit QUESNELLUS, qui in tomo illo altero operum Leonis M. quem citamus, codicem canonum eccleſiæ Romanæ veterem, qui & ante Dionyſium Exiguum obtinuerit, ex codicibus MSS. Oxonienſi uno, altero Thuanæo ſibi edidiſſe viſus eſt, nec obſervavit, adeò mancum eſſe codicem hunc & plurimos Conciliorum canones ab Eccleſiâ tamen Romanâ jam olim receptos haud habere, ut pro codice vetere canonico Romano venditari prorſus haud poſſit, ſed privatam potius hominis induſtrii & ſibi ſapientis collectionem redoleat. Inſecutus dein eſt codex Dionyſianus, cum quo paucis omninò mutatis conſpirat codex canonum vetus Eccleſiæ Romanæ à FRANCISCO PITHOEO notis illuſtratus, qui ex Bibliothecâ D. CLAUDII DE PELETIER, Regni Gallicani adminiſtri Pariſiis ex typographiâ regiâ A. 1687. in formâ majore prodiit. Codex verò Dionyſianus & ſolitarius & in Conciliorum collectionibus à JUSTELLO editus conſpicitur. Quæ de ſequioribus canonum Eccleſiæ Romanæ collectionibus dicenda ſunt, Viri docti ſatis explanavere, nec tanti ſunt. At verò optandum eſſet, ut, qui Juri eccleſiaſtico veteri plurimam omninò lucem affundunt, antiquioribus etiam iſtis codicibus, de quibus ferè ſilent, evolvendis operam ſuam conſecrarent, adeoque varias Juris canonici veteris epochas hîc eò curatius diſtinguerent. Uti verò Eccleſiæ Græcæ, uti Romanæ ſuus utrique codex adſcribitur, ita & Africanæ & Hiſpanicæ

Digitized by Google

& Anglicanæ & cui non ? ita ſanè & Germanicæ Eccleſiæ noſtræ, in quam codex Romanus ſine ullo dubio primùm invectus fuit, ſuum dari eumque ex documentis hùc pertinentibus juxta ſeculorum ordinem conſarcinari poſſe quis dubitet? Qui autem omnes iſtos canonum codices curatiùs noſſe voluerit, is ſaltem conciliorum omnium tàm generalium quam particularium Eccleſiarumque & Epiſcoporum conſtitutiones & ſtatuta per ſeculoum & per Eccleſiarum diverſarum ordinem eundo inſpicere debet, utpote qui tutiorem certioremque viam inire heic non poſſit. Aſt hæc ὡς ἐν παρόδῳ ſaltem hîc adſpergimus, qui & noſtras qualescunque in hiſtoriam Juris canonici univerſalis obſervationes in publicum egregium effundere atque etiam hiſtoriæ Juris Græco-Romani ſic lucis radiolum quendam poſt Viros ſummos adſpergere poſſemus, ſi Viris præcipuis inſtitutum hoc haud diſplicere animadverteremus. Nec eſt; quod μετάβασιν εἰς ἄλλο γένος hic quis nobis objecerit. Jam enim moroſi hoc fuerit ingenii, Theologum carpere, qui quid in caſtris JCtorum hîc agatur, tantiſper & inſpicere præſumſerit, vel eapropter haud malè habendus, quod hoſpitii jure gaudens peculiare quoddam immunitatis privilegium ſibi heic adſcribere poſſit. Scilicet & JCtorum doctiſſimi Theologiæ ſacraria, nobis profectò haud ſtomachantibus, ſubinde intrant.

Sumimus hanc veniam petimusque damusque viciſſim.

Reſtinguet verò, uti arbitror, heic ſitim noſtram atque ab iſtâ ſcriptione nos abſtinebit, cui palmam lubentes meritoque tradimus, Vir in hoc literarum genere facilè princeps & cui parem heic nulla videbit ætas, JO. ALBERTUS FABRICIUS, Polyhiſtor Hamburgenſis, ubi poſtremum Bibliothecæ ſuæ Græcæ tomum, in quo tamen codices canonum Eccleſiæ Occidentalis in ſcenam haud producentur, in lucem protruſerit. Quod ut mox fiat, calidiſſimis votis precamur atque maximo cum deſiderii ardore plurimum anhelamus, qui tamen & ipſi in hiſtoriâ Theologiæ literariâ, quam poſt editas Theologiæ dogmaticæ & moralis inſtitutiones actaque & ſcripta publica Eccleſiæ Wirtembergicæ, quæ nunc ſub prælo ſudant, ſi Deus voluerit & ſi ſpiritus adhuc hos artus noſtros rexerit, dabimus, hiſtoriam Juris eccleſiaſtici veteris in novam pauliſper formam ſed ὡς ἐν συνόψει ſaltem flabimus atque coagulabimus. Aſt quid in argumento, quod in tranſitu ſaltem tangimus, tantopere excurrimus & è viâ digreſſi eorum, quæ heic tantiſper

Digitized by Google

tiſper à nobis dici poſſent, ſcrinia vel ad momentum ſaltem reſeramus & monſtranda præbemus?

(*hh*) Hæc ipſa dum ſcribimus, inſpiciendæ nobis præbentur origines præcipuarum materiarum Juris eccleſiaſtici ex ultimâ antiquitate evolutæ & ad ſtudium Juris canonici accommodatæ, quas illuſtris BOEHMERUS Schiltero ſuo illuſtrato ſeu emendationibus & additamentis ad JO. SCHILTERI inſtitutiones Juris canonici Halæ Magdeburgicæ A. 1712. affixit.

(*ii*) Cauſa, cur hâc jam admiratione mens noſtra perfundatur, hæc eſt, quoniam hactenùs quidem, qui nonniſi Eccleſiæ primitivæ diſciplinam inſpeximus, nullos alios cœtuum directores quam Doctores eccleſiarum Presbyteroſque in iis conſtitutos vidimus, cum conſenſu tamen plebis eccleſiaſticæ omnia agentes. Jam ſcena rerum mutatur novuſque ſe actus ſiſtit, ubi aliæ perſonæ aliâque & ſupremâ illæ autoritate pollentes faſceſque eccleſiaſticos in manibus tenentes viſentibus ſeſe præſentes reddunt. Nec tamen velim, ita comparata eſſe Magiſtratûs jura, ut jura eccleſiaſtica, quæ collegialia ſunt, iis adſpergi nequeant. Præterquam enim, quod & Principes Chriſtiani ipſimet jus ſacerdotii univerſalis cum aliis quibuscunque Chriſtianis commune habent atque eo ipſo ad directionem cœtûs quoque habiles ſunt, præterquam &, quòd præcipua & plurima ſacrorum jura, uti poſtea dicemus, ex ſuperioritate territoriali fluunt, quis neſcit, externæ directionis jura ab Eccleſiâ in principem transfundi poſſe, qui & ipſe, beneficiis in Eccleſiam collatis, certa quædam jure ſibi vendicare poteſt. Imo in V. T. regnum & ſacerdotium aliquando conjunctum fuiſſe legitur. Melchiſedech enim fuit Rex & Sacerdos. Quin & Reges Judæorum ampliſſima circa ſacra jura exercuiſſe conſtat. Vide omninò poſt infinitos Autores JO. GEORGII REINHARDI meditationes de jure Principum Germaniæ, cumprimis Saxoniæ, circa ſacra ante tempora reformationis exercito C. 1. §. 13. ſqq. p. 28. ſqq. & vel maximè veteris Teſtamenti tabulas libroſque illius hiſtoricos, ex quibus plurimos hanc in rem floſculos colligere eſt. Jam velim hîc & ſolicitè conferri JO. SELDENUM de ſucceſſione in Pontificatum Ebræorum L. 1. C. 12. p. 80. ſqq. edit. Francof. ubi exhibentur ea, quæ apud veteres de perpetuâ regni & Pontificatus apud Ebræos conjunctione occurrunt. Nomen etiam כהן, quod & rectorem præpoſitumque ſignificat, optimatibus & Sacerdotibus eſt commune. Vide

H. GROTIUM de poteſtate ſummarum Poteſtatum circa ſacra C. 9. & ad Ex. III. 2. 2. Sam. VIII. 18. Apud Gentiles imperium & Sacerdotium ſæpiſſimè juncta fuiſſe conſtat. Vide Autores ampliſſimos, quos celeberr. FABRICIUS in Bibliogr. ant. C. 13. §. 2. p. 444. hic citat, qui tamen neſcio, cur non memoret Virgilianum illud Æn. L. 3. v. 80.

Rex Anius, Rex idem hominum Phœbique ſacerdos,

cur non & memoret Triſmegiſtum, qui audit aliâs Philoſophus Maximus, Sacerdos maximus & Rex maximus, cum Moſe, cui hæc tria ferè competunt, eapropter conferendus. Veteres autem Romanorum Imperatores ſimul Pontifices fuiſſe Chriſtianosque etiam Cæſares per longum tempus hoc dignitatis nomen gerere haud recuſaſſe, ibidem egregiè FABRICIUS noſter monet, qui & hanc in rem in partes vocat JO. ANDREAM BOSIUM, qui diſſertationes de Pontificatu maximo Imperatorum Chriſtianorum Jenæ A. 1656. ediderit, à GRÆVIO dein tomo 5. antiquitatum Romanarum inſertas, ubi contra JO. [illegible]LA-CIDIUM ſeu potius JAC. GOTHOFREDUM, cujus & [illegible] poſtea PAGIUS & TILLEMONTIUS, addimus nos SPANHEMIUM, Theologum, defenderint, demonſtraverit, etiam Chriſtianos Imperatores titulum Pontificis Maximi, quamvis ethnica ſacra abominarentur, geſſiſſe falſumque eſſe, quod à nonnullis tradatur, in Epiſcopi Romani gratiam hoc nomine GRATIANUM abſtinuiſſe. Quin & amandat hic lectores idem præſtantiſſimus Vir ad EZECH SPANHEMII præclarum opus de uſu numiſmatum f. 691. & ANTONII VAN DALE diſſ. 2. ad antiquitates ex marmoribus illuſtrandas, quies denique & TILLEMONTIUM adſpergit, nos verò clariſſ. STRUVII diſſ. de Conſtantino M. ex rationibus politicis Chriſtiano §. 69. p. 7., & celeb. CYPRIANI diſſ. hiſtorico-theologicam de Cæſ. Maximiliano L. Pontificatum maximum affectante Coburgi A. 1710. habitam & Jenæ A. 1718. recuſam C. 1. §. 1. ſqq. adjungimus, utpote qui præter alia & egregiè illud hîc obſervat, à Pontificatu iſto ethnico profectum & hoc fuiſſe, quod auſpicales Imperatorum veſtes, quas Norimbergenſes hactenùs ſervent, clericales ſint, maximumque hîc errorem BARONIUM errare, qui exiſtimet, Epiſcopos Romanos jam ſeculo II. Pontificum Romanorum titulum geſſiſſe, utpote quem haud ſeriâ mente Zephyrino Tertullianus dederit, quod & BALUZIUS in notis ad Agobardum p. 85. exiſtimet, Adde & JANUM VINCENTIUM GRAVINAM

VINAM L. 1 de origine juris civilis C. 106 & de Imp. Rom. C. 7. Nec omnia Epiſcopatus jura à ſe aliena eſſe voluit Conſtantinus M. uti conſtat ex dicto iſto decantato & πολυθρυλλήτῳ apud Euſebium in ejus vitâ L. IV. C. 24. ubi: *ἀλλ' ὑμεῖς μὲν τῶν εἴσω τῆς ἐκκλησίας, ἐγὼ δὲ τῶν ἐκτὸς ὑπὸ Θεοῦ καθεσταμένος ἐπίσκοπος ἂν εἴην: At enim vos eorum, quæ intra Eccleſiam, ego autem* eorum, quæ *extra* ſunt, *à Deo conſtitutus epiſcopus fuerim*. Notum eſt, quàm variè verba hæc Viri præſtantiſſimi capiant. Plurimi diſtinctionem illam famoſam inter poteſtatem eccleſiaſticam circa *interna*, quam Miniſtris Eccleſiæ, & *externa*, quam Principibus adſpergunt, deducunt, alii de rebus merè civilibus, alii de gentilibus extra Eccleſiam conſtitutis id explicant, alii ἐπέχουσι, quam litem noſtram jam non facimus. Vide Autores, MORINUM, VEDELIUM, REVIUM, GERHARDUM, ALLATIUM & DE MARCA, quos citat diligentiſſimus FABRICIUS, queis verò nos ULRICUM HUBERUM de jure civit. L. 1. ſ. 5. C. 1. de jure ſummæ poteſtatis circa ſacra §. 21. ſqq. hîc affundimus, ſingularem hîc ſententiam tenentem, quam rectè ill. THOMASIUS in notis p. 174. 175. refutavit. Jam & conſtat, Leonem I. Imperatori ſacerdotalem affectum variis in locis attribuere. Ita ſanè is ep. 84. c. 5. ad Marcianum: *qui vobis præter regiam coronam etiam ſacerdotalem conferat palmam*. ep. 88. c. 2. ad Julianum: *ut omnibus excellentiam ipſorum non ſolùm regii culminis ſed etiam ſacerdotalis eſſe appareat ſanctitatis*. ep. 89. ad Marcianum c. 1. *& regia potentia & ſacerdotalis vigeret induſtria*. ep. 90. ad Pulcheriam c. 1. *Principibus temporis noſtri non ſolùm potentiam regiam ſed etiam ſacerdotalem cognoſcimus ineſſe doctrinam*. ep. 105. ad Marcianum c. 1. *in Chriſtianiſſimo Principe ſacerdotalem experimur effectum*. ep. 112. c. 1. ad eundem: *Sacerdotali me ſolicitudine pietas veſtra commonuit*. ep. 124. ad Anatolium Epiſc. Conſt. c. 2. *Quantum itaque opportunitas invitat officii, religioſiſſimum Principem dilectio tua ſtudeat frequentare & non ſolùm regiam ſed & ſacerdotalem ipſius mentem precibus meis obſecrare* & denique ep. 125. c. 6. ad Leonem Auguſtum: *Sacerdotalem namque & Apoſtolicum tuæ pietatis animum*. Conglomerat hæc PASCH. QUESNELLUS in notis ad Leonem T. 2. f. 496. 497. qui & iſta addit: *Præiverant Leoni Chalcedonenſes Patres, qui Act. VI. Concilii acclamârunt Marciano*: Sacerdoti Imperatori,

τῷ

τῷ ἱερεῖ τῷ βασιλεῖ multos annos. *Imò & Epiſcopi Conſtantinopolitanæ Synodi ſub Flaviano Theodoſium pari encomio decorârunt acclamantes:* τῷ ἀρχιερεῖ τῷ βασιλεῖ, Pontifici Imperatori. *Ad eundem ſenſum Fortunatus L. 2. Carm. 11. Childebertum, Francorum Regem ſic laudat:*

Melchiſedech noſter meritò Rex atque Sacerdos
Complevit laicus relligionis opus.

Cujus elogii ratio cæteris prætermiſſis apud Juſtinianum Nov. 7. C. 2. legi poteſt, ubi ait: Cùm nec multum differant ab alterutro ſacerdotium & imperium & res ſacræ à communibus & publicis. *Quâ de cauſâ diu ante hos omnes Euſebius in vitâ Conſtantini M. C. 44. hunc Imperatorem laudat*, quod Eccleſiæ Dei præcipuè curam gerens, cum per diverſas provincias quidam inter ſe diſſentirent, ipſe velut communis omnium Epiſcopus à Deo conſtitutus miniſtrorum Dei ſynodos congregaverit „ Addi debet codex canonum Eccleſiæ Romanæ Queſnellianus capitulo 47. c. 8. f. 89. Cæterum, ſi jam quis vellet jura ſacrorum ab Imperatoribus Romanis & Græcis, à Regibus & Principibus paſſim & ante reformationis tempora exercita uno in volumine enarrare, in proliximum is ſcriptionis campum dilaberetur. Conferri tamen poteſt, qui ſitim tantiſper reſtinguat, REINHARDUS ille, Vir doctiſſimus, qui plurima in unum conflavit & cujus liber Halæ Magdeburgicæ A. 1717. lucem vidit. Inter Imperatores Romano-Germanicos Maximilianum I. & Carolum V. Pontificatum Romanum affectâſſe conſtat. De Maximiliano I. vide diſſertationem jam citatam præſtantiſſimi illius Theologi Gothani, ERN. SAL. CYPRIANI. De Carolo V. inſpicias velim PETRI BÆLII Diction. Hiſt. & Crit. T. I. f. 897. notâ (Y). Adjice, ſi placet, GUIL. CHRIST. KRIEGSMANNI diſſ. de attrito per Papas imperio & Pontificatu per Cæſares capeſſendo & SAM. STRYKII diſſ. quod quilibet Princeps in territorio ſuo ſit Papa. Rariora exempla ſunt, quod Vladislaus Poloniæ Rex Doctoris ſimul & Paſtoris munere functus & Georgius, Princeps Anhaltinus idem ordinatus Paſtor & editis quoque homiliis clarus fuerit, Princepsque alius, convocatâ in Eccleſiam plebe, ſermonem eccleſiaſticum clericali indutus habitu in ſuggeſtu non ita pridem pronunciaverit. Quæ ferè omnia FABRICIUS idem l. c. p. 445. 446. memorat, qui & plurimos Autores adjicit, qui de juribus Magiſtra-

giſtratus politici circa ſacra ſcripſere, quos exſcribere chartæque huic adſpergere haud vacat. Id verò eſt, quod tacere haud poſſumus, fuiſſe jam Imperatores veteres, qui jura ſacrorum in manus Epiſcopales reſignaverint atque jure ſacrorum peſſimo exemplo privati fuerint. Ita, quid Hoſius Epiſcopus Cordubenſis, Conſtantino M. cùm eccleſiaſticis negotiis ſeſe immiſceret, dixerit, conſtat. *Tibi Deus imperium commiſit, nobis, quæ ſunt Eccleſiæ, concredidit. Et quemadmodum, qui tuum imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ, ita & tu cave, ne, quæ ſunt Eccleſiæ, ad te trahens, magno crimini obnoxius fias.* Date, *ſcriptum eſt*, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, quæ ſunt Dei, Deo. *Neque igitur fas eſt nobis, in terris imperium tenere, nec tu thymiamatum & ſacrorum poteſtatem habes, Imperator.* Atque hæc ſatis pro Imperio Hoſius, prout Athanaſius in epiſt. ad vitam ſolit. agentes habet. Apud Suidam Leontius, Tripolis Lybiæ Epiſcopus ad Conſtant. inter Epiſcopos præſidentem & Eccleſiis præſcribere ſua volentem ait: *Miror, Imperator, qui fiat*, ἕτερα διέπειν ταχθεὶς ἑτέροις ἐπιχειρεῖς, *ut aliis curandis deſtinatus alia tractes, qui, cùm rei militari & reipublicæ præſis, Epiſcopis ea præſcribis, quæ ad ſolos Epiſcopos pertinent.* Quæ ipſa itidem ab Ambroſio in epiſt. 33. ad Marcellinam ſororem dici videas, ubi hæc leguntur: *Allegatur, Imperatori licere omnia, ipſius eſſe univerſa. Reſpondeo. Noli te gravare, Imperator, ut putes, te in ea, quæ divina ſunt, imperiale aliquod jus habere, noli te extollere, ſed, ſi vis diutius imperare, eſto Deo ſubditus. Scriptum eſt*: quæ Dei, Deo, quæ Cæſaris, Cæſari. *Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem Eccleſiæ. Publicorum tibi mœnium jus commiſſum eſt, non ſacrorum.* Idem ad Theodoſ. Imp. apud Theodor. L. 5. C. 17. *Purpura Imperatores, non Sacerdotes efficit.* Jam verò Valentinianus Imperator in Auxentii Epiſcopi Mediolanenſis defuncti locum alium eligere noluit ſed ita Epiſcopos allocutus eſt: *Talem in Pontificali conſtituite ſede, cui & nos, qui gubernamus imperium, ſincerè noſtra capita ſubmittamus & ejus monita, dum tanquam homines deliquerimus, neceſſariò veluti curantis medicamenta ſuſcipiamus.* Vide Theodoreti Hiſt. Eccl. L. 4. C. 6. 7. Idem &, cùm Epiſcopi homoouſiani ab ipſo peterent, ut ad corrigendam fidei doctrinam ipſis in unum convenire permitteret, hæc reſpondit: *mihi quidem in laicorum ordine conſtituto*

 fas

faſ non eſt hujuſmodi negotia curioſiùs ſcrutari. Sacerdotes verò, quibus id cura eſt, ſeorſim, ubicunque voluerint, conveniant. Vide Sozomeni Hiſt. Eccleſ. L. 6. C. 7. qui & C. 21. Imperatorem hunc hanc ob modeſtiam plurimùm evehit, cùm ſcribit; *erga divinum Numen* eum *adeò piè* fuiſſe *affectum, ut neque imperaret quidquam Sacerdotibus neque omninò novare aliquid in eccleſiaſticis ſuſtinuerit, ſi quid ſibi deterius aut rectius viſum fuiſſet. Has enim res examine ac judicio ſuo praſtantiores eſſe* ipſum *exiſtimâſſe, quamvis eximius fuerit Imperator & ad res gerendas aptiſſimus.* At enim hâc Principum modeſtiâ abuſum deinceps fuiſſe Clerum, nemo diffiteri poterit, qui vel ſolum illud Gelaſii, Pontificis Romani effatum legerit, qui ſub finem ſeculi quinti ita ad Imperat. Conſt. ſcripſit: *Duo ſunt quippe*, Imperator auguſte, *quibus principaliter hic mundus regitur, auctoritas ſacra Pontificum & regalis poteſtas.* Addi poteſt Jo. Damaſcenus orat. 2. de imaginibus §. 12. ubi: οὐ βασιλέων ἐςὶ, νομοθετῆσαι τῇ ἐκκλησίᾳ. *Non eſt Regum, leges Eccleſiæ ferre. . . . Ad Imperatores ſpectat rei publicæ adminiſtratio, Eccleſiæ regimen ad Paſtores & doctores. Ejusmodi invaſio latrocinium eſt, fratres. Cùm Samuelis pallium ſcidiſſet Saul, quid ei contigit? Regnum ipſius abſcidit Deus & hominum manſuetiſſimo Davidi tradidit. Eliam Jeſabel inſectata eſt ſanguinemque ipſius linxerunt canes & ſues, quin & meretrices lotaſunt in eo. Johannem Herodes interfecit & à vermibus conſumtus periit.* Ubi ὡς ἐν παρόδῳ ſaltem notamus, duplicem hic in Damaſceno, qui Jezabelem pro Achabo & Herodem Antipam Johannis interfectorem pro Herode Aſcalonita vel Agrippâ ponit, memoriæ lapſum MICH. LEQUIENIUM obſervare, uti T. I. Opp. Damaſc. f. 356. videre eſt. Sed pergit idem: *Quando ad Dominum acceſſerunt Scribæ & Phariſæi, ut illum tentarent, atque ab eo quæſierunt*, liceretne cenſum dare Cæſari, annon? *dixit*, oſtendite mihi numiſma cenſus. *Quod cùm illi oſtendiſſent: ait*: cujus habet imaginem? *Reſpondentibus illis*: Cæſaris, *ſubdidit*: Reddite ergò, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari & quæ ſunt Dei, Deo. *Tibi parebimus, O Imperator, in his, quæ ad hujus ſeculi negotia pertinent, in tributis ſolvendis ac vectigalibus, MUNERAQUE TUA ACCIPIENDO ET IN QUIBUS RERUM NOSTRARUM ADMINISTRATIO TIBI CREDITA EST. Verùm ad res Eccleſiæ ſtatuendas Paſtores habemus,*

Digitized by Google

mus, qui nobis verbum loquuntur atque eccleſiaſtica inſtituta tradiderunt. Hactenùs Damaſcenus. Nemo tamen eſt, inſolentiorem rudioremque qui hîc tibiam inflaverit Bonifacio VIII. Pontifice Romano, qui poſt anteceſſores, homines craſſiſſimos, Gregorium VII. Hadr. VI. Alex. III. Cœleſtinum III. Innocent. III. Greg. IX. Innoc. IV. & Clem. IV. poteſtatem in Imperatores & Reges abſolutam ſibi vendicavit, ubi in Jubilæi à ſe inſtituti *primo quidem die in pontificalibus apparens populo, benedictionem illi impertitus eſt, poſterâ autem die imperiali habitu & infulâ Cæſareâ inſignis gladium ante ſe nudatum deferri juſſit, & ſedens altâ voce* exclamavit: Ecce duo gladii hîc, *atque iterum*: Ego ſum Cæſar & Pontifex,, Quæ ipſa etſi negent Romanenſes, ſuo tamen teſtimonio firmat Albertus Cranzius Saxon. L. 8. C. 36. Nec ſanè de hoc Bonifacii facto dubitaverit, quicunque ejusdem conſtitutionem inter extravagantes communes exſtantem L. 1. tit. 8. de majoritate & obedientiâ cap. 1. *unam ſanctam Eccleſiam* evolverit, ubi hæc habentur: *Eccleſia unius & unica unum corpus, unum caput, non duo capita, quaſi monſtrum Chriſtus videlicet & Chriſti vicarius Petrus Petrique ſucceſſor.* Additur in hujus *poteſtate duos eſſe gladios, ſpiritalem videlicet & temporalem.* Adjicitur mox: *Qui in poteſtate Petri temporalem gladium eſſe negat, malè verbum attendit Domini proferentis*: Converte gladium tuum in vaginam,, Quin & hoc adſpergitur, *gladium materialem manu Regum exerceri ſed ad nutum & patientiam Sacerdotis, temporalem autoritatem ſpirituali ſubjici, dicere Apoſtolum*: non eſt poteſtas, niſi à Deo, *quæ autem à Deo ſint, ordinata eſſe, non autem ordinata fore, niſi gladius eſſet ſub gladio & tanquam inferior reduceretur per alium in ſuprema*, quaſi, ubi *ordo eſt*, ibi ſit *dependentia* unius ab alio, poteſtatem *ſpiritalem quamlibet præcellere poteſtatem, de eccleſiaſticâ poteſtate verificari vaticinium Hieremiæ*: Ecce conſtitui te ſuper gentes & regna. ad extirpandum &c. Et poſt alia id genus denique aſſeritur, *ſubeſſe Romano Pontifici omnem humanam creaturam idque omninò eſſe de neceſſitate ſalutis.* Ita Bonifacius, homo horrendus, quis enim ſine ſtomacho ejusmodi dicteria ferat? quem verò, cùm hanc poteſtatem in Philippum Pulchrum, Galliæ Regem exercere conaretur atque ita ad ipſum ſcriberet: *Scire te volumus, quod in ſpiritualibus & temporalibus nobis ſubes. Beneficiorum & præbendarum ad te collatio nulla ſpectat, & ſi qua contuliſti, collationem hujusmodi irritam decrevimus & quatenus de*

facto

Digitized by Google

facto proceſſerit, *revocamus*, quem inquam, cum hæc in extrema laberetur, ita depexum dedit Rex literis ad ipſum ſcriptis, quas & nuper ad corpus doctrinæ Sorbonenſe p. 59. produximus: *Philippus, Dei gratiâ Francorum Rex Bonifacio ſe gerenti pro ſummo Pontifice ſalutem modicam ſive nullam. Sciat tua maxima fatuitas in temporalibus* (at verò in ſpiritualibus eò durius jugum eſt, quò pretioſior à Chriſto Redemptore hîc libertas parta eſt 1. Cor. VII. 23.) *nos alicui non ſubeſſe, Eccleſiarum & prabendarum collationem ad nos jure regni pertinere, ſecus autem credentes fatuos & dementes reputamus.* Confer. quæ de literis hiſce habent FRID. SPAHEMIUS in Hiſt. Chriſt. Sec. 14. n. 3. Opp. T. 1. f. 1738. 1739. & JO. GUIL. JANUS, Vir clariſſ. in diſſ. egregiâ de dominatu Pontificio in Reges & Principes poſt reformationem diminuto §. 14. p. 48. 49. Sed quò quæſo vel tandem hîc excurrimus, quibus oſtendendum erat, ſacerdotium & imperium in uno homine tanquam in unâ ſede morari poſſe?

(*kk*) *Petalo epiſcopali*, inquis, mi lector. Quî, quæſo, hoc, quî fit, ais, ut is, qui diſtinctionem heic rebus adhibere conatur, Principi *jus Epiſcopale* affundat? Dudum, ita addis, ſpectrum hoc exſibilavimus oſtendimusque, Principi jus epiſcopale adſcribi non poſſe. Sed ipſum hoc, quod tu jam mihi opponis, lector, ſpectrum eſt & pura puta, quam ſemper repetis atque recantillas, logomachia. Jus epiſcopale, quod Principibus vulgò, licet incautius nec admodum adcuratè, adſcribi videas, nihil aliud eſt, quam jus jura collegialia, quòd à toto cœtu ea adminiſtrari non amplius poſſunt, exercendi, apud Romanenſes Epiſcopis, apud Proteſtantes Principibus traditum. Prout itaque apud Romanenſes illud epiſcopale audit, quòd nempe Epiſcopis id ab iis commiſſum eſt, ita & apud Proteſtantes jus eccleſiaſticum Principale idem nominari poſſet, ſi novis nomenclationibus hîc inhiandum eſſet. Tota res clarior evadet, ſi quod in capite ſequente faciemus, *jura ſacrorum abſoluta à juribus ſacrorum collegialibus* ritè diſtinxerimus.

CA-

Digitized by Google

CAPUT IV.

De verâ Juris Proteſtantium Eccleſiaſtici indole.

Articulus Primus.

ENarratis jam juris eccleſiaſtici originibus fontibusque illis, quos Chriſtianiſmus in cunis ſuis atque in ſimplicitate, quâ olim floruit, vagiens haud profectò largos ſed modicos parcosque hîc nobis ſuppeditavit, enarratis ſaltuque è ſeculo tertio ad ſeculum, quo repurgata tantiſper ſacra fuere, jam facto & transmiſſis ſilentio temporibus illis, in quibus tyrannis hierarchica utramque paginam fecit, quæ verò jam, ubi Eccleſiæ Proteſtantes, quas vocant, ſive reformatæ ab Eccleſiâ Romanenſi atque iis Eccleſiis, quæ in verba ejusdem jurant, divortium fecere, ſua ſaltem loca occupat clauſoque dominationis ſuæ carcere regnat, fauſto ſic omine ad veram Juris eccleſiaſtici indolem evolvendam alacres progredimur. Quod antequam faciamus, paucis ſaltem præmonemus, ordinem iſtum eccleſiaſticum, qui in Romanâ Eccleſiâ obtinet, in ſe haud damnabilem eſſe, ſed, niſi tyrannis eccleſiaſtica & poteſtas quædam coactiva & independens ſuperſtitioque, quâ ſanctitas phyſica perſonis & ritibus ſubinde adſpergitur, rebus affunderetur, utique tolerari poſſe. (*a*) Scilicet, cùm Eccleſia, uti ſupra jam diximus, non ſit ſtatus civilis, ſed ſocietas in ſtatu, ſed collegium quoddam, quod mediâ in civitate erectum conſpicitur, ubi homines ex merâ arbitrii libertate in unum coëunt, & ex pacto, ex conventione mutuâ, ex confœderatione, quâ ſuas voluntates in unum conflant, diſciplinam quandam generalem fingunt denſantque & confœderant, juxta quam omnes vivere oporteat & à quâ qui deſciverit, ipſo facto ſocietate iſtâ extorris eſſe cen-

 ſeri

ſeri debeat, (*b*) cùm porrò ad hanc diſciplinam adminiſtrandam inde ab illo tempore, quo collegium eccleſiæ per ſtatum omnem ſeſe diffudit omnesque, qui cives ſunt, etiam collegiati ſint, totus cœtus, prout ille ex doctoribus & auditoribus conſtat, concurrere, niſi tarditatem ſummam & quotidianos tumultus rebus inducere velis, amplius ex ſolido nequeat, (*c*) omnino neceſſum fuit, ut jura collegii, quæ ſanè magiſtratus civilis & privilegio ſuo luculento heic affuſo firmat & contra refractarios graviter tuetur, (*d*) ea nempe jura, quæ in toto cœtu, ſi rerum originem ſpectes, reſident, certis quibusdam perſonis traderentur. Jam, cùm in primis temporibus cœtus ſenſim ſenſimque augerentur & ſub gentilium Principum dominatione res Chriſtianæ adhuc ſerperent, accidit, ut ejusmodi directio, ab omni tamen, quod probè notandum eſt, coactione, hactenus aliena (*e*) paulatim ab Eccleſiâ, conſenſu quodam tacito, Epiſcopis committeretur, qui deinde, cum Imperatores ſubinde Chriſtianis nomina ſua diptychis inſcriberent, palpo iis obtruſo, juribus collegii adminiſtrationi ſuæ eique limitatæ conceſſis jurisdictionem quandam politicam tyrannidemque ſpiritualem perverſo auſu affudere, donec vel tandem independente & abſolutâ quâdam poteſtate, cui tamen eccleſiaſticæ ſaltem, ſpiritualis & internæ titulus inductus fuit, contra voluntatem Chriſti ſibi ſumtâ tribunal quoddam ſummum & eccleſiaſticum quoque illud ſed coactivum ab iis erectum atque res ſacræ à clero ita deciſæ fuere, ut magiſtratui politico hìc tantùm exſequendis rebus brachium porrigendi atque deciſionibus clericalibus pulchro quodam obſequio, ſine quo beatam vitam nemo aſſequi poſſit, adhinniendi gloria fuerit relicta, populus verò miſerrimæ ſervituti tyrannidique intolerabili collum ſubdere opus habuerit. (*f*) Jam cum ſenſim ſenſimque jugum iſtud tantopere humeros & imperantium & plebis premeret, ut, quod jam diximus, acerbi hanc in rem ululatus gemitusque, bello

inter

Digitized by Google

inter imperium & ſacerdotium exorto, ubique audirentur, contigit vel tandem, ut MARTINO LUTHERO, Viro planè eximio atque præſtantiſſimo claſſicum hîc canente, Principes & plebs ex profundo quaſi ſomno expergefacti in priſtinam libertatem, admotâ rebus inſpiciendis ſanioris judicii lucernâ & excuſſo, quod humeros ipſorum hactenus uſſerat, jugo, ubicunque Eccleſiâ à Romanenſibus ſacris abiit, redirent & collegii jura, quæ Clerus perperam adminiſtraverat, retenturus eadem, ſi rebus benè geſtis à tyrannide ſacrâ & malâ adminiſtratione manus abſtinuiſſet, conſenſu plebis eccleſiaſticæ tacito nec diſſentientibus ſanè Eccleſiæ repurgatæ novis doctoribus Principibus & magiſtratui politico traderentur atque per pacificationes dein religioſas (*g*) ſigillum civile acciperent, eo ut munita à cœtu ad ſe amplius retrahi non poſſent. (*h*) Atque hoc ferè ubique in Eccleſiis, quæ à Romana ſeceſſère, maximè Germanicis factum; niſi quòd jura Collegii & directio eccleſiarum alicubi presbyteris laicis, haud excluſis tamen penitus Eccleſiæ doctoribus, fuerint tradita, (*i*) Epiſcopalisque diſciplina in Angliâ (*k*) maximè adhuc obtineat, cæteris Eccleſiis, quæ purgatis ſacris gaudent, vel presbyteralem (*l*) vel mixtam ex Epiſcopali & presbyterali (*m*) formam tenentibus vel jura collegii communi omnium conſilio, quod apud independentes (*n*) & Quackeros (*o*) in Angliâ, in Belgio verò apud Mennonitas (*q*) & Collegiatos (*q*) eosdemque Quackeros (*r*) fit, adminiſtrantibus, id quod ex confœderationis mutuæ arbitrio utique dependet, juxta quam jura collegii vel à toto cœtu, ſi nimis prolixus is haud ſit, vel à clero ſolo vel à presbyteris laicis vel à magiſtratu politico, maximè ſi & is ad cœtum iſtum pertineat, exerceri & adminiſtrari poſſunt. Etſi verò, quamcunque ex his elegeris Eccleſiæ adminiſtrandæ formam, ubique ferè tyrannis invadere animos & abuſus ſummi irrepere poſſint, & tùm demùm res Eccleſiæ benè ſtet, ſi Jura ipſius à prudentibus & piis, ſive dein ii imperantes, ſive doctores, ſive presbyteri laici ſint, adminiſtren-

niſtrentur, tamen commodum hoc accidit, ut apud nos Principibus jura collegialia traderentur, cùm ii ſtatim rerum administrationi hâc ratione civilem manum affundere poſſint, utpote qui & ſuperioritati territoriali, quâ fulgent, annexum hoc habent, ut collegia & ſocietates, quæ in civitate ſuâ ſunt, uti privatos quosvis contra inſultus aliorum protegant privilegiaque ſemel iisdem à ſe conceſſa cum autoritate tueantur, qui denique per beneficia, quæ in Eccleſiam contulere & adhuc conferunt, unde ſanè jus patronatus, quod vocant, maximè naſcitur, peculiare ſibi heic jus, itidem collegiale illud, quæſivere. (*s*)

(*a*) Hinc non malè adeò PHILIPPUS MELANCHTHON in ſubſcriptione articulorum Smalcaldicorum: *De Pontifice autem ſtatuo, ſi Evangelium admitteret, poſſe ei, propter pacem & communem tranquillitatem CHRISTIANORUM, QUI JAM SUB IPSO SUNT & in poſterum ſub ipſo erunt, ſuperioritatem in Epiſcopos, quam alioqui habet jure humano, etiam à nobis permitti.* Quanquàm enim hæc ipſis articulis Smalcaldicis à LUTHERO compoſitis P. 2. C. 4. adverſa eſſe videantur, ubi ſanè Megalander Pontificem Romanum ne humano quidem jure ſuperioritatem in Epiſcopos poſſidere ſupponit, ita tamen ſunt comparata, ut, præmiſſâ ſemper conditione illâ, ſed quæ profectò, niſi ſeculum penitus mutetur, impleri haud poterit, *ſi Papa Evangelium admitteret*, rei Chriſtianæ nullum detrimentum afferant, ubi vel maximè & illum MELANCHTHONIS, quem *de poteſtate & primatu Papæ* & *de poteſtate & jurisdictione Epiſcoporum* ſcripſit, libellum planè eruditiſſimum & judicioſiſſimum articulis hodiè Smalcaldicis affuſum inſpici velim. Scilicet, ſi Epiſcopi cognitione, ſanctitate, prudentiâ zeloq; pro gloriâ Dei & pro ædificatione hominum polleant & jurisdictioni coactivæ cuidam non inhient, quid impedit, quo minus ipſis jura collegii adminiſtranda dari poſſint? Vide omninò Apol. Aug. Conf. art. 7. p. 204. ubi cauſæ, cur Epiſcopatum aboleverimus, ediſſeruntur. Digna ſunt verba, quæ apponantur: *In hoc conventu* (Auguſtano A. 1530. inſtituto, ubi Auguſtana Confeſſio Imp. Carolo V. fuit exhibita) *ſæpè teſtati ſumus, nos ſumma voluptate cupere conſervare politiam eccleſiaſticam & gradus in Eccleſiâ factos etiam humanâ autoritate. Scimus enim, bono & utili conſilio à Patribus eccleſiaſticam diſciplinam*

hoc

hoc modo, ut veteres canones deſcribunt, conſtitutam eſſe. Sed Epiſcopi Sacerdotes noſtros aut cogunt hoc doctrinæ genus, quod confeſſi ſumus, abjicere & damnare, aut novâ & inauditâ crudelitate miſeros & innocentes occidunt. Hæ cauſæ impediunt, quo minus agnoſcant hos Epiſcopos noſtri Sacerdotes. Ita ſævitia Epiſcoporum in cauſâ eſt, quare alicubi diſſolvitur illa canonica politia, quam nos magnopere cupiebamus conſervare. Ipſi viderint, quomodo rationem Deo reddituri ſint, quòd diſſipant Eccleſiam. Et rurſus: *Porrò hic iterum volumus teſtatum, nos libenter conſervaturos eſſe eccleſiaſticam & canonicam politiam, ſi modò Epiſcopi deſinant in noſtras Eccleſias ſævire. Hæc noſtra voluntas & coram Deo & apud omnes gentes ad omnem poſteritatem excuſabit nos, ne nobis imputari poſſit, quod Epiſcoporum autoritas labefactatur, ubi legerint atque audierint homines, nos injuſtam ſævitiam Epiſcoporum deprecantes nihil æqui impetrare potuiſſe.* Sed rectè omninò habet, quòd Eccleſia purior jura collegialia, quæ in tantum abuſum tracta ab Epiſcopis in Papatu fuere, ad ſe retraxerit Principibusque dederit. Cæterùm inanes ſunt gloſſæ, quas in ſubſcriptionem iſtam Melanchthonianam fundit JAC. BENIGNUS BOSSUETUS, Epiſcopus quondam Meldenſis Gallus in hiſtoire des variations des Egliſes Proteſtantes L. 4. §. 39. p. 182. 183. & L. 5. §. 24. ſqq. p. 280. ſqq. qui haud ſatis capit, Melanchthonem Pontifici Romano omnem in Eccleſiam poteſtatem, quam jure divino ſibi is arrogaverit, prorſus denegare, eamq; ſaltem ipſi tribuere, quam ex conventione eorum, qui ſponte ſe eidem olim ſubmiſere, habeat, limitatam illam hactenus atque ad Evangelii puram profeſſionem, de quâ certè non ipſi ſoli ſed toti Eccleſiæ nemine excluſo judicium competat, reſtrictam. Quæ qui Pontificio fermento tincta eſſe crediderit, idem ſanè & de J. CLERICO, Viro celeb. cui profectò tale fermentum nemo ſanus adſcripſerit, dicere neceſſum habebit, qui eandem ferè in ſententiam in libello de eligenda inter diſſentientes Chriſtianos ſententia §. 11. diſſerit. Adde Bibl. Choiſ. T. 10. Art. 7. p. 307. & T. 21. P. 1. p. 3. ubi ait Vir clariſs. formam Epiſcopalem, qualis in Angliâ habetur, optimam formam eſſe. Jam ergò, ubi de Eccleſiæ Romanæ hierarchiâ judicium à nobis fertur, velimus ſemper id eâ, quâ par eſt, modeſtiâ dilui nulliſque injuriis, nullis ſarcaſmis fœdari. Etſi enim prorſus dicendum ſit, quod res eſt, & vel maximè tyrannis illa eccleſiaſtica & poteſtas coactiva independens, quam Clerus Pontificius exercet & quâ in mentes hominum is graſſatur, adductis in medium rationibus ſolidis ju-

Digitized by Google

gulari a nobis debeat, tamen à durioribus heic locutionibus no *is*, qui maximè in Imperio Germanico vivimus, abſtinendum eſſe & res iſa & Chriſtianiſmi verioris & pacificationum publicarum edictorumq; Imperialium ratio dictitat. Quod reſtat, & in Eccleſiâ Romanâ varias regiminis eccleſiaſtici formas conſpicere eſt. Ex enim Eccleſiæ, quæ heic libertatib⁹ ſuis fruuntur, uti Gallicana, Pontifici Romano tàm arctè haud ſubjacent, uti Eccleſiæ illæ vel Italicæ vel aliæ, in quæ idem poteſtatem magis abſolutam exercet. Ita dixeris, formam regiminis Eccleſiaſtici Gallicani ad ariſtocratiam magis quam ad monarchiam inclinare. Jam enim Eccleſia Gallicana à Curiæ Romanæ Pontificisque Romani deciſionibus haud dependet ſed ad Conciliorum, ſed ad Epiſcoporum ſuorum, qui & in partem deciſionis venire debent, ſtatuta ſed ad antiquas conſuetudines ſuas & avita privilegia provocat. Scilicet in eo conſiſtunt utique Eccleſiæ Gallicanæ libertates, quod ſuis illa canonibus, ſibi propriis regitur, nec ad Pontificis Romani mandata ſtatim aſſurgere neceſſum habet. Autorum omnium ferè, qui de hiſce libertatibus vel in affirmativam vel in negativam ſcripſere, indicem ex diariis maximè eruditorum in tractatu de libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ antiquæ & hodiernæ A. 1707. Roſtochii edito exhibuit PETRUS ZORNIUS, Vir clariſſimus. Eminent verò inter eos PETRUS DE MARCA, PETRUS PUTEANUS (*du Puy*), quem LANGLETUS DU FRESNOY in ſcenam ante triennium reduxit. RICHERIUS, LAUNOJUS, TALONIUS, PINSSONIUS, AUDOULIUS, LARROQUANUS, MAIMBURGIUS, SFONDRATUS, HEIDEGGERUS, DUPINIUS, alii. Quid verò valeant Eccleſiæ Gallicanæ libertates, ex rebus conſtitutionis *Unigenitus* ſatis, ut arbitror, patet.

(*b*) Ejusmodi ſocietates in civitate iniri ſuiſque etiam juribus, quæ utique majeſtatica haud ſunt ſed ſaltem conventionalia, florere poſſe, ita ut magiſtratus iis vi poteſtatis, quam habet, ſummæ inhiare haud neceſſum habeat, ſed potius, ubi juribus hiſce ſocietatem privat, libertate naturali, quam populus ſibi ſemper reſervavit, eum privet adeoque poteſtatem ſuam nimis extendat, LONGE CERTISSIMUM eſt & extra OMNEM dubitationis aleam ab iis ponitur, qui ſapiunt. Hinc & patet, quam ſolicitè à *juribus ſacrorum abſolutis* diſtinguenda ſint *jura ſacrorum collegialia*, quod communiter à Viris præſtantiſſimis haud fieri conſpicimus.

(*c*) Scilicet maxima eſt diſtinctio inter Eccleſiam, prout olim illa ſe habuit, ubi ſocietatem ſaltem particularem quandam effecit, quæ per totam

tam

Digitized by Google

tam civitatem nondum ſe diffudit & ubi omnia civitatis membra nondum & ſocietatis hujus membra exſtitere, & inter Eccleſiam, quæ per totam civitatem diffuſa eſt, ita,ut quot cives ſunt, tot etiam ſint collegiati. In priori caſu non eſt , quòd jura collegii in unam quandam vel plures perſonas adminiſtranda transferantur. Ita enim hìc omnia adminiſtrari poſſunt, uti in Eccleſiâ Hieroſolymitanâ tempore Apoſtolorum & Eccleſiâ Africanâ tempore Cypriani adminiſtrata fuere, ubi plebis judicium omnibus rebus fuit adhibitum. Aſt in poſteriore caſu res longè aliter ſe habet. Jam enim hìc ob ſummam rei neceſſitatem jura collegii, non, quod probè notes velim, lector, jura conſcientiæ & libertatis Chriſtianæ, juxta quam ſoli Deo ſubjicimur & quæ internos animi motus internumque cultum externamque etiam locomotivam, quæ cum interno cultu neceſſariam connexionem habet, ſpectat, hìc,inquam,ob ſummam rei neceſſitatem jura collegii,hoc eſt,jura directionis eccleſiaſticæ exterioris certis quibusdam perſonis adminiſtranda traduntur. Quâ ratione ſi quis *Eccleſiam repræſentativam*,quæ nempe in rebus externis ex pacto & conventione diſponat,fidem autem non decidat, non determinet, non injungat, ſed doctrinam cœtûs & collegii hiſtoricè ſaltem deſignet & præſupponat, vel ſi melius quid iis, qui collegii jura adminiſtrant, ſubortum fuerit,nudis ſuaſionibus ſolisque argumentis,non tamen ad nauſeam collegii,rem agat,ſtatuerit, nos haud refragabimur. Magnâ autem , uti ſemper repetendum eſt, in juribus collegialibus adminiſtrandis prudentiâ opus eſt, ut nempe nec laqueos mentibus hominum immittamus, nec populi clamoribus turbisque portam adaperiamus. Sed, quamcunque demum rebus eccleſiaſticis adminiſtrandis methodum præſcripſeris , omnia abuſibus patent,queis ii ſoli obviam ibunt, qui, ubi rebus gerendis hìc præfecti ſunt, pietate & dexteritate pollent.

(d) Hæc ita ſe habere rei ipſius natura dictitat. Sed opus eſt, ut ejusmodi collegium in quod plures, factâ confœderatione,coeunt res ſuas inſpiciente Magiſtratu & luculenter permittente agat. Quod ſi ita ſe habuerit,Magiſtratus dein ſocietatis hujus Protector eſt eosque, qui, ubi in tabulas confœderationis conſenſere, deinde ordini ſemel ſtatuto ſe non ſubmittunt ſed turbas concitant, collegio ita volente, eodem expellit. Hinc non eſt, quod hìc quidem ajas, clero dein *brachium ſeculare* & Magiſtratum ſaltem inſervire, adeoque ad ejus nutum ſeſe componere debere. Neque enim magiſtratus heic brachium rebus niſi

probè perſpectis & pro re natâ adhibere, nec cœcum profectò petitis iſtiusmodi, in quorum juſtitiam haud inquiſitum eſt, conſenſum adſpergere debet.

(e) Hinc factum, ut, quando excommunicati Eccleſiâ olim excedere noluere, cum Eccleſiæ eos vi expellere haud poſſent, magiſtratus politicus id fecerit, uti ex exemplo Pauli Samoſateni liquet, quod ſupra attulimus.

(f) Hæc in regno Pontificio ita ſe habuiſſe & etiamnum ita ſe habere, res ipſa clamitat.

(g) Vide pacem Religioſam A. 1555. Auguſtæ initam §. 20. & inſtrum. pacis Cæſareo-Suecicum Art. 5. §. 30. 31. 42. Art. 7. §. 1. 2. in quo poſteriore in genere cautum fuit, ut res eccleſiaſticæ earumque adminiſtratio eo in ſtatu remanerent, in quo ſub initium A. 1624. exſtitere. At verò tunc Jura ſacrorum collegialia à Principibus magiſtratibusque fuiſſe adminiſtrata conſtat.

(h) Hoc probè obſervandum, ne credatur, jura hæc collegialia ita ſaltem à Principibus adminiſtrari, ut plebs eccleſiaſtica ea ad ſe retrahere poſſit, quandocunque libuerit. Neque tamen &, quoniam hæc jura Principibus tradita & commiſſa fuere, aliam ea naturam induunt, quemadmodum collegium, licet per totum ſtatum diffundatur, tamen, Viris doctiſſimis egregiè ita ſtatuentibus, collegii naturam non exuit.

(i) Id in Belgio Eccleſiisque Reformatis & Presbyterianis, imò & noſtris Belgicis illis, & in Hamburgenſi Eccleſiâ videre eſt, ubi Presbyteri laici cum clero jura collegialia exercent. Enata tamen hanc in rem fuit lis jam ante hos centum annos, quæ inter Remonſtrantes & Contraremonſtrantes acrior dein exarſit, ubi hi quidem Magiſtratui jura collegialia denegavere, illi verò eadem cum poteſtate, quam vocârunt, architectonicâ eidem adſcripſere, nec ab utrâque parte Jura ſacrorum abſoluta & Jura ſacrorum collegialia rectè diſtincta fuere, utpote quâ diſtinctione curatè adhibitâ atque ad confœderationis, quæ hîc & nunc obtinet, leges rationesque applicatâ tota ſtatim lis in fumos abit. Qui rerum notitiam quandam ſibi comparare &, qui hanc in rem à Viris doctiſſimis ex utrâque parte ſcripti libri, inter quos utique HUG. GROTII de imperio ſummarum poteſtatum circa ſacra liber eminet, inter omnes, quos Vir ſummus ſcripſit, eruditionis & judicii vi minimus, fuerint, nôſſe voluerit, adeat H. L. BENTHEMIUM in dem Holländiſchen Kirch-und Schulen-Staat P. 2. C. 2. §. 21. ſqq. p. 74. ſqq. & illuſtrem

Virum

Digitized by Google

Virum, CHRISTIANUM THOMASIUM, tùm in dem bedencken quod ſupra citavimus, p. 143. ſqq. tùm in cautelis circa præcognita Juriſpr. Eccl. C. 1. §. 9. p. 5. itemque celeberr. Theologum Jenenſem J. FR. BUDDEUM in hiſtoriâ Juris naturalis §. 54. & vel maximè GISBERTUM VOETIUM, Theologum olim Ultrajectinum in Politicâ Eccleſiaſticâ, quæ Amſtelodami A. 1663. 1669. 1676. tribus partibus abſoluta prodiit, P. 1. L. 1. Tr. 2. C. 2. p. 125. ſqq. & P. 3. L. 4. tr. 1. C. 13. p. 817. ſqq. Adde & l. c. tr. 4. C. 1. de Eraſtianis diſciplinæ eccleſiaſticæ adverſariis p. 936. ſqq. Quod ipſum dum memoramus, hoc ipſo loco indicandum eſt, de THOMA ERASTO, Medico Heidelbergenſi, qui ſtatuit, excommunicationem tùm minorem tùm majorem non Eccleſiæ, ſed Magiſtratui competere, evolvendos eſſe JO. SELDENUM de ſynedriis vet. Ebr. L. 1. C. 10. p. 297. ſqq. & C. 13. p. 365. 366. CHRIST. THOMAS. in adnot. ad ULR. HUBERUM de jure civitatis L. 5. ſect. 5. C. 1. p. 166. ſqq. JO. CHRIST. WOLFIUM, V. C. in Caſaubonianis p. 229. & obſervat. ſelectas THEOD. CRUGERI ad hiſtoriam cenſuræ eccleſiaſticæ diſſ. I. ſub præſidio eruditiſſimi JANI defenſam p. 8. ſqq. Ulterius tamen ERASTO progreditur THOMAS HOBBES, qui, cum ajat, civitatem Chriſtianam eſſe Eccleſiam, omnia planè Eccleſiæ jura ad civitatem transfert eique determinationem omnium fidei articulorum, excepto illo, *Chriſtum eſſe Meſſiam*, adſcribit. Vide elementa philoſophica de cive C. 17. §. 21. ſqq. C. 18. §. 14. & Leviathanem ſive de materiâ, formâ & poteſtate civitatis eccleſiaſticæ & civilis C. 33. 39. 42. append. C. 2. ubi & doctrina de hæreſi juxta principia illa explicatur diciturque, hæreſin eſſe id omne, quod Magiſtratus credi vetuerit. Ejusmodi verò & principia, Cæſaropapiam efferentia, defendere apud Belgas in politicâ contractâ ſuſtinuit ADRIANUS HOUTUYNUS, JCtus, quem illuſtris PUFENDORFIUS in appendice ad libellum de habitu religionis Chriſtianæ ad vitam civilem depexum dedit.

(k) Conſtat, quænam ſit in Angliâ rei eccleſiaſticæ ratio. Dantur, ut paucis nos abſolvamus, in Angliâ variæ Eccleſiarum formæ, Epiſcopalis, Presbyteriana, independens, Quackeriana. Epiſcopalis, quæ publica eſt, quæ & Regis eſt, quæ & communiter apud Scriptores noſtros Eccleſiis Reformatis, quas vocant, ſed perperam adſpergitur, cùm peculiare planè Eccleſiæ corpus ſit, illa eſt, ubi Epiſcopus cæteros Eccleſiæ Miniſtros, qui Presbyteri nuncupantur, quos & ille ſolus ordinare po-

 teſt,

Digitized by Google

teſt, ſupereminet & iis præpoſitus eſt,ita tamen, ut jura collegialia pauciora ipſe,præcipua Rex,qui *defenſoris fidei* eapropter jam titulum gerit, exerceat. Sunt autem Epiſcopales hi vel rigidiores vel modeſtiores. Rigidiores, qui nomine politico *Tories*, nomine eccleſiaſtico *High-Churchmen* appellitantur, exiſtimant, Epiſcopatum juris divini abſoluti eſſe nullamque veram Eccleſiam dari, in quâ Epiſcopatus haud vigeat, nec veros eos Eccleſiæ miniſtros eſſe, qui à Presbyteris ordinati ſint, uti nec vera ſint,(id quod quidam & ex iis aſſerunt,) quæ per eos adminiſtrentur ſacramenta. Modeſtiores verò, qui nomine politico *Whigs*, nomine Eccleſiaſtico *Low-Churchmen* vocantur, etſi hactenus exiſtiment, nullum Eccleſiæ ordinem tantoperè convenire, uti Epiſcopalem, qui & à Deo inſtitutus fuerit, tamen veræ Eccleſiæ gloriam ſacramentorumque & miniſterii validitatem Eccleſiis Presbyterianis haud derogant. Illi obedientiam paſſivam, hoc eſt, quod Principi tyranno reſiſtere non liceat, hi activam, hoc eſt, contrarium defendunt. At verò & inter eosdem magna lis eſt de poteſtate Epiſcopali, illis quidem independentem eam, uti ferè in regno Pontificio ea viget, his dependentem & Regi etiam in exercitio jurium collegialium, quæ dicimus, ſubjectam arbitrantibus. Taceo diverſas, quas de validitate ordinationis per eos, qui Epiſcopis injuſtè depoſitis ſuccedunt, adminiſtratæ ſibi invicem Eccleſiæ Anglicanæ filii moverunt, controverſias, taceo & inſignem illam quæſtionem: Num ſucceſſio hierarchica canonibusque veteribus congrua in Eccleſia Anglicana habeatur & num Epiſcopi illi, à quibus omnes ordinationes Anglicanæ profectæ fuêre, ipſi fuerint canonicè ordinati? id quod in dubium vocavere BOSSUETUS, JESUITÆ PARISIENSES & MASSUETUS. Præter Epiſcopales verò hoſce, qui unam Eccleſiam eamque publicam præcipuisque veſtitam privilegiis collegialibus in Anglia efficiunt, reperiuntur & ibidem Presbyteriani, Reformati aliàs, apud quos eorum miniſterium eccleſiaſticum, demta epiſcopali dignitate, ex Miniſtris Eccleſiæ ſive Presbyteris ex omni parte æqualibus conſiſtit, & Independentes, qui nullum miniſterium eccleſiaſticum habent, quovis, qui ſaltem ex cœtu illo eſt, rebus linguam manumque affundente, ~~id quod~~ ferè & apud Quackeros notandum venit. Atque hæ omnes Eccleſiæ circa ordinem & conformationem ſuam plurimùm inter ſe inde à repurgatis ſacris, quavis ſe Apoſtolicam cœtus eccleſiaſtici formam ſervare cauſante, diſceptavere. Longæ hæ lites ſunt, longæ ambages, quibus jam nos

evol-

evolvendis vacare haud poſſumus, & quas, qui noſſe velit, hiſtoriam Eccleſiæ Anglicanæ motuumque, qui eam inde ab Henrico VII. usque ad hæc tempora agitavere, inſpicere debet. Adeat, qui volet, (jam enim compendii cauſâ unicum ſaltem Autorem heic nominamus,) GULIELMI NICHOLS, S. T. P. Eccleſiæ Anglicanæ Presbyteri defenſionem Eccleſiæ Anglicanæ Londini A. 1708. editam. De famoſâ illâ quæſtione, ubi diſputatum fuit, num ſynodi eccleſiaſticæ ſine Regis præſcitu teneri & ſine ejusdem autoritate concluſa confingere poſſint, diſceptarunt inter Anglos modernos Viri præſtantiſſimi, affirmativam tenentibus maximè HILLIO & ATTERBURIO, negativam WAKIO, qui hodiè ſedem Cantuarienſem plurimùm ornat, BURNETO & HODIO. Qui fontes haud intelligit vel ad manum non habet, adeat tantiſper les nouvelles de la Rep. des lettres par M. Bernard. 1700. p. 685. ſqq. 1701 T. 2. p. 218. ſqq. & Mem. de Trev. 1701. Mai p. 174. ſqq. itemque die unſch. Nachr. 1706. p. 392. ſqq. Nemo verò neſcit, quantas turbas in Angliâ, quantos animorum motus ante aliquot annos concitaverint, qui inde à Jacobo II. imperantes legitimos regnum Anglicanum occupâſſe inficiantur, inter quos maximè eminuit HENRICUS DODWELLUS, qui verò ante obitum vel tandem cum Epiſcopis imperio ſeſe conformantibus pacem iniit, uti ex vitâ ejus per FR. BROKESBÆUM datâ, cui parænefin ad exteros de nupero ſchiſmate Anglicano itidemque Theoriam Eccleſiæ Dodwellianam affundere par eſt, videre eſt, * GEORG. HICKESIUS & vel maximè LAUR. HOWEL, cui cum aliis TH. BENNETUS, GUIL. GUILIELMI, TH. DAWSONIUS, JO. TURNERUS, maximè verò reverendiſſimus Vir, BENJAMIN HOADLY, Epiſcopus Bangorienſis, cui verò ANDR. SNAPE aliique contradixerunt, ſua repoſuere, queis Eccleſiam Anglicanam hodiernam à ſchiſmatis crimine, quam in rem & ea, quæ HUMFREDUS idem HODIUS hic dudum ſcripſit, legenda ſunt, liberavere & (hùc enim vel maximè lis illa, quæ hoc ipſo tempore adhùc durat, verſa fuit,) hierarchiæ Epiſcopalis independentiam atque neceſſitatem abſolutam gravi ſtylo jugulavere. Nec minus nota ſunt illa, quæ contra Clerum Anglicanum & jura epiſcopalia atque ſacerdotalia ante aliquot annos ſcripſere ANTONIUS COLLINUS, idem, qui & de libertate cogitandi ſcripſit & G. TYNDALLUS, hic quidem in libro, qui titulum fert *the rights of the Chriſtian Church*, ille verò in alio

qui

* Vide D. de la Roche Bibliotheque Angloiſe T. 1. P. 1. Art. 4. p. 83. ſqq.

Digitized by Google

qui inſcribitur: *Prieſtcraft in perfection*, ubi maximè probare voluit, clauſulam articuli 20. Conf. Anglicanæ, quâ jura ordinandi ritus & cæremonias autoritasque decidendi res fidei Eccleſiæ tribuitur, per fraudem Cleri confeſſioni huic aſſutam fuiſſe, atque tum in exemplaribus MSS. tùm in primis impreſſis haud exſtare. Etenim in campum nimis prolixum jam abiremus, ſi hæc omnia diducenda & explananda nobis jamjam ſumeremus, qui ſi vellemus, ampliſſimam de litibus Anglorum hierarchicis diſſertationem conſcribere poſſemus. Id tamen paucis monemus, TYNDALLO ſeſe oppoſuiſſe infinitos ferè, TURNERUM, HILLIUM, HICKESIUM, POTTERUM, WOTTONUM, alios, conſulendosque omninò in hoc argumento eſſe præter RICH. HOOKERI opera TH. GREGORII tractatum breviuſculum, in quo oſtenditur, tam electiones Epiſcoporum quam ordinationes ad nullam poteſtatem ſecularem ſed ad ſolos Eccleſiarum Præſides pertinere, Londini 1704. impreſſum & GILBERTI BURNETI librum, quem ibidem A. 1682. edidit ſub titulo: The hiſtory of the rights of Princes in the diſpoſing of Eccleſiaſtical benefices and Churchlands. Eos verò, qui de obedientiâ activâ & paſſivâ diſputavere, inter quos eminent præter Theologos Oxonienſes, quibus res tùm malè ceſſit, ATTERBURIUS, BLAKHALLUS & HOADLYUS, hîc vix tangimus. Sed hæc quidem jam, ut primas ſaltem rerum lineas atque ideas lectoribus demus, ſufficiant.

(*l*) Ita Eccleſiæ Reformatæ omnes atque etiam Eccleſiæ noſtræ Belgicæ diriguntur, ubi nullus Superattendens vel Paſtor primarius habetur.

(*m*) Ita Eccleſiæ pleræque omnes, quæ Auguſtanam Confeſſionem profitentur, formâ mixtâ gaudent, quæ aliquid ex Epiſcopali, aliquid ex Presbyterali habet. At verò in Daniâ & Sueciâ Epiſcopos quoque habemus ſed Epiſcopis Romanenſibus & Anglicanis quoad diſciplinam epiſcopalem haud omninò ſimiles.

(*n*) Hi ſunt illi, qui uti diximus, nullum miniſterium eccleſiaſticum habent, quovis, qui ſaltem ex cœtu eſt idoneusque ad rem videtur, & baptizante & docente. Presbyterianorum propago hæc eſt.

(*o*) Quackeri illi ſunt, qui ſequeſtrato utroque ſacramento omnique miniſterio eccleſiaſtico procul habito immediatis ſuggeſtionibus divinis inhiant, quovis, qui ſpiritum in ſe agere credit, in publicum ſua promiſcuo ſtudio efferente. Non verò eſt, quòd varias independentium & Quackerorum in Angliâ ſectas, &, quî eæ à ſe invicem diſtinguantur, jam enarremus, cum hujus noſtri inſtituti hoc non ſit.

(*p*)

(p) Mennonitæ, à *Mennone Simonis* ita dicti, aliâs Anabaptiſtæ, (ab Anabaptiſtis tamen Münzerianis & Monaſterienſibus probè diſtinguendi, cùm Magiſtratui etiam tyrannico nunquam reſiſtendum eſſe ajant.) ii nominantur, qui ad ſe ex aliis cœtibus venientes anabaptizant nullumque pædobaptiſmum adhibent, ſed adultos demum aquâ luſtrant. Habent hi doctores, quos *monitores* appellant, atque ſuas ipſi in ſectas abeunt, maximè, quòd in excommunicationis diſciplinâ à ſe invicem plurimùm diſſident.

(q) Collegiati Mennonitarum ſtirps ſunt, quæ certos ſuos doctores non habet, omnibus promiſcuè in publicum egregium ſua, ubi in unum conveniunt, juxta Quackerorum morem effundentibus. Hi verò, qui hoc Collegiatorum nomen ferunt, Arianis atque etiam Socinianis principiis operam dare conſpiciuntur.

(r) Sunt enim & Quackeri Belgæ, quos Amſtelodami vidimus, qui à Quackeris Anglis in eo ſolo abeunt, quod cùm agitationibus pectoris maximè, iisque planè miris & affectatis hi indulgeant, ipſi conveniente modo ſua proponunt atque etiam Scripturam ſacram in uſus ſuos ſubinde adhibent.

(s) Jam enim jura ſacrorum, quæ Magiſtratui civili competunt, uti ex his, quæ dicimus, conſpicitur, varios fontes habent. Vel enim ſunt *abſoluta* vel *conventionalia*. Illa ex majeſtate vel ſuperioritate territoriali fluunt nullamque limitationem patiuntur niſi quam natura rei poſtulat. Hæc ab Eccleſiâ vel ob beneficia, queis ab hoc vel illo acceptis illa fruitur, vel quòd commodiſſimè & optimè jura hæc ſic adminiſtratum iri videt, in eum vel eos, qui idonei rebus videntur, transferuntur, unde & ſunt vel jura Patronatus, quæ vocantur, vel jura collegialia ſtrictè ſic dicta. Non opus eſt itaque, ut dicamus, adminiſtrationem jurium collegialium Principi competere ut Principi, vel ut Chriſtiano, vel ut præcipuo Eccleſiæ membro. Non ut Principi. Ita enim Apoſtoli primique Chriſtiani peſſimè feciſſent, ſi jura Magiſtratus civilia adminiſtrâſſent, aut dicendum foret hoc, Magiſtratum ethnicum in tribus prioribus Chriſtianiſmi ſeculis juris majeſtatici particulas quaſdam Chriſtianis vel ſponte tradidiſſe vel per conniventiam quandam tacito conſenſu reliquiſſe. Id quod tamen quam jejunum ſit, ex ipſis terminis patet. Nemoque facile eſt, qui ſecum ſtatuerit, incumbere Principi, ut, quando in ſocietatem quandam cives eunt, haud patiatur, ut jura inter ſe conventionalia ii componant, ad dirigendam ſocietatem quandam, quam ſecum invicem ine-

 unt,

Digitized by Google

unt,ſpectantia,eumque à tyrannidis cujusdam notâ planè liberum eſſe, ſi, ubi talia jura conventionalia condita ſunt, eadem, invitâ ſocietate, ad ſe trahat. Nec eſt,quod dicas,ſoli Principi poteſtatem ſummam atque independentem competere,, neminemque niſi imperantem ſummum leges ferre poſſe.Leges enim hæ & poteſtas juraque,quæ exinde emergunt,ſaltem ex conventione proficiſcuntur, quam ſubditis quoque competere,ita tamen, ut magiſtratus,ubi voluerit, rebus adſit, patet. Quin & exemplumRegum Iſraeliticorum imperantiumque in vetere Teſtamento hùc trahi nequit, cùm à ſtatu Judaico civili, qualis olim ſub Theocratiâ vel ſtrictiore vel remiſſiore floruit,eam ob rationem ad ſtatum civilem in univerſum conſequentia haud valeat,quia religio ſtatui Judaico fuit ita innexa, ut,qui religioni fidem haud præbuit ejusdemque legibus ſe haud ſubjecit, civis eſſe non potuerit, id quod jamjam aliter ſe habet. Cæterùm nolim, ut dicta Scripturæ ſacræ heic cumules, queis probes, magiſtratibusChriſtianis, ut magiſtratibus, competere jurium eccleſiaſticorum collegialium adminiſtrationem. Sit ita, Princeps ſit cuſtos utriusque tabulæ, uti nempe obſervatio utriusque tabulæ, quatenus ea à civibus fit, ad ſalutem civilem obtinendam conducit. Æternæ enim ſaluti civium ut invigilent, Principum Chriſtianorum officium proprium non eſt, niſi eâ ratione, quâ cuivis Chriſtiano ea cura incumbit in alium exercenda.Hæc verò collegialium jurium adminiſtrationem utique ſecum haud fert,ſed hoc ſaltem, ut monitis,ut exemplo,ut egregiis inſtitutis ex beneficio fluentibus, nullum mandatum ſecum vehentibus viam ædificationis hominibus adaperiamus.Id verò paulò jejunum eſt, quando dicitur, exſtare tamen Jeſ. XLIX. 23. *Et erunt reges tutores tui & dominæ eorum tuæ nutrices, vultu verſus terram verſo colent te & pedum tuorm pulverem lambent.* Quæ ipſa ad Zionem dicuntur. Aſt adeò hæc jura ſacrorum non inferunt, ut nonniſi converſionem Regum gentilium ad Eccleſiam,ut nonniſi beneficia ab iis Eccleſiæ præſtanda, ut nonniſi ſubjectionem & venerationem Eccleſiæ Chriſtianæ ab imperantibus Ethnicis,vel Judaicæ, ubi ad Meſſiam aliquando illa ſe converterit,à Chriſtianis quibusvis Principibus in ſeculo illo aureo,quod ſunt ex interpretibus ſacris, qui exſpectent, aliquando exhibendam dictione rhetoricâ innuere videantur.Dicitur porrò, exſtare Pſalm. II.12. *O Reges terræ, oſculamini filium, ne iraſcatur.* Scilicet,quia Principibus oſculandus eſt Filius Dei, quia fide amplectenda eſt ſalus per ipſum parta,quia præcepta ejus ſunt nobis obſervanda, ideo jura collegialia eccleſia-

eccleſia-

Digitized by Google

cleſiaſtica ipſis adminiſtranda ſunt. Quæ, quæſo, qualis, quanta connexio? Et ſanè tota plebs Chriſtiana & quivis ex plebe Filium oſculari debet. Ergóne & quibusvis ex cœtu collegii jura adminiſtranda veniunt? Apage ἀσυλλογιςίαν! Jam & ſunt, qui hîc afferant Pſ. XXIV. 7. *Elevate, portæ, capita veſtra & elevate vos, portæ ſeculi, & introibit Rex gloriæ.* Itaque, ſi Magiſtratus politici debent ſua capita elevare, ut Rex gloriæ introeat, conſequitur, ut jura collegialia eccleſiaſtica ipſis adminiſtranda incumbant. At verò nexus iterum hîc nullus eſt, cum ita ad cætera omnia Eccleſiæ membra quoque argui poſſit, nec elevatio hæc adminiſtrationem iſtam inferat. Argumentum etiam illud, quod ex 1. Tim. II. 2. deducitur, tam longè petitum eſt, ut nihil magis, maximè cùm ſub Imperatoribus ethnicis preces hæ fundendæ fuerint, qui jura collegialia adminiſtrare non potuere. Sufficiebat, ut Chriſtianis privilegium collegii conſibulandi ii relinquerent eosque tuerentur, hi ut vitam quietam & tranquillam in omni pietate & honeſtate agere poſſent. Denique nec quadrat huc Deut. XVII. 18. 19. ubi dicitur, Regem debere legere legem & obſervare per omnes dies vitæ ſuæ, id quod Joſ. I. 7. 2. Reg. XI. 12. 2. Par. XXIII. 11. repeti videas. Scilicet & privatus quisque alius legem Domini obſervare debuit, & ſi peculiaris quædam circa ſacrorum obſervationem ab aliis faciendam inſpectio magiſtratui hîc demandatur, recurrit idem, quod ſupra diximus, peculiarem hanc Dei in veteri Teſtamento fuiſſe diſpoſitionem ex eo fluentem, quod religio tùm ſtatui innexa fuerit, Deo, qui imperans ſummus erat, ita volente, ut iſte, qui Rex ſubdelegatus eſſet, hæc vel illa jura ſacra ſpecialiora exerceret. Neque enim ſanè Eccleſia Judaica collegii ad inſtar ſe habuit, cùm Reſpublica & eccleſia unum idemque hîc extiterit. Unde & Reipublicæ Judaicæ non ea origo, quæ aliarum Rerumpublicarum eſt, quæ vel ex jure belli & ſubjectione violentâ vel ex ſpontaneâ ſubmiſſione & pacto proficiſcitur, utpote quæ ex immediato Dei mandato coaluit. Cæterùm inutilem planè operam navaremus, ſi quidem jam exempla Regum & principum in V. T. qui jura eccleſiaſtica collegialia exercuere, quorum & longum ſyrma JO. GERHARDUS, Theologus præſtantiſſimus ducit, in medium proferre vellemus, cùm, quid reſpondendum hîc ſit, ex dictis facilè jam pateat. Nec evolutu quoque opus habent cætera Viri ſummi argumenta, quæ ſi reſponſiones jam datas ſaltem & hîc repetamus &, ubi par eſt, adplicemus, ſuâ ſponte diffluunt. At jam ſive dixeris, adminiſtrationem jurium collegialium eccleſiaſticorum

Digitized by Google

rum ex ſuperioritate territoriali manare, quæ JCtiſſimorum Virorum bona mens eſt, qui hoc oneris magiſtratui imponunt, ſive ajas, peculiarem hanc eſſe diſpoſitionem, quâ Deus in ſacris literis magiſtratibus Chriſtianis, quâ magiſtratibus, adminiſtrationem illam affuderit, niſi quidem multo limitationum ex natura Chriſtianiſmi & Eccleſiæ Chriſtianæ petitarum ſale principia hæc, ne in putredinem abeant, jugiter perfrices, ad cæſaropapiam prona admodum via ſternitur *, quæ mala in republica peſtis eſt, omnibus modis evitanda, ne mentes noſtras cultumque, quo Deum veneramur, ſuperſtitioni unius vel alterius hominis ſubjiciamus, utpote, quas Deo, qui ſolus earum Dominus eſt, reſervare convenit. At verò, jam enim reſumendum rerum filum eſt, neque Principi Chriſtiano quoque, quatenus Chriſtiano, ex hoc ipſo jus naſcitur jura collegialia ad ſe trahendi. Neque enim, ut arbitror, per affuſam religioni fidem jus ipſi quoddam majus, quod antea non habuit, in Eccleſiam exercendum enaſcitur. Nullum profectò is nanciſcitur aliud, quam quod, uti dicere jam cœpimus, omnia collegii membra habent, quorum quodvis pro ſe aliquid pronunciare, cæteris verò nihil injungere poteſt. Et durum eſt profectò, dicere, jus eſſe Principi, jura conventionalia ex mero hominum arbitrio nata ad ſe trahendi. Quid enim quæſo eſt tyrannis, ſi hoc non eſt, quod libertatem profectò omnem prorſus jugulat? Nec, quod de Principe tanquam præcipuo Eccleſiæ membro poſtremum dicitur, valet, cùm in Eccleſia nullum membrum præcipui quid habeat, niſi quod per concluſionem collegialem ipſi fuerit affuſum, vel quod id vi peculiaris cujusdam chariſmatis ſanctitatisque rarioris poſſideat. Civilis enim reſpectus hic planè non attenditur, Jac. II. 2. ſqq. Quid igitur reſtat, quam, ut id, quod res eſt, dicamus, jura collegialia, à toto olim collegio, id quod natura rei infert, adminiſtrata, in Principes jam à Collegio, quod adminiſtrare illa amplius haud valet, translata & in perpetuum translata atque ita translata fuiſſe, ut ſigillum civile huic translationi acceſſerit eamque irrevocabilem effecerit. Non verò eſt, quòd ſic cauſeris, hâc ratione eorundem adminiſtrationem ſaltem eſſe precariam, id quod ſpectri genus

* Ideſt profectò ex iis, qui jura ſacrorum omnia ex merâ ſuperioritate territoriali deducere amant, qui nuper ſtatuit, *Magiſtratum civilem intellectui imperare poſſe.* Ad quod verbum ſanè totus, fateor, *obſtupui ſteteruntque comæ, & vox faucibus hæſit*, maximè, quòd eâ in Academiâ id ſcriptum eſt, ubi ſaniora heic principia vigent & ubi ob præcipuam quandam veritatis & ſapientiæ, quæ ibidem regnat, lucem tale quoddam ſententiæ monſtrum in apricum prodire haud poſſe viſum fuerat.

Digitized by Google

genus quoddam eſt, quod heic tibi quis offuderit. Num ergò precarium id eſt jus, quod ex liberrimo arbitrio eorum, qui iſtud poſſident, alteri traditur? Ita ſanè ipſa tandem majeſtas eſſet precaria, ita precarius jam eſſet e. g. apud potentiſſimum Daniæ Regem abſolutæ & illimitatæ poteſtatis uſus, quòd illa à Regni ſtatibus, qui olim fuerant, ſponte tradita ipſi eſt. Nec deinde rectè dixeris quoque, translationem illam, ex quâ tot tantaque incommoda profluere poſſunt, fieri non poſſe, ſalvis officiis, quæ Chriſtiano tùm erga ſe tùm erga alios præſtanda incumbant. Ita e. g. ad jura collegialia pertinet, Eccleſiæ doctores dare. Jam quantopere hoc in converſionem & ædificationem auditorum influat, & quantopere hoc noceat, ſi Eccleſiæ Paſtor detur, qui ad ædificandam plebem ſacram minus idoneus eſt & omnia perdit negligitque, patet. Quis igitur cogitare poſſit, Eccleſiam huic juri renunciâſſe, idque Principi tradidiſſe vel hoc facere potuiſſe, cùm hac ratione frenum maximum ſibimet ipſa imponere voluiſſe haud ſit cenſenda. Id quod adhùc majore cum ſpecie dici poteſt, ſi conſideraveris, eſſe reverâ Eccleſias, qui hoc ſibi jus eligendi Paſtores reſervaverint, ubi auditorum quivis ſententiam dicit. Tale quid, ſi benè adhùc meminimus, in Eccleſia Roſtochienſi videre eſt, ubi, ſi deficiat Eccleſiæ miniſter, ex Candidatis Miniſterii ſunt quidam, qui ſermonibus publicis habitis charisſmata ſua atque capacitatem populo ſiſtunt, hoc deinde in domo publica conveniente, ubi in conclavi aliquo tabulæ appenſæ habentur, quarum unicuique nomen Candidati ex nominatis illis unius inſcriptum exſtat, civibusque per id tranſeuntibus eorum unusquisque notam illi tabulæ addit, cui illius, quem deſideraverit, nomen affuſum eſt. Et, majora qui dein vota habet, eligitur. Et hæc ſine confuſione ulla vel turbis procedunt. Accedunt porrò alii caſus, qui ſuadent, jura collegialia tradi nemini poſſe. Cùm enim formularum Eccleſiaſticarum, Liturgiæ maximè, cùm cærimoniarum eccleſiaſticarum & rituum confeſſionisque doctrinalis determinatio, cùm ad enatas controverſias componendas quæ ſubinde ſit, deciſio eccleſiaſtica, cum diſciplinæ eccleſiaſticæ conſtitutio, quæ omnia ad Jura collegialia ſpectare videntur, ejusmodi res ſint, quæ jura mentium plurimùm ſufflaminare, frena libertati earundem injicere & plurimum in cultu publico faſtidium iis creare poſſunt, id omne in certam quandam perſonam vel etiam in ejusmodi plures transfundi haud potuiſſe credibile eſt. Sed haud difficilis quoad omnia eſt reſponſio. Nam I. jura collegialia

la, quæ ab Eccleſia Principi aut aliis tradita fuêre, non ſunt abſoluta ſed limitata & in abuſum vergunt, ubi, qui ea adminiſtrant, contra voluntatem Eccleſiæ, quæ facilè pervideri poteſt, eamque rationibus haud temnendis ſuffultam eadem adminiſtrant. Quod ipſum ubi agitur, tyrannis hæc eſt, quâ in Eccleſiæ jura involatur, non adminiſtratio, cujus rationem coram Deo reddere poſſis. Velim itaque, ut Eccleſiæ mens ſolicitè in hoc caſu indagetur, velim, nullus ut Eccleſiæ miniſter cœtui cuidam detur, quem is haud æſtimat atque veneratur, velim, ut prudentiâ hic omnia diluantur nullaque ſaltem coactio inſtituto huic accedat. Atque ita facilis eſt quæſtionis hujus enodatio: quid de eo ſtatuendum, ſi ab illo, qui jura collegialia adminiſtrat, eæ leges eccleſiaſticæ condantur, illi ritus, illæ formulæ, illæ liturgiæ ſtabiliantur, quæ Eccleſiæ non arrident motusque in mentibus cient. Nempe abuſum hunc, non uſum jurium eſſe docendum eſt. II. Ad trutinam judicii defæcati probè examinanda ſunt incommoda, quæ emergunt, ſi tota Eccleſia jus iſtud adminiſtret, vel ſi certæ perſonæ id tradatur. Si illud ita ſe habeat, facilè enaſci turbæ & factiones poſſunt, queis publica res in periculum veniat, iique ſubinde, majore plebis parte ne quidem naturali dijudicandi ſpiritus facultate pollente, eliguntur homines, qui nonniſi clamorem ſermonibus ſuis affundere valent, cætera verò parum ſalis, parum bonæ diſpoſitionis habent. Si verò Princeps rem adminiſtraverit, turbæ, adhibitâ heic prudentiâ, facilè evitantur, etſi etiam violenta manus rebus haud adſpergatur, iique ſaltem eligi paſtores facilius poſſunt, qui re vera cæteris præſtantiores ſunt. III. Notandum eſt, ſi tota Eccleſia, totus cœtus ex meris hominibus ſanctis divinoque ubique ſpiritu luculentiſſimè perfuſis vel ſaltem major ejus pars ex ejusmodi hominibus componeretur, ita ut nullæ turbæ metuendæ eſſent, ſi jura collegialia iſte univerſus exerceret, ſi & ita comparatus is eſſet, ut non obſtante multitudine eorum, ex quibus componitur, facile tamen in eandem ſententiam iri poſſet, utique translationem illam haud neceſſariam, imò noxiam fore. Sed utrumque ita ſe non habere conſtat. IV. Is, qui collegialia jura exercet, aliam decidendi controverſias theologicas facultatem non habet, quàm hiſtoricam. Ponam, miniſtrum Eccleſiæ à doctrina Eccleſiæ, cui ſervit, publica, cui & ipſe nomen dedit, quam & docere promiſit, abire, eſſe & dein ex collegis, qui ipſi contradicant, remque in diſquiſitionem tandem ejus cadere, qui jurium collegialium adminiſtrationem habet. Jam hic, ſi decidere

dere

dere voluerit, quis veram ſententiam teneat, quis ſecus, atque ita id decidere, ut injungat alteri, qui diſſentit, ſic ut credat nec aliter, niſi hæreticus declarari velit, tyrannis hæc eſt. Si verò idem ita rationes componat & ajat, hanc doctrinam ſemel receptam eſſe, nec eſſe ad palatum Eccleſiæ recentiorem iſtam, Miniſtrum etiam illum eâ ſub conditione receptum fuiſſe, ut ita doceat, uti ſe credere tùm profeſſus fuerit, addatque, cùm fidem jam iſte mutaverit, ipſum haud malè laturum, ſi characterem illum, quem Eccleſia ipſi dederit, jam ad ſe illa retrahat, nulla hîc tyrannis, nulla jurium violatio eſt. Atque ita decidere controverſias & hiſtoricâ ſaltem ratione decidere ad adminiſtratores jurium collegialium pertinet, quo & id ſpectat, ut, ſi lis iſta, quæ inter doctores agitatur, inutilis ſit & otioſa, imò Eccleſiæ ſcandalum adferat, ſi & ii ad anathematiſmos mutuos provolent, ſilentium ipſis imponatur, id quod tamen jure eminentiore & coactivo Princeps quà Princeps fecerit. Quæ omnia ſi quis penitius inſpexerit, is facilè & conjecerit, quænam conciliis decidendi controverſias ſit facultas & jus. Hiſtoricum profectò id eſt, non judiciale. Coeant hic licet in unum homines nec ſaltem doctores ſed & cæteri, ad Eccleſiam qui pertinent, ſummo imperante ubique ita res dirigente, ne factiones, ne turbæ oriantur, ne hæretificina inſtituatur & ut quivis libere ſententiam efferre poſſit. Quæ ſi ita ſe habeant, ea, quæ majoribus votis ornata fuerit, ſententia fides illius, quæ in unum congregata per ſuos eſt, Eccleſiæ ſit, cui qui nomen dare nolit, nec Eccleſiæ illi, ſi huic punctum illud adeò momentoſum eſſe videatur, nomen det. Si verò contradictiones multæ oriantur, creſcatque diſſenſus, vel diſſentientibus, ſi ita velint, permittendum, ut ſeorſim cœtus ſed ſine inſectationibus mutuis agant, vel monendi illi ſunt, ut tolerantiæ manus dent. Nulli enim & ne toti quidem Concilio cuidam vel Eccleſiæ jus competit, res fidei ita determinandi, ut ad eandem ſententiam tenendam alter obſtringatur. Quo tamen ipſo abſit, ut ſummo imperanti demamus facultatem illam majeſtati annexam, quâ doctrinam publicam determinare, affuſo huic vel illi ſectæ ſacra publica agendi privilegio, quod aliis denegatur, is poteſt. Sed pergimus.

Articulus Secundus.

Scilicet jura ſacrorum, quibus imperantes apud nos fulgent, duorum generum ſunt. Vel enim ſunt JURA MAJESTATIS AUT SUPE-

Digitized by Google

SUPERIORITATIS TERRITORIALIS ſive ABSOLUTA vel ſunt JURA COLLEGII ſive CONVENTIONALIA. (*a*) Illis Magiſtratus politicus carere nunquam poteſt, niſi majeſtate carendum ipſi ſit, quo monſtro monſtroſius nihil fingi poteſt. Hæc Magiſtratus, ſi quidem à tyrannide abſtrahere manus velit, nonniſi eo in caſu, ubi ad conſervandam quietem publicam id abſolutè neceſſarium eſt, ſibi vendicare poteſt, atque tùm adminiſtrat, ubi vel ex beneficiis, quæ in Eccleſiam is & olim contulit & adhuc confert, jus quoddam præcipuum heic ſibi formaverit, (*b*) vel à toto cœtu conſenſu ſaltem tacito eadem ipſi tradita fuerint, quod ipſum ubi aliter ſe habet, magiſtratum eundem politicum, majeſtate & ſuperioritate ſuâ haud diminutâ vel limitatâ, his collegii juribus ſubinde carere conſpicimus. (*c*) Jura ſacrorum ex ſuperioritate territoriali fluentia negativa magis & generalia, quàm poſitiva & ſpecialia ſunt. Pertinet hùc abſoluta illa & ſumma in res eccleſiaſticas inſpectio, quâ cavetur, ne in cœtu ſacro quicquam agatur, quod ſaluti publicæ nocere poſſit, ne pœnæ corporis vel honoris afflictivæ in eodem exigantur, aut mentibus, adhibitâ perſecutione, vis inferatur, (*d*) tales ut conſtituantur doctores, qui ſana de religione ſaltem naturali hominibus ingerant principia, qui ab omni ſeditione, qui & à vitiis animos avocent verâque atque à ſuperſtitione quantum pote omni remotâ in Deum pietate virtutibusque præſtantiſſimis eoſdem imbuant, qui ſana, qui moderata & ad pacem animis, ſchiſmate omni procul habito, ingenerandam apta principia foveant, (*e*) qui ad alios anathematizandos atque hæretificinam exercendam (*f*) haud provolent, qui rixis theologicis haud indulgeant, (*g*) qui nullâ jurisdictione coactivâ, nullâ pœnâ civili in cœtûs ſui aſſeclas ſæviant, talia, inquam, ſunt jura ſacrorum abſoluta illa, juxta quæ magiſtratus politica & cœtibus eccleſiaſticis privilegia confert, & ab omni aliorum invaſione & injuriis eos defendit, & ſi quid in cœtu Eccleſiæ

cleſiæ litis exortum ſit, inſpectis ſolicitè per miniſtros & conſiliarios ſyndicosque ſuos confœderationum tabulis, dirimit, eosque, qui, ubi per declarationem cœtûs publicè vel privatim per doctores Eccleſiæ factam, ut è cœtu migrent, moniti fuere, ſi contra confœderationis, cui & ipſi conſenſum aſſuderant, leges peccaverint, è cœtu expellit, (*h*) & ſi concilia cœtuum ex datâ permiſſione ſuâ agitentur, omnia nonniſi ſuâ autoritate agenda atque ita agenda curat, ne turbæ in republicâ, ne rixæ inutiles, ne ſchiſmata, ne anathematiſmi inde emergant, atque ut omnibus & clericis & laicis (nemo enim excludendus vel ſeorſim habendus eſt) eo tamen ordine, qui convenit & ubi ſanè turbis omnibus obviandum eſt, ſententiam pro ſe ſuam dicere liberrimum ſit, &, ſi ſententiis collatis, hic vel ille diſſentiat, nec iis, in quæ plures conſentiunt, hactenus adhinniat, dein vel in cœtu vel ſaltem extra cœtum, ſi confœderationis tabulæ ipſum à communione collegii, in quo ſtetit, excludant, reliqui eundem hactenus ita tolerent, ut nullis injuriis eccleſiaſticis, nullis anathematiſmis in ipſum ſæviant, vel ſi hoc fecerint, fulmina iſta in ipſo partu ſuffocentur aut ſaltem obtundantur. Referenda porrò huc eſt poteſtas illa ſumma, juxta quam imperantes cultum publicum determinare & huic vel illi collegio ſive cœtui majora aut minora privilegia conferre poſſunt. (*i*) Quin & ſi circa bona eccleſiaſtica lis enata fuerit, liquet, deciſionem ejus à nemine alio, quam ab eo, qui faſces politicos tenet, qui etiam, ubi nimiæ ſunt collegiales iſtæ divitiæ, vel pro re natâ eas in publicum egregium tantiſper diffundit, vel ſaltem adminiſtrandis iis ſanam manum admovet, exſpectandam eſſe. (*k*) Jam & diſpoſitio circa ſepulturam (*l*) & matrimonialia (*m*) ne quidem ad jura ſacrorum ſed ad jura magiſtratus ſumma in genere pertinet, niſi quod magiſtratus absque tyrannide Eccleſiam abſtinere non poſſit, quo minus iis, qui ex cœtu ſuo fuere, mortuis iisque etiam ſuis, qui matrimonium ineunt, cærimonias quasdam privatim ſaltem adſpergat vel deneget, id quod tamen pro

 ſalutis

ſalutis & quietis publicæ exigentiâ variè inflecti poteſt. Et ut paucis jam heic nos abſolvamus, ad jura ſacrorum abſoluta ſpectat id omne, quod coactionem externam ſecum fert & jurisdictionem, quæ vi adhibitâ adminiſtratur, olet. (*n*) Hinc, ſi quis collegio cuidam inſultaverit, ſi & quis à collegio quodam juxta tabulas confœderationis eccleſiaſticæ fuerit abſtentus, ipſum quidem collegium haud ſe vindicare nec ejusmodi hominem vi expellere poteſt, ſed, quod olim in Paulo Samoſateno factum, imperans, qui privilegia collegiorum ſarta tecta conſervare vult, manum pœnalem, uti defenſor collegiorum, hîc rebus affundit. (*o*) Ab hiſce juribus jam differunt vel maximè Jura collegii. (*p*) Scilicet licet utiquè hominibus, qui in ſocietatem civilem coiere, pro eâ etiam, quam lex naturalis nulla determinat, quam &, ut ſalus civitatis promoveatur atque conſervetur, determinare non neceſſarium eſt, quam & ſi ſuſtuleris, in mentes hominum animosque nefandam tyrannidem exercueris, libertate in collegium quoddam coire, ibique cultui divino vacare atque dein circa adminiſtrationem diſciplinæ collegialis ordinemque in conventu ſervandum per modum pacti, per modum conventionis, per modum confœderationis leges eccleſiaſticas condere, ad quas ſervandas omnes ſe ſuâ ſponte obligent pœniſque etiam, quas tantiſper, ſenſu depurato, ita nuncupamus, ſeſe ita hactenus ſubjiciant, ut, ſi eas haud luere velint, collegio dein exigantur, cùm aliâs omnia ſurſum deorſum ruitura eſſent. Jàm &, tales ut leges condantur ab iis, qui mediâ in civitate in ejusmodi ſocietates coeunt, luculenter Magiſtratus politicus concedit, ita tamen, ut ſuâ ſub inſpectione omnia condantur &, ſi lis, ſi turbæ emergant, dein medicam is & civilem manum illicò adſpergat. Et verò ad hæc collegii jura pertinet primùm conſtitutio miniſtrorum Eccleſiæ, ordoque, quo ii hoc charactere ornati in cœtu recipi debeant, conſtitutio dein cærimoniarum omnium,

quæ

quæ cultum publicum conficiunt, adminiſtratio bonorum eccleſiaſticorum, judicia eccleſiaſtica, ubi, per compromiſſum, res controverſa ut amicabiliter tranſigatur, ad perſonas eccleſiaſticas deciſio quæſtionis controverſæ devolvitur, diſciplina pœnitentialis externa, ſejunctio item à cœtu eorum, qui contra confœderationem peccant, ab omni tamen vi externâ & coactione aliena, & quæ ſunt hujusmodi. Ex quo patet, circa matrimonialia nullam jurisdictionem eccleſiam ſibi arrogare poſſe, utpote, quæ planè nullas civiles leges ferre poteſt, ſed circa eadem hactenùs ſaltem ita verſari, quatenùs in tabulis confœderationis cautum eſt, qui ejusmodi homo, qui hâc aut illâ ratione contra leges divinas in ſanctiore codice contentas vel contra leges ab Eccleſiâ heic compoſitas (de legibus ſaltem conventionalibus loquimur, quæ à Collegiis erigi poſſe quis eſt, negare qui auſit?) peccat, in cœtu habendus vel tractandus veniat. Jam ſi dein, ubi collegium heic quid determinaverit, adhinnire illi eidemque ſe ſubjicere quis haud voluerit, ejusmodi ut homo collegio excedat, luculenter permittendum, &, ſi nolit excedere, autoritas Magiſtratus, qui privilegiorum collegialium defenſor eſt, imploranda venit. Atque hæc jura iſta collegialia ſunt, quæ collegio & ſocietati Chriſtianæ, quam Eccleſiam nuncupant, non ſolùm ex naturâ rei ſed & ex exemplo veteris Eccleſiæ, quæ ſub Imperatoribus Ethnicis floruit, conveniunt, qui quippe pro rei ipſius, uti jamjam diximus, exigentiâ in libertatem civium, quam in cœtum civilem coituri ii ſibi reſervaverant, tyrannico quodam auſu haud involaturi privilegium hoc collegio lubentes meritoque permiſere. Aſt aliter hodie ſe res habet, ubi imperantes Chriſtiani ſunt. Heic enim, cùm collegia communibus votis in adminiſtratione jurium ſuorum agere amplius non poſſint, utpote per totum ſtatum diffuſa, liquet, adminiſtrationem jurium communium collegialium aliis committen-

mittendam eſſe. Atque ita in Eccleſia Romana Clerus ea cum majeſtaticis quoque quibusdam juribus perversè ad jura eccleſiaſtica tractis poſſidet, in iis verò Eccleſiis, ubi ſacra mutata fuere, Principes utplurimùm iis fulgent, niſi quod, tùm maximè, ubi Principum religio à religione ſubditorum differt, alicubi collegiis ipſismet vel per clerum vel per communia vota jurium horum exercitium permiſſum ſit. Jam benè obſervandum eſt, jura collegii ita Principibus à cœtu tradita eſſe, non ut mentibus hominum dominentur & aliam quandam fidem cærimoniasque, ubi fidem ſuam detrimenti quid pati cœtus putaverit, Eccleſiæ inducant, ſed ut, quæ ipſimet cœtui ſponte arriſura eſſe exiſtiment, ita conſtituant, ita adminiſtrent, ut nulla heic coactio niſi iis ſaltem, qui cœtum turbant atque, ubi ejus jura violant, eo tamen excedere nolunt, adferatur omniaque debitâ cum circumſpectione atque prudentiâ agantur. Nec minus probè hîc tenendum eſt, in arbitrio Principis ſtare, cuinam adminiſtrationem Jurium collegialium (de juribus enim ſacrorum abſolutis res ſatis confecta eſt,) conferre velit. Ubi id quidem nemo negaverit, cum in ejusmodi conſeſſu, quem Princeps ad adminiſtranda jura collegialia conſtituit, & qui apud nos vulgò Conſiſtorium nuncupatur, ea quoque tractentur, quæ ſine Eccleſiarum doctoribus ritè evolvi non poſſunt, quæ ſcilicet vel eorum, quæ in legibus divinis literisque ſacris exſtant intricatiora, ubi ſtudium peculiare rebus afferendum eſt, explicationem ſpectant, vel cum ædificatione auditorum incrementoque vitæ ſpiritualis ipſis affundendo arctiſſimam quandam connexionem habent, vel ſine Theologis vix peragi poſſunt, quò ſanè examen ordinandorum maximè pertinet, neceſſitatis & prudentiæ leges ſubinde poſtulare, ut Theologi quoque ſed magnâ illi rerum ſolidâque cognitione, ſed pietate & ſanctitate præſtantiſſi-

tiſſimâ, quâ non, quod ſuum eſt, ſed quod Jeſu Chriſti eſt, unicè ut quærant, convenit, ſed prudentiâ planè ſingulari atque experientiâ ſpirituali, quæ cum dijudicatione ſpirituum conjuncta ſit, oppido fulgentes rebus agendis adhibeantur, id quod ſi minus ita ſe habeat, ſi & Theologi, qui hæretificinæ indulgent, qui tyrannidem quandam ſacram & ambitionem eccleſiaſticam heic exercere mentibusque dominari cupiunt, muneri huic adhinniant, fateor, malle me centies, ut ex Politicis ſolis tale quoddam Conſiſtorium vel talis quidam conſeſſus, ubi jura collegialia exercentur, componatur, quam ut Theologorum, nomine iſto indignorum & qui mentium libertati, quæ Chriſtiana eſt, infeſti ſunt, affuſione res hîc perdantur. Aſt verò ex his, quæ dicimus, facile jam conſpici poteſt, quid de jurisdictione interna, quæ clero communiter, & externâ, quæ magiſtratui adſcribitur, quid & de quæſtione, num jus epiſcopale Magiſtratibus Proteſtantium adſcribendum veniat? quid & de diſtinctione inter cauſas civiles & cauſas ſpirituales, quarum illæ laicis, hæ clericis decidendæ veniant, ita ut Princeps quoque in cauſis ſpiritualibus Clero ſubditus eſſe dicatur, tenendum ſit. Jam enim Collegium propriè loquendo nullam planè jurisdictionem habet, quia ſuperioritate omni & vi coactivâ, quæ civilis eſt, prorſus caret, jurisdictio verò cogendi facultatem infert. Porrò tàm æquivocæ ſunt voces illæ *interna* & *externa*, ut ſub voce *interna* quidvis demum ſignificare poſſis, quod palato tuo arriſerit, atque eapropter ab accuratâ tractatione omni removendæ. Denique, ſi ad interna iſta retuleris denegationem abſolutionis, excluſionem à ſacrâ cœnâ, ejectionem è cœtu eccleſiaſtico, anathematiſmis & ſubinde dilutam, cærimoniarum eccleſiaſticarum vel adauctionem vel mutationem, eorum, qui mores ſuos externos inque oculos incurrentes eosdem ad præſcriptum legis divinæ & ordinationis eccleſiaſticæ non componunt, qui gulæ, qui inimicitiis;

 qui

Digitized by Google

qui rixis, qui ſcandaloſæ vitæ indulgent, coërcitionem coactivam & punitivam, vereor, ne vel genuinam rebus ideam prorſus haud affundas vel inani anxietate præcordia tua miſer vexes, quâ carere facilè, qui officii tui rationes ſolicitè & cum curâ omni adimples, poteras, eaque tibi rerum haud ſatis gnarus, dum dominationi cuidam exercendæ pro eâ, quam peccatum originale nobis ingenerat & quæ ſolicitè nobis evitanda venit, imperandi cupidine inconſultus inhias, attribuas, quæ vel ad jura ſacrorum abſoluta vel ad jura collegii Magiſtratui competentia ſpectant, quæ ſi à te exercerentur, motus & in civitate dare poſſent, queis quies publica turbaretur, ut taceamus, id tibi, qui verbo divino prædicando ſacramentisque adminiſtrandis linguam manumque affundis, principium ſanctiſſimum eſſe oportere, tibi nullam aliam auditores tuos dirigendi vim, quàm PERSUASIVAM, quæ beneficio bonorum argumentorum, quæ profers, & virtute Spiritus ſanctioris, qui ſubinde te animat, peragatur, NON COACTIVAM, quæ ſaltem ad magiſtratum civilem pertinet, competere. Jam ſi & jurisdictionem internam in eo ponas, ſi e. g. auditoribus tuis ex Evangelio declaraveris, vitam ſanctiorem agendam eſſe ſalvandis, urgeasque, omninò tibi morem hîc gerendum eſſe, jurisdictionemque ita quandam à te ſine dubio hîc exerceri exiſtimes, facilis eſt reſponſio, jurisdictionis terminum huc tàm non quadrare quàm iſte haud quadrat ad medicum, qui medicamenta ægroto præſcribit, quem ad ſumenda iſta cogere haud poteſt. Quin cuivis Chriſtiano auditori hâc ratione eadem jurisdictio adſcribenda foret. Et denique ita cuivis etiam ex auditoribus tuis eadem in te jurisdictio competeret, qui & ipſe tibi dicere poterit: niſi ita vixeris, haud ſalvaberis, & cui itidem heic morem, ſi ſapis, gerere debes. Quod porrò quæſtionem ſpectat: num jus Epiſcopale Magiſtratui politico Proteſtantium rectè adſcribatur, ex rei ipſius naturâ reſponſio itidem facilè fluit, ſi judicii lucernam ſaltem hîc

rebus

rebus inſpiciendis admoveamus. Nempe ab illo termino, qui ex jure canonico, impuro fonte manat, penitus abſtinere docentes poterant. Porrò multa ſacrorum jura ad jus epiſcopale vulgò referuntur, quæ ſanè jura ſacrorum abſoluta ſunt & per abuſum ſaltem canonicum, juxta quem Clerus Romanenſis in jura majeſtatica impunè involat eaque ſibi ſubinde arrogat, jura epiſcopalia appellitantur. Sunt & jura collegii, quæ apud Romanenſes Epiſcopis tradita & commiſſa ſunt, adeoque ab Epiſcopis cùm exerceantur, eapropter quoque epiſcopalia nominantur, quæ eodem jure jam apud nos, ubi magiſtratui civili ea tradita fuere, civilia, ſiquidem id volupe nobis ſit, licet itidem minus accuratè (neq; enim vel ex epiſcopalis muneris naturâ vel ex majeſtate aut ſuperioritate territoriali iſta fluunt) dici poſſunt. Neque eſt, quòd ajas, haud dici poſſe, Principi jura collegii ut talia adminiſtranda competere, cum collegium magiſtratui ſubjectum ſit. Quis enim negaverit, Principem ſubinde iis quoque juribus fulgere poſſe, quæ ipſi ut Principi non competunt, ſed majeſtati demùm aut ſuperioritati territoriali adſperguntur ſumiſque juribus minora ſunt? Jam &, quod diſtinctionem illam inter cauſas civiles & ſpirituales concernt, tàm πολύσημοι hæ voces ſunt & vulpem ſub pectore tegunt, ut nîl magis. Scilicet ita ei, quod civile eſt, ſpiritualem notionem affundere poteris, quandocunque tibi libuerit. Cave autem, ut credas, coactionem quandam & vim externam, quâ locomotiva hominum afficitur, ad ſpiritualia pertinere. Hinc & tuo ipſius judicio hæc ad te, ſi benè rem capias, haud pertinent. Nec eſt, quòd tibi, homines ad ſalutem æternam fidemque in Chriſtum verique Chriſtianiſmi ingenerationem ducturo, Prætores & Sculteti advolent, qui brachium ſuum contra immorigeros tibi commodent. Quod enim vi verbi perſuaſivâ, quod vi illâ divinâ, quæ in ſermonibus tuis conſpicua eſſe debet, non egeris, id vi externâ ſive propriâ ſive commodatâ haud velim agere præſumas. Omnia in Chriſtianiſmo

ne-

neceſſe eſt, ſponte ut fluant omniſque rebus violentia ut prorſus deſit. Quod ipſum tamen ubi ponimus, planè haud dictum volumus, iis, qui rem civilem adminiſtrant, haud incumbere, privilegia collegialia contra improbos ut defendant. Ita ſanè, ſi quis eſſet, qui publici cultûs exercitium ex proterviâ turbaret & qui ſacram cœnam in cœtu vel dehoneſtaret vel vi à Paſtore extorqueret, vel aliud quoddam peccatum committeret, quo ſcandalum heic cœtui præberet, pro re natâ transgreſſio illa, civilis utpote, à magiſtratu maximè Chriſtiano graviter omninò punienda foret, qui ſcilicet privilegia cœtus contra quosvis aggreſſores ſarta & tecta conſervare debet. Aſt nec magiſtratus isque Chriſtianus & ſanctiore zelo indutus manum ſuam à Chriſtianis rebus juvandis atque protegendis & quantum pote ornandis augendisque hîc abſtrahet, ſolicitam licet operam daturus, ne mentibus laquei injicerentur & ultra jura collegii hîc progreſſus fieret. Jura enim collegii limitata atque ad mentem collegii adminiſtranda & ita adminiſtranda eſſe, ut, ſi collegio adhinnire non amplius quis velit, ab eodem cæteris paribus recedere impunè poſſit, facilè patet. Id verò planè ridiculum eſt, ſi dixeris, Principem in cauſis ſpiritualibus clero ſubjectum eſſe. Jam enim patet, in rebus ſpiritualibus nullam ſubjectionem locum habere poſſe, cùm ne quidem plebs hâc ratione clero ſubjici poſſit. Nec ſanè, ubi homines ad converſionem mentis morumque, ubi eos ad beata illa, quæ in cœlis florent, regna ducere cupis, vim rebus adhibeas, tibi licet, qui nihil aliud agere hîc potes, quàm ut mentem divinam efficaciter heic tuis declares atque ita declares, ut in ipſorum animos ſpiritus divinior, qui ipſos convertat atque ſanctificet, precibus tuis, inſtitutione tuâ, exemplo tuo ſuaviter illabatur. Id quod ſi effectum dederis, officio tuo utique ſatis quod eſt, feceris. Vis quippe nonniſi hypocritas creat, tibi & ipſi, ſi ſapueris, reprobandos. Si itaque Princeps, cui ea, quâ par eſt, ſubmiſſione

rebus

rebus adhibitâ monita tua ſalutaria adſpergere atque ita adſpergere debes, ut ſentire, ut manibus comprehendere neceſſum habeat, te ex amore ſpirituali ſummo, quo ipſum complectaris atq; è faucibus peccati & mortis eruere ipſum tentes, cum ipſo agere, & qui te monentem & graviter monentem nihilominus benè feret, quin & amabit æſtimabitque, eò perduci non poſſit, ut reſipiſcat, nihil aliud reſtat, quàm ut omni clamore, qui ridiculus hic eſt & ipſo facto nullus, poſthabito preces pro ſalute ipſius denſes monitorumque ſpiritualium ardorem denſes, rationibusque tuis, quibus ſanctiorem ipſi mentem fingere cupis, novam ſemper perſuaſionis vim adjicias & tàm diu patientiâ ſanctorum, quam in ſacris literis commendatam videre eſt, converſationem tuam prædicationemque eccleſiaſticam & pœnitentialem diluas, quàm diu id Domino placuerit, qui ſemper media inter tædia iſta mediamque inter calamitatem hanc menti tuæ ſerenitatem ſuavitatemque & lætitiam ſpiritualem affundet, ſi quidem conſcientia tua ab omni adhibitæ aliquando adulationis nequitiâ vel timore hominum aut pigritiâ ſpirituali, ubi ſtatum noſtrorum ſpiritualem ipſis ſubinde haud manifeſtamus, ſed, ne malè habeamur vel res noſtras perdamus, tantiſper ſilentio vel æquivocis expreſſionibus nos involvimus, aliena ſit atque prorſus libera. Quæ omnia, ut executioni heic mandentur, præcipuo quodam ſpirituali chariſmate & prudentiâ & pietate miniſtro Eccleſiæ opus eſſe, quis eſt, qui dubitet? Aſt jam ad colophonem rebus imponendum progredimur, enarraturi, quâ potiſſimum ratione & jura ſacrorum abſoluta & jura collegii ad ſalutem & civitatis & Eccleſiæ promovendam adminiſtrari ament.

(a) Facilè conſpicimus, hunc παιδείας, quem jam nobis formamus, τρόπον, hanc, quam inimus, tractationis methodum novam eſſe novasque lectoribus ideas infundere. Aſt, ſi vera illa, ſi & ad rem eò clarius & accuratiùs inſpiciendam idonea ſit, nolim, ut novitas nos moretur. Fundatur autem tota hæc diſtinctio in eo, quòd ECCLESIA inter COLLEGIA refertur, in quibus ſubinde LEGES CONVEN-

TIONALES florent. Hanc ideam primus datâ operâ nobis dedit Vir ſummus & in quo cum ſumma eloquentiâ & ingenio ſummo judicii & eruditionis vis planè ſingularis certavit & enituit, SAM. PUFENDORFIUS in aureo planè libello, quem ante omnes heic auditoribus noſtris commendamus, *de habitu religionis Chriſtianæ ad vitam civilem.* Hunc deinde, majore adhuc aliquando luce rebus affuſâ, ſecuti ſunt Viri illuſtres, CHRISTIANUS THOMASIUS & JO. HENNINGUS BOEHMERUS aliique ex JCtis, quorum, dum hoc jam agimus, libros paucis hîc adnotamus, non ut in notitiam publicam eos proferamus, utpote qui omnium manibus teruntur, ſed ut noſtris ſaltem auditoribus (neque enim vulgô Jurisprudentiæ Eccleſiaſticæ tradendæ Theologi, quod mireris, inhiant,) ii innoteſcant. Quod PUFENDORFIUM attinet, conferendus & hîc eſt libellus ipſius de Monarchiâ Papali, cum adſperſis notis Thomaſianis, & THEODOSII GIBELLINI, qui haud fuit ESAIAS PUFENDORFIUS, SAMUELIS frater, uti VINC. PLACCIUS de ſcriptoribus pſevdonymis n. 1190. exiſtimavit, ſed MATTHÆUS GOEBELIUS, Conſul Budiſſinus, uti vel nominum ſaltem collatio oſtendit, extitit, Cæſaropapia Francof. A. 1684. 8. edita. Addenda dein illuſtris THOMASII ſcripta & primò quidem ENNONIS RUDOLPHI BRENNEYSENII diſſ. inaug. de jure Principis circa adiaphora, cui JO. BENEDICTUS CARPZOVIUS, Theologus Lipſienſis diſſertationem de jure decidendi controverſias theologicas oppoſuit, quam poſtea celeberrimus idem THOMASIUS notis ſuis & animadverſionibus adſperſam diluit & denuò edidit. Adjiciendus porrò eſt BRENNEYSENII liber vom Recht Evangeliſcher Fürſten in Theologiſchen Strittigkeiten cum defenſione adverſum STOLZIUM datâ. Adſpergi etiam poterit diſſertatio Thomaſiana, quæ vindicias juris majeſtatici circa ſacra exhibet, cum apologia & vindiciis Germanicis à ZEIDLERO editis, porrò & de jure Principis Evangelici circa hæreticos diſſertatio aliæque diſſertationes quam plurimæ, maximè, quæ doctrinam de matrimonio concernunt, bedencken illud, quod ſæpius jam citavimus, notæ in HUBERUM de jure civitatis L. 1. C. 5. & ante alia omnia cautelæ circa præcognita Jurisprudentiæ eccleſiaſticæ notæque in J. P. LANCELOTTI inſtitutiones juris Canonici. Ex ſcriptis BOEHMERIANIS, poſt plurimas, quas Vir doctiſſimus dedit, diſſertationes velim conſuli Jus eccleſiaſticum antiquum, tractatum de jure Parochiali, diſſertationem

de

de JureEpiſcopali Principum Evangelicorum, quæ quantivis pretii eſt, & Jus eccleſiaſticum Proteſtantium. Ex nuperis, quas Vir ſummus dedit, diſſertationibus, oblata nobis una eſt, quam civis quidam noſter pro licentia defendit, de Jure liturgico, ubi ex Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ penu plurima Vir celebertimus in unum contulit. Mirum verò eſt, uno ferè eodemque tempore hoc de liturgiis argumentum in Germaniâ excultum eſſe, cùm poſt celeberrimum BOEHMERUM Theologus præſtantiſſimus Helmſtadienſis JO. ANDR. SCHMIDIUS priore anno id quoque excultum dederit & nos denique in diſſertatione nuperâ de liturgiis veterum obolum quoque noſtrum rebus adpoſuerimus. Nemo tamen eſt, qui majore cum judicii vi hoc de Jure ſacrorum argumentum excuſſerit, autore anonymo, * quem &, ubi de articulis fidei fundamentalibus & de muliere in Eccleſiâ egimus, in rem noſtram citare poteramus, & qui in libello titulum ferente: *von der wahren Kirche* 1709. 12. omnia hûc ſpectantia egregiè enodavit, ** ut taceamus Virum celeberrimum, NIC. HIERONYMUM GUNDLINGIUM, JCtum itidem Halenſem planè eximium, pro eo, quo maximè poller, judicii præſtantioris flore egregiè oſtendiſſe, jura eccleſiaſtica à liberâ collegii diſpoſitione fluere, nec ſanè collegialia jura ſummo imperanti hactenus ulla ratione competere, utpote qui majus in Eccleſiam quàm in alia collegia jus haud habeat, id quod in ſolâ generali illa inſpectione conſiſtit, quâ cavetur, ne aliquid heic agatur, quod rempublicam turbare poſſit. *** Quæ utique aurea eſſe & πάσης ἀποδοχῆς ἄξια ſapiens quisque fatebitur, is maximè, qui addiderit, Principes jura collegii jam adminiſtrare, non quod ad ſuperioritatem territorialem illa pertineant, ſed quod ab Eccleſiâ eadem ipſis tradita & in legibus Imperii fundamentalibus confirmata ſint. Cæterùm aliorum autorum modernorum ſive pſeudonymorum ſive anonymorum, qui utiq; ſcrinia Præceptorum ſuorum hîc expilant, libellos datâ operâ tacemus, niſi quod adſpergendus hîc quoque præcipuo ſuo jure quodam ſit Vir celebertimus & planè eximius JO. CLERICUS, qui ante omnes

 alios

* Sunt, qui Autorem Illuſtrem quendam Virum, Baronem nempe DE METTERNICH, ſunt, qui OTTONEN HOMFELDIUM, Bremenſem, Virum nobis amiciſſimum, qui jam apud celeberrimum POIRETUM Rhenoburgi prope Lugdunum Batavorum degit, eſſe ajant, eſt & clariſſimus STRUNZIUS, qui PETRUM PAULUM CAROLUM ejusdem parentem eſſe dictitet.

** C. 12.

*** in via ad veritatem P. 3. C. 35. §. 76. ſqq. p. 348. ſqq.

alios nobis heic nominandus erat atque in *Parrhaſianis*, quæ vocat, ou penſées diverſes ſur des matieres de critique, d' hiſtoire, de morale & de Politique par *Theodore Parrhaſe*, à Amſterdam 1701. 8. T. 2. in articulo 5. qui titulum fert: *moyens de rendre une Republique heureuſe*, ſect. 3. *des loix Eccleſiaſtiques*, agit, atque ita agit, ut præſtantiſſima quævis in ſuccum & ſanguinem à ſapientibus quibusvis convertenda atque luculentâ omninò approbatione adjectâ iterum iterumque deoſculanda hîc pro judicii ſui ſummâ præſtantiâ accumulet. Aſt ſola Parrhaſianæ hîc inſpicienda non ſunt, ſed & vel maximè Bibl. choiſ. T. XI. Art. 7. p. 305. ſqq. ubi libellus Anglicus: *the rights of the Chriſtian Church* recenſetur & T. XXI. P. 1. Art. 1. p. 1. ſqq. ubi ſcripta amœbæa quædam occaſione libelli illius edita evolvuntur. Non verò eſt jam, quod mirentur Viri inſignes, nos ſcripta à Theologis haud compoſita noſtris quoque auditoribus plurimùm commendare. Non eſt tam jejuna nobis atque moroſa mens, ut odio quodam theologico vel potius animi quâdam ægritudine, quæ ob diluta à Viris præſtantiſſimis præjudicia quædam theologica erroresque quosdam in exilium heic ipſorum beneficio actos iis, qui veterum in verba jurant, facilè ſubnaſcitur, tacti in viſcera ipſorum ſæviamus. Quin potiùs tùm ſacram tùm publicam rem plurimum ædificatum iri arbitramur, ſi qui JCti, qui Theologi ſumus, in amica jam oſcula ruamus & porrectis dextris menteque utrinque dilucidè & ſincerè explicatâ in amicitiæ cujusdam literariæ & Chriſtianæ confibulationem fœdusque ſic coaleſcamus. Qua re contingeret, ut in JCtorum quidem auditoriis nulla amplius, ſaltem generalis, in Theologos audiretur declamatio, ſaltem ii Theologi, qui præjudicia deponunt, qui dominium eccleſiaſticum ipſi nauſeant, qui pietatem ſincerè amant atque dextrè propagant veritatemque maximi, qui cogitari poſſit, theſauri loco habent, è reliquorum numero eximerentur & omni ſtudio id ageretur, ut, dum in præjudicia theologica lingua ſtringeretur, ab iisdem religio probè diſcerneretur abſtinerenturque auditores, ne, quod in contemtum errorum dictum fuiſſet, in religionis ipſiusmet contemtum traherent. Non verò dici ſatis poteſt, quantopere vaſtentur animi ſtudioſorum, ubi inter hæc ipſa, quæ ſuâ naturâ longè ſunt diverſiſſima, genuinum diſcrimen haud ponitur. Hinc è præſtantiſſimis quoque ſcholis emânare videas homines, qui neſcio quâ ſentiendi, neſcio quâ dicendi libertate induti in ea & ſubinde involant, quæ non

norunt

noſunt atque incredulorum ad inſtar in ipſum religionis ſanctioris ſacrarium ineunt omniaque pro genii ſui protervià vaſtant diruuntque. Cui malo compeſcendo, quis eſt proborum, qui non lubens meritoque manum affundat modeſtiamque & pietatem, queis omnis utique eorum, qui rebus admoventur, virtus, quâ ſalus publica tantoperè promovetur, innititur, omni ſtudio adhibito haud commendet? At verò & (reſumendum enim orationis filum eſt, è quo tantiſper caſu dilapſi ſumus,) ſi ita res ſe habuerit, certè vix perſpicimus, quî fieri poſſit, ut Theologi, qui ſapiunt, contra JCtos, rebus ſic ſtantibus, ampliùs debacchentur & bruta adhuc in ipſos fulmina vibrent, utpote qui ad dominium quoddam clericale digitum movere haud amplius cupient, ſed potius, ubi veritatem Virorum inſignium miniſterio è tenebris emanare viderint, applauſu ſuo affuſo & ipſi in triumphi hujus conſortium abibunt. Quod reſtat, circa hoc de jure ſacrorum ſummis magiſtratibus competente argumentum id unicum adhùc monemus, quod jam nobis in παρόδῳ hac verſantibus, dum iſta ponimus, in mentem cogitare venit. Scilicet, cùm Viri præſtantiſſimi ajant, Principi, etiam Chriſtiano, ut Principi curam religionis non competere, utpote, qui ſaluti ſaltem publicæ firmandæ, denſandæ, conſervandæ & augendæ inhiare debeat, haud ſtatim comprehendi poteſt, quî hôc cum principio; quod, ſi rectè explicetur, non poteſt non admitti, etſi id retractandum ſibi clariſſ. BRENNEYSENIUS putaverit, combinari poſſit illa mens, qua jura ſacrorum collegialia omnia, excluſis, quibuscunque, qui in partem eorum tantiſper venire poſſent, è ſuperioritate territoriali deducuntur. Scilicet, ubi inter jura ſacrorum abſoluta & jura collegialia, ipſa quoque Principi competentia, licet alio ſaltem reſpectu competentia ita, uti par eſt, diſtinguitur, vix eſt, qui de cæſaropapia, qui de tyrannide eccleſiaſtica quicquam conqueri neceſſum habeat, & jugulata tamen atque extincta Papocæſaria jacet, caput ſuum non amplius erectura. Quin & inter ſententiam eorum, qui jura eccleſiaſtica omnia Principi ut tali tribuunt, & qui ea illi, ut Epiſcopo & Chriſtiano tribuunt, mediâ ſic viâ, quæ compendioſa, quæ amœna, quæ facilis nullisque labyrinthis involuta eſt & omnem tyrannidem eccleſiaſticam procul habet, vaditur & nomenclatione juris epiſcopalis in Principem devoluti poſthabitâ è ſpectris & tenebris exitus jam luculentior patet.

(b) Heic ad Jus Patronatûs, quod vocant, digitum intendimus.

(c) Exemplum habemus in Belgio & Angliâ, ubi in Eccleſiis, quarum fides à fide imperantium diverſa eſt, electio & conſtitutio miniſtrorum Eccleſiæ à Magiſtratu haud peragitur ſed cœtibus relinquitur & rectè relinquitur.

(d) Tale jus ſacrorum abſolutum, quo Magiſtratus politicus eos, qui ob fidem ſuam à communi tramite abeuntem à clero malè conſulto aliisve perſecutionem patiuntur & vexantur, defendit & protegit, Carolo V. Imperatori tribuit Apologia Aug. Confeſſ. art. 9. ſub finem p. 232.

(e) Hinc egregium illud eſt planèque aureum, quod JO. CLERICUS, Vir præſtantiſſimus in Parrhaſianis T. 2. Art. 3. p. 204. ſqq. ponit, quòd præcipua quædam hæc ſit ſapientiæ lex, cui Magiſtratus politicus heic inhiare debeat: *ne donner à perſonne le droit de DECIDER en matière de religion.* Ita ſcilicet contingit, ut ſocietate omni eccleſiaſticâ intra modeſtiæ limites ſe continente & turbæ dein omnes exulent & prona ad pacem eccleſiaſticam, quâ quid dulcius inveniri poſſit, ſi bona interna ſpiritualia excipias, haud patet, via ſit. Et hanc pacem eccleſiaſticam ſanè, ut ſalutis publicæ promovendæ ergò omnibus ingenii & prudentiæ nervis intenſis ſummi imperantes quæritent, res ipſa, ut arbitror, poſcit. Qui verè ea quæri debeat, facilè capitur, ſi unicum hoc cum cura tenueris, omni modo eò eſſe annitendum, ut doctores pacifici & moderati cœtibus eccleſiaſticis donentur, qui ſanè formari nequeunt, niſi & in Univerſitatibus, quas frequentant, qui olim Eccleſiarum Miniſtri ſunt, doceant Theologi pacifici iidemque moderati. Non exprimi poteſt, quanta hinc in rem publicam omnem commoda, quanta ſalus fluat. Nemo verò artificium hoc, quo ad *unionem eccleſiaſticam*, quæ, ſi alia methodo tentetur, ſanè haud obtinetur, promovendam præſtantius haud datur, luculentius enarravit Viro judicioſiſſimo JO. CLERICO, qui in Parrhaſianis T. 2. p. 251. 252. hæc habet planè aurea & quæ ſapiens quisque mecum heic plurimùm deoſculetur. Ita autem ille: *Si dans toutes les Academies, où l' on va étudier la Theologie, on avoit ſoin de mettre des Profeſſeurs moderés & pacifiques, on pourroit voir dans peu d' années toutes les aigreurs ceſſer & la charité & la paix prendre par tout la place de l' eſprit de diviſion & de diſcorde. Ce ſerois là un conſeil à donner à un grand Prince, dont les états ſont partagez en deux partis, qui ſe querellent depuis leur établiſſement, ſans que rien puiſſe appaiſer l' aigreur reciproque qui eſt entre eux. S' il n' apelloit dans ſes academies*

que

que des Profeſſeurs moderés & propres à accommoder par la douceur les partis irrités, on en verroit bien tôt de fruits, ou par une reunion ſi long temps deſirée ou au moins par une tolerance mutuelle, qui ſeroit UN GRAND ACHEMINEMENT A UNE ENTIERE PAIX. *Sans faire aucune violence à perſonne & ſans employer l'autorité dans une occaſion où les ſeules raiſons doivent avoir lieu, mais* SEULEMENT EN SOUTENANT ET EN FAVORISANT LES ESPRITS PACIFIQUES *on deracineroit dans peu d'années la plus grande partie des animoſités. Mais pendant qu'on n'a aucun égard à cela & que l'on choiſit indifféremment des boutefeux & des gens d'une humeur plus douce ou même que l'on prefére des Theologiens querelleux & opiniâtres aux pacifiques, on ne verra jamais de paix entre ces deux partis.*

Faciamus jam hæc, ſi placet, latina, digna enim ſunt, ab omnibus quæ intelligantur. *Si in omnibus Academiis*, ait judicioſiſſimus præſtantiſſimusque CLERICUS, *ubi Theologia docetur, opera daretur, ut Profeſſores Theologiæ ejusmodi conſtituerentur, qui eſſent moderati & pacifici, parvo tempore omnes animorum exacerbationes ceſſaturæ amorque & pax in locum diviſionis & diſcordiæ ſucceſſura eſſent. Et verò conſilium hoc Principi cuidam dandum eſſet, cujus ſubditi in duas ſectas, quæ inde ab originibus ſuis ſe mutuò impetunt, diviſi ſunt. Hic ſi in Academiis ſuis eos ſaltem Profeſſores conſtitueret, qui moderatione ſuâ, qui ingenii manſuetudine apti eſſent ad conciliandos animos irritatos, rei hujus mox exoptati conſpicerentur fructus, vel reunionis inde à multo jam tempore exoptatæ vel ſaltem tolerantiæ mutuæ, quæ eſt magna via ad pacem perfectam. Quin ſanè hâc ratione contingeret, ut ſine ullâ vi hominibus adhibitâ & autoritate civili rebus haud adſperſa heic, ubi ſolæ rationes valent,* IIS SALTEM THEOLOGIS, QUI PACEM SECTARENTUR, EVECTIS ATQUE REBUS ADMOTIS, *in paucis annis maxima rixarum & inimicitiarum pars extirparetur. At, quamdiu hæc non attenduntur, & nullâ diſtinctione heic affuſâ, homines turbulenti & rixatores eodem loco ſunt ac pacifici, aut Theologi iſti polemici & rigidi atque pertinaces pacificis præferuntur, pax inter duas ſectas iſtas nulla concludetur.* Hactenus doctiſſimus CLERICUS, cujus hæc verba quis eſt unquam eorum, qui ſapiunt, qui non aurea, qui non judicioſiſſima, qui non præſtantiſſima eſſe & veriſſima & prudentiam planè ſummam ſpirare, me quoque jam tacente, dixerit? Non poſſumus verò, quin, dum hæc ipſa

ipſa jam in chartam hanc jacimus, ſimul quoque moneamus, ſolam hanc tolerantiæ inter diſſidentes à ſe invicem Proteſtantium Eccleſias viam medium eſſe illud, quo Eccleſiæ Romanæ vis infringi prorſus atque obtundi poſſit. Novit id præſtantiſſimus piiſſimusque Imperator Maximilianus II. ſanâ profectò is religione imbutus,& probè novit, atque eam ob rem ita A. 1558. propriâ manu ad Chriſtophorum, Wirtembergiæ Ducem ſcripſit: *Sie vvellen darauf bedacht ſain und kainen flaiſs* (ſc. wegen verglaichung der religion, de quâ paulò ante ſcripſerat,) *ſchparen. Dann durch dieſen Weg der verglaichung ſchticht man dem Pabſt den Hals gar avv, darumen nit vvenig darangelegen, dann anmahl kain beſſerer vveg verhandan, allain die verglaichung der Religion, zvveifflet mir auch gar nit, E. L. vverden es an derſelben Flais nit ervvinden laſſen.* Et in aliâ ad eundem Ducem datâ epiſtolâ iterum ſcribit: *Ich ſchpir auch aus E. L. ſchraivven den gueten vvillen und nagung, ſo ſie zu der ainkat der Religion havven und vvar vvol unvonneten, das ich E. L. fil daran vermanet, dervvail aver daran ſo fil gelegen iſt und man der andern bartai nit bas unter das Levven kan kumen, ſo bitt ich nochmahls auf das hogſt, E. L. vvelle dahin bedacht ſain und flaiſs havven, damit ſo fillerla opinionen nit gedult vverden, ſondern daſs man ſich ſamentlich ainer verglaich und darob belaivv und halte, dann ſonſt gibt man dem faind das Schvvert in die Hand, vvann man ſich aber verglich, ſo mecht man alsdann deſto bas ſehen, vvie man den ſachen tat*. &c. Hactenus Maximilianus II. cujus hæc verba his ipſis diebus in actis ſuis Philippicis & quidem in præf. p. 15. 16. publica fecit Vir nobiliſſimus, JO. BACMEISTERUS, in Univerſitate hac noſtra Medicinæ Doctor & Profeſſor florentiſſimus, qui & proximè epiſtolas Maximiliani II. Imperatoris ad Chriſtophorum, Wirtembergiæ Ducem in res religionis ſcriptas ſanè quam memorabiles & luce prorſus dignas in dias luminis auras prodire jubebit.

(f) Hæretificina eſt crimen, quo calumniam pernicioſi cujusdam erroris innocenti vel in re, quæ fundamentum religionis haud tangit, erranti adſpergimus atque ſuſpectam illius perſonam apud alios reddimus bonaque, quæ per ipſum aguntur, ſufflaminamus. Jam itaque rem invertimus, & cùm aliâs hæreſin eſſe crimen principium Romanenſe ferat, hæretificinam nos inter crimina referimus. Nec eſt profectò facilè, qui ſpectrum hoc amplius metuat. Succedit jam ævo hoc

hoc noſtro liberior gens, quæ frena ſuperſtitionis mordet & quæ ad clamores hæretificum cachinnum tollit. Nemo verò eſt hæretifex, qui ſapit. Gratiasque profectò ſupremo Numini debemus, quòd in noſtris hiſce terris, ubi hæc ipſa ſcribimus, hæretificina exulet iisque gaudeamus ſtudii ſanctioris literarumque elegantiorum promotoribus, qui ſapientiâ haud vulgari præſtantiſſimâque heic prorſus fulgent. Ita verò & jam, qui hodie Illuſtris Conſiſtorii Wirtembergici Directorem agit, Vir Reverendiſſimus, JO. OSIANDER, Abbas Hirſaugienſis, cùm adhùc literis ſanctioribus in hâc Univerſitate operam daret atque anno prioris ſeculi octogeſimo primo diſſertationem *de Eccleſiâ* ſub præſidio venerandi Parentis ſui, tùm ſocietatis hujus literariæ Tubingenſis Cancellarii defenderet, in præfatione hæc poſuit, ſi ſal iſtud, quod verò noſtrum haudquaquam facimus, demas, planè aurea & πάσης ἀποδοχῆς ἄξια· *Nihil fellis in eâ* (ſc. Eccleſiâ) *eſt. Filius non es, ſi felle & livore laboras. At, utut vetula non ſit, dentes tamen non habet.* Quo utique ſignificatum dare voluit Vir illuſtris & judicio planè aureo florens, Eccleſiam bonam piamque matrem eſſe, quæ filios ſuos non mordeat neq; injuriam iis faciat, ſed in ſinu ſuo eos geſtet, & quamvis ſubinde cæſpitent, errent, plorent ægroque animo ſint, tamen ſine intermiſſione ipſis oſcula figat atque ita caput eorum jugiter demulceat, & ad ſerenitatem animi eos ſic reducat, quæ verò & illos, qui anathematiſmis eam ob rem à falſis rerum æſtimatoribus falſoque zelo indutis impetuntur, quòd, recti & veri habitâ ratione, à viâ communi tantiſper declinant elegantioremque & compendioſiorem ſemitam eligunt, quòd &, juncto veritatis & pietatis ſtudio utramque omni modo promovere cupiunt, quæ verò, inquam, & illos, qui anathematiſmis injuſtis impetuntur, defendat, foveat, evehat, adamet, laudet omnique, qua poteſt, materni amoris ſui conteſtatione atque affuſione erigat & beet. Confer &, quæ de hæreſi in diſſ. de articulis fidei fundamentalibus diximus.

(g) Itaque ergò Magiſtratûs politici officium quoddam eſt, prohibere, ne in rixas controverſiasque theologicas inconſulti diffundamur atque, qui amore mutuo complecti nos ivicem debebamus, in mutuas barbas cum certo noſtrorum ſcandalo ſæviamus. Nec eſt, quod ajas, te amice ſaltem cum diſſentientibus conferre veritatemque illis perſuadere velle. Neque enim contradictionibus diſputationibuſque veritatem mentibus ingeri videmus ſemperque eſt in litigio theologico

 quan-

Digitized by Google

quantumvis amico, quod venas urit. Hinc præſtat utique, gliſcentia jurgia *bello modo* ſtatim componere & in partu ſuffocare, quam pati, ut in flammam erumpant, quæ nunquam ſine ſcandalo ſurgit. Quin &, cum peccatum originale in nemine tàm operoſum quam in Theologis ſit, ipſisque incumbat, ut omnes, queis fulgent, vires graſſanti huic malo opponant, patet, omnem portam prurientibus heic affectibus ſtatim præcludendam eſſe. Quod ſanè ubi fit, non poteſt non religioni, quam nos Theologi profitemur, non poteſt non officio noſtro maximum decus, maximus honor accedere.

(h) Hinc conſpicere eſt, qui excommunicatio ſolius Magiſtratûs ſummi res ſit. Scilicet, hoc ita ſe habet, ubi per excommunicationem expulſionem violentam è cœtu intellexeris.

(i) Pertinet hoc ad *jus reformandi*, id quod tamen jam in Germaniâ ad A. 1624. & ad tres illas religiones, Romanenſem, Evangelicam & Reformatam itemq; ad pacta cum ſubditis hanc in rem inita reſtrictum eſt. Velim autem hîc inſpici Autoris anonymi cujuſdam peculiarem tractatum eumque Germanicum de jure reformandi ſive examen vindiciarum Rittmejerianarum A. 1710. in formâ majore editum & celeberr. BOEHMERI Jus eccleſiaſticum Proteſt. P. 1. L. I. Tit. 1. §. 50. ſqq. p. 51. ſqq.

(k) Bona hæc non aliter ſunt conſideranda, quam ut bona certi cujusdam collegii & certæ ſocietatis, quæ hactenus adminiſtranda à cœtu dantur Principi, ut ea nonniſi ad collegii conſervationem utilitatemque adminiſtret. Etſi igitur Princeps in ea habeat dominium eminens, tamen eadem is, niſi nimiæ hæ divitiæ eccleſiaſticæ ſint Eccleſiæque adeò plus noceant quam proſint, magnumque idem rei publicæ commodum earundem fructibus ſi tantiſper utatur, adſpergere poſſit, ad alios uſus adhibere non poteſt. Ita ſi rationes computentur & ſpectra vocum ſuperſtitioſarum heic abigantur, ſtatim res patet. Quod reſtat, paucis monemus, & ante reformata ſacra bonorum eccleſiaſticorum adminiſtratione Principes ſubinde floruiſſe, qui ſeculares Vice-Domini, advocati & Kaſten-Vögte eapropter dicti fuere, cujus rei vel maximè in Ducatu hoc Würtembergico præſtantiſſima documenta inſpeximus. Quâ occaſione id in genere pauciſſimisque monemus, potuiſſe nos, ſi inſtituti hujus tuliſſet ratio, ut in tempora reformationem præcedentia nos diffudiſſemus, & oſtendere, quî Principes & ante repurgata ſacra in pluribus Germaniæ provinciis tùm jura ſacrorum abſoluta, quæ nunquam niſi injuſtè iisdem abripi potuere, tùm collegialia, quæ vocamus, liberè ſubinde exercuerint.

Aſt,

Aſt, ne jam repetamus, nos ob brevitatem inſtituti & quòd peculiarem hæc res disquiſitionem eamq; prorſus hiſtoricam poſcit, eousque excurrere nec voluiſſe, nec potuiſſe, nonniſi ſpicæ quædam hîc dari poſſunt eæq; valdè macilentæ, cujusmodi jam dedit præſtantiſſimus REINHARDUS & dare facile poſſunt alii, ſed *ſpicas ſaltem*. Sufficit, quòd jam Eccleſiæ jura collegialia ſub initium reformationis Principibus, CONSENSU SALTEM TACITO, tradiderint, eaque ſibi Principes, nemine alio eadem ſibi aſſerente, plaudente Eccleſiæ cœtu vel poſtea ſaltem adprobante ſumſerint. Non verò opus hîc eſt, ut ad hoc probandum ACTA JURIDICA producamus, quæ tamen & in quibusdam provinciis, ubi ſacra repurgata fuere, habentur. Certè enim populum ſacra beneficio Principum ſic mutata exoſculatum eſſe conſtat, id quod *conſenſum iſtum tacitum* ſatis fundat, cui deinde, ut jam monuimus, in pacificationibus religioſis ſigillum civile præſtantiſſimum luculentiſſimumque acceſſit. Antequam autem Principes, monentibus Reformatoribus, Eccleſiarum doctoribus & adplaudente populo, qui ſanè neque curiatim neque viritim in vota hîc ire potuit, jura collegialia ad ſe traherent, certè, uti ex hiſtoriâ affatim conſtat, eadem, ſaltem in hoc complexu, à Principibus nunquam exercita fuere.

(l) Scripſit hanc in rem diſſertationem planè egregiam illuſtris THOMASIUS de Jure Principis Evangelici circa ſolennia ſepulturæ, quam A. 1702. ſub ipſius præſidio defendit Vir præſtantiſſimus nobisque amiciſſimus NIC. PETRÆUS GIEDDA, Suecus, Secretarius jam Regius apud legationem Suecicam Pariſienſem.

(m) Hanc in rem conferri velim, quæ ab utroque STRYKIO Virisque celebertimis, THOMASIO & BOEHMERO ſcripta ſunt, qui ſatis utique oſtenderunt, juris canonici principiis doctrinam hanc in foris Proteſtantium plurimùm vaſtari. Rectè verò LUTHERUS atque egregiè in libro von Ehe-ſachen T. 5 Jen. Germ. f. 237. b. *Ich wehre mich faſt, ruffe und ſchreye, mann ſolle ſolche ſachen der weltlichen Obrigkeit laſſen.* Et paulò poſt: *Es kan niemand leugnen, daſs die ehe* ein euſſerlich weltlich ding iſt, *wie kleider und ſpeiſe, haus und hoff, weltlicher obrigkeit unterworffen.* Et rurſus: *Mir grauet auch vor dem exempel des Pabſts, welcher auch ſich am erſten in diſs ſpiel gemenget und ſolche weltliche ſachen zu ſich geriſſen hat, biſs ſo lange, daſs er ein lauterer Welt-herr über Kayſer und Kœnig worden. Alſo beſorge ich mich auch*, der hund möchte an dem läpplein lernen leder freſſen

 und

und mit guter meinung verführet werden, biſs wir zulezt auch wiederum aus dem Evangelio fallen in eitel weltliche händel. Hactenus & egregiè quidem LUTHERUS. Monendum tamen & cautè monendum, & Eccleſiæ disquiſitionem circa matrimonialia competere, uti circa omnes fere alias res civiles. Qui, quæſo, hoc, mi lector? Itane ergò in foveam, quam evitare ſtudueramus, jam præcipites incidimus? Non ita. Exempli gratia, furtum crimen eſt civile, quod à Magiſtratu punitur. Aſt, qui ejusmodi crimine ligatus eſt & ab omnibus aliis collegiis & ſocietatibus excluſus, quin ex autoritate collegiali à ſacramenti participatione cæteris paribus excludi poſſit debeatque, nullum eſt dubium. Ita etiam ſe res habet in matrimonialibus. Quicunque heic contra leges conventionales in Eccleſiâ, cui nomen dedit, conditas peccat, is cœtu exigendus venit. Itaque circa matrimonialia utique & disquiſitionem collegium inſtituit & is, cui jura collegialia tradita ſunt. Jam verò cùm & in legibus matrimonialibus ad Lev. C. XVIII. & XX. aliaque ſcripturæ ſanctioris loca provocetur, harum verò legum interpretatio à Theologis non ut judicibus ſed ut interpretibus Eccleſiæque doctoribus prudenter petatur, patet, eum, qui circa matrimonialia vel ex jure majeſtatis ſeu ſuperioritatis territorialis vel ex jure collegii ipſi commiſſo diſponere habet, prudenter agere, ſi Theologos quoque in partem conſilii hîc trahat, niſi quidem ex JCtis adſint, qui ſine ullo dubio meliore rerum notitiâ hic gaudeant. Cæterùm in capitis iſtius XVIII. Levitici explicatione eas ſubinde ſequelas necti eaque principia aſſumi, quæ nulla prorſus ſunt, aliquando demonſtrabimus. Quod reſtat, ubi celeberrimorum JCtorum hanc in rem ſcripta commendavimus, non eſt, quòd quisquam credat, nos in omnes ipſorum ſententias pedibus ire. Saltem enim ex iſto campo quosdam veritatis flores, cæteris, quæ ſecus ſe habent, neglectis cum curâ decerpimus. Vide ſupra p. 45.

(*n*) Hæc jam ſatis ſupra extulimus, ſemperque, uti par eſt, atque iterum iterumque repetimus.

(*o*) Atque & hæc ipſa ſatis ſupra ediſſeruimus.

(*p*) Jam jurisprudentia eccleſiaſtica illa *κατ' ἐξοχὴν* & ſpecialiùs ſic dicta eſt, quæ nobis jurium horum collegialium rationem modumque illa adminiſtrandi tradit. Paucis jam, hæc dum agimus, in gratiam ſtudioſorum Theologiæ tradamus, quî & ii mentes ſuas juris eccleſiaſtici notitiâ quâdam tingere debeant. Velim autem, ut hi poſt codices canonum veteres, qui facilè

per-

perlegi doſſunt, Jus canonicum quoque, ex quo & plura egregia in theologiam polemicam anti-Romanenſem trahi poſſunt, uti peculiari id egregioq; planè tractatu venerandus D. Parens noſter, jam Beatus, oſtendit, inſpiciant & vel maximè fontes hîc inquirant, unde compilatio illa deſumta eſt. Quod ubi egerint, hiſtoriam Juris canonici ex autoribus ſupra p. 168. ſqq. allegatis familiarem ut ſibi reddant convenit. Velim dein, ut JO. SCHILTERI inſtitutiones juris canonici ad Eccleſiæ veteris & hodiernæ ſtatum accommodatæ cum Schiltero illuſtrato ſeu emendationibus & additamentis ad prædictas inſtitutiones à celeberrimo BOEHMERO ſcriptis ab iis conſulantur atque ARNOLDI CORVINI à BELDEREN Jus canonicum cum JO. JAC. WISSENBACHII contradictionibus Juris canonici & ejusdem celeb. BOEHMERI notis itemque JO. PAULI LANCELOTTI inſtitutiones juris canonici cum notis Zieglerianis & Thomaſianis adjiciantur. Præcipuè verò hîc evolvenda ſunt conſilia à DEDEKENNO collecta itemque WITTEBERGENSIA, cum Theologis Caſualibus, atque etiam SPENERIANA, deinde BENEDICTI CARPZOVII (qui verò non, ut ejus principia, quæ jus canonicum & Pontificium olent, adoptentur, ſed ſaltem, ut ſciatur, quid ab JCtis olim ſtatutum fuerit, legendus venit,) Jurisprudentia eccleſiaſtica, JO. BRUNNEMANNI Jus eccleſiaſticum cum SAM. STRYKII commentario & denique libri iſti BOEHMERIANI jam citati. Denique optarim &, ut adeatur CASP. ZIEGLERI Superintendens ad normam conſtitutionum eccleſiaſticarum in Electoratu Saxoniæ deſcriptus & conferantur, quæ idem in tractatu de Juribus Majeſtatis habet ad jus ſacrorum enarrandum ſpectantia, atque ut adſpergantur & autores illi, quos AHASVERUS FRITSCHIUS volumini de jure eccleſiaſtico inſeruit. Quæ verò omnia ſanis principiis diluenda atque ſubinde emendanda veniunt. Quod reſtat, de Jure Principum circa ſacra præter Autores citatos ex noſtris ubertimè egere BRENTIUS, GERHARDUS, CONRINGIUS, HENNIGES, SECKENDORFIUS, DE RHEZ, STRYKIUS, BUDDEUS, ut OSIANDRUM, ut RAITHIUM, ut HULSEMANNUM, ut DORSCHEUM, ut DANNHAWERUM, ut SCHERZERUM, ut WANDALINUM, ut JÆGERUM noſtratem, qui ſuam & hîc palmam in manibus tenet, ut præſtantiſſimum CYPRIANUM, ut WERNSDORFIUM, ut infinitos alios, qui eadem ſemper repetunt, taceamus. At enim & ordinationes & ſtatuta eccleſiaſtica, quæ in unaquaque Eccleſiâ vigent, jugiter hîc inſpiciendа iis veniunt, qui jura eccle-

Digitized by Google

cleſiaſtica tradere conantur. Diximus nos hanc in rem quædam ſub finem diſſertationis noſtræ de Liturgiis, indicem verò luculentum ordinationum eccleſiaſticarum Germanicarum ex fontibus Böckelmannianis dedere J. A. SCHMIDIUS in diſſ. de agendis & ordin. Eccl. p. 41. ſqq. & J. H. BOEHMERUS in Jure Eccleſ. Proteſt. L. 1. C. 2. Jam autem hæc ὡς ἐν παρόδῳ ſaltem & alieno ferè loco adſpergimus.

Articulus Tertius.

Quod reſtat, de rectâ jurium collegialium, quæ præcipuam quandam jurium circa ſacra partem conficiunt, conformatione mens noſtra paucis jam efferenda eſt. Heic verò ante omnia id monendum eſt, tam delicatam tamque difficilem eſſe jurium horum adminiſtrationem, ut, cùm maximæ ab illo, qui eadem exercet atque adminiſtrat, in re, quæ ſalutem hominum vel promovere multùm vel ædificationem eorundem ſufflaminare poteſt, reddendæ Deo rationes ſint, mirum oppidò videatur, qui juribus hiſce ſibi arrogandis tantoperè homines inhient & ſummo damnationis, quam evadere aliâs faciliùs potuiſſent, periculo ſeſe exponant. Deinde generalis hæc regula ponenda eſt, in cœtu eccleſiaſtico omnia ita eſſe diſponenda, ut, cùm ſalus Eccleſiæ ſuprema hic lex ſit, quam ſequi debeamus (*a*), quæ heic cultui publico affunduntur, cærimoniæ vel maximè ad mentem ſanctificandam interioremque, quem ita vocamus, Chriſtianiſmum in animis hominum plantandum dirigantur. (*b*) Quod qui ſibi propoſuerit, is cærimonias potius diminuerit quàm auxerit & ſimplicitate quâdam, quæ vel maximè ad apoſtolicam illam accedat, neceſſe eſt, rebus hìc affuſâ eò ſanè omnia direxerit, ut manibus homines comprehendant, religionem non in pompis quibusdam & ritibus externis ſed in internâ animorum mutatione ſanctâque converſationis ratione conſiſtere. (*c*) Cæterum, quæcunque ferè hùc pertinent, nuper licet paucis extulimus. Totum, quicquid hoc eſt, in ſequentes poſitiones compingamus. I. Ii, qui jura ſacrorum colle-

collegialia habent, id vel maximè agant oportet, ut iſtis adminiſtrandis zelum pro regno Dei in animis hominum amplificando atque adaugendo haud vulgarem adferant eosque rebus gerendis Viros hîc præficiant, qui ſanctioribus heic χαρίσμασι, qui eruditione, qui notitiâ rerum, qui prudentiâ & experientiâ heic plurimùm fulgeant & vel maximè pacem eccleſiaſticam, hæretificinâ omni procul abactâ, abacto & omni ſchiſmate odioque theologico, plantare atque propagare conentur, qui ſanè & Academiis eos Theologos donent, qui iisdem ferè virtutibus ſplendeant atque ita futuros Eccleſiæ miniſtros rectè formare nôrint. II. In conſtitutione Miniſtrorum Eccleſiæ prorſus curandum, ut ejusmodi homines eligantur, in quos requiſita Paulina quadrent, qui neceſſariis & χαρίσμασι & eâ, quæ huic officio convenit, experientiâ ſcientiâque ſpirituali polleant, qui piâ ſanctâque vitâ fulgeant & typi gregum ſint, idque prorſus agendum, ut quantum pote à pravis Paſtoribus Eccleſiæ, quæ ſub jugo iſto gemunt, ſenſim ſenſimque liberentur. (*d*) Maximè verò, quæ nuper poſuimus, vitia hîc probè vitanda eſſe nemo non videt. III. In cultûs publici conformatione id præcipuè agendum foret, ut tùm agenda eccleſiaſtica, lectionibus precibusque illis, quæ jejunæ ſunt, quales profectò ſubinde reperiuntur, abrogatis, ita inflerentur, ut major hîc auditorum animis devotio ardorque adſpergeretur, tùm verò & omnes Eccleſiæ miniſtri (*e*) ad formulas communes haud adſtringerentur, ut eo magis *operi operato*, hoc eſt, pravæ illi conſuetudini, quâ, quæ ſæpius ex memoriâ prodeunt, verba, tandem ſine attentione & ſine ardore prodeunt, obvietur, denique & ad nudas pericopas evangelicas, propheticas & epiſtolicas Homiletæ haud affigerentur, ſed libertas quædam, ſenſim ſenſimque introducenda, hîc illis conſtaret, quâ macti in librorum Biblicorum univerſalem quandam explicationem ii deſcendere atque adeo plebem ſacram eò lucu-

len-

Digitized by Google

lentiore rerum divinarum cognitione imbuere poſſent. (*f*) Quò vel maximè & id faceret, ſi ſermones eccleſiaſtici ita informarentur, ut ad populare magis colloquium quàm orationis figuram dictio componeretur, quæ res haud dici poteſt, quantam ædificationem ſecum ferat. IV. Id quoque vel maximè urgendum, ut catechiſatio, hoc eſt, puerorum inſtitutio plurimùm floreat atque animi ita ab incunabulis ſuavi Chriſtianiſmi practici & gratiæ divinæ interioris ſenſu imbuantur. V. Cùm abſolutio, maximè prout in noſtrâ Eccleſiâ Wirtembergicâ obtinet, ſit conditionata, (*g*) patet, omninò eam nonniſi generalem quandam gratiæ divinæ annunciationem eſſe, quæ & pro ratione ejus, cui annunciatur, ita poteſt debetque inflecti, ut quisnam ipſius ſtatus ſpiritualis ſit & quid ipſi ad mentem vitamque benè conſtituendam ſit neceſſarium, luculenter heic eidem pateat. Quod ſanè ita fieri, uti arbitror, poteſt, ut, ubi prudentiam, ubi preces, ubi animi ſinceritatem hìc adhibuerimus, nihil hìc ex omni parte metuendum veniat. Cæterùm, cùm privata hæc confeſſio & abſolutio, quæ Euchariſtiæ participationem antecedit, egregium ſit inſtitutum, (*h*) quo ii, qui dapes ſacras anhelant, plurimùm præparari atque ædificari poſſunt, omninò patet, illam haud facilè abrogandam eſſe ſed retinendam prorſus, at ita retinendam, ut mentibus laquei haud injiciantur iique cathedrâ pœnitentiali prorſus abigantur, qui homines hic inconſulti affligunt, qui jejunè de hoc negotio in ſermone abſolutorio loquuntur, qui ſuæ utilitati hìc inhiant, qui animos nullâ virtute ſpirituali tangere & convictione luculentâ adhibitâ nullas, quæ reſipiſcentiam pariant, in mentibus hominum ciere turbas nôrunt. VI. Cùm ſacramentum euchariſtiæ apud eos quidem, qui in ſtatu gratiæ ſunt, ſit ſacramentum confirmationis & obſignationis, apud eos autem, qui nondum in ſtatu pœnitentiæ & gratiæ ſunt, ſit ſacramentum quoddam præparatorium ad pœnitentiam, utpote inſtitutum, ut Chriſtus ait, ΕΙΣ *ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, IN remiſſionem peccatorum,*

rum, patet omninò, tantas anxietates in admittendis iis, qui nondum reſipuere & quos in corrupto hoc, ſub quo ingemiſcimus, Eccleſiæ ſtatu non admittere non poſſumus, miniſtris Eccleſiæ haud devorandas eſſe, utpote quos bono hic animo eſſe & quod mutare ſermonis ſui aſſiduitate haud poſſunt, precibus haud intermiſſis iisque calidiſſimis Domino commendare oportet. At verò, ſi exiſtimes, panem calicemque ſanctiorem nonniſi ſacramentum confirmationis eſſe, haud ſanè perſpici poteſt, quî ad argumenta iſta, quæ nuper protulimus, reſponderi poſſit. Nec, ſi quis officio huic ſatis quod eſt, facere velit, fieri poterit, ut turbis continuis, quæ ſanè non ædificant, Eccleſiam haud impleat & tamen regnum Dei rigore ſuo prorſus haud ædificabit. Itaque mediâ ſine dubio viâ heic incedendum nemoque à ſacramento cœnæ ſacræ arcendus venit, quem leges eccleſiaſticæ haud arcent. Nec dici poteſt, fore ita, ut venenum nondum converſis porrigatur, cùm jam dictum ſit, ſacramentum hoc ratione eorum, qui nondum emendati ſunt, præparatorium adeoque non ſemper confirmatorium imo adeo venenum haud eſſe, ut potius antidotum ſit. Quî enim venenum iis id ſit, quos ad pœnitentiam idem præparare poteſt? Quod reſtat, argumenta illa, quæ aliâs afferuntur, ut probetur, paſtoribus haud convenire, ut impœnitentes ab uſu ſacræ cœnæ abſtrahant, juxta ea, quæ nuper diximus, haud ſtringunt. (*i*) VII. Diſciplina illa vetus, juxta quam cœtus ſacer olim in diverſas claſſes diſtinctus fuit, in quibus maximè fideles, qui ſoli ad epulas ſacras admiſſi fuere, catechumeni & pœnitentes enituere, in noſtros cœtus nullâ ratione induci poteſt, etſi, ſi introduci poſſet, res Eccleſiæ melius utique habituræ eſſent. Impedit, quò minus fieri id poſſit, univerſalis, quæ corpus Eccleſiæ pervaſit, hominum corruptio, tùm eorum, qui typi cæterorum eſſe debebant, tùm auditorum quoque. Hinc non eſt, quòd Platonicas heic nobis

 ideas

ideas fingamus, qui facilè capimus, hæc quidem deſideranda ſed non ſperanda eſſe, nec malo huic, quo urgemur, applicari poſſe. VIII. De ejectione è cœtu inanis ferè quæſtio eſt, cùm tàm rara ea ſit, ut nullum ferè exemplum ejus amplius conſpiciatur. Competit tamen ejus exercitium Magiſtratui politico tùm ut jus ſacrorum abſolutum, tùm ut jus collegii. (*k*) IX. Pœnitentia publica, quæ hodiè imponitur, etſi ſpiritualem nullum effectum ſecum vehat, ab eo tamen, qui & jus ſacrorum abſolutum & jura collegii poſſidet, imponi hactenùs poteſt, ut reus, qui ſic pudore ſuffunditur (*l*) atque exemplo aliis eſt, civilem quoque pœnam medio in eccleſiaſtico cœtu luat. Flebile tamen hoc eſt, ſi quidem reſipiſcentiam ingenerare & à relapſu peccatorem præſervare id debeat, remedium. X. Jura collegii eò non vergunt, ut ad confeſſionem privatam adque ſacram cœnam aut ad cæteros actus eccleſiaſticos quis cogi poſſit. Si inter meros audientes quis conſiſtere velit, luculenter hoc ipſi permiſſum nec tamen verbi diſpenſatoribus prohibitum eſto, hominem ne admoneant. XI. Nihil prorſus agendum eſt, quod tyrannidem in conſcientias oleat. Nullum dogma ut credatur atque confeſſione uniuscujusque, qui de illius veritate haud convictus fuerit, donetur, jubendum eſt, (*m*) nullus ritus iis, qui noluerint, vi obtrudendus, cum errantibus omnibus, niſi turbas dederint, niſi & vitâ ſcandalosâ alios à pietatis ſemitâ avertant, via manſuetudinis patientiæque ineunda, denique Eccleſiis invitis & recalcitrantibus Paſtores haud imponendi ſunt (*n*), cùm & turbare id publicam rem poſſit atque omnis ita ædificatio ſufflaminetur, denique jura collegii cum abſolutâ quâdam agendi facultate haud combinata ſint. XII. Circa matrimonialia, rem aliâs merè civilem id notandum, quòd ea hactenus ad jura collegii pertineant, quatenus benedictio ſacerdotalis iis, qui matrimonium hìc ineunt, affunditur, & quatenùs ad leges in ſcriptis divinioribus de gradibus prohibitis

latas

Digitized by Google

latas hîc reſpicitur, ubi doctores Eccleſiæ quærere & audire ſanè convenit atque ab eo, cui jura collegii competunt, diſpiciendum, num hic vel ille, qui heic peccâſſe creditur, in Eccleſiâ tolerari poſſit. Cave tamen, ut principiis ex Jure canonico deſumtis & quæ ex ſacramenti notione fluunt, hic deciſiones tuas imbuas. (*o*) XIII. Ferias diminui potius quam augeri ſimplicitas jubet. Hoc verò jus collegiale eſt, quod, qui majeſtate vel ſuperioritate territoriali gaudet, moderari utique pro rei publicæ exigentiâ facilè poterit. XIV. Jejunia indicit, cui jura collegialia competunt. (*p*) Nec tamen pro rerum noſtrarum rationibus tantam eadem ædificationem ſecum vehere conſpiciuntur. XV. Confirmatio juniorum ad ſacram cœnam adſpirantium publica, quæ tempore Pentecoſtali in quibusdam Eccleſiis noſtris cum examine & admonitione confirmandorum, ſolenni itidem, fieri ſolet, maximo cum emolumento, ubi viget, ſine tamen ullis ſuperſtitioſis cærimoniis, perficitur. XVI. Eccleſiæ miniſtros qui deponit, vel jus ſacrorum abſolutum vel Jus collegii habeat neceſſe eſt, (*q*) pro ratione nempe criminis aut cauſæ, quæ, ut depoſitio irrogaretur, effecit. Si cauſa ſit mere civilis, non eſt, quod hanc in rem quisquam ex cœtu ſaltem in conſilii conſortium ducatur. Si verò ſit eccleſiaſtica, pro re natâ utique Theologos in conſilia advocare convenit atque ad tyrannidis eccleſiaſticæ notionem à ſe abſtergendam ſubinde neceſſarium eſt, maximè ſi plebs eccleſiaſtica murmuret. XVII. Ubi Synodos eccleſiaſticas agere, ſcholas erigere, ædes ſacras extruere, bona Eccleſiæ diſpenſare & collapſum cultum reſtituere is voluerit, qui jura collegii habet, ſine privilegio, ſine conſenſu, ſine directione & arbitrio Magiſtratûs politici, qui tamen libertatem collegii haud ſufflaminat, nihil agere poterit. XIIX. Is, qui jura collegii habet, eorundem exercitium ut moderetur, convenit, prout ad ſalutem Eccleſiæ id requiri ſubinde idem viderit. XIX. Denique ab eo, qui jura collegialia adminiſtrat, requiritur, ut, ſi leges eccleſiaſticas in Ec-

cleſia obtinere videat, quæ jejunæ, quæ confuſæ, quæ obſoletæ ſunt, eas, debitâ prudentiâ rebus adhibitâ, mutet, emendet, refigat præſtantioresque atque ad Chriſtianiſmum veriorem propagandum facientes condat atque promulget, Miniſtrosque Evangelii, qui ſacris ritè obeundis piam ſanctamque manum affundunt, honoret evehatque, cæteros emendare quocunque modo conetur & inemendabiles officio abſtineat, denique, quæcunque aggreditur, precibus diluat atque ſanctificet.

(a) Aurea hæc regula eſt, quæ vellem, omnium eorum, qui jura ſacrorum adminiſtrant, animis ut inſcripta eſſet. Gaviſi verò valdè fuimus atque plurimùm exultavimus tripudiavimusque, cum eam in fronte Juris eccleſiaſtici Proteſtantium Böhmeriani, diſſ. prælim. de ſupremâ lege eccleſiaſticâ §. 4. p. 3. legeremus. Prorſus profectò hoc nos tùm in amorem præſtantiſſimi Viri rapuit.

(b) Optandum eſſet, ut cordatus quidam Theologus, qui & ſcientiâ & experientiâ prudentiâque ſpirituali plurimùm gauderet, nullis itidem præjudiciis vulgaribus turbatus idemque diſciplinæ eccleſiaſticæ veteris gnarus ejusmodi ordinationem eccleſiaſticam privatâ ſaltem operâ conderet atque conſcriberet. Confer hîc JO. CLERICUM in Parrhas. T. 1. p. 211. ſqq. ubi Vir inſignis oſtendit, *que l' on ne doit pas faire difficulté de corriger les loix eccleſiaſtiques, lorqu'il en eſt beſoin.*

(c) Hæc eſt lex Chriſtianiſmi fundamentalis, quam niſi & tu ſervaveris, lector, Chriſtianorum gloriâ & præmio olim penitus excides.

(d) Sed ais, ſi hoc tibi agendum ſit, defuturos homines, queis ſacris muneribus ubique adminiſtrandis præficere poſſis. Pauciſſimos * enim reperiri, qui verè digni tanto miniſterio ſint. Et rectè id quidem. Aſt faciendum hîc eſt, quod poſſumus, atque non ſaltem procul habitis communibus, quæ hîc aliàs graſſantur, vitiis i.e. curvis illis viis, quæ ſæpius ad introducendos in officia ſacra homines adhibentur, ſed etiam precibus ad Deum fuſis omnique induſtriâ, quæ cogitari poteſt, adhibitâ tantum opus adgrediendum, ſi Deo rationes aliquando heic reddere

* Conſcripſit ſanè *de paucitate Theologorum* egregiam diſquiſitionem Theologus Kilonienſis præclariſſimus ALBERTUS ZUM FELDE inſeruitque eam analectis nuperrime editis, quæ magnâ cum delectatione, hæc ipſa dum ſcripſimus, perlegimus.

Digitized by Google

reddere ſerenâ fronte aveamus. Jam autem *ideas platonicas* (quod probè, qui hæc legis, notes velim) heic haud fingimus, aut ſuavia nobis ſomnia formamus, fieri poſſe arbitrati, ut bonis ſic Eccleſiæ omnes Paſtoribus, bonis præpoſitis donentur. Facilè enim, quæ temporum noſtrorum ſigna ſint, capimus & iis ingemiſcimus. Neque enim ex ſapientibus facilè eſt, qui tam florentem crediderit Eccleſiæ ſtatum, ut ejusmodi obſervationibus haud opus ſit. Gemunt ubique greges, gemunt anhelantes animæ & diſtentis hiantibuſque faucibus, quæ ſtramine paſcuntur, quæ ſiti ſpirituali conficiuntur, exſpectant manna de cœlis depluens & deſtillantem, quo reficiantur, ædificationis largioris rorem divinique nectaris ex ore Evangeliſtarum ſanctiorum ſtillantis luculentiorem imbrem. Adponamus, quæſo, adponamus hîc, quæ hùc faciunt, verba beati illius Viri JO. REINHARDI HEDINGERI, cujus luce olim hæc patria noſtra plurimùm fuit colluſtrata mirificeque ædificata. Ita autem ille ad Act. XX. 29. ubi Paulus de *lupis* Eccleſiam Epheſinam vaſtaturis: *VVürde Gott einest eine* Wolffsjagd *anſtellen, vvie træſtlich vvürde es ſeinen gülffenden Schæflein ſeyn, deren viel tauſend nicht durch Kezer ſondern durch gottloſe und der VVahrheit ſich rühmende, obgleich blinde Führer, als vvilde thiere ervvürget vverden. Kurz! VVælffe ſind, vvelche die Gottloſen in der boſsheit durch das ſchandlich gemiſsbrauchte Evangelium ſtarcken, ſie zum leben urtheilen, hingegen die Frommen verdammen, pfülben unter die arme machen, um den lohn gerne træſten, nur friede predigen und ſich der heerde nur um Milch, brod und vvolle annehmen und andern freyheit verſprechen, da ſie ſelbſt Knechte des verderbens ſind. Dabey bleibts!* Aurea verba, quæ millies milliesque repetita ſapienti tamen illique, qui bonâ heic conſcientiâ floret, tædium haud creaverint.

(*e*) Jam qui è ſcrinio pectoris ſui preces proferre haud nôrint, quæ dignæ auditorio ſint, formulas velimus ut prælegant.

(*f*) Antequam talis quædam mutatio inſtitueretur, conveniret, populum hanc in rem ſenſim ſenſimque in ſermonibus publicis & catechiſationibus inſtruere.

(*g*) Formula poſt prælectam confeſſionem, ubi ad abſolutionem deſcenditur, hæc apud nos eſt: *Hierauff ſo vernehmet auch alle, die ihr herzliche reu und leyd über eure ſünde habt, an Chriſtum den Sündenbüſſer glaubet, und euer leben in der vvarheit zu beſſern begehret, den troſt der abſolution auſs dem H. Evangelio:* Der allmächtig

mæchtig GOTT hat ſich euer erbarmet und durch den verdienſt des allerheiligſten leidens, ſterbens und aufferſtehens unſers Herrn Jeſu Chriſti vergibt er euch alle eure ſünden und ich als ein verordneter diener der Chriſtlichen Kirche verkündige euch ſolche vergebung aller euer Sünden, in dem nahmen Gottes des Vatters und des Sohns und des Heil. Geiſtes. Amen.,, Jam viſibile eſt, vim abſolutionis hujus totam à conditione adjectâ ſuſpendi. Id quod & fieri aliter non poteſt, cum abſolutio apud nos generalis, haud privata illa & individualis obtineat. Cæterùm pauciſſimis ſaltem hîc notamus, formulas abſolutionis veteres fuiſſe deprecatorias & poſt ſeculum demum XI. indicativam in occidente uſurpari cœptam eſſe. Vide JO. MORINUM de adminiſtratione ſacramenti pœnitentiæ L. VIII. C. 8. Quæ dum ponimus, ex Rituali Romano abſolutionem Romanenſium hodiernam agedum paucis adſpergamus. Ita verò illius forma ſe habet, uti à Sacerdote pronunciatur: *Miſereatur tui omnipotens Deus & dimiſſis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam, Amen.* His dictis Sacerdos dextrâ verſus pœnitentem elevatâ dicit: *Indulgentiam, abſolutionem & remiſſionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens & miſericors Dominus. Amen. Dominus noſter Jeſus Chriſtus te abſolvat & ego auctoritate ipſius te abſolvo ab omni vinculo excommunicationis & interdicti, in quantum poſſum & tu indiges,* deinde: *Ego te abſolvo à peccatis tuis, in nomine Patris* (heic ſignum crucis in aëre pingitur & efformatur) *& Filii & Spiritus ſancti. Paſſio Domini noſtri Jeſu Chriſti, merita beatæ virginis & omnium ſanctorum, quicquid boni feceris & mali ſuſtinueris, ſint tibi in remiſſionem peccatorum, augmentum gratiæ & præmium vitæ æternæ. Amen.* Atque heic jam patet, qui Romanenſes Sacerdoti judicialem abſolutionem & quidem VI quoque MERITORUM HUMANORUM, quæ meritis infinitis Filii Dei adſpergunt, dandam errore prorſus fundamentali tribuant negentque adeò nobis peccata GRATIS atque ob SOLUM Chriſti meritum remitti, ſupponantque ſimul, hominem, cui peccata non remiſſa ſunt, boni quid facere poſſe, quo peccatorum remiſſionem acquirere ſibi valet. Sed hæc alibi excutienda ſunt.

(h) Scilicet vel ſic ſaltem occaſio Miniſtris Eccleſiæ amplior & propior datur, qua mentes hominum tangant, atque, ne illotis manibus ad ſacras epulas abeant, moneant. Nec tamen dixerim, privatam iſtam confeſſionem à Domino præceptam & abſolutè neceſſariam eſſe. Poteſt

Poteſt ergò is, qui jura collegialia habet, libertatem actui huic adſpergere, ſi ita viſum fuerit, ſi &, quod probè monendum eſt, confœderationis eccleſiaſticæ tabulæ id patiantur.

(i) Quamvis autem ſatis nuper hanc in rem dixerimus *, placet tamen, quæ JO. LIGHTFOOTUS & GOTTLIEB GERHARDUS TITIUS, ille Theologus quondam Anglus, hic JCtus nuper Lipſienſis heic objiciunt, paucis diluere. Et à LIGHTFOOTO quidem aliquando in Synodo quâdam vel conſeſſu Weſtmonaſterienſi hanc in rem acriter decertatum fuit, ut nempe demonſtraret, omnes ad ſacram cœnam, qui vellent, admittendos eſſe, licet, nihil profecerit ſed ejusmodi concluſum factum fuerit, à quo ille ſolus diſſenſit. Res in appendice vitæ ejus *** enarratur, ubi hæc leguntur: *Sentiebat, admiſſionem ad ſacra generalem eſſe debere, quod hiſce argumentis probare aggreſſus eſt. I. Licet lex vetaret, impurum venire ad ſacra, attamen nemini concedebat poteſtatem eos repellendi, qui veniebant, nec ullum ejus rei exemplum reperitur. II.* Matth. VII. ſanctum ne canibus detis, *dicitur propter Apoſtolorum incolumitatem. Nam Judæi ipſi, qui utebantur hoc proverbio, per* canes & ſues *intelligebant acerrimos hoſtes & perſecutores veritatis. Itaque Servator ibi monet diſcipulos ſuos, ne concionentur perſecutoribus & adverſariis, ne ab iis trucidentur. III. Circumciſio indifferenter omnibus poſteris Adami adminiſtrabatur. Ergò. VI. Judas accepit ſacramentum: Ergò. Et cùm D. G. afferret exemplum Uzziæ, qui è templo ejectus fuit, Doctor noſter reſpondit, eum repulſum fuiſſe* ab officio & loco, *addiditque, ſi concedatur, Sacerdotem* repuliſſe & repellere potuiſſe immundum, caſum non eſſe eundem. *Nam ea impuritas externa erat & facilè dignoſcebatur, utrum purificatus eſſet nec ne, ſed Miniſter jam de hominis conſcientiâ judicare nequit. Quamvis heri ſcandaloſus quispiam fuerit, jam hodiè verâ pœnitentiâ duci poteſt.* Aſt nulla hæc ſunt omnia & tanto Viro, qualis LIGHTFOOTUS exſtitit, indigna. Inficetum profectò eſt, quod de impuro dicit, qui certè ſi templum ingreſſus fuiſſet, non ſaltem expulſus ſed & graviſſimè punitus fuiſſet. Vide ſaltem exemplum Pauli Act. XXI. 30. Nec quæ ad Matth. VII. 6, dicuntur, vim dicti prorſus eludunt, cum generale ſaltem hoc ſit, quod ex illo eruitur, ſancta indignis danda non eſſe, utpote qui profano ea pectore contaminent. Quod verò de circumciſione dicitur, id apertè falſum eſt. Nota eſt formula

* in diſſ. de vitiis eorum, qui ſacris operantur ſect. 2. §. 4. p. 41. ſqq. nota **.

mula de excommunicato : לא ימולו לו בן *non circumcidunt ipſi filium.* Jam & NON LIQUET, ſi Evangeliſtas ſecum invicem conferas, num Judas ad ſacramentum acceſſerit nec ne, quicquid etiam hîc poſt SELDENUM ajant Viri doctiſſimi. Vide JO. SELDENUM de ſynedr. vet. Ebr. L. 1. C. 8. p. 169. ſqq. Imò, ſi ſolus Johannes ſequendus ſit, Judas ſacramento euchariſtico non affuit. Vide Joh. XII. 30. ubi rectè habent, quæ HEDINGERUS addit. Reliqua tam levia ſunt, ut ſponte cadant nec ullâ refutatione indigeant, illud maximè, quod dicitur, ignorari ab Eccleſiæ miniſtro, num, qui heri impœnitens erat, mentem hodie mutaverit. Ad ſacramentum enim confirmationis accipiendum requiruntur non ſaltem primi pœnitentiæ motus, ſed pœnitentiæ, fidei, converſionis & ſanctificationis ſtatus, ubi applicari poſſit Salvatoris illud, quod ſanè Chriſtus tanquam regulam quandam certiorem ad dignoſcendos Spiritûs nobis tradidit: *ex fructibus ipſorum dignoſcetis eos.* Matth. VII. 16. Id quod ut fieri poſſit, tempus probationis imponendum & exſpectandum hactenùs foret, num pœnitentia hominis ſit ſincera idque ex vitâ ejus arguendum, ut olim in Eccleſiâ primâ factitatum fuiſſe novimus. Et ſanè videmus, quamnam diſciplinam Pagani heic olim obſervaverint. Ita enim illi apud Statium in Parentalium prologo:

Adeſte
DI homineſque, ſacris procul hinc procul ite nocentes,
Si cui corde nefas tacitum feſſique ſenectus
Longa Patris, ſi quis pulſata conſcius unquam
Matris & infernâ rigidum timet Æacum urnâ.
Inſontes caſtoſque voco.

Hinc & quoad ſacra Chriſtiana SELDENUS, prodigioſæ eruditionis Vir: *Non quidem deerat ex præſcripto Apoſtolico comminatoria Euchariſtiæ interdictio, quâ quiſque monitus eſt, ut ipſum ſe intus examinaret nec* indignè *myſteria ſumeret.* Probet, examinet, purget, expiet ſeipſum, *inquit Apoſtolus, ubi Theodoretus:* Tui ipſius judex ipſe eſto, actuum tuorum exactus arbiter, conſcientiam ſcrutare ac tunc donum ſuſcipe, *& Theophylactus.* Haud alium Judicem tibi præficio, verùm te ipſum tibi ipſi. Judica igitur & explora conſcientiam tuam.,, Vide de ſynedr. vet. Ebr. L. 1. C. 13. p. 345. 346. Nec malè idem SELDENUS alio loco verba 1. Cor. XI. 30. exſtantia per כרת ſive pœnam ϑεήλατον, quæ in republicâ Judaicâ frequens olim exſtitit, exponit. Jam ad ratio-

rationes, quas laudatus TITIUS in Juris privati Romano-Germanici L. 9. C. 14. de confeſſione auriculari affert, ut probet, *rejectionem impœnitentium* (quâ nempe iis abſolutio & ſacra cœna denegatur) *Miniſtris Eccleſiæ jure divino eſſe prohibitam*, diluendas progrediamur. Ita autem ille §. 34. ſqq. p. 1211. ſqq. *Rejectio impœnitentium vel ſuſcipienda eſt ob veram ſeriamque pœnitentiam vel ſaltem ob externam honeſtatem. Illa hoc medio obtineri nequit, hinc malè hactenus à miniſtris Eccleſiæ hoc uſurpabitur. Et ſanè* mera ſtultitia *eſt, quando mediis violentiæ quid habentibus veram pietatem excitari poſſe exiſtimatur. Non igitur dubitandum, quin Deus inepta ejusmodi media in genere prohibuerit. Cùm autem ſanctuli hodierni finem illum palàm præ ſe ferant ac impœnitentes ideò repellendos eſſe cenſeant, quò hâc ratione ad veram pœnitentiam adigantur, ideo conatus illius inſania ac ſimul autorum vel imprudentia vel improbitas eſt manifeſtiſſima. Quodſi autem miniſter Eccleſiæ eo fine ſaltem rejectionem moliatur, quò impœnitens ad externam honeſtatem revocetur, tùm ſcopum illum eo medio obtineri quidem poſſe fateor, ſed illud privato competere nego. Eſt enim rejectio illa (1.) actus merè civilis ac aliquod imperium præſupponit, hinc à privato ſuſcipi non debet, id quod liquidius fit, ſi incommoda, quæ exercitium privatum non poſſunt non ſequi, expendamus. Nam rejectio illa (2.) actus ignominioſus eſt, hinc, ſi par in parem eum ſuſcipiat, non poſſunt non graviſſima colliſiones inde oriri. Abſurdum præterea eſt, (3.) unius hominis, qui vel ex ignorantiâ vel pravis affectibus ſæpe excedere poteſt, judicio talem rem committere. Sanè miniſtri Eccleſiæ hanc poteſtatem ſibi antea arrogare nequeunt, quàm probaverint, ſe ſortem humanam ſupergreſſos ac ab omni errore & affectuum intemperie eſſe immunes. Denique (4.) plura alia incommoda ex admiſſâ repellendi facultate ſequerentur, nam, quibus rationibus in ſpeciem rejectio impœnitentium defendi poteſt, iisdem etiam alia inventa papalia tueri licet.* Hæc TITIUS, Vir acutiſſimus, qui & deinde ad rationes diſſentientium diſſolvendas pergit. Rationem primam, quâ dicitur, *peccare miniſtrum, ſi impœnitentes haud repellat*, ſimplici negatione Vir doctus jugulat. Rationem ſecundam, quâ oggeritur, *margaritas canibus & ſuibus non eſſe objiciendas*, ita Vir inſignis diluit: *Sed nec*, inquit, *hujus peccati ſit reus Miniſter Eccleſiæ, nam abſolvit conditionaliter, adeòque deficiente conditione non abſolvit. In uſu verò euchariſtiæ concurrit ſaltem ad*

actum externum, minime autem ad internum, ſive ſalutarem ſive noxium, hinc non objicit margaritas ſuibus, ſed id ſaltem, quod impedire nequit, permittit, i.e. nihil agit. Rationem tertiam ex BRUNNEMANNO allatam, quâ ponitur, *miniſtrum eccleſiæ, qui indignum admittat, ejus peccata participare*, idem Vir doctus ſimpliciter exſibilat. Quartam rationem *ex clave ſolvente & ligante* miniſtris Eccleſiæ concreditâ deſumtam ita deſtruit, ut ajat, clavem ligantem facultatem repellendi impœnitentes non inferre ſed ſaltem magiſtratui eos denunciandi & ſi hic eosdem admittendos putet, illos conditionaliter abſolvendi, additâ declaratione, actum hunc, ſi conditio deficiat, non tantum inanem ſed & noxium eſſe futurum. Ad ultimam denique rationem, quâ dicitur, *non concipi poſſe, qui impœnitentes admittendi veniant, cum uſus euchariſtiæ pœnitentiam requirat*, reponit, Euchariſtiam ſub conditione dandam eſſe. Addit, ſi Miniſter tam delicatâ laboret conſcientiâ, ut impœnitenti ſacrum panem porrigere haud velit, officio ipſi abſcedendum vel diſpenſationem Euchariſtiæ ſine interventu Miniſtri peragendam eſſe. Queis omnibus vel tandem hoc adjicit, clavis ſolventis & ligantis uſum conſiſtere in abſolutione conditionata & ſi opus ſit, in denunciatione impœnitentis ſuperiori factâ, abuſum in abſolutione abſolutâ, quâ homines ſecuri reddantur, & in rejectione impœnitentium ſive verorum ſive putatitiorum. Hinc miniſtrum, qui in ejusmodi rejectionibus pertinax ſit, officio movendum eſſe. Eadem ferè habentur in der probe des Geiſtlichen Rechts L. 3. C. 3. §. 11. ſqq. C. 4. §. 8. ſqq. Aſt facilè quidem hæc omnia diluuntur. Et primò quidem mireris plurimùm, qui fiat, tantâ ut cum animi impotentiâ Vir præſtantiſſimus agat, cujus calamus nonniſi hîc de ſtultitiis & abſurditatibus loquitur. Optârim omninò, hæc ut diſputandi ratio è ſcholis Chriſtianis proſcribatur, ubi modeſtiori uti ſcriptione, quæ & ab omni affectu atque odio aliena ſit, convenit. Porrò dilemma illud, quod Vir inſignis ſtatim ſub initium ponit, vitio maximo laborat. Datur enim tertium. Rejectio enim impœnitentium fieri poteſt non ſolùm eum in finem, ut ad pœnitentiam ii vel externam honeſtatem tantiſper manuducantur, ſed & ne ſacramentum, cujus diſpenſationem Deus miniſtris Eccleſiæ ut œconomis concredidit, qui rationem ipſi aliquando heic reddant, contra voluntatem Domini profanetur. Jam ſi popoſcerit à diſpenſante Deus, ut ſacramentum haud porrigat impœnitenti, qui es tu, o homo, qui miniſtro Evangelii injungere contrarium

trarium

trarium velis. Nec ullus ſanè erit Eccleſiæ Miniſter, qui ſapit, ita animo compoſitus ſuisque præjudiciis ita involutus, qui exiſtimaverit, Chriſtianiſmum vi ingenerari & pœnitentiam per rejectionem à ſacrâ cœnâ hominibus ingeri. Quin perperam & id adjicitur, rejectionem illam merè civilem eſſe actumque ignominioſum. Cùm enim qui & planè Euchariſtiâ haud fruitur, qui & à communione noſtrâ ſacrâ penitus abeſt aliamque fidem profitetur, tamen bonus eſſe civis poſſit, maximumque illi beneficium exhibeatur, qui, ubi impœnitens adhùc eſt, ad ſacram cœnam non admittitur, vix comprehendi poteſt, quî actus iſte civilis & ignominioſus dici poſſit, maximè ſi ſummus imperans, in cujus poteſtate hoc ſitum eſt, ſi & miniſtri in ſermonibus publicis declarent, famæ illorum, qui à ſacrâ cœnâ abſunt, nihil detrahi. Ut taceamus, excommunicationem minorem, quæ eſt non-admiſſio ad ſacram cœnam, miniſtris Eccleſiæ expreſſè adjudicari & à civilibus pœnis diſtingui in artic. Smalcaldic. C. 9. p. 333. 334. Nec eſt, quòd porrò dicas, unius hominis, qui facilè tamen errare poſſit, judicio rem ita committi. Quemadmodum enim judicio Medici te committis, ubi ſanitatem tuam curas, licet iſte ſubinde errorem calculi committere poſſit, ita & heic res ſe habet. Deligendus quippe hîc erit is medicus, qui & judicio & ſanctitate & experientiâ ſpirituali floreat, ubi ſanè, ſi & tu ipſe ſanctimoniæ, ſine quâ nemo Dominum viderit, operam des, caſus iſte haud dabilis erit, quo ab epulo ſacro abſtraharis. Ut taceam, plurimùm hallucinaturum illum, qui euchariſtiam ab invito ſibi dari popoſcerit. Id verò planè comprehendi nequit, quid ſibi velit Vir judicioſiſſimus, ubi ait. Miniſtrum eccleſiæ, qui ſacramentum porrigat, ad externum ſaltem actum, non ad internum concurrere, imò nihil agere. Itane & ergò, qui venenum porrigit, excuſari poterit ab homicidio, ſi inde moriatur, qui id accepit, ubi dixerit, ſe ſaltem ad externum porrigendi actum, non autem ad internum veneni effectum manum affudiſſe. Profectò enim, niſi externus actus adfuiſſet, internus effectus haud ſecutus fuiſſet. Hæc tam facilia ſolutu ſunt, ut ſuâ ſponte diffluant. Ubi porrò clavem ligantem & ſolventem explicat Vir doctiſſimus, vim certè verborum planè haud capit, nec obſervat, ſolutionem & ligationem etiam applicationem verbi divini ad individua involvere, quod & ſupra jam innuimus. Mirumque id oppidò eſt, *ligare* idem eſſe hîc, *ac impœnitentem magiſtratui denunciare.* Quod Vir acutus dum ponit, nec

 ullo

Digitized by Google

ullo argumento adducto illuſtrat, haud ſanè poſcere à nobis videtur, ut gratis ipſi affirmanti credamus. Sed nec id concoquere poſſumus, quod dicitur, impœnitenti ſub conditione Euchariſtiam dandam eſſe, id eſt, ei, de cujus impœnitentiâ perſuaſus ſim, & cujus opera mala notoria ſint impœnitentiamque, omnibus fatentibus, oleant, euchariſtiam dandam eſſe ſub conditione, ſi nempe is jam hoc ipſo momento in pœnitentis ſtatum tranſeat. Quod ipſum, qui dicit, & diſſimulat, quòd ad ſacramentum confirmationis percipiendum pœnitentiæ ſtatus, præcedaneâ dijudicatione exploratus requiratur, & profectò neſcit, quid pœnitentia ſit. Pœnitentia certè tanquam fungus è terrâ tàm ſubitò haud in corde enaſcitur, ſed ſpiritualis eſt ἀγών, ex multis actibus conſtans. Sed ad ejusmodi quidem ratiocinia delabitur, qui præconcepto quodam affectu & præjudicio rebus evolvendis inhiat. Nec eſt, quod conſilium iſtud de non diſpenſandâ per miniſtros Eccleſiæ Euchariſtiâ ſed de ſingulis ad ſumtionem ſymbolorum ſacrorum in menſâ ſacrâ repoſitorum admittendis quis approbaverit, cùm & refingenda Eccleſiæ Evangelicæ circa formam hujus ſacramenti, quæ in conſecratione, δόσει & λήψει juxta inſtitutionem Chriſti conſiſtit, mens eſſet eademque difficultas circa admiſſionem impiorum ad ſacram cœnam recurrat. Cætera, quæ Vir præſtantiſſimus addit, ex iis, quæ jam diximus, dilui poſſunt. Quod reſtat, & ipſe TITIUS in oratione inaugurali, quam *libertatis juridicæ* titulo inſcripſit, A. 1710. editâ p. 26.27. hæc tantiſper mitigavit. Aſt his fidiculis omnibus & LIGHTFOOTO & TITIO & aliis, qui eandem cum ipſis tibiam inflant, planè opus haud fuiſſet, ſi ea heic, quæ genuina ſunt, argumenta ad probandam rem alioqui ſatis claram perſpicuamque adhibuiſſent. Scilicet, ſi communis perſuaſio retineatur, ſacramentum Euchariſtiæ NONNISI CONFIRMATIONIS SACRAMENTUM omnibusque impœnitentibus veneni loco eſſe, haud ſanè perſpicere eſt, quî Miniſter Eccleſiæ, ſi quidem rationem Domino aliquando lætâ fronte reddere aveat, impœnitentibus Euchariſtiam porrigere poſſit, uti ex iis patet, quæ in diſſertatione de vitiis eorum, qui ſacris operantur, & medelâ rebus hîc adhibendâ nuper poſuimus. Jam verò alia planè rerum ſcena emergit, ubi ſupponitur, ſacramentum Euchariſtiæ non ſolùm ſacramentum confirmationis, reſpectu nempe pœnitentium, ſed & tale ſacramentum eſſe, quod gratiam Dei prævenientem corpusque Domini pro nobis datum ſangui-

ſanguinemque ejus pro nobis fuſum ΕΙΣ ΑΦΕΣΙΝ ΑΜΑΡΤΙΩΝ, *AD* (*en terminum ad quem* lector, qui vel maximè hîc innuitur,) *REMISSIONEM PECCATORUM* iis, qui nondum reſipuere, annunciet viamque ad pœnitentiam ipſis monſtret eosque ſic excitet, ut amore Dei ſummo, qui in Jeſu Chriſto per participationem hujus ſacramenti ipſis jam adfulget, perſpecto ad ſpiritualem mentis ſuæ pectorisque & converſationis mutationem abnegandaque & ſequeſtranda, queis hactenus inhiavere, vitia ferantur. Ita ſi rem concipias, mi lector, migrantibus tenebris clara ſtatim & amœna, uti arbitror, lux ſuccedit. Nec eſt, quòd objicias, aliter rem Apoſtolum Paulum exponere, qui profectò per indignos, quos ajat participatione ſacramenti hujus reos fieri corporis & ſanguinis Dominici ſibique judicium manducare, quod in condemnatione cum mundo conſiſtat, nonniſi impœnitentes & ſub dominio peccati ſtantes intelligat. Jam enim de indignis iſte non loquitur, ſed de iis, qui *ἀναξίως indignè* communicant, hoc eſt, eâ ratione ſacramentum accipiunt, quam comm. 21. 22. reprehenderat, ubi dixerat, malè hoc ſe habere, quod cibos à ſe allatos, neglectis pauperioribus, ditiores guſtent, id quòd contra diſciplinam agaparum externam eſt, etſi hoc abuſu peccatum mortale præciſè haud committatur. Atque hos jam addit idem, reos fieri corporis & ſanguinis Dominici, hoc eſt, circa ejus manducationem & bibitionem peccare, ea propter, quod ſanam rebus diſcretionem & probationem non adhibeant, imò fieri hinc, ut Deus ipſos calamitatibus & judiciis ſuis temporalibus e. g. morbis & morte ipſâ, quæ per dormitionem indigitatur, quòd nempe de ſubjectis renatis hîc quæſtio eſt, viſitet & *caſtiget* comm. 31. 32. id quod de fidelibus itidem ſaltem dici poteſt, quin & viam hâc ratione, niſi protinus heic abuſum iſtum, qui in celebrationem agaparum apud ipſos irrepſerit, mutaverint, ad plenum è ſtatu gratiæ lapſum pœnasque æternas parari. comm. 32. Ex quibus omnibus prorſus patet, de impœnitentibus hîc ſermonem non eſſe nec ſanè vi verborum Apoſtoli carpi eos poſſe, qui ſacramentum hoc ad pœnitentiam peccantibus inſtillandam, qui uſus utique ſacramenti, non abuſus eſt, adhibeant. Quæ omnia & quàm mirificè argumentum de communione indignorum illuſtrent, nobis quoque jam tacentibus, quivis colligit. Non igitur heic eſt, quòd ii Eccleſiarum Paſtores, qui ſtrenuam operi ſacro manum, qui ſanctas miniſterio

rio ſuo curas affundunt, heic circa præcordia plurimùm angantur,ubi quidem vident, ſe, rebus ſic ſtantibus, uti ſtant, indignos à communione ſacrâ arcere non poſſe. Non eſt, O MEI, non eſt, quòd tantoperè angamini, & quòd ſerenitas illa ſpiritualis, quæ mentibus veſtris ſubinde illabitur, curis iſtis, tenebris iſtis, anxietatibus iſtis diluta eclipſin heic patiatur. Reſumite, ſi placet, animum &,quo cœpiſtis, ardore res Domini gnaviter urgete, & legali quidem baculo, qui Chriſtianiſmum ingenerare haud aptus eſt,paulíſper hîc ſemoto evangelicam rebus diſciplinam,quæ in ſuaſione conſiſtit,agedum,ſolam adhibete,ubi divinâ virtute mentibus admotâ peccantium pectora demulcemus atque Domini bonitatem amoremque ipſis guſtandum præbemus & miſericordiarum ipſius viſcera ipſis diſtendimus, eumque, qui ſolus animos vertere poteſt, haud interruptis unquam precibus jugiter rogamus,ut noſtris monitis, ut noſtris ſermonibus, ut noſtris curis benedictionem de cœlo largam adfundat.Deinde verò de Euchariſtiæ ſanctiſſimo ſacramento ita mentes veſtras informate,iis quidem,qui jam reſipuerint,Euchariſtiam ſacramentum confirmationis,iis verò,qui gratiæ illius nondum compotes exiſtant, ſacramentum præparationis ad reſipiſcentiam eſſe. Quo tamen ipſo nolim, ut omnes promiſcuè admittatis, ſed ut, ſejunctis iis, quos leges eccleſiaſticæ accedere heic prohibent, in mentem uniuſcujusque deſcendatis & pro eo, quo agitamini, Chriſti amore, pro eâ, quæ à Domino exoranda vobis venit, prudentiâ ſtatum cujusvis ſpiritualem ipſi ſincera dictione declaretis futurasque pœnas ſubinde & quanta bona, qui peccare pergit, negligat, pertinacibus declaretis. Vos verò, o lupi gregum, o mercenarii homines, qui non ovium ſaluti ſed veſtro ſaltem ventri, veſtris voluptatibus,avaritiæ veſtræ inhiatis, recogitate & cum curâ debitâque attentione recogitate, quantum humeris veſtris, qui & veſtras animas & eas, quæ curæ veſtræ ſpirituali concreditæ ſunt, in immenſum condemnationis pelagus præcipites agitis, qui & tantâ cum facilitate ad abſolutionem provolatis aliisque libertatem promittitis, qui ipſi perditionis ſervi exiſtitis, recogitate inquam atque iterum recogitate, quantum humeris veſtris exitium, quanta vobis devoranda mors, quantum calamitatum & pœnarum nunquam finiendarum pondus miſeris vobis incumbat. Quid cogitatis, quòd ſanctum Domini impiâ manu contrectatis & quòd profanis digitis profanoque pectore rebus adſperſo,dum,quid agatis,penitius inſpicitis, pudore tamen & terrore haud perfundimini? Quoties-

tiescunque vos panem Domini accedentibus porrigiti, toties certiores vos facite, novum quendam gradum æternæ illi fami accedere, qua olim eſurientes & nunquam ſatiandi Tantali ad inſtar cruciabimini. Quotiescunque calicem ſalutis hauriendum anhelantibus præbetis, toties menti veſtræ obvertite, novam quandam æternæ illi ſiti, quæ pectus olim veſtrùm aduret, acceſſionem, novum, de quo & homo dives ille Luc. XVI. 24. conqueſtus eſt, æſtum ſic adſpergi. O verò miſeros vos, niſi, dum hæc ipſa legitis, dum ipſa hæc, quæ in chartám hanc jacta conſpicitis, animo volvitis, meliorem vobis mentem vel tandem induatis & flexo mentis, flexo cordis poplite, Deum rogetis, ut ſpiritu compunctionis pectora veſtra perfuſa per reſipiſcentiæ agonem illum, quo peccati dominium jugulatur ejusdemque tædium luculentum nobis ſubnaſcitur, illicò ducat & fide illa imbuat, quæ divinam gratiam amplectitur, quæ mundum vincit, quæ cœleſti nos virtute imbuit, quâ, ubi nos primùm ſanctificati ſumus, & alios deinde & ſermone noſtro & converſationis bono exemplo ſanctificare valemus. Quod ubi factum fuerit, nulla heic credo in diſciplina pœnitentiali adminiſtranda pectoribus veſtris ſecuritas obrepet, ſed quotidiè potius ardor creſcet & novis ſemper igniculis, novo ſemper ædificationis promovendæ ſtudio adaugebitur.

(k) *Ut Jus ſacrorum abſolutum.* Pone enim cœtum declarare, quòd hunc vel illum nolit amplius ſacris ſuis adeſſe, expellere tamen ipſum iſte non poterit. Ubi itaque jam vis adhibenda, ibi ſolus Magiſtratus agit, quod ſupra, ubi excommunicationem Pauli Samoſateni attulimus, illuſtravimus. *Ut jus collegii.* Certè enim collegium vel tandem jus habebit, illis, qui res ſuas turbant, modeſtè ſignificandi, optare eos, qui collegium conficiant, ut cœtu excedant. Vide & diſſ. noſtram de vitiis eorum, qui ſacris operantur & medela rebus hîc adhibenda ſect. 2. §. 4. p. 42. Olim verò, ubi res chriſtianæ melius habuere nemoque in cœtu permanere potuit, qui vitæ ſanctitate haud floruit, ejectio illa illicò exerceri debuit, ubi impietatis quædam pertinacia in peccante eluxit. Chriſtiani enim in unum convenientes *ſacramento ſeſe obſtringebant, ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depoſitum appellati abnegarent*, uti Plinius habet ep. L. 10. ep. 97. Quicunque contra hoc ſacramentum habituali peccato agebat, cœtu ipſo facto exterris erat. Jam verò, ſi hodie omnes ii, qui habituali peccati dominio laborant, è cœtu Chri-

ſtiano

Digitized by Google

ſiano ejiciendi eſſent, cœtus tandem vel ipſe ex cœtu eſſet ejiciendus. Unde facilè perſpici poteſt, excommunicationem iſtam majorem, cui & hodiè civilis pœnæ character quidam propter affuſam ignominiam & famæ diminutionem admixtus eſt, à Magiſtratu politico (poteſtas enim civilis coactiva penes ſolum Magiſtratum in ſtatu civili eſt) rariſſimè & in pauciſſimis ferè caſibus exerceri poſſe. Neque enim duris remediis locus eſt, ubi tota Eccleſia in morbo cubat. *Neceſſaria eſt venia, ubi totus deſeruit exercitus*, ait Seneca. *Quicquid ſceleris inebriat multitudinem*, ita Auguſtinus, *amittitit examinis ſeveritatem & divina diſciplina ſeveram miſericordiam poſtulat. Nam conſilia ſeparationis & inania ſunt & pernicioſa, videlicet, ob periculum ſchiſmatis & manifeſta rebellionis.* Vide & 1. Cor. V. 10. Nec ea omnia quæ licent, expediunt aut ædificant, qui tamen actuum omnium eccleſiaſticorum primarius ſcopus eſſe debet. 1. Cor. VI. 12. X. 23. Unde & facilè intellexeris, lector, quî fiat, ut ſequens propoſitio inter errores Schwenckfeldianorum in Formula Concordiæ p. 626. 829. referatur: *Quod non ſit vera & Chriſtiana Eccleſia, in qua non externa excommunicatio vigeat aut in quâ non externus ordinarius excommunicationis modus, delectus & proceſſus obſervetur.* Quid igitur reſtat nobis, qui cladem Joſephi deploramus, qui, dum vulnera Eccleſiæ conſpicamur, ingemiſcimus, qui, dum malo medelam afferri haud poſſe obſervamus, in lachrymas & gemitus toti ſolvimur? Primò quidem faciendum ſemper eſt, Domino vires dante, quod poſſumus, preceſque & monita & quicquid eſt ſanctioris diſciplinæ, denſandum intendendumque fortiter, donec Dominus veniat. Porrò PATIENTIA SANCTORUM HIC EST Apoc. XIII. 10. XIV. 12. exercenda, idque non affuſis legalibus increpationibus, quæ impotentiam animi ſubinde oſtendunt, ſed affuſâ lenitate & manſuetudine, affuſo amore illo, qui capita hominum demulcere aptus eſt, affuſo & zelo verè divino, qui patientiam illam diluat roburque illi & vim ad tangenda corda animosque peccantium addat. Denique, ubi imperfectionem rerum hujus ævi, ubi mundum, qui in malo cubat & corrigi neſcit, videmus, anhelanda ſunt beata iſta regna, quæ è longinquo conſpicimus, eâque ſpe, eâ fide, illo deſiderio jam prægustanda, quo, quicquid eſt in nobis mœſtitiæ & ægritudinis, facilè edulcatur, corrigitur & ceſſat. EJA, VENI, DOMINE JESU! Apoc. XXII. 20.

(*l*) Vide 2. Theſſ. III. 14. 1. Tim. V. 20. quæ tamen dicta de ejectione è coetu

cœtu haud agere facilè conceſſerim, id unicum hinc probaturus, non eſſe id præcisè pœnam civilem, ſi peccator in pudorem diffundatur.

(*m*) Hinc nec Conciliis, nec Synodis, nec Conſiſtoriis, nec Facultatibus Theologicis, nec Senatui cuidam Eccleſiaſtico jurisdictio quædam ſpiritualis eaque deciſiva tribuenda eſt, quâ, quid credendum ſit, determinetur. Praxis hæc Pontificia eſt, quam Eccleſiæ Proteſtantes dudum horrent. Nec ſanè eâ opus eſt, non opus eſt, ut Judex perſonalis dogmatum Chriſtianorum deciſivus, qualem Romanenſes poſtulant, adſit, niſi quod quivis propriæ fidei judex ut ſit, conveniat, donec in ſupremo judicio judicium à Domino heic feratur. Confer omninò illuſtris THOMASII cautelas circa præcognita Jurispr. C. 17. §. 43. ſqq. p. 195. 196.

(*n*) Hoc tamen & ipſum cum grano ſalis dicimus. Scilicet prudentiâ hîc omnia diluenda eſſe & probè diſpiciendum, quid Eccleſias, quæ contra Paſtorem, qui ipſis datur, proteſtantur, animet, liquet.

(*o*) Itaque velim, ſolicitè hîc conferas eorum JCtorum ſcripta, qui principia papalia cum LUTHERO in artic. Smalcald. p. 354. 355. hîc in exilium agunt, ita tamen, ut judicii theologici lucernam rebus cautè inſpiciendis jugiter admoveas & extrema omnia, id quod ſapientis officium eſt, vites.

(*p*) Semper verò hæc ita agenda ſunt, ut, qui faſces imperii tenet, rebus moderandis & inſpiciendis & permittendis oculos admoveat.

(*q*) Ubi verò is, qui jura collegii habet, deponit, illi, qui deponitur, ad magiſtratum appellare ſemper licet, cùm, quod probè notandum, in omnibus caſibus, qui jurium collegialium adminiſtrationem concernunt, appellatio ad magiſtratum politicum valeat, utpote qui ex ſuperioritate territoriali jus habet, diſpiciendi, num, qui jura collegialia exercet, ea rectè i. e. ſecundum tabulas confœderationis eccleſiaſticæ exerceat, & curandi, ut hoc fiat. Jam verò, ubi unus idemque & jura abſoluta ſacrorum & jura collegialia exercet, certè colliſio hîc metuenda non eſt, & ſi ejusmodi quædam oriatur, ſenatus, qui Conſiſtorio ſuperior eſt, ſemper vincit.

Digitized by Google

EPILOGUS.

QUod reſtat, qui ſigna horum temporum, qui Eccleſiæ calamitates, qui cymbam ſacram continuis tempeſtatibus expoſitam & cœlo nova ſemper fulmina minitante, medias inter Syrtes fluctuantem conſpicimus, qui rebus caſſis ingemiſcimus, qui Joſephi cladem dolemus, ad TE, DOMINE, pergimus, TEque, ut in adjutorium noſtrum benignus intendas, flexo cordium poplite lachrymabundi invocamus. Et heic jam, ubi fluctibus nos totos coopertos conſpicimus aquasque ſubinde capitibus noſtris imminere videmus, quid eſt, quod nos impediat, quo minus jam cum diſcipulis ad TE, DOMINE, clamitemus & communibus cum ipſis precibus anxii defungamur? DOMINE, FER NOBIS OPEM, MERGIMUR! Miſerere, O SERVATOR, domûs, quam olim ædificâſti, & caſſa mœnia per Spiritum tuum refice, & qui mortua omnia vides, qui vitæ tuæ ſanctioris igniculos in animis proborum vix conſpicis, novas nobis vires infunde, quibus macti evigilemus, expergefiamus, ſurgamus, atque id, quod mortuum eſt, & ipſi ſuſcitemus. Et qui Eccleſiam tuam tot immiſſis calamitatibus futura pericula omni modo præſagientibus ſubinde viſitas, vel tandem afflictam illam & ſolatio ferè omni carentem tuo auxilio, potentiſſimo illo, ex alto recrea. Et video profectò ſentioque TE, O DOMINE, ſuaviter heic nos increpantem: O PUSILLANIMES, QUID TIMETIS? jamque ſurgentem, nobis ut adſis, ut, ventis marique domitis motisque fluctibus compreſſis MAGNAM nobis QUIETEM, ſi non externam, internam ſaltem illam atque ſpiritualem, quæ profectò externam infinitis paraſangis ſuperat, concilies. * Quod ipſum ſanè & facies, BENIGNE DEUS, ſi quidem id, quod noſtrum eſt, egerimus, &, mutatis animis recogitato.

* Matth. VIII. 23. ſqq.

Digitized by Google

tatoque, unde exciderimus, prima reſipiſcentiæ & converſionis opera faciamus TEque, in melius ſic verſâ converſatonis noſtræ ratione, obſequiis noſtris, fidei, quâ juſtificamur, teſtibus, ita, uti id à nobis poſcis, demulceamus, externamque etiam, quæ internis correctis, & ipſa dein plurimùm emendabitur, diſciplinam, eâ, quâ par eſt, animi devotione cultui publico, quo TE adoramus & proſequimur, adſperſâ, ſanctificemus. Quod ipſum ut contingat, TUUM ut SPIRITUM, TUAM VIRTUTEM, potentem eam ſuavemque, ut nobis largam dones, eſt, quod elatis ad TE pectorum noſtrorum deſideriis denſatâque prece expetimus atque flagitamus. AMEN.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ.

ACcidit ferè ſemper, lector benevole, ut, ubi fœtus literarios in lucem protrudimus, impreſſis jam, queis cogitata noſtra infunduntur, chartis, ſpicilegium rerum quoddam nobis ſubnaſcatur. Cùm enim feſtinante calamo, inter labores noſtros academicos, qui & ſubinde non uni libello & diſſertationi academicæ uno eodemque tempore conſcribendæ vacamus, noſtra efferamus, non poteſt non & oculis, quantumvis attentioribus omiſſio quædam obrepere, cui verò medela ſemper adferri poteſt ἐπιμέτρῳ, quod & heic damus atque errores quosdam typographicos, qui ſcriptionem noſtram vitiavere, eâdem fideliâ proſcribimus. ~~Pag. 4. lin. 10. lege *faciunt*. p. 8. l. 8. pro Joh. II. 42. 59. *l. Joh VI. 59.* p. 10. l. 10. pro Matth. XVIII. *l. XXVIII.* p. 12. l. 23. pro הפנינים *l.* בפנינים p. 16. l. 4. pro XXI. *l. XX.*~~ ſub initium lineæ 24. pone 4. *de miniſtris novi Teſtamenti extraordinariis ſive 3. de Apoſtolis* §. 30. *p.* 126. 127. ~~p. 20. l. 23. *l. NIEMEJERUM*.~~ p. 21. l. 23. lege *denique* & *Brendelio ſuo*. Ad p. 22. ubi ſententiam noſtram loco illo claſſico Matthæi, ubi de clave ligante & ſolvente agitur, pandimus diverſasque interpretum ſententias in unum combinamus, hoc jam adjicimus, eandem in verbis illis explicandis methodum ferè iniviſſe, qui Novi Teſtamenti libros novâ verſione Gallicâ notisque præſtantiſſimis eodem idiomate exaratis nuper donavere, BELLOSOBRIUM & INFANTIUM, Viros præſtantiſſimos, qui ad Matth. XVI. 19. & XVIII. 18. hîc conferri merentur. Cæterùm & explicationes dicti hujus dedit Presbyter Anglus anonymus in

Digitized by Google

libro: *the penitential diſcipline of the primitive Church* C. 1. ſect. 2. p. 11. ſqq. P. 23. l. 14. *l. filium* p. 25. l. penult. pro בדבור *l.* כדבור p. 26. l. 6. pro נסמוך *l.* סמוך *l.* 8. pro וכו *lege* וכן l. 10. pro הנהסך *l.* הנסך l. 22. pro שיסמכו *l.* שיספכו p. 29. l. 14. lege *tradendi*. l. 24. pro Matth XI. l. *IX.* P. 31. l. 20. *l. intelligendam*. l. 23. *l. clariſſimâ*. p. 35. l. 7. *l. D' ENGHIEN.* l. 17. pro ALEXIUM *l. ALLIXIUM*. l. 25. *l. Helmſtadienſis*. p. 37. l. 7. *l. Act. IX. 2. 20.* l. 8 pro 1. 7. *l. 4. 7.* l. 12. poſt Synagoga, adde *dicitur*, l. ult. *l. Act. II. 1. 42. 1. Cor. X. 16. XI. 17. 18. 20. 33.* item ad notam (*e*) allegandus quoque erat P. J. HARTMANNUS, quem dicere neglex mus. p. 38. l. 23. *l. ἠγώμενοι* p. 39. l. 5. *l. oſculo*. p. 40. l. 4. *l. συνεργοῖς*. l. 9 *l. χαρίσμασι*. l. 16. *l. nullum*. l. antepen. *l. deciderent*. p. 41. lineâ 1. poſt refertur pone aſteriſcum, item l. eâd. *l. Apoſtolis & viris Apoſtolicis*. l. 2. *l. pandunt*. l. 6. *l pædobaptiſmo*. l. 8. *l. illa*. p. 42. l. antepen. *l. conjugati*. p. 43. in medio nota, ea quæ notâ (*e*) habentur, ſpectare ad (*d*) in textu p. 38. & viciſſim, notam adeoque (*d*) notæ prolixæ (*e*) poſtponendam eſſe. l. antepen. *l. Manahen*. p. 44. l. 4. *l. 1. Tim IV 14.* l. 9. pro 68 *l. 681.* l. 31. *l. indelebilem*. l. 33. *l. Num. XXVII.* l. 35. pro ונתת *l.* ונתתה l. ult. *l. Deut. XXXIV. 9.* p. 46. l. 17. *l. Eph. IV. 11* l. 26. dele 25. l. 29. dele 5. l. penult. *l. 1. Cor. XII. 5.* l. ult. *l. Stephanas* p. 47. l. 11. Stephanam inter Diaconiſſas referimus. Sed nomen Viri hoc eſt, quod & ad p. 80. l. 11. notandum. l. 16. poſt: οἰκέτης adde: *V. Subſcriptio ep. ad Philem & Philem. 13.* p. 48. l. 18. poſt: conſtat claude parentheſin. l. 23. pro Ex quo, pone *Scilicet*. l. 30. *l. notan-dus*. P. 49. l. 18. *l. ubi* p. 50. l. 7. *l. 2. Joh. comm. 1.* l. 25. l. *ratione* l. 26. *l. Barnaba*. p. 51. l. 24. *l. 2. Tim. I. 6.* l. eâd. *l. ἀναζωπυρεῖν*. l. 25. *l. ἐπιθέσεως*. p. 54. l. 5. *l. ab Apollo*. l. 10. *l. ſummus*. p. 55. l. 22. pro MARTINUS LUTHERUS pone PHIL. MELANCHTHON. l. 27. *l. commentario*. l. 29. *l. EDUARDUS.* p. 57. l. 15. *l. Tit. I. 5. 7.* p. 59. l. 3. *l. Matth. IV. 23.* p. 61. l. 11. *l. 2. Cor. X. 4.* l. 28. *l. verſu 6. 8.* p. 64. l. 3. *l. gregum*. p. 65. l. 11. *l. Apoc. I. 6.* l. 27. *l. Jer. XXXI. 33. 34. Jeſ. LIV. 13.* p. 66. l. 21. pro VI. 5. 2. Cor. XI. 27. *l. 2 Cor. VI. 5. XI. 27.* p. 67. l. 9. *l. Chriſtianorum*. l. 17. *l. prodiere*. l. 27. *l. Act. XIII.* p. 68. l. antepen. adde: itemque FABRICIUM in Bibl. antiqu. C. 22. p. 654. l. pen. *l. XIV.* p 69. l. 2. dele *de* l. 15. *l. 1. Tim. I. 18.* p. 71. l. 7. *l.* חרם l. 25. pro Deut. XII. 8. *l. Deut. XIII. 5.* l. 26. pro profectò pone *abſque dubio*. p. 72. l. 20. pro הבלה *l.* חבלה l. 29. pro לשרים *l.* לשׂרים p. 73. l. 5. pro יכרל *l.* יברל l. 9. *l. comm. 13.* p. 76. l. 7. pro וכיוצה *l.* וכיוצה pro שיהאי *l.* שיהא p. 77. l. 7. pro מרחקין *l.* מרחיקין l. 10. *l.* בעשרה item dele unum ב in בבשלשה l. 15. *l. 1. Tim. IV. 14.* l. 18. *l. 1. Cor. VII. 17. XI. 34. XIV. per totum* l. 24. pro 591. 592. pone 592. ſqq. item ad calcem notæ

(*ss*) adde: Adſpergi & poteſt hîc peculiaris J. H. HEIDEGGERI hoc de argumento diſſertatio. p. 78. l. 1. *l. prædicandis*. l. 5. pro חם *l.* אם p. 79. l. ult. *l.* אשה p. 80. ad notam (*ccc*) conferri poteſt id, quod p. 211. l. 13. dicimus. p. 81. l. 16. *l. Phrygiâ*. p. 82. l. 5. *l. Act. XX. 34.* l. 10. pro תורת *l.* תורה p. 86. l. 15. *l. NORTONUS*. p. 92. l. 2. *l.* ἀπλῆθυς. l. 4. pro וקנים *l.* זקנים p. 93. l. 6. pro חישיבה *l.* הישיבה l. 9. poſt: conveniebant adde *Act. I. 15.* p. 97. l. 16. pro adfirmat *l. putat*. p. 98. l. 26. *l. Luc. VI. 22.* p. 100. l. 6. *l. potuerit*. item ad calcem notæ (*m*) hæc adponas velim: Cæterum merentur omninò hîc conferri egregiæ obſervationes illæ ſelectæ ad hiſtoriam cenſuræ eccleſiaſticæ, quarum diſſertationem I. hûc ſpectantem præſide celeberrimo JANO anno 1718. ad d. 26. Oct. Vitembergæ defendit M. THEODORUS CRUGER, Sedinenſis, ubi & hæc ipſa eruditè excuſſa conſpiciuntur. p. 102. l. 14. *l. 1701*. l. 21. pro: At *l. Ut*. p. 110. l. antepen. poſt: memorat dele *ex*. p. 111. l. 29. *l. Ebr. III. 6.* p. 115. l. 22. *l. collectionis*. p. 116. l. 18. *l. ſel*. p. 117. l. 21. *l.* ὑπηρετεῖσθαι. p. 118. l. 7. poſt: Lucifer interpunge. l. 11. pro i. *l. 1* p. 119. l. antepen. *l. EPISCOPUM SE EPISCOPORUM*. p. 125. l. 8. pro (*b*) *l.* (*h*) P. 127. l. 17. poſt: Origene pone (*p*) P. 128. l. 1. dele *jam*, & l. 10. dele *fuerint*. P. 129. l. 10. poſt: nobis, pone *Sect. 2. §. 4. p. 40.* p. 131. l. 27. pro Domino *l. Domno*. p. 142. l. 1. pro 396. *l. 386*. p. 146. l. 3. *l. 213*. l. 20 *l. 393*. p. 152. notâ (*p*) l. 1. *l editionis*. p. 154. l. 23. *l. f. 45* l. antepen. *l Origenes*. p 157. l. 3. *l. metirentur*. l. 28. in textu Tertullianeo ponimus *inediâ*. At verò ubique ponitur *invidiâ*. Atque ita ſanè & nos primum ex editione Tertulliani Venetâ, quæ A. 1701. typis Aloyſii Pavini juxta correctionem Pamelii, de la Cerda, Ambianenſis, Rigaltii, Priorii, Albaſpinæi aliorumque & cum ſcholiis ex Salmaſio, Rhenano, Heraldo, Mercerio, Lupo aliisque deſumtis in formâ majore prodiit, poſueramus, ubi ſ. 29. ita habetur. Cùm verò editio hæc mendis typographicis ſcateat, chartas ex officinâ typographicâ, ut incudem correctionis ſubirent, delatas mutavimus atque pro *invidiâ*, quæ lectio nullum ſenſum fundit, *inediâ* correctione certâ & facili poſuimus. Quod ubi facimus, ecce eodem ferè momento nobis adfertur ex nundinis Francofurtenſibu Tertulliani Apologeticus, unde textus ille deſumtus eſt, cum perpetuo commentario SIGEBERTI HAVERCAMPI, Lugduni Batavorum A. 1718. in lucem pretruſus, quem avide inſpicimus & haud ſine indignatione videmus, lectionem falſam hanc textum adhuc occupare, nec adferri in notis aliquid, quod lucem affundat. Itaque monemus jam, bonam Tertulliani editionem eſſe in republicâ literariâ adhuc deſideratum quid. Inſudaverat inſtituto huic Mo-

 nachus

nachus quidam Benedictinus MALLINGANUS, qui verò A. 1715. menſe Octobri Pariſiis operi immortuus eſt. Vide Hiſt. crit. de la Rep. des lettres T. 6. p. 363. Et ecce etiam, quid de Italo quodam heic habeant Mem. de Trev. 1714. p. 1658. in nouvelles literaires. De Reggio. *Un docte Italien prepare une nouvelle edition de Tertullien, il prétend d' avoir corrigé deux mille fautes dans le texte de ce Pére. Il a reconvert un exemplaire revû par le fameux* Gaſpar Scioppius *ſur d' anciens manuſcrits & un commentaire de* Pancirolle *ſur tous les Ouvrages de Tertullien, auquel ce ſavant homme avoit mis la derniére main & que ſa mort a empêché de paroître.* Quin & Tertulliani de oratione librum integrum in Tomo III. Anecd. lat. dudùm daturus erat LUD. ANTONIUS MURATORIUS, uti ex ejus anecdotis Græcis p. 220. videre eſt. Quæ dum ponimus, paucis memoramus, de Tertulliano ejusque ſcriptis conferendos eſſe poſt CAVEUM & DUPINIUM, quem nupero die 6. Maji vivis exceſſiſſe dolemus, PETRUM ALLIXIUM, qui peculiarem de vitâ & ſcriptis Tertulliani diſſertationem Pariſiis A. 1679. 8. edidit, TH. ITTIGIUM in præfatione libri de Bibl. & Cat. PP. p. XXV. ſqq. & NIC. LE NOURRY, Monachum Benedictinum in apparatu ad Bibl. max. veterum Patrum, quo munere is ipſe nos ante hoc triennium Pariſiis beavit, T. 2. f. 1173. ſqq. ubi diſſertatio quarta in Tertullianum compoſita adparet. Addi poteſt JO. MABILLONIUS de ſtudiis monaſticis p. 371. 372. ubi librum de pœnitentiâ is Tertulliano vendicat. Ad librum de præſcriptionibus conferri merentur V. C. CHRIST. AUG. HEUMANNI emendationes, quæ in actis eruditorum Lipſienſibus A. 1715. p. 199. ſqq. exſtant, ubi & obſervari velim JOSEPHI TOURNEMINII, Jeſuitæ Pariſienſis diſſertationem Gallicam, quâ contra ALLIXIUM & DUPINIUM & TILLEMONTIUM, qui & omninò hîc in memoires pour ſervir à l' hiſtoire eccleſiaſtique des ſix premiers ſiecles T. 3. P. 1. conferendus eſt, probare contendit, catalogum hæreſium, qui ad calcem libri de præſcriptionibus eſt, omninò Tertulliani eſſe. Exſtat hæc diſſertatiuncula in Mem. de Trev. 1702. Aouſt. Art. 22. p. 311. ſqq. Nihilominus REN. MASSUETUM in diſſ. 1. in Irenæum n. IV. §. 9. f. XVI. ita ſcribentem offendimus: *Poſteriora novem capita libri de præſcriptionibus adſcititia eſſe autorisque Tertulliano junioris, conſtat.* Opera Tertulliani deperdita ſuo ſtylo conſcripta editurus eſt P. LA NOUE, ex ordine Minimorum, qui verò morte præventus præſtare deſtinata haud potuit. Vide Mem. de Trev. 1710. Maj. p. 897. Nec Reſpublica literaria dolet admodum, fœtum hunc, quo illa opus non habet, lucem haud vidiſſe. Apologeticum Tertulliani Gallicè & qui-

Digitized by Google

& quidem cum diſſertatione in opera Tertulliani, ubi ALLIXIUM refutari videas, dedit GIRIUS. Inſpice Mem. de Tr. 1702. Nov. Dec. p. 28. ſqq. Libellum etiam ad martyres Gallicè abs ſe verſum Rupellæ A. 1673. PAULUS COLOMESIUS publicum fecit, ut ex Journ. des ſav. 1710. Sept. p. 260. vidimus. Libellus denique de Trinitate, qui rectè jam Novatiano adſcribitur, malè Tertulliano à nonnullis tributus fuit. Aſt quid excurrimus, quid è viâ digredimur, quid in alium campum delabimur, quid extra oleas vagamur, qui ἐπίμετρον ſaltem damus, quibus & hiſtoria literaria Scriptorum eccleſiaſticorum non hîc ſed alibi illuſtranda eſt. P. 158. l. 28. *l. veſtra captura*. l. 31. *l. jejunationum*. p. 159. l. 3. *l. in anno*. l. 10. *l. turdis*. p. 163. l. 13. 14. *de precibus pro morâ finis* id nota, mirum eſſe, quod HAVERCAMPIUS ad eaſdem dilucidandas nihil ponat. Scilicet putaverant primi Chriſtiani, ultimum diem inſtare precabanturque Deum, ut moram rebus imponeret, quæ tempus reſipiſcendi mundo daret & aliquos ſaltem ex magna iſtâ errantium copiâ ſalvatura eſſet. Aſt cogitare quis poſſit, hæc precibus illis, quas Salvator docuit, contraria eſſe, ubi oramus, regnum Dei ut adveniat, hæc itidem contraria eſſe precibus Johannæis: VENI DOMINE JESU Apoc. XXII. 20. contraria denique hæc eſſe deſiderio omnium ſanctorum, qui tardantem hactenus Judicem exporrectis capitibus & elatis in cœlum manibus anhelant, liberationem ſuam exſpectantes. l. 29. *l. 1. Tim. V. 10.* P. 167. ad notam (*dd*) obſerva, Imperatores Chriſtianos veteres de ſacris olim plurimùm diſpoſuiſſe, tùm quod ipſoſmet Pontifices, Epiſcopos & Clericos tùm quod Eccleſias & beneficia eccleſiaſtica ipſamque etiam doctrinam concernit, unde tot leges eccleſiaſticæ ab Imperatoribus datæ, quæ in codicibus Theodoſiano & Juſtinianæo, in capitularibus & conſtitutionibs Imperatorum habentur. Sed peculiarem hæc ipſa diſquiſitionem merentur, quæ ad noſtrum hoc inſtitutum, brevius id, haud quadrat. P. 237. l. à f. 4. adde: Quod reſtat, patet, ſacramentum Euchariſtiæ præparatorium ad pœnitentiam, certè apud eos, qui nondum converſi ſunt, eſſe, (1.) quia in iſto gratia Dei univerſalis, corpus Chriſti *pro omnibus* traditum & ſanguis ejuſdem *pro omnibus* fuſus offeruntur, (2) quia *AD remiſſionem peccatorum*, tanquam ad terminum, *ad quem* per acceptionem ſacramenti rendere debeamus, illud juxta intentionem Chriſti vergere debet.

Atque ita ἐπιμέτρῳ huic umbilicum imponimus.

Digitized by Google

249

CHRISTOPHORI MATTHÆI PFAFFII,

S. THEOL. DOCT. ET PROF. PRIMARII,
UNIVERSITATIS TUB. CANCELLARII
ET ECCLESIÆ PRÆPOSITI

DISSERTATIO POLEMICA
DE

SUCCESSIONE EPISCOPALI,

IN QUA PROBATUR,

EAM IN TOTA, QUAQUA PATET, ECCLESIA,
MAXIME IN ROMANA DUDUM DEFECISSE,
ET, SI QUA SIT, GRÆCÆ MAGIS, QUAM ROMANÆ,
MAXIME VERO ANGLICANÆ ECCLESIÆ
COMPETERE,
VERÆ AUTEM ECCLESIÆ NOTAM PROR-
SUS HAUD ESSE.

Digitized by Google

Digitized by Google

ARTICULUS PRIMUS.

NEmo eſt, quem lateat, præcipuum quoddam telum, quod Eccleſiæ Romanæ filii (*a*) contra nos evibrent, eſſe, quòd nobis objiciant, nos ſucceſſione Epiſcopali, nos ſucceſſione miniſterii Eccleſiaſtici canonicâ, quæ inde ab Apoſtolis originem trahat, carere. Quâ verò cùm Eccleſia Romana, uti quidem illi ajunt, ſplendeat, luce clarius patere iidem affirmant, quod illa ſola vera, Eccleſiæ verò Proteſtantium, quæ nudius tertius demùm natæ ſint & vel à Presbyteris, (*b*) vel à laicis, qui ordinare haud potuerint (*c*), ordinationis miniſterialis originem repetant, ſpuriæ ſint. (*d*) Agedum, lector, ariſtam hanc brevi ſcriptione & jactis in unum totius argumenti momentis fricemus.

(*a*) Unum pro omnibus citemus ROB. BELLARMINUM, Cardinalem, qui in diſputationibus de controverſiis Chriſtianæ fidei adverſus hujus temporis hæreticos T. I. P. 2. L. 4. de notis Eccleſiæ C. 8. quintam hanc veræ Eccleſiæ notam ponit, *ſucceſſionem Epiſcoporum ab Apoſtolis deductam uſque ad nos.*

(*b*) LUTHERO, ZWINGLIO, aliis.

(*c*) juxta Eccleſiæ univerſalis canones & conſuetudinem.

(*d*) Ajunt ſcilicet, neminem miniſterii Eccleſiaſtici honorem ſibimet ipſi ſumere poſſe, quemadmodum neque Aharon neque Chriſtus Pontificatûs honorem ſibimet ipſi ſumſerint Hebr. V. 4. 5. & ut legitimè quis miniſterium ſanctius atque epiſcopatum exerceat, neceſſarium eſſe, ut ritè electus, ut ritè ordinatus ſit.

ARTICULUS SECUNDUS.

NEc negari profectò poteſt, objectionem hanc, quâ Eccleſia Romana in Proteſtantes irruit, non de nihilo eſſe. Si enim conſideraverimus, Eccleſiam ſine Epiſcopis, ſine paſtoribus eſſe non poſſe, eosque ſolos veros Paſtores, veros Epiſcopos eſſe poſſe, queis hic honor collatus fuerit ab aliis, qui conferendi poteſtatem habeant & qui ipſi rectâ lineâ ab Apoſtolis ordinationis ſuæ ſucceſſionem demonſtrare valeant, qui & juxta Eccleſiæ univerſalis canones ordinati ſint, ſi porrò penſitaverimus, vetuſtiſſimos Eccleſiæ Patres (a) ad ſucceſſionem iſtam canonicam adverſus hæreticos provocare, videtur argumentum hoc inſolubile nodusque inextricabilis eſſe.

(a) Hinc eſt, quod Irenæus, Tertullianus, Cyprianus, Optatus, Euſebius, Auguſtinus, Epiphanius aliique Epiſcoporum Romanorum aliorumque origines & ſucceſſionem tantâ cum curâ tradunt, veritatem nempe hujus vel illius ut Eccleſiæ contra hæreticos claram reddant. Ita profectò Irenæus adv. hær. L. III. C. 3. n. 1. *Habemus annumerare eos, qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſiis & ſucceſſores eorum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt neque cognoverunt, quale ab his deliratur.* Quæ ipſa alibi repetit, in unum fuſa à RENATO MASSUETO in diſſ. III. in Iren. Art. 3. §. 15. ſqq. f. CXIII. ſqq. Ita & Tertullianus de præſcriptionibus adv. hæreticos C. 32. *Edant ergò origines Eccleſiarum ſuarum, evolvant ordinem Epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, ut primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis vel Apoſtolicis Viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeveraverint, habuerit auctorem & anteceſſorem. Hoc enim modo Apoſtolica Eccleſia cenſus ſuos deferunt, ſicut Smyrnaeorum Eccleſia habens Polycarpum à Joanne conlocatum refert, ſicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum edit: proinde utique & cætera exhibent, quos ab Apoſtolis in Epiſcopatum conſtitutos Apoſtolici ſeminis traduces habent. Confingant tale aliquid hæretici.* Et C. 37. *Qui eſtis? Quando & unde veniſtis? Quid in meo agitis, non mei? Quo denique,* Marcion, *jure ſylvam meam cadis? Quâ licentiâ,* Valentine, *fontes meos transvertis?*

tis? Quâ poteſtate, Apelles, *limites meos commoves? Quid hic*, cæteri, *ad voluntatem veſtram ſeminatis & paſcitis? Mea eſt poſſeſſio Olim poſſideo. Prior poſſideo. Habeo origines firmas ab ipſis auctoribus, quorum fuit res. Ego ſum hæres Apoſtolorum.* Quæ Tertulliani verba ita modernæ Eccleſiæ Romanæ loco citato §. 21. f. CXV. accommodat MASSUETUS, ut pro *Marcione*, *Valentino* & *Apelle Zwinglium*, *Calvinum* & *Lutherum* bellâ quidem pro inſtituti ratione ſed prorſus incongruâ (quid enim quæſo communionis tenebris cum luce eſt?) μεταμορφώσει ponat plurimumque heic contra JO. ERNESTUM GRABIUM, Virum præſtantiſſimum pugnet. Hic enim in eâ Irenæi editione, quam Oxoniæ A. MDCCIII. è theatro Sheldoniano dedit, f. 201. telum hoc præverterat, dicendo, *id argumenti genus*, quod è continuâ Epiſcoporum Romanorum ſucceſſione petatur, *nunc minus valere, poſtquam Romani Papæ traditioni ab Apoſtolis acceptæ alios articulos incertos partim, partim falſos aſſuerint.* Quod ipſum dum ponimus, non poſſumus non vel tribus memorare, aliam olim mentem doctiſſimo GRABIO ſtetiſſe, cùm nempe A. MDCXCV. Conſiſtorio Sambienſi, ipſe Regiomontanus Boruſſus, dubia ſua traderet, quibus adactus, cum Eccleſiam Auguſtanæ Confeſſionis, cui hactenus nomen dederat, ſchiſmaticam & hæreticam declaraſſet, Erfurtum mox adiit, ut ad Eccleſiam Romanam tranſiret. Heic enim vel maximè ob defectum ſucceſſionis Apoſtolicæ cauſatus eſt, ſe veritatem noſtræ Eccleſiæ agnoſcere non poſſe. Juſſerat verò ſereniſſimus ac potentiſſimus Elector Brandenburgicus, ut Theologi tres, PHIL. JAC. SPENERUS, Conſiſtorii Berolinenſis Aſſeſſor atque ejuſdem Eccleſiæ Præpoſitus, JO. GUILIELMUS BAJERUS, in Academiâ Halenſi noviter conſtitutâ Theologus primarius & BERNHARDUS von SANDEN, in Univerſitate Regiomontanâ ejuſdem ordinis Theologus dubia hæc Grabiana diluerent, id quod & illicò factum. Contigitque non ſine inſigni quâdam Numinis providentiâ, ut GRABIUS Erfordiæ, cùm Bibliopolium ingrederetur, antequam adhuc propoſitum de mutandâ religione Romanenſibus aperuiſſet, librum Spenerianum offenderet, & rationum pondere motus, evigilante conſcientiâ, re infectâ Berolinum regrederetur & SPENERUM ipſum adiret, qui, cùm ſucceſſionem iſtam externam Vir autoritate Patrum captus urgere ſemper pergeret, in Eccleſiâ Anglicanâ eandem & medios inter Proteſtantes inveniri vel tandem reſpondit. Quo facto GRABIUS, dubia ſua ſic jam prorſus ſoluta

Digitized by Google

eſſe gaviſus, ad Eccleſiam Anglicanam ſeſe convertit Oxoniamque abiit, ubi benevolè ſuſceptus Presbyterique atque Doctoris Theologiæ dignitate poſtea ornatus ad finem usque vitæ ſubſtitit egregiisque operibus, ſpicilegio nempe Patrum & novâ Irenæi editione rem literariam auxit atque codicis Alexandrini, qui verſionem Græcam Vet. Teſt. exhibet, maximam partem in lucem publicam protraxit, ut, quæ de verſione iſtâ, quæ & contra Whiſtonum ſcripſit, taceamus, ipſe A. MDCCXI. Londini defunctus nobisque, dum viveret, amiciſſimus, noſter nepote, cum Oxoniæ A. MDCCVIII. & MDCCIX. verſaremur, convictor. Unde, cum eruditio Viri ſumma, cùm & probitas ipſius morumque innocentia nobis perſpecta eſſet, non potuimus non contra CASIMIRUM OUDINUM, qui famam ejus in diſſertationum criticarum, quæ Lugduni Batavorum ante biennium paulò ante Viri fata prodiere, primâ maximè C. XI. p. 67. 68. conſpurcaverat, quædam in præfatione primitiarum Tubingenſium monere, etſi idem OUDINUS, quem ibidem A. MDCCXV. adiimus, in eâdem diſſertatione p. 37. ſqq. honorificam admodum noſtri nominis mentionem injeciſſet. At verò & GRABIUM, civem ſuum, defendit nuper in ſelectis hiſtoricis & literariis continuatis Regiomonti & Lipſiæ hoc ipſo anno editis obſ. IV. Vir præſtantiſſimus, MICH. LILIENTHALIUS defendetque prolixius in vitâ fratris MARTINUS SYLVESTER GRABIUS. Digna verò ſunt dubia iſta GRABIANA, quæ legantur, dignæ &c, quæ evolvantur, quæ in ſuccum & ſanguinem vertantur, tres illæ Theologorum doctiſſimorum reſponſiones, quas qui ad manus haud habuerit, conſulat velim acta eruditorum Lipſienſia menſis Julii A. MDCXCVI. p. 303. ſqq. &c, quæ in præfatione ad Liturgiam Grabianam nos poſuimus. Vide fragmenta anecdota Irenæi à nobis Hagæ Comitum A. MDCCXV. edita p. 500.

ARTICULUS TERTIUS.

NEc tamen eſt, quod nobis, qui adhibitis judicii ſereni & eruditionis theologicæ armis, quid ad hanc objectionem reſpondendum ſit, jam recogitamus, ſudor ad talos defluat. Non eſt, non eſt, quod exiſtimemus, inſolubilem eſſe nodum, qui uno halitu diſſlari poteſt. Et jam dudum diſſlaviſſe

viſſe illum, eruditiſſimis hanc in rem libris editis, Theologos Proteſtantes, conſtat, (a) ita, ut nobis quidem jam nihil reſtet, quam præſtantiſſima eorundem effata in brevem dictionis nervum conſtringere.

(a) Et quis, quæſo eſt, quem lateant ſcripta illa, quæ ad veritatem miniſterii noſtri demonſtrandam noſtrates edidere, inter quos eminent JO. GERHARDUS in locorum theol. T. VI. NIC. HUNNIUS in pelle ovinâ Romanæ Eccleſiæ detractâ, in apoſtaſiâ Eccleſiæ Romanæ & in demonſtratione miniſterii Lutherani divini adeoque legitimi, PET. HABERKORNIUS in decade diſputationum theologicarum de miniſterii eccleſiaſtici apud Proteſtantes veritate & efficaciâ, CHRISTIANUS KORTHOLTUS in Papâ Schiſmatico, ut BACMEISTERUM, ut TARNOVIUM, ut CARPZOVIUM, ut GUNTHERUM aliosque quàm plurimos & ut SIEGMANNUM quoque quendam taceamus, quis porrò eſt, quem fugiant ſcripta illa, quæ inter Romanenſes & Proteſtantes exarata fuere de quæſtione, *ubi Eccleſia Lutherana fuerit ante Lutherum?* quæ & recenſita videas à CASP. SAGITTARIO in Introduct. in Hiſt. Eccleſ. C. 28. p. 750. ſqq. & à JO. FRANC. BUDDEO in judicio B. Martini Lutheri de Eccleſiâ Romanâ §. 15. p. 42. ita tamen, ut addenda jam veniant tùm ſcripta amœbæa, quæ LAURENTIUS FORERIUS, qui *ovum ante gallinam, filium ante Patrem* exhibuit & PETRUS HABERKORNIUS hìc dedere, tùm Anglicanus iſte libellus ANDREÆ LOGII & Londini & Aberdenii ante annos ferè centum ſub titulo: anſwer to that queſtion, *where was your Church before Luther?* editus, tùm beati Parentis noſtri diſp. theol. de Eccleſiâ viatorum §. 15. p. 7. ut iterum plurimos alios, qui ſparſim in libris ſuis hanc quæſtionem tractavere, taceamus, quis item eſt, qui ignoret Autores, qui à crimine ſchiſmatis Eccleſiam noſtram liberavere, & quos ad corpus doctrinæ moralis Sorbonicum p. 57. 58. allegavimus, queis & jam ELIÆ VEJELII diſquiſit. theol. de ſententiâ S. Auguſtini circa coactionem hæreticorum & ſchiſmaticorum addimus, & quis eſt, qui neſciat, argumentum hoc de ſucceſſione perpetuâ epiſcopali ejusque momento dudùm evolutum fuiſſe à Viris doctiſſimis, ex quibus, ne nimium excurramus, hos ſaltem nominamus, JO. GERHARDUM in confeſſ. cathol. L. 2. art. 3. C. 4. f. 550. ſqq. & loc. theol. T. 5. de Eccleſiâ §. 190. ſqq. f. 374. ſqq. LEONH. HUTTERUM in locis theol.

Digitized by Google

theol. f. 533. ſqq. ANDR. RIVETUM in Catholico orthodoxo Tr. 2. qu. 7. §. 20. ſqq. f. 139. ſqq. GISBERTUM VOETIUM in deſperatâ cauſâ Papatûs à CORNELIO JANSENIO, Theologo Lovanienſi proditâ, cujus utpote liber tertius de ſucceſſione & ſeceſſione Eccleſiæ datâ operâ agit, PETRUM MOLINÆUM (*Pierre du Moulin*) Theologum Sedanenſem dans la nouveauté du Papiſme L. 1. Ch. 32. ſqq. JO. CAMERONEM in tractatu, in quo Eccleſiæ Romanæ aſſeclarum adverſus religionem Reformatam præjudicia examinantur, C. 23. ſqq. σωζομένων f. 573. ſqq. SIM. EPISCOPIUM in labyrintho Pontificio C. 9. & 10. atque in lect. ſacr. in Cap. 2. & 3. Apocal. Opp. 151. theol. P. 1. b. f. 152. & P. 2. a. f. 561. JO. FORBESIUM A CORSE in inſtruct. hiſtorico-theologicis L. 16. C. 6. f. 777. ſqq. JO. HULSEMANNUM in prælect. form. Conc. Art. 15. ſect. 6. §. 15 16. p. 838. ſqq. JO. CONR. DANNHAWERUM in hodomoriâ ſpiritûs Papæi Phant. 2. p. 445. ſqq. HERMANNUM CONRINGIUM in defenſione Eccleſiæ Proteſtantium adverſum duo Pontificiorum argumenta, petita à ſucceſſione Epiſcoporum ac Presbyterorum ab Apoſtolis uſque derivata Helmſtadl A. 1554. 4. JO. GERHARDUM MEUSCHENIUM, Theologum jam Hanovienſem præſtantiſſimum facundiſſimumque in dem freundlichen Sendſchreiben an P. Henrich Cohlendahl Amſterdam 1710. 8. & GUIL. WHISTONIUM in libello, qui Londini A. 1714. 8. prodiit ſub titulo: *An argument to prove, that either all perſons ſolemnly tho' irregularly ſet apart for the miniſtry are real Clergy-Men and all their miniſterial acts are valid, ore elſe there are now no real Clergy-Men or Chriſtians in the world.* & quis eſt, qui haud norit, quanto in pretio vera in Pontificatu ſucceſſio Judæis olim fuerit, de quo confer JO. SELDENI de ſucceſſione in Pontificatum Ebræorum libros duos uxori ipſius Ebraicæ additos, quis eſt eruditorum, qui laudari haud audiverit JAC. USSERII, Archiepiſcopi olim Armachani & totius Hyberniæ Primatis hiſtoricam explicationem graviſſimæ quæſtionis de Chriſtianarum Eccleſiarum in Occidentis præſertim partibus ab Apoſtolicis temporibus ad noſtram ætatem continuâ ſucceſſione & ſtatu Londini A. 1687. in forma majore editam atque etiam HENR. DODWELLI in Irenæum diſſertationes, ubi & ſucceſſionem antiquam Vir doctus urget, imò ſanè JO. PEARSONII, Epiſcopi olim Ceſtrienſis Angli atque ejusdem DODWELLI diſſertationes de ſerie & ſucceſſione primorum Romæ Epiſcoporum Londini 1687. 4. impreſſas, quis eſt denique

Digitized by Google

denique, qui paulliſper ſaltem in hiſtoriæ literariæ campum introſpexerit, nec obſervaverit, Theologum Hagienſem celeberrimum JAC. BASNAGIUM in opere excellentiſſimo, quod Hiſtoriæ variationum BOSSUETIANÆ is oppoſuit & quod *Hiſtoire de l' Egliſe* nuncupavit atque Roterodami A. *1699.* in duobus in formâ majore voluminibus edidit, hiſtoriam & ſucceſſionem præcipuarum Eccleſiarum, Alexandrinæ, Antiochenæ, Africanæ, Gallicanæ, Conſtantinopolitanæ & Romanæ, itemque Albigenſium & Waldenſium uſque ad noſtra tempora dediſſe? Quis eſt, inquam, quem hæc omnia lateant? Cui non dictus Hylas? Adde tamen, ſi placet, librum noſtrum de originibus juris eccleſiaſtici p. 143. & inſtitutiones Theol. dogm. P. 3. Sect. 1. p. 648. ſqq. 663. ſqq.

ARTICULUS QUARTUS.

Antequam verò ad rem ipſam progrediamur, ante omnia nobis, ne ſumma imis, ne quadrata rotundis miſceamus, benè diſtinguendum venit. Succeſſio, (ſed verò hæc ipſa benè ut obſerves, velim, lector,) ſucceſſio, inquam, vel doctrinalis eſt vel perſonalis vel localis. Quæ perſonalis eſt eademque canonica(*a*), (eam enim, quæ haud canonica eſt, nemo curat,) ſpectat vel electionem vel ordinationem. Jam ad rem.

(*a*) Canonica ſucceſſio ea dicitur, quæ fit ſecundum canones Eccleſiæ ſive univerſalis ſive particularis, ubi ſaltem *ὡς ἐν παρόδῳ* obſervamus, quod maximi omninò heic momenti eſt, canones & traditiones eccleſiaſticas easque rituales, eas quoque, quæ Eccleſiæ univerſalis ſunt, jure divino non obligare tanquam ad ſalutem vel Eccleſiæ veritatem conſtituendam neceſſarias taleſque, quæ, prout circumſtantiæ ſuadent, mutari aliterque inflecti ab Eccleſiis haud poſſint. Nec ſanè eſt, quòd ad hoc frontem corruget lector etiam Romanenſis, qui noſſe debet, Conciliorum veterum œcumenicorum aliorumque canones à totâ olim Eccleſiâ receptos magnam partem ab Eccleſiâ Romanâ ipſo facto abrogatos eſſe. Provocamus ad inſpectionem, provocamus ad inductionem, provocamus ad codicem canonum Eccleſiæ univerſalis & Romanæ. Nec eſt, qui ſapiat notitiâque rerum tinctus ſit, hæc qui negare unquam poſſit. Clara nimis res eſt & oculos percellit. Ita in Eccleſiâ antiquiore diſciplina arcani, diſtinctio cœtûs Eccleſiaſtici in fideles,

Digitized by Google

catechumenos & pœnitentes, oblatio primitiarum & donorum laica, electio epiſcoporum à Clero & plebe facienda aliaque plurima ubique olim obtinuere, quarum rerum hodiè nec vola nec veſtigium amplius in Eccleſiâ Romana reperitur, quæ ipſa tamen ob ipſas haſce variationes ex arbitrio ſuo factas veritatem ſuam haud temerari prorſus credet. Quid quod conſtitutiones, quæ ſine ullo dubio Apoſtolicæ ſunt, ut illa eſt de ſanguine & ſuffocato, de communione bonorum, de conſtitutione diaconorum & diaconiſſarum & quæ ejuſmodi ſunt, nullibi amplius obſervantur?

ARTICULUS QUINTUS.

EST verò jam primum, quod reſpondemus, confectam inter Romanenſes & Proteſtantes rem eſſe, I. quòd ſucceſſio localis plane nihil probet, (*a*) II. quòd & ſucceſſio perſonalis minus canonica nihil probet, (*b*) III. quòd & ſucceſſio perſolis canonica quæ ſucceſſionem doctrinalem haud conjunctam habet, nihil probet, (*c*) IV. quòd ſucceſſio doctrinalis ſolitariè etiam ſpectata indubia veræ Eccleſiæ nota ſit. (*d*) Itaque, ſi jam Proteſtantes ſucceſſione doctrinali floreant, ſi & Romanenſes eâdem careant, res mox patet. Ex quo conſequitur, inſulſum id eſſe ordinemque naturæ inverti, ſi à ſucceſſionis perſonalis, quæ utpote hactenus Eccleſiam veram nondum ſiſtit, inveſtigatione diſputandi initium fiat, cùm à ſucceſſione doctrinali, quæ non niſi veræ Eccleſiæ competere poteſt, exordium rerum ſumendum ſit.

(*a*) En, ſi placet, Hilarium Pictavienſem contra Arianos vel Auxentium Mediolanenſem in fine libri: *Unum moneo, cavete antichriſtum. Male enim vos parietum amor cepit, malè Eccleſiam Dei in tectis adificiisque veneramini, malè ſub his pacis nomen ingeritis. Anne ambiguum eſt, in his antichriſtum eſſe ſeſſurum? Montes mihi & ſilva & lacus & carceres & voragines ſunt tutiores. In his enim Propheta aut manentes aut demerſi Dei ſpiritu prophetabant.* En Hieronymum in Pſalm CXXXIII. 1. *Non in parietibus Eccleſia conſiſtit, ſed in dogmatum veritate. Eccleſia ibi eſt, ubi vera fides eſt. Caterùm ante annos quindecim aut viginti parietes omnes hic Eccleſiarum haretici poſſidebant, . . . Eccleſia autem vera illic erat, ubi vera fides erat*

erat. Et in epiſtola ad Heliodorum de laude vitæ ſolitariæ: *Non eſt facile, ſtare in loco Petri, tenere gradum Petri, jam cum Chriſto regnantium, ne forte veniat Angelus, qui ſcindat velum templi tui, qui candelabrum tuum de loco moveat.* En Auguſtinum de unitate Eccleſiæ C. 4. *Quicunque . . . à ſcripturis ſanctis diſſentiunt, etiamſi in omnibus locis inveniantur, in quibus Eccleſia deſignata eſt, non ſunt in Eccleſiâ.* En & Johannem Chryſoſtomum hom. 46. in Matthæum: *Per Hieruſalem intelligo, quæ dicitur civitas pacis, cujus fundamenta poſita ſunt ſuper montes ſcripturarum . . . . Non ille de Eccleſia exire videtur, qui corporaliter exit, ſed qui ſpiritualiter veritatis eccleſiaſticæ fundamenta relinquit. Nos ab illis exivimus corpore, illi à nobis animo. Nos ab illis exivimus loco, illi à nobis fide. Nos apud illos reliquimus fundamenta parietum, illi apud nos reliquerunt fundamenta ſcripturarum,* & hom. 49. in Matth. *Cùm videritis hæreſin impiam, quæ eſt exercitus Antichriſti, ſtantem in locis ſanctis Eccleſiæ, tunc, qui in Judæâ ſunt, fugiant ad montes, id eſt, qui ſunt in Chriſtianitate, conferant ſe ad ſcripturas,* & poſt pauca: *Qui ergò vult cognoſcere, quæ ſit vera Eccleſia, unde cognoſcat, niſi tantummodò per ſcripturas?* En denique autorem operis imperfecti hom. 43. in caput 23. Matthæi: *Cathedra non facit Sacerdotem ſed Sacerdos cathedram. Non locus ſanctificat hominem, ſed homo locum. Qui benè ſederit ſuper cathedram, honorem accipiet ab eâ, qui malè ſederit, injuriam facit cathedræ.* Aſt quid in re clarâ teſtimoniis opus eſt? Nec eſt, qui inter Romanenſes theſin, quam poſuimus, in dubium revocare poſſit, is maximè, qui exiſtimaverit, Romam olim ſedem Antichriſti fore, ſub quo & hierarchia Eccleſiæ cultusque religionis externus periturus ſit. Vide GEORGII BULLI, Epiſcopi olim Menevenſis Angli *anſwer to the Biſhop of* Meauxs' *s queries* p. 15. & P. J. SPENERI *rettung der Evangeliſchen kirchen von falſcher Beſchuldigung der trennung und gemeinſchafft mit alten kezereyen denen in das Churfürſtliche Samländiſche Conſiſtorium eingegebenen dubiis* M. Joh. Ernſt Graben *entgegen geſezt.* Franckfurt am Mayn 1695. 4. C. I. §. 15. p. 15. ſqq.

(*b*) Hoc lubentiſſimè largiuntur Romanenſes, cùm exiſtiment, noſtras ordinationes minus canonicas eſſe. Aſt non capiunt Viri præſtantes, nullam planè ordinationem Romanenſium juxta Eccleſiæ veteris ejusque univerſalis canones fieri ſeque propria ita vineta incautos cædere & ſua in viſcera quoque ſævire. Differentia enim circa deviationem à canoni-

nonibus veteris Eccleſiæ inter Romanenſes & Proteſtantes eſt ſaltem quoad magis & minus, id quod ſpeciem non variat.

(c) Atque heic jam occaſio nobis luculenta datur, quâ teſtimonia ſupra in articulo II. p. 2. ex Irenæo & Tertulliano allata diluamus atque ita diluamus, ut ad oculum pateat, hos Patres pro Romanenſibus nullatenus militare. Scilicet Romanenſes teſtimonia illorum mutila exhibent vel, quæ contra ipſos heic faciunt, ſaltem communiter diſſimulant, atque ita exhibent, ut tota Patrum horum præſtantiſſimorum pietas, ut tota ipſorum mens lectori haud pateat. Agedum (id enim poſcit veritatis, quo floremus, amor,) agedum, inquam, & dolum hunc, quem adverſarii committunt, jam manifeſtemus. Sic Irenæus adv. hær. L. 3. C. 3. n. 2. non dilaudat, niſi *ſucceſſiones* eas, per quas *fides ab Apoſtolis tradita* propagatur. Ad has provocat, non alias. Unde & n. 4. ait: *τῇ αὐτῇ τάξει καὶ τῇ αὐτῇ διδαχῇ ἥτε ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παράδοσις καὶ τὸ τῆς ἀληθείας κήρυγμα καλήντησεν εἰς ἡμᾶς.* Imò §. 4. Polycarpum Apoſtolicum eapropter nuncupat, quod *vera* eſſent, quæ *tradiderit*, Valentinum & Marcionem minus tales, quòd *perverſa* eſſent *ſententiæ*. Et L. IV. C. 26. n. 2 hæc habet: *Quapropter eis, qui in Eccleſiâ ſunt, Presbyteris obaudire oportet, his, qui ſucceſſionem habent ab Apoſtolis, QUI CUM EPISCOPATUS SUCCESSIONE CHARISMA VERITATIS CERTUM ſecundum placitum Patris acceperunt, reliquos verò, qui abſiſtunt à principali ſucceſſione* & quæ ſequuntur. Ita & Tertullianus illicò poſt ea verba, quæ ſupra produximus, de præſcriptionibus adv. hæreticos C. 32. ſic infit: *Etſi confinxerint* hæretici Epiſcoporum ordinem ſucceſſionemque ab Apoſtolis decurrentem, *nihil promovebunt. IPSA enim DOCTRINA eorum cum Apoſtolicâ comparata ex diverſitate & contrarietate ſuâ pronunciabit neque Apoſtoli alicujus auctoris eſſe neque Apoſtolici: quia, ſicut Apoſtoli non diverſa inter ſe docuiſſent, ita & Apoſtolici non contraria Apoſtolis edidiſſent, niſi illi, qui ab Apoſtolis deſciverunt & aliter prædicaverunt. Ad hanc itaque formam provocabuntur ab illis Eccleſiis, quæ, licet nullum ex Apoſtolis vel Apoſtolicis auctorem ſuum proferant ut multò poſteriores, quæ denique quotidiè inſtituuntur, tamen in eâdem fide conſpirantes NON MINUS APOSTOLICÆ DEPUTANTUR PRO CONSANGUINITATE DOCTRINÆ.* Et poſt alterum illum, quem ſupra adduximus, locum mox iſta

Digitized by Google

iſta, eundem ſenſum ferentia, leg ntur: *Unde autem extranei & inimici Apoſtolis hæretici, NISI EX DIVERSITATE DOCTRINÆ, quam unusquisque de ſuo arbitrio adverſus Apoſtolos aut protulit aut recepit?* Jam & hùc pertinet, quod ſtatim in C. 3. de præſcript. exſtat: *Quid ergò, ſi Epiſcopus, ſi diaconus, ſi vidua, ſi virgo, ſi doctor, ſi etiam Martyr lapſus è regulâ fuerit, ideò hæreſes veritatem videbuntur obtinere? Ex perſonis probemus fidem; an ex fide perſonas?* & quod C. 19. repetitur: *Eccleſiæ per hoc Apoſtolicæ deputantur, ut ſoboles Apoſtolicarum Eccleſiarum,* quòd *traducem fidei & ſemina doctrinæ exinde mutuatæ ſunt.* Ex quibus utique luculenter patet, Tertullianum ſucceſſionem doctrinalem ante omnia heic urgere, quam utique Proteſtantes plurimùm exoſcul. tur ſibique favere norunt. Sed ita fieri ſolet, ut vel maximè Tertullianus gratis contra nos in ſcenam producatur, quod tùm utique & fit, ubi præſcriptio contra nos urgetur diciturque, cum hæreticis ex ſcripturis non diſputandum eſſe, utpote qui jam condemnati ſint, cùm tamen conſtet, Tertullianum nullam urgere præſcriptionem, niſi quæ fidei veritatem pro fundamento habeat, atque ſub initium libri de velandis virginibus monere, *veritati nihil præſcribere poſſe, non ſpatium temporum, non patrocinia perſonarum, non privilegium regionum,* cùm &, qui librum de præſcriptionibus legerit, facilè videat, Tertullianum eapropter ſaltem cum hæreticis ſui temporis ex ſcripturis haud diſputandum eſſe aſſerere, quoniam hi illas corruperint & adulteraverint, non, quòd ex ſcripturis controverſiæ de fide decidendæ haud ſint. Profectò enim ſibi alioqui Vir acutus contradiceret, qui de reſurr. carnis c. 3. requirit, ut hæretici *de ſcripturis ſolis* genuinis ſcilicet & minus corruptis *quæſtiones ſuas ſiſtant, &,* ita addit Vir inſignis, *ſtare non poterunt.* At verò & cæteri uno ore Patres ſucceſſionem perſonalem, quæ cum doctrinali haud combinata fuerit, rejiciunt. En ex Patribus Græcis tres. Ita Gregorius Nazianzenus in encomio Athanaſii inter alia præſtantiſſima & hæc habet, hùc pertinentia: *Qui eandem fidei doctrinam profitetur, ejusdem quoque throni particeps eſt. Qui autem contrariam fidem amplectitur, adverſarius quoque in throno cenſeri debet. Atque hic quidem nomen, illa verò rem ipſam habet SUCCESSIONIS. Neque enim ſucceſſor habendus eſt, qui contrariam ſententiam tuetur, ſed qui eâdem fide præditus eſt. Niſi quis fortaſſe ita ſe ſucceſſorem dicat, quemadmodum morbum ſanitati & tenebras luci & tempeſtatem tranquillitati & dementiam prudentiæ ſuccedere dicimus.*

mus. Ita Joh. Chryſoſtomus in Matth. hom. 6. *ubi eſt fides, ibi eſt Eccleſia. Ubi autem fides non eſt, ibi nec Eccleſia eſt*. Ita & Epiphanius hær. 48. *Qui diſcors eſt à divinis ſcripturis, alienus eſt à ſanctâ catholicâ Eccleſiâ*, et hær. 55. *Non quærenda eſt perſonarum ſed doctrinæ ſucceſſio*. Eandem tibiam inflant & Patres Latini, ex quibus itidem tres nominamus. En Cyprianum de lapſis: *Non jungitur Eccleſiæ, qui ab Evangelio ſeparatur*. En Ambroſium L. 1. de pœnit. *Non habent hæreditatem Petri, qui Petri fidem non habent*. & in lucam L. 6. C. 9. *Si qua eſt Eccleſia, quæ fidem reſpuat nec Apoſtolicæ prædicationis fundamenta poſſideat, deſerenda eſt*. En Auguſtinum de unitate Eccleſiæ C. 16. *Eccleſiam in ſcripturis canonicis debemus agnoſcere, non in vanis hominum rumoribus & factis & dictis & viſis inquirere. Sed, utrum ipſi Eccleſiam teneant, nonniſi divinarum ſcripturarum canonicis libris oſtendant, quia nec nos propterea dicimus nobis credi oportere, quòd in Eccleſ. Chriſti ſimus, quia ipſam, quam tenemus, fidem commendavit Milevitanus Optatus vel Mediolanenſis Ambroſius vel alii innumerabiles noſtræ communionis Epiſcopi aut quoniam noſtrorum collegarum conciliis ipſa prædicata eſt, aut quia per totum orbem in locis ſanctis, quæ frequentat noſtra communio, tanta mirabilia vel exauditionum vel ſanitatum fiunt*. Et porrò: *Nolumus nos Eccleſiam noſtram probare vel ex ſucceſſione Epiſcoporum vel ex autoritate Conciliorum vel miraculorum frequentiâ vel ex viſis & ſomniis. Quæcunque talia in catholicâ fiunt, ideò probanda, quia in eâ fiunt, non itaque eam probant. Ipſe Dominus Jeſus, cùm reſurrexiſſet, ſuos diſcipulos ad ſcripturas remittit legis & Prophetarum*. Aſt, quid verbis, quid teſtimoniis opus eſt, ubi adhinnientem habemus ipſum BELLARMINUM, qui Eccleſiam Græcam eapropter falſam eſſe dictitat, quòd hæretica ſit, & argumentum hoc valere & exiſtimat, ſi concedatur, quod ſucceſſione Apoſtolicâ eadem floreat. Unde ita ille: *Dico, argumentum à ſucceſſione legitima adferri à nobis præcipuè ad probandum, non eſſe Eccleſiam, ubi non eſt hæc ſucceſſio, quod quidem evidens eſt, ex quo tamen non colligitur neceſſariò, ibi eſſe Eccleſiam, ubi eſt ſucceſſio. Itaque hoc argumento probamus evidenter, non eſſe Eccleſiam apud Lutheranos. Quod autem apud Græcos non ſit Eccleſia, probamus alio modo, quia nimirum convicti ſunt legitimè in tribus plenariis Conciliis, Lateranenſi, Lugdunenſi & Florentino de ſchiſmate & hæreſi*. Vide L. 4. de notis Eccleſiæ C. 8. f. 1497. Itaque ergo ſucceſſio perſonalis nihil valet, niſi doctrinalis ſimul probetur, id quod evidens eſt. Illud verò

planè

Digitized by Google

planè eſt inevidens & falſum, quod BELLARMINUS ſupponit, nec doctrinalem valere ſucceſſionem, ubi perſonalis haud ſit. Nonne hoc eſt, Patribus, quorum effata modo attulimus, in faciem contradicere?

(*d*) Patet hoc ex teſtimoniis Patrum modò adductis. Maneat, quæſumus, maneat aureum illud Gregorii Nazianzeni, quod in ſuccum & ſanguinem vertimus: Τὸ μὲν ὁμόγνωμον καὶ ὁμόθρονον, τὸ δὲ ἀντίδοξον καὶ ἀντίθρονον.

ARTICULUS SEXTUS.

ETſi verò jam pateat, totam diſputationem ad ſucceſſionem doctrinalem reduci, ubi ſanè jam ante pugnam Proteſtantes vicere(*a*), ſecundo tamen loco reſpondendum eſt, ſucceſſionem perſonalem canonicam tùm quoad electiones tùm quoad ordinationes in toto orbe Chriſtiano defeciſſe(*b*). Aut igitur nulla prorſus datur Eccleſia, aut, ſi quæ datur, ſine ſucceſſione perſonali canonicâ datur. Id quod erat demonſtrandum.

(*a*) Vide nuperam diſſertationem de traditionibus non ſcriptis, ubi fontes allegavimus, ex quibus perſpici poteſt, Proteſtantes ſucceſſione doctrinali florere.

(*b*) Hoc verò jam illud eſt, quod GUL. WHISTONUS peculiari libello, quem nominavimus, adſtructum ivit. Quod ipſum ubi dicimus, &, quæ WHISTONUS heic effert, curatius expendimus, videmus, nos commentariolum hunc ſupra in libro de originibus juris eccleſiaſtici p. 143. in inſtitutionibus noſtris theologicis P. 3. ſect. 2. p. 666. nimiis laudibus cumulâſſe. Patet autem, quod dicimus, ℵ quoad electionem. Monſtretur, quæſumus, Eccleſia illa, ubi vetus eligendi mos ſemper obtinuit & adhuc obtinet, ubi Epiſcopi, ubi Clerus & plebs eligunt. Res jam ad Reges & Principes Patronosque laicos, quos vetus Eccleſia prorſus ignoravit, ad Canonicos & Capitulares, ad Cardinales, cujusmodi Viri temporibus illis primis nequidem exſtitere, contra Eccleſiæ univerſalis canones devoluta eſſe ambituque & artibus politicis tota agi conſpicitur. Et quis neſcit, nullam eſſe ſedem Patriarchalem, quæ

non

Digitized by Google

non intruſis, ſimoniacis, ſchiſmaticis & hæreticis inquinata fuerit, per quos ſucceſſionem interrumpi patet. At verò & ℶ quoad ordinationem nulla amplius datur ſucceſſio, tùm quòd ordinatio à falſis, maximè ab hæreticis Epiſcopis facta nulla eſt, tùm quòd ob ſchiſmatum, queis ſedes Patriarchales turbatæ fuerunt, multitudinem ordinationes incertæ, imò irritæ redditæ fuere. Jam verò, qui in rem præſentem hic ire voluerit, evolvere habet hiſtoriam Patriarchatuum ſive Epiſcopatuum principalium, Romani, Conſtantinopolitani, Alexandrini, Antiocheni & Hieroſolymitani, quam vel maximè in Hiſtoriâ Eccleſiæ dedit doctiſſimus BASNAGIUS, cujus & enarratores, qui nempe Epiſcoporum catalogos dederint, luculenter exhibet (at verò hæc jam evolvenda veniunt, brevitatis enim ſtudio ea jam haud repetimus,) celeberrimus FABRICIUS in Bibliographiâ antiquariâ C. 7. §. 10. p. 218. ubi verò velim adjicias EMAN. SCHELSTRATII ſacrum Antiochenum Concilium cum commentario, Philippi Cyprii Chronicon Eccleſiæ Græcæ ſive catalogum Patriarcharum Conſtantinopolitanorum, Petri Cratepulei, Opmerſenſis catalogum omnium Archiepiſcoporum & Epiſcoporum totius orbis Colon. 1596. 8. JO. HENR. HEINECCIUM in der Abbildung der Griechiſchen Kirche, anhang p. 60. ſqq. itemque catalogos Patriarcharum Hieroſolymitanorum, Antiochenorum, Alexandrinorum, Epheſinorum, Smyrnæorum, Sardenſium, Syrorum, Cæſarienſium Palæſtinorum, Tyriorum, Byzantinorum & Conſtantinopolitanorum, Cæſarienſium Cappadocum & Romanorum, quos CHRISTOPHORUS CHRISTOPHORI SANDIUS * ANDREÆ WENGERSCII, aliàs REGENVOLSCHII, Slavoniæ Reformatæ Amſtelod. A. 1679. 4. editæ adjecit, ut taceam Dorothei, Epiſcopi Tyri de Epiſcopis Byzantinis commentarium à CAROLO DU FRESNE, GUIL. CAVEO & JO. A. FABRICIO alibique datum & illuſtratum, ut taceam & ejusdem, quem poſtremo loco memoravimus, præſtantiſſimi Viri Bibl. Gr. Vol. 6. L. 5. C. 5. p. 707. ſqq. ubi conſpectus chronologicus Imperatorum & Patriarcharum Conſtantinopolitanorum datur, & Vol. 8. L. 5. P. 4. C. 27. p. 594. ſqq. ubi index Chronologicus Epiſcoporum, Archiepiſcoporum & Patriarcharum Alexandrinorum datur, atque p. 597. 598. non ſolùm Autores omnes, qui Patriarchas Alexandrinos dedere, recenſentur ſed & egregiè monetur,

hacte-

* Idem verò in nucleo hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Coloniæ A. 1676. 4. edito p. 22. 24. 25. 28. ſqq. 36, 37. 52. 60. varios Patriarcharum & Epiſcoporum catalogos jam dederat.

hactenus ſaltem Copticarum ſive Jacobitarum, non Melchitarum, quod vel maximè neceſſarium eſſet, catalogos datos fuiſſe. Quid quod & Vir ſummus in præfatione Vol. 6. catalogos Patriarcharum Antiochenorum & Hieroſolymitanorum promiſit? At, ſi indices hi inſpiciantur, quanta, quæſo, eheu! rerum incertitudo, quanti hiatus, quot anni vacui, ubi ſedes haud occupata fuit, quanta codicum varietas, quæ vel in indicibus Patriarcharum Conſtantinopolitanorum ab ANSHELMO BANDURIO datis videre eſt, quanta intruſorum, ſimoniacorum, ſchiſmaticorum, hæreticorum, incertorum denique hominum, quorum nullæ res geſtæ ſed ſola nomina eaque ſæpius corrupta memorantur, multitudo oculos ferit? Et ubi diptycha vetera, de quibus HABERTUS, DU FRESNE, VAN MASTRICHT, PFANNERUS, DODWELLUS, MONTFAUCONIUS & BUONARRUOTI * conſuli poſſunt, ubi monumenta vetera ob iniquitatem temporum dudùm periere, non potuit non ſumma rerum incertitudo emergere, quæ tamen & ipſa oſtendit SUCCESSIONEM PERSONALEM ſic ECCLESIÆ VERÆ NOTAM ESSE HAUD POSSE. Scilicet, cum incerta ſit veterum Epiſcoporum quorumvis ſeries, quæcunque datur, ſuiſque ſubinde falſis plurimùm laboret, vel ex hoc quoque patet, ſucceſſionem canonicam in toto terrarum orbe jam dudum periiſſe.

* Vide Giornale de' letterati d' Italia T. 28. p. 1. ſqq. ubi habentur ejus *Oſſervazioni ſopra tre Dittichi antichi.*

ARTICULUS SEPTIMUS.

MAximè verò in eccleſiâ Romanâ ſucceſſio canonica prorſus periit. In Romanorum quippe Pontificum ſerie & actis intruſorum, ſimoniacorum & hæreticorum (*a*) itemque immanium ſchiſmatum, quæ ſedem Romanam concuſſere, & ubi ſubinde tres eandem Pontifices, qui omnes ordinavere, poſſederunt, copiam videre eſt. Jam verò, qui, rebus ſic ſtantibus, ſucceſſio canonica fieri propagarique potuerit, qui ſapit, concipere neſcit.

(*a*) Jam verò non eſt, quòd prolixâ argumentorum deductione hoc, quod ponimus, probemus. Habemus enim reos confitentes. Quod ut pateat, unum, qui inſtar omnium heic eſt, in ſcenam jam produ-

 cimus

Digitized by Google

cimus. CÆSAREM BARONIUM, Oratorii D. Jeſu olim Presbyterum, poſt Cardinalem, qui in annalibus eccleſiaſticis T. X. ad A. DCCCCXII. n. 8. col. 685. edit. Colon. de anno 1624. ita infit: *Quæ tunc facies ſancta Eccleſiæ Romanæ? quàm fœdiſſima, cùm Romæ dominarentur potentiſſimæ æquè ac ſordidiſſimæ meretrices, quarum arbitrio mutarentur ſedes, darentur Epiſcopi, & quod auditu horrendum & infandum eſt, intruderentur in ſedem Petri earum amaſii PSEUDOPONTIFICES, qui non ſint niſi ad conſignanda tantùm tempora in catalogo Romanorum Pontificum ſcripti. Quis enim à ſcortis hujusmodi intruſos ſine lege legitimos dicere poſſet Romanos fuiſſe Pontifices? * Nusquam Cleri eligentis vel poſtea conſentientis aliqua mentio, Canones preſſi ſilentio, decreta Pontificum ſuffocata, proſcriptæ antiquæ traditiones, veteresque in eligendo ſummo Pontifice conſuetudines ſacrique ritus & priſtinus uſus prorſus exſtincti. Sic vendicaverat omnia ſibi libido ſeculari potentiâ freta, inſaniens, œſtro percita dominandi. Dormiebat tunc planè alto (ut apparet) ſopore Chriſtus in navi, cùm hisce flantibus validis ventis navis ipſa fluctibus operiretur. Dormiebat, inquam, qui iſta non videre diſſimulans fineret ſic fieri, dum non exſurgeret vindex. Et quod deterius videbatur, deerant, qui Dominum ſic dormientem clamoribus excitarent diſcipuli, ſtertentibus omnibus. Qualesnam reris delectos ab hisce monſtris Presbyteros & diaconos Cardinales fuiſſe putandum, cùm nihil tàm naturæ inſitum ſit, quam unumquemque ſibi ſimilem generare? quos in omnibus iis, à quibus delecti fuerint, conſenſiſſe dubitare quis poterit? imitatosque ipſos ſectatosque eorum veſtigia, quis non facilè credat? & optâſſe hos omnes, Dominum dormiſſe ſemper & nunquam in judicium ſurrecturum, evigilaturum nunquam ad ipſorum cognoſcenda & punienda facinora, quis non intelligat?* Hactenus BARONIUS, cui quis non crediderit bellam hanc domeſticamque confeſſionem promenti, quam ipſi veritatis vis expreſſit? At verò idem aliis in locis, quæ GERHARDUS & CONRINGIUS conglomeravere, eadem ponit. Sed enim, ſi intruſos iſtos, ſi ſimoniacos, ſi ſchiſmaticos, ſi hæreticos, ſi apoſtaticos, ſi impios Pontifices omnes, ſi electionum Papalium à canonibus deviationes & variationes, ſi interregna, ſi ſchiſmata Papalia, quæ per tot annos duravere

* Vide hic omninò celeberrimi LOESCHERI *hiſtorie des Römiſchen Huren-Regiments der Theodora und Marozia* Leipzig 1705. 4.

ravere, quorum ultra triginta hiſtorici numerant, quæ totam Europam vaſtavere, ita ut per Concilia vix medela rebus adſerri potuerit. enumerare volueris, inſpiciendæ tibi ſunt Pontificum Romanorum vitæ & acta, tùm à veteribus, tùm à recentioribus ſive Romanenſibus ſive Proteſtantibus deſcripta, inſpiciendi tibi ſunt Autores, qui hiſtoriam belli inter Sacerdotium & imperium tradidere & data opera ſchiſmata Papalia enarravere, quos omnes aliâ occaſione tibi recenſitos dabimus. Vide compendii ergò doctiſſimi MEUSCHENII freundliches ſendſchreiben an P. Cohlendal itemque den greuel der Jeſuitiſchen Boſsheit, etſi, quæ Vir eruditus heic ponit, obſervationum plurimarum adſperſionem patiantur. Scilicet, ut probet Theologus præſtantiſſimus, ſucceſſionem perſonalem canonicam in Eccleſiâ Romanâ prorſus defeciſſe, primùm quidem, poſtquam effatum BELLARMINI protuliſſet, qui ait, *omnes Eccleſias Patriarchales habuiſſe per longa tempora Epiſcopos manifeſtos hæreticos ac proinde interruptam eſſe in iis veram Paſtorum ſucceſſionem*, Pontifices Romanos apoſtatas & hæreticos recenſet, Liberium, Honorium aliosque quam plurimos licet non omnes, poſtmodum ad ſchiſmata Pontificum vadit eaque juxta ordinem nec verò omnia refert & Juris canonici loca adducit, ex quibus patet, hæreticos & intruſos & ſimoniacos veros Epiſcopos haud eſſe neque etiam validè ordinare poſſe. Ubi verò, ne quid diſſimulemus, (profecto enim in hoc ſaltem jam incumbimus, ut veritatem in lucem producamus,) dicendum nobis eſt, traditionem ſibimet ipſi heic contrariam eſſe. Deductas quippe penes nos per ſeculorum ordinem Conciliorum, Pontificum, Patrum Doctorumque de ordinationum ab hæreticis, intruſis & Simoniacis factarum validitate ſententias perſpectumque habemus, traditionem heic cum traditione pugnare atque utramque ſententiam æquali autoritatum pondere florere.* Et notum eſt magnum illud in ferreo Eccleſiæ ævo circa ordinationes Formoſianas certamen, de quibus libros duos ſcripſit Auxilius, Seculi IX. Scriptor, ubi de ordinationibus, exordinationibus, ſuperordinationibus Romanorum Pontificum, ut Sigeberti Gemblacenſis verbis utamur, agit. Primus hunc librum è codicibus Montchallano, Lotharingico & Sirmondiano in lucem protraxit JO. MORINUS in commentario de ſacris Eccleſiæ ordinationibus P. 2.

Ll 2 f. 282.

* Et hæc omnia jam nullo negotio hic ediſſereremus, ſi libelli academici limites id ferrent, ſi ratio inſtituti id permitteret.

ſ. 282. ſqq. Nec eſt quoque, qui luculentius & plenius hoc argumentum tractaverit. Etenim P. 1. ubi cauſas ſchiſmatis Græcorum enarrat, ſimul oſtendit, hoc ſchiſma non impediviſſe, quò minus Concilia generalia ſummique Pontifices inde à ſchiſmate in hunc usque diem Græcas ordinationes approbarent, & P. 3. Exerc. 5. de ſacrarum ordinationum iteratione variisque difficultatibus tam prolixè & curatè agit, ut pleniſſimos hîc crateras ubertimosque rerum fontes habeamus. Addi tamen poteſt POMPEJUS SARNELLI in lettere eccleſiaſtiche, quæ Neapoli A. 1686. 4. prodiere, epiſtolâ 28. ubi probare contendit, ordinationes hæreticorum quidem ratas, non tamen legitimas eſſe, & JAC. BASNAGII hiſtoire de l'Egliſe L. 25. Ch. 2. §. 9. 10. ſ. 1476. 1477. Quod ipſum ubi ponimus, mica ſalis adſpergenda heic venit Articulis Smalcaldicis P. 3. n. 10. ubi dicitur, *jura* Pontificia *affirmare, etiam ab hæreticis ordinatos verè eſſe ordinatos.* Scilicet de iis hæreticis hoc verum eſt, quibus ſucceſſio hierarchica atque canonica competit, non profectò aliis. Ex quo patet, Proteſtantes ex ejusmodi canonibus nihil lucri pro ſuis ordinationibus accipere. Quod reſtat, non eſt, quòd quis miretur, nos, ubi monſtrare contendimus, ſucceſſionem canonicam in ſede Romanâ interruptam fuiſſe, de *Joannâ Papiſſâ* ne γρῦ quidem memorare. Non latent quippe nos, quæ hanc in rem, quæ & de ſellâ ſtercorariâ NIC. SERARIUS, LEO ALLATIUS, CONR. DECKERUS, EGBERTUS GRIM, DAVID BLONDELLUS, SAM. MARESIUS, JO. CHIFFLETIUS, JO. CHRIST. ARTOPÆUS, GILBERTI duo BURNETUS & BENVENUTI & vel maximè FRID. SPANHEMIUS datâ operâ ſcripſerint. Adde, ſi placet P. BÆLII Dict. hiſt. & Crit. T. 2. titulo FRANC (*A*) (*B*) ſ. 1269. 1270. MAX. MISSONII Voyage d'Italie T. 2. p. 179. ſqq. Les delices de Italie T. 1. p. 304. T. 2. p. 226. ſqq. JO. MABILLONII Muſæum Italicum T. 1. in itinere Italico p. 127. 159. ſqq. & T. 2. p. 211. 212. 230. 231. BERN. MONTFAUCONII diar. Ital. C. 23. p. 348. JO. GERH. MEUSCHENII freundliches ſendſchreiben an P. Cohlendal p. 89. ſqq. & eruditiſſimi Theologi, GOTTFRIDI LOMERI, Miniſterii Auguſtani Senioris præſtantiſſimi ausgang aus dem Päbſtiſchen Irr garten, in dem CVII. Irrgang p. 499. ſqq. denique vel maximè JAC. BASNAGII hiſtoire de l'Egliſe L. VII. Ch. 12. *de la Papeſſe Jeanne.* Conſulat hos Autores qui voluerit. Nos, qui æquale argumentorum ex utrâque parte pon-

dus

Digitized by Google

dus hîc conſpicimus, in pyrrhoniſmum hîc hiſtoricum atque ad tritum illud NON LIQUET delabimur. Adeò ex partium ſtudio heic decidere haud amamus. Cæterùm, ſi quis canonicos ſucceſſionis Romanæ hiatus inſpicere velit, is, rogo, legat illum celeberrimi LOESCHERI librum, quem ὡς ἐν παρόδῳ jam ad calcem p.266. commendavimus, cujus & titulum heic repetere opus haud eſt. At verò ſucceſſionem canonicam diu jam in ſede Romanâ defeciſſe, dudum diximus in libro Gallico, qui titulum fert: la verité de la religion Proteſtante ch. 1. §.4. p. 9. 10. ubi vel maximè & hoc urgemus, electionem Pontificum hodiernam canonicam non eſſe, quia non à clero & à plebe eccleſiaſtica in unum coeuntibus, id quod veteres canones poſcunt, fit, ſed à Cardinalibus, quibus ex vetere diſciplinâ tale nullum jus competit. Et miris modis ſemper heic variatum eſſe conſtat, ipſis Pontificibus olim ſucceſſores ſuos nominantibus, mox Senatu Romano, mox populo, mox Imperatoribus electionis jura exercentibus, mox Pontificibus ipſis ſine electione ſedem ſcandentibus. Itaque & quoad ordinationem & quoad electionem (hæc enim confundenda non ſunt,) nulla in Romanâ ſede canonica ſucceſſio habetur.

ARTICULUS OCTAVUS.

At enim, ſi ſucceſſioni canonicæ hîc inhiandum eſſet, ſi & iſta in determinandâ Eccleſiæ veritate utramque paginam facere deberet, majori jure Eccleſia orientalis (*a*) eam ſibi vendicare poſſet, maximo verò Eccleſia Anglicana (*b*), quæ cum ſucceſſione perſonali, ſi qua datur, & doctrinalem (*c*) poſſidet.

(*a*) Scilicet fides Græca tot maculis ac Romana haud laborat, etſi ſucceſſiones Græcæ tùm defectuum canonicorum, tùm ſchiſmatum numero Romanis haud cedant. Sed hanc comparationem jam heic inſtituere ob inſtituti brevitatem haud poſſumus, qui, ſi hunc campum pervolare jam vellemus, in hiſtoriam Pontificum Romanorum & Patriarcharum Conſtantinopolitanorum & Antiochenorum & Alexandrinorum jam excurrere deberemus, quod nolumus. Et rectè prorſus habet, quod Vir celeberrimus, JO. ALPHONSUS TURRETINUS in cogitatio-

nibus de variis Theologiæ capitibus th. 139. ponit: *Si ſucceſſio ſit tanti ponderis, ut volunt Pontificii, pro Eccleſiâ Græcâ non minus militat imò fortius militat, quàm pro Romanâ.*

(*b*) Conſtat quippe, quòd Eccleſia Anglicana hierarchiam Epiſcopalem ſervaverit. Si itaque illa ante repurgata ſacra ſucceſſione canonicâ floruit, jam eâ multò magis, reformatâ in melius fide, floret. Sed ecce, ecce, quid in contrariam hîc opponant partem Viri acutiſſimi, JAC. BENIGNUS BOSSUETUS & RENATUS MASSUETUS, ille Epiſcopus olim Meldenſis Gallus, hic Ordinis Benedictini è Congregat. S. Mauri nuper Monachus Pariſienſis. Et BOSSUETUS quidem in Hiſtoire des variations L. X. §. 26. T. 2. p. 73. validitatem ordinationis Anglicanæ ex eo infringit, quòd ea juxta formulam ab Eduardo VI. Rege Angliæ præſcriptam & à Parlamento confirmatam peragagatur, ubi ſaltem inanes & ſuperſtitioſæ cærimoniæ, quæ & nullâ antiquitate, id quod BOSSUETUS vel ex MORINI commentario de ſacris Eccleſiæ ordinationibus diſcere poterat, fulgént, reſectæ fuere. Itaque hoc argumentum in ipſo partu jam emoritur. Majorem ſpeciem id habet, quod MASSUETUS, Vir judicioſiſſimus, amiciſſimus idem nobis, queis ipſum paulò ante fata ipſius Lutetiæ Pariſiorum noſſe contigit, urget. Ita enim ille in diſſertat. III. præviâ in Irenæum Art. 3. §. 24. f. CXVII. habet: *Fruſtra in aliâ quâvis ſocietate Presbyteros, quales deſcripſit Irenæus, quæras. Fruſtra proinde apud omnes recentiores ſectarios quæſieris, apud quos cùm nulli occurrant Epiſcopi ab iis ordinati, qui ordinationem ſuam continuâ ſucceſſione Apoſtolis ipſis acceptam referant, non eſt ea, quæ eſt ab Apoſtolis, Eccleſiæ ſucceſſio. Fruſtra apud ipſam hodiernam Anglicanam Eccleſiam, cui jam ſe adjungere Grabio placuit, quæſieris. Hæc quidem Epiſcopali ordine & ſucceſſione gloriatur: ſed meram ejusdem umbram & larvam, quæ imperitis fucum faciat, rem certè non tenet. Certum ſiquidem eſt, hodiernam Epiſcoporum Anglorum ordinationem & ſucceſſionem à Matthæo Parkero, in Archiepiſcopalem Cantuarienſem ſedem intruſo, tanquàm à capite & fonte fluxiſſe. Tantum igitur valet, quantum valuit Parkeri ordinatio. At ludicram hujus ordinationem fuiſſe, ab ementito Epiſcopo Joanne Scory (quem Eduardi VI. temporibus Zwingliani & Puritani Epiſcopum ſecundùm novam Ritualis Anglicani formam ordinaverant,) violatis omnibus Eccleſiæ canonibus ſpretisque hactenus receptâ materiâ & formâ factam, invictè*

adeò

adeò demonſtrârunt Catholici, ut eorum argumentis nihil niſi vanas cavillationes hactenùs opponere potuerint heterodoxi. Hactenùs MASSUETUS, qui ad marginem tres hoſce libellos Anglicanos notat, qui ſunt: *a treatiſe of the vocation of Biſhops and other Eccleſiaſtical Miniſters by Antony Champney Douay 1616.* porrò *a treatiſe of the nature of Catholick faith and hereſy by N. N. 1657.* & denique *Nullity of the Prelatick Clergy and Church of England further diſcovered by N. N. 1659.* Quænam ad libellos hoſce reſponſiones factæ fuerint, nobis haud conſtat. Nec, quòd ſciam, eſt ex Anglis, qui MASSUETO reſponderit, id quod facturus erat GRABIUS ipſe, niſi morte præventus fuiſſet. Ita enim memorat G. HICKESIUS in ſome account of Dr. Grabe and of his Manuſcripts p. V. VI. eum inter alia reliquiſſe *Ireneus reviſed and corrected with collections and references for a new edition, in which he deſigned to animadvert upon the learned Editor of the new Paris-edition of that Father MDCCX. in his own defence.* Agedum itaque, quid nobis hanc in rem conſtet, paucis dicamus. Et primùm quidem falſum eſt, quòd dicitur, omnes ordinationes Anglicanas à MATTHÆO PARKERO, Archiep. Cantuar. originem ducere, cùm ſine ullo dubio ab Epiſcopis tùm viventibus & multæ ordinationes factæ fuerint. Falſum eſt ſecundò (liceat enim pauliſper ſaltem ſcapham ſcapham appellitare), PARKERUM in ſedem Cantuarienſem intruſum fuiſſe. Profectò enim *ab illâ dignitate amplectendâ ita alienum eum fuiſſe* memorat GILB. BURNETUS, Epiſcopus nuper Saliſburienſis, *ut per integrum annum ad eam accipiendam vix animum inducere potuerit.* Vide hiſtoriam Reform. Eccleſiæ Anglicanæ P. 2. ad A. 1559. f. 248. 249. 263. 264. & collect. docum. f. 206. ſqq. Falſum eſt tertiò, quod Jo. Scory Epiſcopus ementitus fuerit. Jam enim BOSSUETO reſpondimus, quòd nec in Rituali Eduardi VI. eſſentialia ordinationis negligantur ſed ſaltem ſuperſtitioſa reſcindantur. Quis verò quæſo ſapientum jam dixerit, Scorium eapropter ementitum Epiſcopum eſſe, quod reſciſſis ſuperſtitioſis ritibus ordinatus fuerit. Falſum eſt quartò, quod ſubinnuitur, Jo. Scorium ſolum Parkerum ordinâſſe. Aliter ſanè loco citato f. 264. BURNETUS, qui quatuor nominat Epiſcopos, qui Parkerum inauguraverint. Ut taceam, BURNETUM canonicam Parkeri ordinationem pluribus defendere f. 265. ubi & BRAMHALLUS & MUSONUS allegantur, qui datâ

operâ

operâ idem evicerint *, ut & jam haud memorem, JO. STRYPIUM, Virum præſtantiſſimum, qui Præſulum Cantuarienſium vitas edit, in *the life and acts of Matthew Parker* (qui liber Londini A. MDCCXI. in formâ majore prodiit, **) L. 2. C. 1. certiores nos facere, quòd Parkerus A. 1559. die 17. Dec. à quatuor Epiſcopis, Gulielmo Barlow, olim ſub Eduardo VI. Epiſcopo Bathonienſi & Wellenſi, jam electo Ciceſtrienſi, Jo. Scory, olim Ciceſtrienſi, jam electo Herefordienſi, Milone Coverdalio, olim Exonienſi & Jo. Hodgkin, Suffraganeo Bedfordienſi ad hunc actum à Reginâ Eliſabethâ vocatis ordinatus fuerit, id quod & prolixius enarrat inſtrumentum conſecrationis Parkerianæ, quod in collectione documentorum f. 221. ſqq. exhibet BURNETUS, ut mirum ſit, qui MASSUETUS, Vir doctiſſimus tantopere ceſpitare hîc nodumque in ſcirpo quærere potuerit. At verò jam alii ſunt & quidem ex ipſis Eccleſiæ Anglicanæ filiis, qui ſucceſſionem Epiſcopatûs in eâdem tantiſper interruptam eſſe cauſantur. Vocantur illi Jacobitæ ſive *NonJurors*, quia juramentum fidelitatis ſucceſſoribus Jacobi II. præſtare haud voluere. Scilicet, poſtquam GUILIEMUS Auriacus thronum Anglicanum adiiſſet, ſeptem Epiſcopi, inter quos eminebat GUIL. SANCROFT, Archiep. Cantuar. idem juramentum præſtare renuerunt. Quo facto iis vel tandem officio abire juſſis alii ſurrogati fuere, id quod in Eccleſiâ Anglicanâ ſchiſma peperit. Fuere enim, qui cauſati fuere, Epiſcopis injuſtè depoſitis alios ſurrogari & legitimè ſurrogatos validè ordinare haud poſſe, communionem itaque cum depoſitis, tanquam veris, continuandam, injuſtè autem ſurrogatis, tanquam intruſis eandem denegandam eſſe. Is, qui maximè in ſcenam heic prodiit, exſtitit HENR. DODWELLUS, Hiſtorices in Academiâ Oxonienſi hactenùs Prælector Cambdenianus, qui & ob denegatum juramentum cum GEORGIO HICKESIO plurimiſque aliis officio motus fuit. Jam, ut ſchiſmati, quod gliſcebat, obviam tantiſper iretur HUMFREDUS HODY, SS. Theol. Baccal. & Collegii Wadhamenſis in Academiâ Oxonienſi ſocius librum Oxonii A. 1691. edidit, cui titulus: *Anglicani novi ſchiſmatis redargutio ſeu tractatus ex hiſtoriis Eccleſiaſticis, quo oſtenditur, Epiſcopos injuſtè licet depoſitos orthodoxi ſucceſſoris communionem nunquam refugiſſe.* Græcè

* Paucis notamus celeberrimum LARREJUM, noviſſimum rerum Anglicanarum enarratorem prorſus ex BURNETO hic ſapere. Vide Hiſt. d'Angleterre T. 2. f. 24. ſqq. ad A. 1559.

** Vide Bibl. Angloiſe de Mr. de la Roche T. 1. P. 2. Art. 13. p. 397. ſqq.

Digitized by Google

Græcè & latinè ex cod. MS. * Eſt vero hic codex Baroccianus 142. qui inter varia Nicephori Calliſti collectanea exhibet quoque ſed aliâ manu ſcriptam *σύναξιν ἐκ τῶν ἐκκλησιαςικῶν ἱςοριῶν περὶ τῶν κατὰ καιροὺς ἀναχθέντων εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον παρὰ κανόνας, ἔτι ζώντων τῶν γνησίων πατριαρχῶν τῶν ἀδίκως καθαιρεθέντων, ἐν οἷς παρατηρῶμεν, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀδίκως καταχθέντων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἑαυτὸν ποτε ἀπεχώρισε διὰ τὴν ἑαυτοῦ καθαίρεσιν ἄδικον κτλ.* Et hanc ſynaxin HODIUS eidem Nicephoro ſed malè adſcripſit. Vide acta erud. 1692. p. 235. 236. GUIL. CAVEI Hiſt. lit. ſcript. Eccles. P. 2. ad A. 1270. & J. A. FABRICII Bibl. Gr. L. 5. P. 2. Vol. 6. p. 134. 135. ubi Vir doctus memorat, ipſum HODIUM poſtea agnoviſſe, quòd hic liber non Nicephoro ſed alii antiquiori Scriptori qui A. C. 1267. eum compoſuerit, debeatur. Addimus nos & Photii ejusmodi quendam libellum in Biblioth. Vindobonenſi exſtare, prout ex LAMBECIO monet CAVEUS P. 2. ad A. 858. At verò HODIO** mox ſeſe ſed ſuppreſſo nomine ſuo oppoſuit HENR. DODWELLUS ediditque *a vindication of the deprived Biſhops aſſerting their ſpiritual rights againſt a Lay-deprivation, againſt the charge of ſchiſm as managed by the late Editors of an anonymous Baroccian MS. In two parts, ſhewing, that, though the inſtances collected in the ſaid MS. had been pertinent to the Editors deſign, yet that would not have been ſufficient for obtaining their cauſe, 2. ſhewing, that the inſtances there collected are indeed not pertinent to the Editors deſign for vindicating the validity of the deprivation of ſpiritual power by a Lay-authority. To which is ſubjoined the latter end of the ſaid MS. omitted by the cauſe eſpouſed by them. In Greek and Engliſh.* London. 1692.4. Omittimus plurimos alios libellos, HODIO eo tempore oppoſitos, maximè *an anſvver to a treatiſe out of Eccleſiaſtical hiſtory* &c. & *the Oxford-*

Mm

* Prodiit hic liber & Anglicè ſub titulo: *A treatiſe out of Eccleſiaſtical hiſtory tranſlated from an ancient Greek Manuſcript in the publick library at Oxford by* Humphrey Hody, B. D. &c. *and publiſhed under the title of the unreaſonableneſs of a ſeparation from the nevv Biſhops, to ſhevv, that, although a Biſhop vvas unjuſtly deprived, neither he nor the Church ever made a ſeparation, if the ſucceſſor vvas not an Heretick &c.*

** Eandem cum HODIO cauſam defendit quoque SAM. FULLERUS, cujus exſtat *canonica ſucceſſio miniſterii Anglicanæ Eccleſiæ Reformatæ tàm contra Pontificios quàm ſchiſmaticos vindicata.* Cantabrigiæ 1690. At verò librum hunc nos haud inſpeximus.

Oxford antiquity examined &c. quæ is omnibus HODIUS oppoſuit *a letter to a friend* &c. Oxford. 1691. 4. & *the caſe of ſees vacant by an injuſt and uncanonical deprivation, ſtated, in reply to a treatiſe intituled* the vindication of the deprived Biſhops &c. *together with the ſeveral other Pamphlets, lately publiſh'd as anſwers to the Baroccian treatiſe by* Humfr. Hody London, 1693. 4. Vide Act. erud. Supplem. T. 1. p. 169. ſqq. 558. ſqq. Succeſſit dein anno demùm 1704. H. DODWELLI *de nupero ſchiſmate Anglicano paraneſis ad exteros tàm Reformatos, quàm etiam Pontificios, quâ jura Epiſcoporum vetera eorundemque à magiſtratu ſeculari independentia omnibus aſſerenda commendantur*, Londini in formâ octavâ edita, quam itidem acta erudit. Lipſ. A. 1705. p. 132. ſqq. recenſent & ex noſtris celeberrimus Jenenſis Theologus JO. FRANC. BUDDEUS in exercitatione de origine & poteſtate Epiſcoporum pauliſper examinavit. Et verò ita poſtmodum rem inflexit DODWELLUS, ut edito libello *the caſe in vievv* profiteretur, ad communionem Eccleſiæ Anglicanæ redeundum eſſe, ubi Epiſcopi illi injuſtè depoſiti vivis exceſſerint. Quod ipſum cum tandem contingeret, & GULIELMUS Norvicenſis atque THOMAS KEN, Epiſcopus Bathonienſis & Wellenſis diem obirent, in lucem protruſit DODWELLUS alium librum Londini A. 1711. 8. editum ſub titulo: *The caſe in view, now in fact*, ubi fratres ſuos monuit, ut in communionem cum Epiſcopis ſurrogatis deſcenderent. Vide Acta erud. Lipſ. 1712. p. 443. ſqq. Atque id ſanè & ipſe mox & quidem paulò ante fata ſua fecit. Vide *four lettres, which paſſed betvveen the Right Reverend the Lord Biſhop of Sarum and Mr. Henry Dodvvell printed from the originals.* London. 1713. 12. quæ Gallicæ habentur in Bibliotheque Angloiſe par Mr. de la Roche T. 1. P. 1. art. 4. p. 88. ſqq.* At verò DODWELLUM reliqui Jacobitæ omnes profectò ſecuti haud ſunt. Quantas enim turbas LAURENTIUS HOWEL creaverit, qui *the caſe of ſchiſm* ſcripſit, & à TH. BENNETO, BENJAMINE HOADLYO, Epiſcopo Bangorienſi, GUIL. GUILIELMI, TH. DAWSONIO, JO. TURNERO, TIMOTHEO STILEMANO, JAC. PEIRCIO, aliis, maximè anonymis refutatus fuit, qui & GEOR-

* Jam verò de his omnibus luculenta forſan rerum ſeries datur in *the life of Mr.* Henry Dodvvell *by* Francis Brokesby, B. D. London 1715. 8. quem librum nondum vidimus, licet recenſionem ejus in Bibl. Angl. par M. D. L. R. T. 1. P. 1. Act. 3. p. 76. ſqq. inſpeximus.

Digitized by Google

GII HICKESII libellus quidam poſthumus hanc in rem editus fuerit, quî & ANDR. SNAPE cum Epiſcopo Bangorienſi vel potius PILLONIERIO heic decertaverit & RICH. STEELIUS quoque rebus ſe immiſcuerit, eos haud latet, qui præſentium temporum hiſtoriam nôrunt. Vide die neue Zeitungen von gelährten Sachen 1717. P. 1. p. 98 ſqq. & 201. P. 2. p. 1. 2. & 841. ſqq. 1718. p. 511. 512. 415. 260. 279. 397. 398. 493. p. 459. 689. 736. 791. 712. Adde nova liter. Krauſiana 1718. p. 74. & la Bibl. Angloiſe de M. D. L. R. T. 2. P. 1. Art. 10. T. 3. P. 1. Art. 5. 7. P. 2. Art. 1. & 7. p. 548. ſqq. T. 4. P. 1. Art. 9. T. 5. P. 1. Art. 5. Quod ipſum, dum ponimus, non poſſumus non & memorare ſcriptum quoddam anonymum parænesi Dodwellianæ oppoſitum & in Angliâ poſt mortem DODWELLI impreſſum, autore Romanenſi quodam compoſitum. Titulus eſt: *Eccleſia theoria nova Dodwelliana expoſita in epiſtola ad Autorem clariſſimum* &c. 8. Vide Memoires de Trevoux 1714. Maj. p. 918. ubi Autor dicitur JOSUA BASSET, in Academiâ Cantabrigienſi ſuo tempore Collegii Sidnejani Magiſter, & 1717. Avril Art. 43. p. 578. ſqq ubi inter alia id vel maximè notandum venit, quod p. 586. 587. Trivoltienſes ponunt. En verba: *Ce que l' Auteur raconte de* Tillotſon, *merite d' être rapporté. Le Roi d' Angleterre, Guillaume III c' eſt à dire, le Prince d' Orange, irrité de la conſtante fidelité de l' Archevêque de Canterberi* (Sancroft) *envers ſon Roy legitime, le depoſa & luy ſubſtitua le Docteur* Tillotſon. *Celui-ci etoit fils d' un Anabaptiſte, & ſur ce que que diſoit ſon Pere, le public etoit perſuadé qu' il n' avoit jamais eté baptiſé. La perſuaſion devint completé aprés ſa mort & qu' on eût entendu l' oraiſon funebre que prononca le Docteur* Burnet, *Evêque de Saliſberi à ſes obſeques. Le ſujet etoit du ch. 4. de la ſeconde Epitre à Timothee & elle conſiſtoit dans une application perpetuelle de ce que S. Paul diſoit de luy même, au defunt Archeveque. L' Orateur arrivé à ces paroles:* J' ai gardé la foy, *les expliqua à l' egard de S. Paul de la foy reçûe au baptême & il leur donna un autre ſens par rapport a Tillotſon, qu' il loua ſeulement de ſa fidelité envers le Roi Guillaume & la Reine Marie, ſe abſtenant de faire mention de ſon baptême & par cette omiſſion affectée donant à entendre à ſes auditeurs ou leur laiſſant croire, qu' en effet il n' avoit pas eté baptiſé.* Quæ ſi vera ſunt, omnes iſtæ ordinationes, per TILLOTSONIUM quæ patratæ ſunt, invalidæ ſunt & ſucceſſionem canonicam in Eccleſiâ Anglicanâ ſenſim ſenſimque jugulant.

Digitized by Google

lant. Nec diffitemur, nos cum in Angliâ verſaremur, non ſolùm in libello quodam adeſpoto legiſſe ſed & à Concionatore aulico Principis GEORGII, ANNÆ Reginæ Mariti audiviſſe, Patrem TILLOTSONII fuiſſe Quakerum & TILLOTSONIUM octodecim annorum juvenem mediis in motibus Cromwellianis, ubi tanto cum rigore baptiſmus haud exactus fuerit, Londino Oxonium in Collegium quoddam abiiſſe ibidemque ſine baptiſmo delituiſſe, donec ad Presbyteratum protraheretur, in quo itidem ſine baptiſmo perſtiterit & ſine eodem deinceps Epiſcopus fuerit factus & obierit. Plura verò circa factum hoc nobis jam non conſtant, cùm ad manus noſtras nondum TILLOTSONII vita pervenerit, quam YOUNGIUS, Decanus Saliſburienſis ſub titulo: *the life and character of the Archibishop Tillotſon* conſcripſiſſe fertur. Vide Mem. de Trevoux 1716. Janv. p. 178. 179. Aſt quò quæſo dilabimur, qui pauca quædam ſaltem de ſucceſſione Anglicanâ heic adſpergere cogitavimus? Adde quæ ſcripſimus de originibus Juris eccles. p. 190. 191. & inſtit. noſtras p. *666. 667.*

(*c*) Qui ſapit facilè videt, nos Logicorum more à potiori denominanem facere. Scilicet & quoad omnes alias præſtantiores Eccleſias judicium idem ferri debet, cum nulla infallibilis ſit. Sufficit profectò, ſi in fundamentalibus haud erretur.

ARTICULUS NONUS.

Eſt quoddam Romanenſium dogma, quod ſucceſſionem Eccleſiaſticam apud ipſos prorſus incertam dubiamque reddit. Ajunt ſcilicet Viri præſtantiſſimi, ſacramentum illud, quod cum intentione poſitivè contrariâ conferatur, nullum eſſe. Jam, unde hoc quis certò nôrit, eum, à quo baptizatus, confirmatus & ordinatus eſt, haud habuiſſe intentionem poſitivè contrariam, haud capi poteſt. (*a*) Quin & ex eo incerta redditur ſucceſſio, quòd in infinitas diſcuſſiones hiſtoricas, chronologicas & criticas hic, ſi in rem præſentem veniendum & veterum Epiſcoporum catalogi & diptycha evolvenda ſint, abeundum & cum tenebris & larvis ſine fine pugnandum eſt, nullâ poſt pugnam clario-

clariore luce nobis affulgente. Denique à ſucceſſione perſonali ad veritatem Eccleſiæ conjecturale ſaltem duci argumentum nemo eſt, qui neget. Cur itaque de ſucceſſione perſonali tantoperè ſolliciti eſſe debeamus, haud comprehendimus. Sufficiat nobis SUCCESSIO DOCTRINÆ, quæ per teſtes veritatis, ſive dein ii totas Eccleſias confecerint (*b*), ſive diſperſi in medio errantium cœtu ſua iidem prolocuti fuerint, inviſibiliter uſque ad repurgationem ſacrorum propagata fuit. (*c*)

(*a*) Jam ſi inter tot Epiſcopos, qui in ſucceſſione inde à temporibus Apoſtolorum uſque ad præſens tempus decurrunt, unus ſaltem vel alter heic peccaverit, quot quæſo ordinationes irritæ, quot irrita ſacramenta, quot falſarum hoſtiarum adorationes ſpuriæ quæſo inde emergent? Imò patet, principio iſto poſito neminem apud Romanenſes de baptiſmo ſuo, de ſuâ abſolutione & de veritate ſacramenti, quod adorat, & ſuas juxta hypotheſes unquam abſolutè certum eſſe poſſe.

(*b*) Et ſic jam Waldenſes & Huſſitæ ad catenam ſucceſſionis noſtræ conficiendam in medium evocari poſſunt, non quòd penitus & in omnibus nobiſcum ſenſerint, ſed quòd in variis argumentis hodiernam Proteſtantium tibiam inflaverint. Quæ ſi quis probè notaverit, clamores, quos BOSSUETUS hîc ad aſtra tollit, mox raucedinem contrahent.

(*c*) Unus inſtar omnium hîc inſpiciatur JAC. BASNAGIUS in Hiſtoire de l' Egliſe L. XXIV. Ch. 13. §. 2. ſqq. f. 1465. ſqq. Et verò non opus eſt, ut multa hanc in rem à Proteſtantibus amplius dicantur. Certè, cùm Conſtitutio Clementis XI. quæ incipit: *Unigenitus Dei Filius* & prima fidei fundamenta ſubruit, à tota ferè Eccleſia Pontificiâ acceptata fuerit, quæſtio eſt, ubi igitur apud Romanenſes vera Eccleſia ſit, quæ profectò Rege Ludovico XIV. adhuc vivente, inviſibilis, certè ad miram paucitatem redacta, ſi juxta gratiæ Auguſtinianæ defenſores pronunciandum, fuerat. Et ipſe profectò Cardinalis Noaillius hodie cum ſuis negat, veritatem à majori Epiſcoporum parte ſemper ſtare iisque ſaltem in Eccleſiæ catholicæ deciſionibus infallibitatem obtinere ait, ubi regnet *la presqu' unanimité*. Vide ipſius premiere inſtruction paſtorale, quæ hoc ipſo anno prodiit & adde diſſ. theol. *du temoignage de la verité dans l' Egliſe* itemque *l' unité, la viſibilité, l' autorité de l' Egliſe & la verité renverſées par la Conſtitution* Unigenitus par Mr. Baſnage

§. XX. p. 215. ſqq. Ea ſanè ſunt Præſulum Gallicanorum Conſtitutionem non acceptantium placita, quæ Proteſtantium de Eccleſiæ inviſibilitate & verâ indole, de majoris item partis in Eccleſiâ fallibilitate ſyſtema plurimùm juvent atque exornent. Imò, ut clarius mentem noſtram eloquamur, omnes illæ rationes, quas Præſules hi pro judicii ſui præſtantia & ſoliditate contra Conſtitutionis Clementin æacceptationem urgent, eâdem nervorum fortitudine & contra concilii Tridentini acceptationem militant atque eadem ratione a Proteſtantibus contra Synodi iſtius conſtitutiones adhiberi poſſunt.

ARTICULUS DECIMUS.

NOn verò eſt, quòd jam cum multis cauſemur, duo heic à Romanenſibus, ubi ſucceſſionem Epiſcoporum perpetuam eamque canonicam ad veritatem Eccleſiæ requirunt, πρῶτα ψεύδη committi, quæ ante omnia nobis jugulanda veniant. I. quòd exiſtiment, ordinationem neceſſarium quid eſſe, ſine quo ſucceſſio conſiſtere non poſſit, II. quòd putent, ſolos Epiſcopos ordinare poſſe. Etſi enim ipſi Apoſtoli à Chriſto haud ordinati fuerint, utpote, qui manus ipſis haud impoſuit, ſed anhelitum ſaltem in ipſos geſtu oris immiſit, (*a*) etſi etiam manuum impoſitio in primis temporibus non ubique nec ſemper à clericis adhibita fuerit (*b*) certumque adeò ſit, præeminentiam Epiſcoporum & hierarchiam eccleſiaſticam divino jure neceſſariam haud eſſe, (*c*) in traditionem tamen & conſuetudinem Eccleſiæ univerſalem poſtea hæc abiiſſe quis dubitet? (*d*) Ejusmodi autem traditio ritualis ab Eccleſiis pro rerum circumſtantiis (*e*) omninò mutari aliterque inflecti poteſt, quod ipſius quoque Eccleſiæ Romanæ exemplo conſtat (*f*).

(*a*) Vide librum noſtrum de originibus Juris eccleſ. p. 25. ſqq.

(*b*) Confer l. c. p. 43. ſqq. 50. ſqq. Adde JAC. BASNAGII Hiſt. de l'Egliſe L. XXV. §. 3. ſqq. f. 1475. ſqq.

(*c*) Evolve, ſi placet, eundem librum de orig. juris eccl. p. 52. ſqq. Adde jam & ad autores nominatos HERM. CONRINGIUM in defenſione Eccle-

Eccleſiæ Proteſtantium ſupra citatâ p. 55. ſqq. JAC. BASNAGII Hiſt. de l' Egliſe L. 1. C. 3. ſ. 5. ſqq. ubi agitur de origine gubernationis eccleſiaſticæ, quæ & à Synagogâ Judaicâ repetitur, C. 7. §. 3. ſ. 27. ſqq. L. XXV. C. 2. §. 12. ſ. 1478. & excerpta ex literis CHRISTFRIEDI WÆCHTLERI, JCti de Hieronymi epiſtolâ LXXXV. ad Evagrium in actis erud. Lipſ. 1717. Nov. Dec. imò & JAC. CHRISTOPH. ISELII Theologi Baſilienſis celeberrimi diſſ. theol. de diſtinctione Epiſcoporum & Presbyterorum, denique JO. CLERICI Hiſt. Eccleſ. Sec. I. ad A. LXVIII. §. 6. ſqq. Sec. II. ad A. CXVI. §. 15. ſqq. p. 449. ſqq. p. 561. ſqq.

(*d*) Non ergò eſt, quòd BLONDELLI tibiam porrò certatim hic omnes inflemus. Et mirum ſanè eſt, in tantâ rerum luce, in tanto &, quo Viri ſummi exornantur, eruditionis flore id fieri hactenùs potuiſſe.

(*e*) Scilicet Proteſtantes lubentiſſimè ordinem & ſucceſſionem Epiſcopalem retinuiſſent, ſi Epiſcopi Evangelii jugo colla ſubdere voluiſſent. Vide librum noſtrum de originibus juris eccleſiaſtici p. 181. 184. 185. & adde jam la Biblioth. Angloiſe de Mr. de la Roche T. 1. P. 2. art. 13. p. 404. ſqq.

(*f*) Vide ſupra notam articulo quarto adjectam.

ARTICULUS UNDECIMUS.

DEnique, cùm in Novo Teſtamento ſacerdotium omnibus Chriſtianis commune ſit ipſiuſque exercitium ex intentione divinâ ad eos maximè pertineat, quos largâ chariſmatum & naturalium & Spiritualium copiâ præ aliis Deus exornavit, cùm & miniſterium Novi Teſtamenti potiùs electivum quàm ſucceſſivum ſit atque & in hoc à ſacerdotio Veteris Teſtamenti differat electioniſque jus toti Eccleſiæ radicaliter competat atque ab eâdem variè inflecti poſſit, (*a*) patet, præcipuum id, quod veritatem Eccleſiæ dignitatemque adſpergat, eſſe ſucceſſionem & præſtantiam doctrinæ & cultûs & ubertatem fidei & largiſſimam ſpiritûs ſanctiſſimi, quo latifundia Eccleſiæ inebrientur & perfundantur, menſuram. O verò miſerrimos mortales, qui externæ ſaltem ſucceſſioni inhiant & de conſanguinitate Spiri-

Spiritûs ne γρὺ quidem nôrunt vel ſentiunt! Penſitate vel tandem, quicunque heic hallucinamini, quid Johannes Baptiſta ad Phariſæos ajat: *Quid eſt, quòd in vobis dicitis*:Patrem habemus Abrahamum. *Dico enim vobis, quod Deus poſſit & ex lapidibus hiſce filios Abrahamo ſuſcitare* (*b*). Recògitate, quid idem, ubi ad populum verba faciebat, illi repoſuerit, qui ipſi præſentiam matris & cognatorum ipſum alloqui geſtientium annunciaverat. Cum enim interrogaſſet: *Quis eſt mater mea & qui ſunt cognati mei?* manu ad diſcipulos extenſâ ita ipſe reſpondit: *Ecce matrem meam & cognatos meos! Qui enim fecerit voluntatem patris mei in cœlis, ille eſt frater & ſoror & mater mea.* (*c*) In ſuccum denique & ſanguinem vertite illud Paulinum: *Qui Chriſti ſpiritum non habet, non eſt ipſius.* (*d*) Quò itaque luculentiore quis ſpiritu & unctione & lumine divino & quò majore quis chariſmatum ſanctiorum vi floret, eò majore & ſacerdotii ratione coram Deo gaudet, & quò major ejuſmodi hominum in Eccleſiâ quâdam copia eſt, eò major ejus gloria coram Domino eſt (*e*). Quin & tutior interruptam reſtituendi ſucceſſionem modus haud datur, quàm, ubi in unum coëuntibus Chriſtianis preceſque fundentibus communi ſuffragio ei epiſcopatus traditur, qui ſpiritualium chariſmatum, qui ſanctitatis maſculæ & præſtantioris, qui prudentiæ & experientiæ ſpiritualis menſurâ cæteros ſuperat. Aſt hæc ipſa nonniſi ſpirituales capiunt (*f*).

(*a*) Vide librum de originibus Juris eccleſiaſtici C. 4. p. 181. ſqq. Scilicet Eccleſia collegium eſt, juribus ſuis quod floret & de diſciplinâ ſuâ pro arbitrio quod diſponere poteſt.

(*b*) Matth. III. 9.

(*c*) Matth. XII. 47. ſqq.

(*d*) Rom. VIII. 9.

(*e*) Scilicet, qui articulum de Eccleſiâ ſolidè nôſſe anhelat, is non ad æſtimium humanum ſed divinum, quod nullum partium ſectæve ſtudium ſecum junctum habet, rem exigere debet. Vide inſtitut. Theol. dogm. P. 3. Sect. 1. §. 2. p. 612.

(*f*)

(*f*) Jam verò, quæ in libro Gallico la verité de la Religion proteſtante §. 8. p. 22. ſqq. & §. 11. p. 31. 32. & in tractatu de originibus Juris eccleſiaſtici p. 6. 9. 10. 52. 60. 64. ſqq. 68. ſqq. 112. ſqq. quæ & in inſtit. noſtris p. 627. 659. 668. hanc in rem diximus, conferenda heic veniunt. Nolumus enim profectò recoctam cramben apponere.

ARTICULUS DUODECIMUS.

Cum itaque ſucceſſio localis & perſonalis ſine doctrinali nil valeant, cùm & doctrinalis ſine perſonali & locali propriâ luce ſuâ radiet, cùm porrò ſucceſſio perſonalis canonica, tùm quoad electionem tùm quoad ordinationem in totâ Eccleſiâ, quaqua patet, maxime in Romanâ defecerit & Græcæ magis atque Anglicanæ, quàm Romanæ competat, cùm ſucceſſione perſonali nihil incertius ſit eaque demonſtrari prorſus neſciat, cùm ſucceſſio epiſcopalis nonniſi traditioni rituali, nulli divino juri ſuperſtructa ſit, cum ſucceſſio doctrinæ & fidei Proteſtantibus jure haud denegari poſſit, cùm ad ſucceſſionem fidei & ſpiritûs ſacerdotiique ſpiritualis omnibus, qui in ſpiritu & veritate Chriſtum ſequuntur, competentis radicem, ex quâ dein exercitium quoque miniſterii eccleſiaſtici externum, cœtu per electionem ita rem diſponente, propullulat, omnia tandem devolvantur, patet, argumentum Romanenſium ex ſucceſſione petitum ſuâ mole cadere atque in fumum abire. Id quod ut oſtenderemus, ipſum illud eſt, cujus gratia hanc diſſertationem conſcripſimus.

CORONIS
IN FUGAM VACUI.

Communicamus tecum, *lector benevole*, ad calcem diſſertationis hujus literas ab ingenioſiſſimo Viro, BERNARDO DE FONTENELLE, Academiæ ſcientiarum Pariſienſi a commentariis ejusque, quæ linguam Gallicam excolit, Aſſeſſore, ad celeberrimum BASNAGIUM dudum ſcriptas, ubi quid de ſucceſſione perſonali ſibi videatur, curioſo ſub rerum ſchemate Vir inſignis atque ea cum libertate exprimit, quæ ipſum per aliquot menſes Baſtillæ, quam vocant, Pariſienſi olim mancipavit

pavit, è qua & nonisi luculentâ prius revocatione f. ctâ rurſus evaſit. En fragmentum literarum ad BASNAGIUM directarum, dignum ſanè, quod in dias luminis auras prodeat, & ubi id ſaltem monendum eſt, *Mliſeo*, *Mreo* & *Eenegu* per anagramma *Selimo* id eſt Eccleſiam Hieroſolymitanam, *Rome* & *Geneve* indigitare.

Extrait d'une lettre écrite de Batavia dans les Indes Orientales le 27. Nov. 1684. contenu dans une lettre de M. *de Fontenelle* reçüe à Rotterdam par Mr. *Baſnage*.

Vous ſavés, que dans l'Isle de Borneo, dont nous ſommes voiſins, il n'y a que les femmes qui puiſſent avoir la Royauté. Ces peuples la ſont ſi jaloux d'être gouvernés par des perſonnes, qui ſont veritablement du ſang Royal & ils ont une telle opinion de la fragilité des femmes, qu'il leur faut toûjours une Reine, dont les enfans luy apartiennent inconteſtablement, & pour plus grande ſûreté les principaux du païs doivent être preſens aux accouchemens des Reines. Il y a quelques années que la Reine nommée *Mliſeo* mourut & ſa fille *Mreo* luy ſucceda, reconnüe d'abord dans toute l'Isle ſans difficulté. Les commencemens de ſon Regne furent aſſez goutés par ſes ſujets, mais enſuite les nouveautés qu'elle introduiſit peu à peu dans le Gouvernement, firent murmurer. *Mreo* vouloit que tous ſes Miniſtres fuſſent Eunuques, condition tres-dure & qu'on n'avoit point juſqu'alors impoſée, & cependant elle ne les diſoit mutiler que d'une certaine façon qui n'empechoit pas les maris de ſe plaindre encore d'eux. C'eſt la coutûme que les Reines donnent à certains jours des feſtins publics à leurs ſujets. *Mreo* en avoit retranché la moitié de ce que donnoient les autres Reines, bien plus le pain étoit ſous ſon regne d'un prix exceſſif dans toute l'Isle & l'on ne ſavoit ce qu'il étoit devenu, ſi ce n'eſt qu'on accuſoit des certains Magiciens qu'elle avoit à ſes gages de le faire perir avec des paroles. On ſe plaignoit beaucoup encore de quelques priſons nouvellement bâties, où elle faiſoit jetter les criminels & d'où elle les tiroit pour de l'argent, ce qui avoit conſiderablement augmenté ſes revenus. Mais rien ne choquoit plus les habitans de Borneo que la ſale des cadavres qui étoit dans le palais de la Reine quoiqu'à dire le vray ce ne fut pas là un mal bien reel pour les ſujets. Elle faiſoit embaumer les corps de ſes Favoris lors qu'ils mouroient, on les arrangeoit dans cette ſale en grande ceremonie, & il falloit qu'on leur rendit

dît ſes reſpects avant que d'entrer dans l'apartement de *Mreo*. Il y avoit des eſprits naturellement fiers & independans qui ne ſ'y pouvoient reſoudre. Les peuples de l'Iſle étoient donc dans ces mauvaiſes diſpoſitions à l'egard du Gouvernement, lorſque voici une nouvelle Reine qui ſe preſente, qui pretend être fille de *Mliſeo* & depoſſeder *Mreo*. Elle commence par abolir toutes les nouveautés dont on ſe plaignoit, point d'Eunuques ches elle, point de Magiciens qui faſſent encherir le pain, point de ſale pour les cadavres, point de priſons que ſelon l'ancien ordre, point de feſtins imparfaits. J'avois oublié de vous dire que les peuples de Borneo ſont dans l'opinion que les enfans legitimes doivent reſſembler à leurs parens. *Eenegu*, c'étoit le nom de la nouvelle Princeſſe, reſſembloit parfaitement à l'feüe Reine *Mliſeo* au lieu que *Mreo* n'en avoit preſque pas un trait, auſſi avoit-on remarqué, que *Mreo* n'aimoit point trop à ſe laiſſer voir en public, on dit même qu'elle ſuprimoit autant qu'il luy étoit poſſible, le portrait de *Mliſeo*. *Eenegu* tout au contraire le conſervoit de tout ſon pouvoir & faiſoit entrêmement valoir ſa reſſemblance. *Mreo* avoit auſſi de ſon côté un grand avantage, c'eſt qu'il étoit conſtant qu'elle étoit née de *Mliſeo* du moins par le rapport de Seigneurs qui avoient dû en être temoins & ces Seigneurs n'avoient point vû naître *Eenegu*. Il eſt vray qu'*Eenegu* pretendoit qu'ils avoient eté corrompus, ce qui n'etoit gueres vrayſemblable. Elle contoit auſſi une hiſtoire de ſa naiſſance, par laquelle elle ſe trouvoit fille legitime de *Mliſeo*, mais c'étoit une hiſtoire preſque incroyable & pareille à peu pres à celle du Comte de S. Geran, dont on a tant parlé dans notre Europe. Cependant la conteſtation de ces deux Reines a partagé toute l'Iſle & y allûmé la guerre de toutes parts. Les uns tiennent pour la reſſemblance contre la certitude de la naiſſance, les autres pour la certitude de la naiſſance contre la reſſemblance. Ils'eſt donné beaucoup de batailles tres-ſanglantes & aucun des deux partis n'a encore tout à fait ruiné l'autre. On croit pourtant que *Mreo* l'emportera. Il n'y a pas long-tems qu'elle a ſurpris dans des endroits fort difficiles une partie de l'armée d'*Eenegu* & en a exigé le ſerment de fidelite. Si ſon parti n'eſt pas entrêmement fortifié, parce que ſes ſoldats ne combattent pas trop volontiers ſous ſes enſeignes, du moins celui d'*Eenegu* en eſt fort affoibli. J'aurai ſoin de vous aprendre l'année prochaine le ſucces de cette guerre, puiſque vous aimes aſſes l'hiſtoire pour ne pas negliger celle de ces Païs barbares, dont les mœurs & les coutûmes ſont ſi etrangers.

Nn 2 *I. IN-*

I. INDEX

Locorum Scripturæ, quæ in hoc libro illuſtrantur.

Nota: Poſt paginarum numerum quod habetur p. notat: circa paginæ principium, m. circa medium, f. finem.

Cap.	Vers.	pag.
	Levitici.	
XVIII. XX.		220. m.
	Pſalmorum.	
II.	12.	194. f.
XXIV.	7.	195. p.
	Jeremiæ.	
XXXI.	33. 34.	65. f.
	Matthæi	
VII.	6.	231. m. & f.
XVI.	18.	9. m.
	18. 19.	31. m. ſqq. 33. m.
XVIII.	15. ſqq.	10. f. ſqq.
	18.	13. f. ſqq. 34. m. 234. p. 235. f.
XX.	25. 26.	63. f.
XXIII.	8.	64. p.
XXVIII.	19.	85. f.
	Marci.	
X.	42.	63. f.
	Lucæ.	
VI.	12.	37. p.
XVIII.	13.	13. p.
	Johannis.	
XVII.	18.	9. p.
XX.	21.	9. p. 34. m.

Cap.	Vers.	pag.
	Actorum.	
I.	13.	93. p.
VI.	1. ſqq.	47. f. ſqq.
XIV.	23.	50. m. 77. f.
XX.	17. 28. ſqq.	52. p.
	28.	57. p.
	35.	82. m.
	Romanorum.	
XII.	7.	69. m.
	1. Corinth.	
II.	4.	70. p.
V.	3.	73. p.
	13.	71. ſqq.
X.	2.	88. p.
XI.	10.	58. f.
	27. 28.	232. f. 237.
	30.	232. f.
	31. 32.	237. f.
XII.	28. ſqq.	9. f. 60.
XIV.	1. 5. 39.	69. f.
XV.	29.	83. m.
	2. Corinth.	
IX	1. 2. 13.	47. p.
X.	4. ſqq.	61.
	Galat.	
II.	9.	33. f.
	11. ſqq.	34. p.
V.	12.	73. f. ſqq.

Epheſ.

Cap.	Vers.	pag.
	Ephes.	
IV.	31.	9.f.60.f.
	Philipp.	
I.	1.	57.p.
	Coloſſ.	
IV.	17.	47.p.
	1. Timoth.	
II.	2.	195.m.
III.	2.	57.p.
IV.	11.	51.
	2. ad Timoth.	
I.	16.ſqq.	47.p.
	1. Petri.	
V.	1.	34.m.49.m.
	2.3.4.	62.ſqq.
	2. Petri.	
II.	13.	68.p.
	ad Hebraos.	
XIII.	17.	64.m.
	Jacobi.	
V.	14.15.	82.f.ſq.
	Apocalypſeos.	
II. III.		54.f.58.m. 108.p.
XXI.	14.	34.m

Digitized by Google

II. INDEX
Rerum præcipuarum.

A.

ABſolutio veteris Eccleſiæ p. 141. quid ea ſit. p. 224. quomodo Dei vice illa fiat. p. 141. formula Romanenſium p. 230. vid. remiſſio peccatorum.

Abſtenti qui fuerint in Eccleſia vet. p. 127. 131.

Agapæ Chriſtianorum. p. 68.

Angeli Eccleſiæ. 58.

Antiſtites Eccleſiæ quinam. 31. 38. quanam poteſtate gaudeant ib. & 61.

Apoſtoli à Chriſto miſſi & extraordinariis inſtructi chariſmaſi. 6. 8. 40. 42. clavibus regni cœlorum. 24. ab initio à ſacris Judæorum ſe haud ſepararunt. 36. in rebus dubiis totum cœtum in partes vocarunt. 40. eorum prærogativæ. 41. à quonam baptizati fuerint. 42. conjuges an habuerint. ibid.

Appellatio ad Magiſtratum ſuperiorem. 241.

Archiſynagogi quot fuerint. 95. ſqq. 102.

Argumentum negativum quid valeat. 104.

Arma ſpiritualia quænam. 61.

Auditorum diſciplina. vid. diſciplina.

B.

Baptiſmus à Chriſto inſtitutus. 7. maxime proſelytorum. 43. ejus origo Judaica. 85. ſq. vicarius pro mortuis. 83. hæreticorum. 119. quis illum adminiſtrare poſſit. 142. num ſolus Epiſcopus, num etiam Laici vel Presbyteri. ibid. lis Anglicana hac ſuper re. 142. ſqq. baptiſmi diſciplina in II. & III. Seculo 144. ſqq.

Baſnage Sam. refutatur. 72.

Benedictio ſacerdotalis an olim obtinuerit. 164. ſq.

Beveregii Guil. de jejuniis veterum deciſio. 159. ſq.

Bœhmeri Juſti Henningi ſententia de excommunicatione. 11. 29.-71. ſqq. de conſtitutione Presbyterorum. 49. 51. de jure plebis Judaicæ. 75.

Bona Eccleſiaſtica à Principe adminiſtranda. 201. & 218. ſq.

Bonifacii VIII. Pontif. inſolentia. 179.

C.

Catechumeni quinam olim fuerint. 141. Chariſmatum miraculoſorum in credentes effuſio. 38. Sola olim chariſmata viam ad miniſterium parabant. 60. extraordinaria vel ordinaria. 39.

Chriſtus cum ſuis ſacris Judæorum primum uſus eſt, nec peculiarem ſibi cœtum formavit. 6. Apoſtolos extraordinariis inſtructos chariſmaſi mittit. 6. - 8. - 27. num à Judæis excommunicatus fuerit. 100.

Cla-

Clavium poteſtas à Chriſto Apoſtolis conceſſa in quonam conſtiterit. 7. 13. ſqq. 17. Autorum hac ſuper re diverſitas. 18. ſqq. Num & Apoſtolorum ſucceſſoribus aut fidelibus fuerit conceſſa, & quomodo. 23. 24. excommunicatio num heic fundetur. 14. claves quo ſenſu Talmudiſtæ adhibeant. 13. quomodo Petro à Chriſto fuerint traditæ. 14. 15. ex mente orthodoxorum retentionem & remiſſionem, nec non excommunicationem inferunt. 19. ſqq.

Cleri vox quid ſignificet. 62. ſqq.

Clericorum & Laicorum qualis ſit diſtinctio. 8. - 114. Clericis certus ſanctitatis character adſperſus haud eſt. ib. quomodo dignitas eorum adaugeatur. ib.

Clerici Joh. ſententia de pace Eccleſ. acquirenda. 214. ſq.

Codices canonum iique diverſi. 169. - 171.

Cœtus Eccleſiaſticus vet. in tres claſſes diviſus. 129.

Cœna Domini. vid. Euchariſtia.

Cognitio ſpiritualis. 39. - 70.

Concilia quomodo agenda. 201.

Confeſſio olim lapſis neceſſaria. 127. - 132. num omnis fuerit publica. 134. ſqq. An Romanenſes pro ſua auriculari inde aliquid lucrentur. 136. privata hodie egregium inſtitutum, non tamen abſolute neceſſarium. 224. 230.

Confirmatio Veterum 146. Romanenſibus conſueta ib. & p. 147. juniorum ad S. Cœnam adſpirantium. 227.

Conjugium Clericorum haud interdictum in tribus prioribus ſeculis. 166.

Communio Eccleſiarum mutua. 82.

Conſiſtoria e quibus conſiſtere debeant. 204. ſq.

Conſiſtentes quinam olim dicti. 130. ſq.

Conſtitutiones Apoſtolicæ, communiter ſic dictæ, quo loco habendæ. 104. earum de nuptiis conſtitutio 155.

Credenda nec concilia, nec Synodi, nec Facultates Theologicæ determinare poſſunt. 241.

Cultus publ. qualis tempore Apoſtolorum obtinuerit. 38. qualis in II. & III. Seculo 127. - 148. ſqq. 151. ejus recta conformatio. 223.

Cyprianus de juribus Miniſtrorum N. T. 114. de plebis juribus Eccleſ. & jurisdictione Epiſcoporum. 123. ſqq. quod hæretici ſint rebaptizandi. 145. de Euchariſtia. 166.

D.

Diaconorum nomine qui veniant. 40. - 47. Septem illi in Actis num Presbyteri fuerint. 49. num Diaconis liceat Euchariſtiam conſecrare vel adminiſtrare. 117.

Dies Dominica in locum Sabbati ſurrogata. 79. olim in primitiva Eccleſia fuit celebrata. 153.

Directio in Eccleſiâ qualis obtineat. 38. - 60. ſqq. non dominio, ſed

armis

armis ſpiritualibus agitur, ib. Dodwelli ſententia hac de re not. 63. ſq.

Diſciplina Eccleſiæ à Chriſto inſtituta. 7. ab Apoſtolis adminiſtrata. 19. diſciplina auditorum in II. & III. Seculo. 127. ſqq. diſciplina arcani. 105. Clemens Rom. de diſciplina Eccleſ. 111. ſq. & 114.

De divortiis veterum Hermæ locus. 165.

Doctores Eccleſiæ non niſi divina chariſmata à reliquis Eccleſiæ membris diſtinguunt. 6 - 65. genuinum eorum officium. 200 - 208. nulla ipſis vis, niſi perſuaſiva competit. 206. vid. Miniſter Eccleſiæ.

Dodwelli ſententia de excommunicatione. 22.

E.

Eccleſia quid. 5 - 41. 181. ex mutua confœderatione maximè conſtituitur. 6 - 40. ſq. ſtatus civilis non eſt. 41. nec ad formam ſtatus civ. efformata. 88-93. nec ad formam Templi aut Synedrii Judaici. ib. & 94. bene tamen ad formam Synagogicam. 89. ſqq. & 101. ſq. etiam viſibilis penitus deficere nequit. 9. Eccleſiarum primitiv. index. 81. Hieroſolymitana cæterarum mater. 79. Eccleſiarum variæ formæ 183. ſqq. in ſpecie Anglicanæ, liſque ſuper hâc re. 189. ſqq. Romanenſium & Gallicanæ. 186.

Ejectio ex Eccleſia qualis olim obtinuerit. 120. hodie rata, competit Magiſtratui. 226. 239. vid. excommunicatio.

Electio presbyterorum à quibus facta in primitiva Eccleſia. 40. 77. ſqq. etiam conſenſu & votis plebis apud Judæos facta. 77. ſq. Plebi hoc jus tribuit Ignatius. 119.

Eleemoſynæ in pauperes erogatæ. 82.

Eloquentia ſpiritualis. 39. 70.

Epiſcopalis ſupereminentia an divini juris ſit. 106. ſqq. Teſtimonia PP. pro ea allegantur & contra. 108 - 118. ſqq. ejus antiquitas. ibid. Epiſcoporum & Presbyterorum æqualitas defenditur. 110. lis hæc quomodo componenda? 107. Epiſcopi jus circa ſacra cum tyrannide exercuerunt. 183.

Eraſtus Th. de excommunicatione refut. 10. 189.

Erpenius contra Seldenum atque Pocockium. 56.

Euchariſtia in memoriam mortis ſuæ à Chriſto inſtituta. 7. & 67. ſq. ejus ritus à Cœna Paſchali deſumti. 7. quomodo in II. & III. Sec. adminiſtrata. 166. ſq. num etiam Laicis adminiſtranda veniat. 114. ſqq. non ſolum confirmationis Sacramentum, ſed & præparatorium eſt ad pœnitentiam. 224. 236. ſeq. hinc & indigni admittendi. ib. & 246.

Excommunicatio peculiaris à Chriſto haud præcepta. 7 - 12. è Synagoga Judaica in Eccleſiam ab Apoſtolis fuit transfuſa. 99. & ab ipſis uſurpata. 39. & 70. ſqq. hinc & divini juris eſt ib. oppugnatores & propugnatores ejus. 10. 11. ſqq. 16. num ea per clavem ligantem & ſolventem ſtabiliatur. 16. ſqq. Judaica, quæ pœna fuit civilis, an

an ſeparationem à ſacris & cœtu ſecum ferat. 72. 73.- 99. & ſqq. Excommunicati apud Judæos ad agnum paſchalem comedendum haud admiſſi fuerunt. 100. b. Excommunicatus in Vet. Eccleſia inter fideles conſiſtere & ſacramentis frui haud poterat. 127.- 130. ſq. quomodo ſoli Magiſtratui competat. 208.- 218. vid. Ejectio.

F.

Ferias moderari imperantis eſt. 227.

Fideles olim promiſcue docuere. 60.

G.

Gentiles ad Eccleſiam admiſſi 40. eorum tribunalia Chriſtianis evitanda. ibid.

Grotius de abſolutione Miniſtrorum. 29. de adminiſtratione Cœnæ à Laicis facta. 116. ſq.

H.

Hammondus de eminentia Epiſcopali. 57.

Hæreſes unde originem duxerint ſecundum Cyprianum. 121. Hæretici num rebaptiſandi ſecundum eundem. 119.

Hæretificina quid. 216. ſq.

Hermas de divortio. 165. de nuptiis ſecundis quid ſtatuerit? ib.

Hierarchia Eccleſiaſtica. 30. ſqq. Conſtantini tempore maxime ſtabilita. 128.- 167. Eccleſiæ Romanæ. 185.

Hymni veterum. 164.

I.

Jejunii Veterum ratio. 155. ſqq. jejunium quadrageſimale. ib. Theologorum quorundam Anglicorum conſuetudo hac in re. 160. ſq. de jejunio Pontificiorum quid habendum. 162. Irenæus de jejuniis. 156. ea hodie indicere imperantis eſt. 227.

Judex perſonalis in dogmatibus fidei exulet. 226. coll. cum p. 241.

Jurisprudentia Eccleſiaſtica quid. 5. an etiam Theologis tractanda ib. præcipui illius fontes atque Auctores. 210.- 221. ſqq.

Jurisdictio Eccleſiaſtica in quo conſiſtat. 107. cuinam olim competierit. 118. ſqq. Epiſcoporum à Cypriano defenſa. 121. ejus initia & incrementa. ibid. de interna & externa quid habendum. 205.

Jus Eccleſiaſticum à Chriſto conditnm. 5. ab Apoſtolis. 36. ſqq. II. & III. Seculi. 103. Proteſtantium ejusque indoles. 181. ſqq. & diverſitas. 183.

Jus Epiſcopale quid. 180. num imperantibus recte adſcribatur. 206. ſq.

Jura circa ſacra. 173. Epiſcopis ab Imperatoribus olim conceſſa. 177. abuſus eorum hinc ortus. 182. quando Imperantibus conceſſa fuerint. 183.- 188. olim etiam abiis exercita. 246. ſunt vel majeſtatica ſive ſuperioritatis territorialis, vel collegialia. 193. illa quænam. 200. hæc eorumque origo. 202. ſqq. radicaliter penes Eccleſiam ſunt. 203. limitata. 208. Principi ea conferri non ſemper neceſſe eſt. 186. 196. ſq. 200. 214. Principibus collata jam retrahi amplius nequeunt. 188. quomodo adminiſtranda 186. 222. qua ratione

Principi conveniant. 193. objectiones contra hoc aſſertum diluuntur. 197. ſqq. in quibusdam eccleſiis à presbyteris atque laicis exercentur. 188. in eccleſiis Anglicanis quomodo exerceantur 189. ſqq.

Jus judicandi decidendique lites queis in primitiva eccleſia competierit. 7. controverſias decidendi quale Imperanti conveniat. 198. ſq. 217. ſq. quomodo perſonis eccleſiaſticis 203.

L.

Laici quomodo à clericis differant. vid. Clerici. Laicorum jus ſacerdotale lisque ſuper ea re mota. 115. ſqq. 123. etiam in conſtitutione epiſcoporum. ib. & 124.

Lapſi quinam olim dicti. 130. eorum variæ claſſes. ibid.

Leges ab Apoſtolis in variis capitibus conditæ 40. eccleſiaſticæ quænam obtineant. 227. ſq.

Lectores quinam. 111

Libellatici quinam fuerint. 130.

Ligare & ſolvere quid ſignificent. 15-22. apud Judæos de rebus non perſonis adhibentur. 15. quid licitum quid illicitum ſit decidere. ſignificant. 17. an excommunicandi & excommunicatos rurſus admittendi poteſtatem inferant. 16.

Lites eccleſiaſticæ quomodo componendæ. 201.

Ligthfootus de excommunicatione. 11. de clavibus. 14. refutatus. 19. de admiſſione indignorum ad S. Cœnam. 231.

M.

Manuum impoſitio ad ordinationem apud Judæos haud fuit neceſſaria. 25. ſq. à Chriſto nec præcepta, nec adhibita. 43. 45. ab Apoſtolis, nec non συνεργοῖς, presbyteris & diſcipulis obſervata. ib.

Magiſtratus quomodo in excommunicatione impii concurrat. 75. 202. 226. jura circa ſacra ei competunt 193. ſqq. quibusdam carere nunquam poteſt. 200. leges conventionales ut condantur à ſocietate, ipſe concedere debet. 202. ejus in controverſiis Theologicis officium. 217. ſq. vid. Jura circa Sacra nec non princeps.

Matrimonialia Veterum. 164. jus circa ea quale, & ad quem ſpectet. 201. 203. & 219. ſq. quousque ad jura collegialia referenda. 226. ſq. res alias mere civilis. ib. nulla circa ea eccleſiæ jurisdictio. 203.

Mennonitæ quinam. 193.

Miniſterii eccleſiaſtici inſtitutio an ad ſolos ſpectet Apoſtolos. 9.

Miniſtri Eccleſiæ quomodo hodiè à Chriſto mittantur. 10. quomodo cum ſacerdotibus V. T. comparari poſſint 111. ſqq. quales conſtituendi. 223-228. ſq. jus eos conſtituendi cui competat. 197. 200. 202. 223. eos deponere quis poſſit. 227. vid. Doctor eccleſiæ.

N.

Nuptiæ ſecundæ quales apud veteres habitæ. 165.

O.

O.

Oblationes Veterum euchariſticæ laicæ & ſacerdotales. 112. 113.

Oratio Dominica. 66. ejus veſtigia in ſcriptis veterum Judæorum inveniuntur. ib.

Ordo doctorum qualis. 166. ſqq. Doctorum atque Auditorum in eccleſia perpetuus eſſe debet. 9. primitivæ eccleſiæ ab Apoſtolis collectæ. 38. EccleſiæRomanæ quomodo tolerari poſſet. 181 - 184. ſqq.

Ordinatio an ſanctitatem quandam ordinando imprimat. 44. non ſolis Epiſcopis, ſed & presbyteris competit. 50 51.

Oſculum ſanctum. 39. 68 - 163. ſq.

P.

Paſcha àChriſtianis celebratum. 154.

Paſtores eccleſiis invitis haud imponendi. 226. & 241.

Patres primorum ſeculorum. 104.

Pax eccleſiaſtica quomodo conciliandi. 214. ſqq.

Pædobaptiſmus. 83. ſqq. 127.

Petrus clavibus regni cœlorum à Chriſto inſtructus. 14. 15. quî hoc intelligendum. 32. ſq. perſonaliter ei has claves commiſſas eſſe putavit Tertullianus Mont. 121. ejus primatus jurisdictionis deſtruitur. 31. ſqq. ordinis verò admittitur. 35. Auctores, qui de hoc egere. ib.

Pedilavium Veteribus uſitatum. 127 - 163.

Pœnitentes qui fuerint in primis ſecul. 127.

Pœnitentia quænam ob peccata impoſita fuerit. 140. Pœnitentia eccleſiaſtica hodierna. 226 - 240. ſq.

Pœnæ in eccleſia primitiva, exceptis illis miraculoſis, non obtinuere. 38. ſq. 66.

Pontifex Romanus quo jure ſuperioritatem habeat. 184. ſq.

Poteſtas civilis in Eccleſia non obtinet. 61.

Preces in antiquis Eccleſiis factæ. 66. earum ſtationes. 163.

Presbyteri quinam fuerint. 49. ſqq. eorum inſtitutio latet. 50. ex ſynedrio Jud. in eccleſiam transfuſi. 94. num valide ordinare poſſint. 45. 50. 51. ſq. presbyter & epiſcopus ſtilo Apoſtolico unum idemque. 50 - 52. hinc directio eccleſiæ ipſis competit. ib. nec illa diſtinctio inter illos & epiſcopos divini juris eſt, ubi Petavius refutatur. 53. ſqq.

Principes paſtoris munere functi. 176. Clero in ſpiritualibus haud ſubſunt. 208. quomodo à miniſtris eccleſiæ tractandi & ad ſalutem reducendi ſint. 209. utriusque tabulæ cuſtodes. 194. æternæ civium ſaluti ut invigilent, eorum officium proprium non eſt. ib. vid. Magiſtratus.

Privilegia eccleſiæ collegialia Principi defendenda. 208.

Prophetæ quinam in primit. eccleſia fuerint. 69. Prophetæ & didaſcali diſcrimen. ib.

Q.

Quackeri. 192. Belgæ ab Anglis diverſi. 193.

005664509

Digitized by Google

Digitized by Google